APARE SUB EGIDA
UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA

ASOCIAȚIA REVISTELOR, PUBLICAȚIILOR ȘI EDITURILOR

POEZIA

revistă de cultură poetică/ trimestrial
nr. 1 (99)/ primăvară 2022

Tema numărului

POEZIE ŞI VOINȚĂ

Primăvară 2022

Editor: FUNDAŢIA CULTURALĂ POEZIA
Număr apărut cu sprijin de la bugetul local

REDACŢIA:
DIRECTOR FONDATOR: Cassian Maria SPIRIDON
REDACTOR ŞEF: Marius CHELARU
REDACTOR: Liviu PAPUC
SECRETARIAT DE REDACŢIE: Doina BUCIULEAC

COLEGIUL:
Lucian ALEXIU (Timişoara)
Diana Dobriţa BÎLEA (Constanţa)
Leo BUTNARU (Chişinău)
Dragoş COJOCARU (Iaşi)
Chiril COVALGI (Rusia)
Ioan HOLBAN (Iaşi)
Olimpia IACOB (Satu Mare)
Carmelia LEONTE (Iaşi)
Güner AKMOLLA (Constanţa)
Mihaela MOSCALIUC (SUA)
Mircea PLATON (Iaşi)
Mircea M. POP (Germania)
Adam PUSLOJIC (Serbia)
Cristina RUSU (Iaşi)
Christian W. SCHENK (Germania)
Baki YMERI (Priştina)
Andrei ZANCA (Germania)
Michael WATERS (SUA)

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA:
Str. I.C. Brătianu nr. 22, etaj 1
700037, Iaşi
Tel./Fax: 0232-260390
e-mail: *poezia95@yahoo.com*
www.poezia.usriasi.ro

ISSN 1582-0890

RO53RNCB0175033618300001 – BCR IASI
CUI 11850040

ABONAMENTE pe adresa **REDACŢIEI** sau în **contul** revistei
(cu condiţia expedierii pe adresa revistei a documentului de plată precum şi a adresei poştale complete unde să fie expediată revista).
Costul unui exemplar este 15 lei.
Costul unui abonament anual este 60 lei + 8 lei taxe postale.

*Tipărit la **BLUE SIM & CO***

SUMAR

Cassian Maria SPIRIDON – *Poezia, de la iluminare la împlinre, un act de voinţă* / **5**

„Adâncul este rostul căutării" – convorbire cu scriitorul **Toma GRIGORIE / 21**

POEME de: Marcel MIRON (18), Emilian MARCU (30), Lina CODREANU (32), Nina VICIRIUC (34), Mihai PĂCURARU (35), Cristina SCARLAT (37), Constantin GUZGĂ (39), Eduard Filip PALAGHIA (41), Mira LUPEANU (42), George CEAUŞU (43), Raul CONSTANTINESCU (44), Sorin IVAN (46), Gheorghe DOBRE (48), Cornelia PRISĂCARU-ZOTA (49), Nicoleta CRĂETE (50), Tatiana ERNUŢEANU (51), Anda COMŞA-CHIŞ (53), Mihaela GUDANĂ (55), Stelorian MOROŞANU (56), Lucia BIBARŢ (57), Ciprian VESTEMEAN (58), Vasile Dan MARCHIŞ (59), Oana Mioara ARHIP (61), Ioan GHERA (63), Ion CĂLIMAN (65)

TINERI AUTORI: Ioan Matei RUSU (70)

INEDIT: Andrei MOLDOVAN (73), Luminiţa COJOACĂ (74)

AUTORI DIN FILIALA IAŞI A UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA/ 76
Valeriu STANCU, Vasile BURLUI, Valentin TALPALARU, Mircea PLATON

POEZII DE IERI PENTRU AZI – Anonim / **91**

ARTE POETICE LA ROMÂNI: Vasile ALECSANDRI – *Literatura română (1818-1890). Românii şi poezia lor 1849* (I)/ **94**

POEME ROMÂNEŞTI de: Tudor ARGHEZI (102), Lucian BLAGA (103), Ion VINEA (104), Radu GYR (104), Radu STANCA (105), Marin SORESCU (108), George TOPÎRCEANU (109), Grigore VIERU (111), Lucian ALEXIU (112), Marcel MIRON (115), Ilie T. ZEGREA (116), Leo BUTNARU (117), Mircea V. CIOBANU (118), Nicolae SPĂTARU (120)), Ludmila SOBIESKY (121), Vasile GÂRNEŢ (122), Nicolae POPA (123), Laurian LODOABĂ (124), Mircea M. POP (126)

Traduse de: Constanţa NIŢĂ, Constantin LUPEANU, Mircea M. POP, Joachim SCHWIETZKE, Mihai GRUIA NOVAC, Olimpia IACOB, Jim KACIAN

Marius CHELARU – *BIBLIOTECA HAIKU*/ **127**

P O E Z I E de: COSMOGRAFIE (137), Li BAI (142), Dante ALIGHIERI (147), Lidia SELLA (152), Paolo Fabrizio IACUZZI (154), ABHAY K (157), Lord George Gordon BYRON (158), Edgar Alan POE (158), Yvan GOLL (163), Muammer HACIOĞLU (165), Volkan HACIOĞLU (168), Erkut TOKMAN (170), Metin CENGIZ (173), Miodrag JAKŠIĆ (176), Lydie ROMANSKÁ

(179), Mária FAZEKAŠOVÁ (181), Helena SINERVO (186), Jose Manuel De VASCONCELOS MENDES FERREIRA (189), Gabriel ROSENSTOK (193)

În românește de: Ion PACHIA-TATOMIRESCU, Constantin LUPEANU, Geo VASILE, Alexandru MACADAN, Eliza MACADAN, Olimpia IACOB, Felix Gelu KONSTANTINESCU, Claudiu-Ilie BUJDEI, Mircea M. POP, Niculina OPREA, Valeriu STANCU, Slavomir GVOZDENOVICI, Lucian ALEXIU Dagmar Maria ANOCA, Olimpia IACOB

POEZIE ŞI VOINŢĂ:

Dragoș COJOCARU – Poezie și voință în *Divina Comedie*/ **194**

Daniela ANDRONACHE – *Voința, proba de foc a personajelor din piesa* Cidul *de Pierre Corneille* / **197**

Diana Dobrița BÎLEA – *Voința omului vs voința lui Dumnezeu* / **203**

Virgil DIACONU **–** *Poezia între inspirație și disciplină artistică* **/ 207**

ESEU: Ovidiu BUFNILĂ **–** *George Bacovia salvat sau despre oceanul nostru cel de toate zilele* **/ 213**

CRONICI ŞI RECENZII

Marius CHELARU – *Biblioteca de poezie*/ **214**

Ioan HOLBAN – *Condamnată la iubire* / **219;** *O carte luminoasă*/ **221**

Constantin DRAM – *Intrarea în poem* / **224**

Constantin LUPEANU – *Elena Armenescu – meditație și spiritualitate* / **225**

Lina CODREANU – Rezonanțe lirice de pe *Insula singurătății* / **228**

Diana Dobrița BÎLEA – *Un debut inspirat* / **231**

Raluca FARAON – *Irina Alexandrescu în două ipostaze lirice* / **234**

Daniela OATU – *În orizontul cuvintelor nerostite* / **236**

Doina GURIȚĂ – *Christian W. Schenk – un hierofant al unei noi Renașteri* / **237**

ÎNSEMNĂRI:

Florentina NIȚĂ – *POEZIA DIASPOREI* (XXII).
De la simplitatea delicată la sugestia distilată până la esență / **242**

PAGINILE AFORISMULUI / **246**

Carmelia LEONTE – *Prima verba***/ 248**

Mihai EMINESCU – *Odin și Poetul (fragment)* / **250**

Cassian Maria SPIRIDON

Poezia, de la iluminare la împlinire, un act de voință

Înainte de a decela paşii necesari de la iluminarea inspiraţiei lirice până la întruparea finală într-un poem, graţie activităţii dirijate voluntar, întru această dorită împlinire, se cere a defini în abordări diferite ce se înţelege prin voinţă. *Dicţionarul de psihologie* al lui Paul Popescu-Neveanu (Albatros, 1978) ne propune câteva definiţii în diverse condiţionări ale voinţei, toate de interes în demersul nostru şi pe care le voi prelua succint: *capacitate şi proces psihic de conducere a activităţii sub toate aspectele ei; sistem de autoreglaj superior întrucît este efectuat precumpănitor prin cel de-al doilea sistem de semnalizare şi implică deliberare, scop şi plan elaborat conştient, organizare a forţelor proprii prin stăpînirea unora şi mobilizarea şi angajarea convergent- finalistă a altora. Trăsăturile psihologice distinctive ale voinţei sînt scopul propus, conştient, efortul specific, calificat ca voluntar şi comportamentul de biruire a obstacolelor*; *Temeiul formării voinţei este munca, luată în toate formele ei – fizică, intelectuală, culturală, organizatorică, socială. Este semnificativ şi faptul că după tipul de activitate şi efort precumpănitor exersat voinţa se specializează putînd fi mult mai puternică într-un domeniu decît în altul*; *Este un act de voinţă orice act intenţional, deliberat, orientat spre un scop conştient. El poate şi să nu necesite un efort sensibil. Este în mod propriu un proces de voinţă acela ce implică o confruntare cu obstacole şi se dezvoltă plurifazic*; *Pentru voinţă executarea este definitorie*. *În activitatea voinţei se făuresc şi demonsrează astfel de calităţi ale voinţei cum sînt forţa, perseverenţa, tenacitatea, hotărîrea, consecvenţa.*

La fel de selectiv vom proceda în preluarea definiţiilor din *Filosofia de la A – Z. Dicţionar enciclopedic de filosofie* (autori: Elisabet Clement şi colectiv, Editura ALL2000, traducere Magdalena Mărculescu-Caragea, Aurelian Caragea): *prin voinţă se înţelege în primul rând o calitate a caracterului: „a avea voinţă", înseamnă a manifesta perseverenţă în alegerile de viaţă şi fermitate în decizii. Voinţa este deci valorizată imediat: ea este acel ceva prin care un caracter îşi exprimă forţa de afirmare*; *Actul voluntar presupune întotdeauna implicarea unei inteligenţe care să fixeze un obiectiv precis şi să elaboreze seria de mijloace proprii pentru a-l obţine.*

Vom apela şi la Immanuel Kant, unde, în *Critica facultăţii de judecare* (Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1981, traducere Vasile Dem. Zamfirescu şi Alexandru Surdu) citim: „Voinţa, ca facultate de a dori este una din

multiplele cauze naturale ale lumii, şi anume aceea care acţionează potrivit conceptelor. Tot ceea ce este reprezentat ca posibil printr-o voinţă se numeşte practic-posibil (sau necesar), spre deosebire de posibilitatea sau necesitatea fizică a unui efect a cărui cauză nu este determinată prin concepte să acţioneze, (ci prin mecanism în cazul materiei neînsufleţite şi prin instinct în cazul animalelor). – Dar aici, privitor la practic, nu se precizează dacă conceptul care dă regula cauzalităţii voinţei este un concept al naturii sau un concept al libertăţii. Toate regulile tehnic-practice (adică cele ale artei şi abilităţii în genere sau chiar ale înţelepciunii înţeleasă ca pricepere de a-i influenţa pe oameni şi voinţa lor) trebuie să se numere doar printre corolarele filosofiei teoretice, în măsura în care principiile lor se bazează pe concepte". Şi tot aici citim, când vorbeşte despre judecăţile de gust, după relaţia scopurilor considerate în cadrul lor: „Facultatea de a dori, întrucît este determinabilă doar prin concepte, adică acţionează conform reprezentării unui scop, se numeşte voinţă. Dar un obiect, o stare sufletească sau o acţiune sînt finale chiar şi atunci cînd posibilitatea lor nu presupune cu necesitate reprezentarea unui scop, pentru simplul motiv că putem înţelege şi explica posibilitatea lor dacă admitem o cauzalitate potrivit scopurilor, adică o voinţă care s-o fi orînduit astfel potrivit reprezentării unei anumite reguli". Iar când vorbeşte despre teleologia etică, face apel la voinţa bună: „Deci numai facultatea de a dori, dar nu aceea care îl face (prin porniri senzuale) dependent de natură, nici aceea datorită careia valoarea existenţei sale se bazează pe ceea ce el primeşte şi îi produce plăcere, ci valoarea pe care şi-o poate da el singur şi care constă în ceea ce înfăptuieşte, cum acţionează şi în virtutea căror principii, dar nu ca parte a naturii, ci în libertatea facultăţii sale de a dori, adică numai o voinţă bună este cea care conferă existenţei sale o valoare absolută şi faţă de care existenţa lumii poate să aibă un *scop final*.

Şi cea mai comună judecată a unei minţi sănătoase este, la o analiză mai atentă, de acord că omul ar putea să fie scop final al creaţiei numai în calitate de fiinţă morală. Ce importanţă are, se va spune, că acest om acţionează cu atîta talent, încît exercită o influenţă utilă în societate şi are deci o deosebită valoare atît pentru propria lui fericire, cît şi pentru folosul celorlalţi, dacă el este lipsit de o voinţă bună?"

E voinţa bună sub îndrumarea căreia se întrupă creaţia, este voinţa, cum o defineşte Novalis, ca temei al creaţiei.

Şi un ultim citat din filosoful de la Königsberg: „Din tot ceea ce este posibil de conceput în această lume, ba, în genere, şi în afara ei, nimic nu ar putea fi considerat ca bun fără nici o restricţie decît numai o voinţă bună. Intelect, spirit, discernămînt şi cum s-ar mai numi altfel talentele spiritului, sau curaj, hotărîre, stăruinţă în proiecte, ca proprietăţi ale temperamentului, sînt fără îndoială în unele privinţe bune şi de dorit; dar ele pot deveni şi

extrem de rele şi dăunătoare, dacă voinţa, care are să se folosească de aceste daruri naturale şi a cărei calitate specifică, se numeşte de aceea caracter, nu e bună. La fel stau lucrurile cu *darurile fericirii*, putere, bogăţie, onoare, chiar sănătatea şi bunăstarea şi mulţumirea cu soarta sa, pe scurt ceea ce, se numeşte fericire, determină îndrăzneală, şi prin ea, adesea şi trufie, dacă nu există o voinţă bună care să corecteze şi să facă universul conform scopului, influenţa lor asupra simţirii şi prin aceasta şi întregul principiu de a acţiona".

În ale sale *fragmente romantice* (Editura Humanitas, traducere Domnica Nişcov) Novalis nota: „Un caracter este o voinţă pe deplin formată"; iar despre procesul de creaţie scrie: „O povestire este un produs specific al voinţei şi al minţii – Fără intervenţia acestora n-ar exista nici un fel de *povestire* – prin ele însă orice poate deveni povestire – *exemplu* – imagine a unei legi". Şi în alt loc, în ce priveşte travaliul liric, citim: „Poetul ordonează, îmbină, alege, inventează – el însuşi ignoră de ce tocmai astfel şi nu altminteri".

Platon, prin gura lui Socrate, în *Ion* (*sau despre Iliada, dialog peirastic*) afirma, în privinţa creaţiei artistice, că poetul acţionează iraţional şi prin el vorbeşte direct harul divin, fără ca mintea lui să ia parte. O viziune combătută în timp, inclusiv de Hegel în *Prelegeri de estetică* (vol. I, Editura Academiei, 1966, traducere D.D. Roşca), unde, vorbind despre *imaginaţie, geniu şi inspiraţie*, este ferm în refuzul viziunii platoniciene, inclusiv, cum vom vedea mai încolo, a celei aristotelice din *Poetica*: „Este insipid să crezi că poeme cum sunt cele homerice i-ar fi apărut poetului în somn. Fără reflexie, alegere, discernământ, artistul nu este în stare să domine nici un conţinut căruia ar vrea să-i dea formă, şi este prostie să crezi că artistul autentic nu ştie ce face. Tot atît de necesară îi este şi concentarea sufletului".

La care adaugă imperativul unei întregitoare experienţe de viaţă, poetul, artistul în genere, *nu numai că trebuie să fi văzut multe în lume şi să fi cunoscut de aproape fenomenele ei exterioare şi interioare, ci trebuie să fi trecut şi multe prin propriul său suflet, inima lui trebuie să fi fost prinsă şi mişcată adînc, el trebuie să fi trecut prin multe şi să fi trăit multe înainte de a fi în stare să exprime în forma fenomenelor concrete adevăratele profunzimi ale vieţii*.

Încă din *Introducere*, Hegel nu contestă rolul harului în realizarea creaţiei artistice, creaţie posibilă doar însoţită de un consistent şi bine asimilat bagaj cultural: „Trebuie să reţinem ca esenţial doar faptul că, deşi talentul şi geniul artistului conţin în ele un moment natural, acesta are nevoie totuşi să fie cultivat în esenţă prin cugetare, prin reflexie asupra producţiei sale, precum are nevoie şi de exerciţiu şi de îndemânare în producere. Pentru că, fără îndoială, o latură principală a acestei producţii constă în muncă exterioară, întrucât opera de artă are o latură pur tehnică, ce se extinde pînă

în sfera meşteşugărească ; acesta este cazul, cel mai mult în arhitectură şi sculptură, mai puţin în pictură şi muzică, cel mai puţin în poezie. Aici, pentru a cîştiga dexteritate, nu ajută nici o inspiraţie, ci numai reflexia, sîrguinţa şi exerciţiul. Artistul are însă nevoie de o astfel de dexteritate spre a putea stăpâni materialul exterior şi a nu fi împiedicat de asprimea acestuia.(…) Tot astfel, *studiul* este acela prin care artistul devine conştient de acest conţinul preţios şi prin care îşi procură materia şi conţinutul concepţiilor sale".

Fără voinţa de a-şi lărgi câmpul cunoaşterii, şansele talentului în edificarea operei tinde spre zero. Despre poezie: „În ea este vorba de înfăţişarea încărcată cu conţinut şi gîndire a omului, de interesele lui mai profunde şi de puterile care îl mînă; astfel, spiritul şi sufletul trebuie să fie bogat şi adînc formate de viaţa însăşi, de experienţă şi reflexie înainte ca geniul să poată realiza ceva matur, plin de conţinut şi desăvîrşit în sine".

Pentru filosoful de la Jena nu sunt cu totul excluse încercările de a manufactura artistic, deschise celor preocupaţi de astfel de performanţe, dar *pentru a depăşi acest punct, punct unde propriu-zis arta abia începe, e nevoie de talent artistic înnăscut, superior. Ca aptitudine naturală, un astfel de talent se şi manifestă deja în fragedă tinereţe şi se exteriorizează într-o neliniştită dorinţă de a face, de a plăsmui de îndată vioi şi agil într-un material sensibil determinat şi de a-şi însuşi acest fel de exteriorizare şi de comunicare drept unicul fel, sau drept cel mai însemnat şi mai potrivit. Şi astfel, pînă la un anumit grad, şi facilitatea şi îndemînarea tehnică sînt un semn al talentului înnăscut*.

Tot în *Introducere* este limpezit şi rolul imitaţiei, considerat important de către Aristotel în *Poetica*. Pentru Stagirit, *plăsmuitorul care e poetul cată să fie mai curînd plăsmuitor de subiecte decît de stihuri, ca unul ce-i poet întrucît săvîrşeşte o imitaţie, iar de imitat imită acţiuni.*

„În general, această plăcere, cauzată de dexteritate în imitare, nu poate fi niciodată decît mărginită, şi-i stă mai bine omului să găsească bucurie în ceea ce produce el din sine însuşi. Pe planul acesta, invenţia oricărui neînsemnat mecanism tehnic are mai mare valoare , iar omul poate fi mai mîndru de a fi descoperit ciocanul, cuiul, etc. decît de a produce performanţe de imitaţie". (Hegel)

E asemănător diferenţei dintre încântarea de a asculta o privighetoare şi performanţa unui om în a imita aceste triluri, şi care, cum exemplifică Immanuel Kant, când realizăm că sunt imitaţie nu mai prezintă nici un interes, din contră.

Şi în respingerea definitivă a imitaţiei, autorul *Esteticii* afirmă că *scopul artei trebuie să rezide şi în altceva decît în simpla imitare formală a ceea ce există, imitaţie care în orice caz nu poate da naştere decît la* performanţe *tehnice, dar nu la* opere *de artă.* Şi tot Hegel, în notele sale despre talent şi geniu, afirma definitoriu şi sub imperiul voinţei: „Geniul este capacitatea

generală de creație adevărată a operei de artă, precum și energia de a dezvolta și de a face să lucreze această aptitudine.. Dar în același timp această capacitate și energie nu există decît ca *subiectivă*, fiindcă numai un subiect conștient de sine poate produce pe plan spiritual, subiect care își propune ca scop o astfel de producere".

Și continuă cu câteva precizări în consolidarea celor deja prezentate: „Se mai spune apoi în mod obișnuit că talentul și geniul ar trebui să-i fie înnăscute omului. Și aici este ceva just, cu toate că, în alte privințe, această opinie este falsă. Deoarece omul ca om e, de exemplu, născut și pentru religie, pentru gîndire, pentru știință etc., adică el are ca om aptitudinea să-și câștige conștiința despre Dumnezeu și să ajungă la cunoaștere pe baza gândirii. Pentru a realiza acest lucru, omul nu are nevoie de nimic altceva decît de naștere în general, și de educație, formație și hărnicie. În ce privește arta, lucrurile stau altfel; ea cere o predispoziție s p e c i f i c ă, în care intervine ca esențial și un moment natural. Cum frumusețea însăși este ideea realizată în elemente sensibile și reale, iar opera de artă pune pentru ochi și ureche în evidență spiritualul în forma nemijlocita a existenței concrete, tot astfel nici artistul nu trebuie să plăsmuiască în forma exclusiv spirituală a gîndirii, ci în cuprinsul intuiției și al sentimentului și, mai precis: raportîndu-se la un material senisibil și în elementul acestuia. Această creație artistică include în ea, ca arta în general, latura modului nemijlocit și a naturaleței, și această latură este cea pe care subiectul n-o poate produce în el însuși, ci pe care el trebuie s-o găsească nemijlocit dată în prealabil în sine însuși. Numai acesta este sensul în care putem spune că geniul și talentul trebuie să fie înnăscute".

În continuarea acestor aserțiuni, revine la importanța voinței în asumarea culturală prin studiu, în lărgirea cunoașterii în toate formele ei, cale de neocolit în realizarea operei: „Fără îndoială, toate artele pretind studiu îndelungat, muncă stăruitoare, îndemânare multilateral dezvoltată, totuși, cu cît este mai mare și mai bogat în conținut talentul sau geniul, cu atît mai puțin cunoaște el greutățile legate de câștigarea dexterităților necesare creației artistice. Fiindcă artistul autentic posedă impulsul *natural* și nevoia nemijlocită de a da îndată formă artistică tuturor sentimentelor și reprezentărilor sale. Acest mod de plăsmuire este felul *său* de a simți și intui, pe care el îl găsește în sine fără efort, ca pe adevăratul său instrument adecvat. (…) Artistul nu posedă acest dar de plăsmuire numai ca reprezentare teoretică, ca imaginație și ca simțire, ci îl posedă tot atît de nemijlocit și ca simțire practică, altfel spus, ca dar de executare reală. La artistul autentic, aceste două aspecte sunt legate laolaltă. Ceea ce trăiește în imaginația lui, îi pătrunde oarecum și în degete, după cum nouă ne vine la gură să spunem ceea ce gândim sau după cum cele mai intime gânduri, reprezentări și sentimente ale noastre se răsfrîng nemijlocit în atitudinea și

mimica noastră. Adevăratul geniu a scos-o totdeauna uşor la capăt cu latura exterioară a execuţiei tehnice şi şi-a supus chiar şi cel mai sărac şi în aparenţă cel mai puţin docil material în aşa măsură, încît acesta a fost silit să încorporeze în el formele interioare ale imaginaţiei şi să le exprime. Ceea ce nemijlocit rezidă astfel în el, artistul trebuie, fără îndoială, să-l dezvolte prin exerciţiu, spre a deveni dexteritate desăvîrşită, dar posibilitatea executării nemijlocite trebuie de asemenea să-i aparţină ca dar al naturii, căci altfel dexteritatea numai învăţată nu duce niciodată la o operă de artă dotată cu viaţă. Ambele părţi, creaţia interioară şi realizarea ei, merg – conform conceptului artei – mînă în mînă".

Drumul spre împlinirea creaţiei se sprijină pe tenacitate, voinţă, efort asumat etc., toate având ca *primus movens* acel impuls exterior sau interior care îl vizitează pe artistul în care harul acţionează: „Deci impulsul spre creaţie poate veni cu totul din afară şi unica cerinţă importantă este numai aceea ca artistul să aibă un interes esenţial şi să lase ca obiectul să devină viu în sine. Atunci inspiraţia geniului vine de la sine. Şi un artist cu adevărat viu descoperă, datorită tocmai acestei naturi vii a sa, mii de impulsuri spre activitate şi inspiraţie, ocazii pe lîngă care alţii trec fără să fie afectaţi de ele.

Dacă ne întrebăm mai departe în ce *constă* inspiraţia artistică, răspundem că ea nu înseamnă decît să devii cu totul plin de subiect, să fii cu totul prezent în el şi să nu te linişteşti pînă ce forma artistică nu a fost turnată şi rotunjită în sine".

Toate sunt împlinite, după autorul *Fenomenologiei spiritului,* întru creaţie, de prezenţa gândirii şi voinţei subiective a artistului: „Deoarece în orice creaţie poetică, în orice gândire şi în orice acţiune veritabilă, libertatea autentică face să acţioneze substanţialul ca o putere în sine, putere care este în acelaşi timp puterea cea mai proprie a gândirii şi voinţei subiective, încît în concilierea desăvârşită a amîndurora nu mai poate rămâne nici o dezbinare. În chipul acesta, consumă, fără îndoială, originalitatea artei orice particularitate accidentală, dar o înghite numai ca artistul să poată da cu totul ascultare mersului şi avântului inspiraţiei geniului, plină exclusiv de subiectul ei, şi ca el, în loc de toane şi bun-plac, să poată înfăţişa, în opera sa înfăptuită conform adevărului, adevăratul său eu. A nu avea nici o manieră a fost de când este lumea singura manieră mare, şi exclusiv în acest sens trebuie să-i numim originali pe Homer şi pe Sofocle, pe Rafael şi pe Shakespeare".

În volumul II din *Prelegeri de estetică* ţine să accentueze importanţa prezenţei raţiunii în actul liric: „Gândirea este numai o conciliere a adevărului şi a realităţii în gîndire, creaţia şi plăsmuirea poetică sînt, însă, conciliere a acestora în formă – deşi numai reprezentată de spirit – a unui *fenomen real*". Mai întotdeauna, un anumit eveniment exterior, dar poate fi şi interior, care vine în atingere cu sensibilitatea artistului provoacă declanşarea actului

creator, act care s-a afirmat nu o dată de Goethe, de Hegel şi lista ar putea continua, ca fiind sub semnul ocazionalului. Context în care, filosoful de la Jena răspunde la întrebarea: Cum este în stare poezia să-şi păstreze independenţa şi în acest conflict? Şi răspunde: „Cu totul simplu, prin faptul că ea nu consideră şi nu înfăţişează ocazia exterioară dată în prealabil ca scop esenţial, iar *pe sine* numai ca mijloc, ci, invers, ea absoarbe în sine materialul oferit de acea realitate şi, cu dreptul şi libertatea proprii imaginaţiei, îl elaborează şi-i dă formă. Adică atunci nu poezia este ceea ce e ocazional şi însoţitor, ci acel material este ocazia exterioară sub impulsul căreia poetul se abandonează puterii sale de pătrundere mai adîncă şi de plăsmuire mai pură, creînd în chipul acesta din *sine* ceea ce fără el, în cazul real nemijlocit, n-ar fi ajuns la conştiinţă în acest mod liber”.

Avem pe această temă şi câteva recomandări când prezintă *Caracterul general al liricii*, privind relaţia dintre poet şi contextul vieţuirii sale: „Dar ca opera de artă lirică să nu ajungă *să depindă* de ocazia exterioară şi de scopurile cuprinse în ea, ci să existe pentru sine ca întreg independent, este necesar şi esenţial ca poetul să se servească de ocazie numai ca de un prilej de a se exprima *pe sine* însuşi, de a-şi exprima dispoziţia sufletească, bucuria, durerea sau, în general, felul său de a gîndi şi de a vedea viaţa. De aceea cea mai importantă condiţie pe care trebuie s-o îndeplinească subiectivitatea este aceea de a încorpora cu totul în *sine* conţinutul real şi de a face din el conţinutul *său*. Căci poetul liric autentic trăieşte în sine, prinde raporturile potrivit individualităţii sale poetice şi, oricît de variat şi-ar contopi interiorul cu lumea existentă şi cu stările, complicaţiile şi destinele ei, comunică în reprezentarea artistică a acestui material numai viaţa independentă, proprie sentimentelor şi consideraţiilor lui”.

Şi pentru a fi mai explicit şi aplicat, apelează la Pindar ca exemplu de transfigurare a ocaziei de a cânta gloria unui olimpic într-*o efuziune prin care el se exteriorizează pe sine însuşi*.

Esenţial pentru poezia adevărată este putinţa de a reda, de a da formă substanţei adevărate a sufletului omenesc, putinţă ca şi imposibilă în absenţa unei culturi implicit artistice: „Cu cât concentrarea simplă a inimii, ne spune Hegel, se deschide pe seama unor sentimente multilaterale şi pentru consideraţii mai cuprinzătoare, iar subiectul devine conştient de interiorul său poetic în mijlocul unei lumi orînduite mai prozaic, cu atît mai mult pretinde lirica şi o cultură artistică dobîndită, care trebuie să se înfăţişeze ca muncă independentă făcută în avantajul şi spre desăvîrşirea darului subiectiv natural. Acestea sînt cauzele care explică faptul că lirica nu rămîne limitată la anumite epoci în dezvoltarea spirituală a unui popor, ci poate înflori bogat în cele mai diferite epoci, şi mai cu seamă în epoca modernă, în care fiecare

individ îşi conferă dreptul de a avea pentru sine însuşi părerea sa particulară şi propriul său mod de a simţi".

O sinteză a direcţiilor estetice propuse de Kant, Hegel, Nietzsche, Schopenhauer etc., una în viziune proprie şi amprentă personală ne oferă profesorul de estetică a culturii române Tudor Vianu în *Estetica* sa (Editura pentru Literatură, 1968, după ediţia a III-a din 1945, cu un studiu semnat de Ion Ianoşi), unde, în partea a IV-a are ca subiect *Structura şi creaţia artistică*, între altele, decelează diferenţele între geniu şi talent şi travaliul lor întru împlinirea operei: „Lucrarea voită a talentului se întovărăşeşte într-o mai largă măsură cu conştiinţa; geniul este mai îndatorat inconştientului său. Opera talentului este mai previzibilă, mai logic călăuzită, mai dominată de funcţiunile raţionale ale conştiinţei; opera geniului este însă mai neaşteptată, mai bogată în surprize, mai iraţională. Talentul ştie mai bine încotro se îndreaptă, geniul poate fi adeseori el însuşi uimit de punctul unde a ajuns. Fără îndoială, factorii raţionali şi iraţionali, conştienţi şi inconştienţi, se amestecă în creaţia oricărui artist, dar dozajul lor este felurit, în cazul talentului sau al geniului".

Pentru lămurirea acestui dozaj crede îndreptăţită ca necesară cunoaşterea procesului creator.

În continuarea ideii hegeliene, Tudor Vianu notează: „Energia reacţiei sentimentale, puterea de a călăuzi afectul în adâncime, deopotrivă cu ingeniozitatea fantaziei, sunt daruri fixate în organizaţia noastră şi ca atare improgresive ca şi aceasta. Nimeni nu poate dobândi o facultate mai bogată a răsunetului afectiv şi o fantazie mai vie decât acelea pe care natura i le-a dăruit din primul moment. Nimeni nu le poate câştiga în proporţii cât de reduse, dacă «natura» i le-a refuzat cu totul. Dimpotrivă, intuitivitatea şi puterea expresivă pot creşte şi se pot perfecţiona. Metodele observaţiei pot folosi şi intuitivităţii". Şi, pe aceeaşi tematică, consideră important a sublinia elementele ce se întrepătrund în pregătirea operei, ce *se alimentează din îndoitul izvor al trăirilor proprii şi al culturii şi cum de cele mai multe ori ambele izvoare îşi amestecă apele lor.* Şi vine cu un plus de argumente în susţinerea opiniei pe care o susţine alături de mulţi dintre gânditorii preocupaţi de acest subiect: „Din haosul sufletului se desprinde cosmosul operei, şi frenezia afectivă, jubilarea inspiraţiei este salutul cu care artistul răspunde răsăririi acestei lumi de frumuseţe.

Dintre toate facultăţile care compun structura artistică, cele mai active în timpul inspiraţiei sunt răscolirea afectivă şi fantazia creatoare. În focul inspiraţiei, sub presiunea unei mari descărcări sentimentale, se călește unitatea viitoare a operei. Intuiţiile de detaliu şi perfecţiunea expresiei au de câştigat din munca artistică ulterioară".

Sunt mai mulți pași ai fanteziei creatoare pe care esteticianul român îi etalează de la *dezvoltarea prin transformare* la *dezvoltarea prin deviere*, până la *dezvoltarea prin bifurcare*. Și totul culminează cu travaliul, cu perseverența întru finizarea operei, până la împlinirea ei *într-o expresie comunicabilă* celui căruia i se adresează, cititor/ascultător. Este ceea ce Tudor Vianu o consideră realizabilă în procesul execuției, în care sunt cumulate *toate actele grație cărora artistul izbutește să organizeze viziunea sa internă într-o expresie comunicabilă. Munca artistului se orientează, în această fază, în direcția unei citiri mai atente în sine și în aceea a obținerii unei valori asimilabile și de alți oameni. Puterea expresivă a artistului este solicitată cu precădere în aceste momente.(…) Artistul încearcă a se exprima pe sine și pentru restul oamenilor. În acest scop, el prelucrează un material concret sau un material de imagini, în așa fel încât aceste materiale să cuprindă și să vehiculeze viziunea sa. Este greu a distinge în munca execuției unde încetează lucrarea tălmăcirii de sine a artistului și unde începe opera tălmăcirii pentru alții. Aceste două activități ale organizării expresive se confundă mai tot timpul. Execuția unei opere de artă se face în prezența a doi martori invizibili, propria conștiință a artistului și reprezentarea unui public anumit, pe care artistul dorește să-l atingă cu opera sa.*

Travaliul artistului se așază sub semnul voinței întru perfecționarea comunicării sale lirice către cititori, *voință care*, cum spune Kant în *Logica generală* (Editura Științifică și Enciclopedică, 1985, traducere Alexandru Surdu) *îndeamnă intelectul la examinarea unui adevăr*; aici fiind vorba de adevărul cuprins în unitatea cerută de operă.

Pentru ilustrare esteticianul apelează la cele șapte schițe păstrate și care ilustrează drumul parcurs până la finalizarea, de către Eminescu, a sonetului *Trecut-au anii*. Realitate comentată în contextul în care inspirația, act spontan provocat artistului de un context oarecare, se materializează într-o primă formă care impune prelucrarea ei spre a fi comunicabilă, pași enumerați de autorul *Esteticii* și care cuprinde *necesare acte de cumpănire, de amănunțire a avantajelor sau neajunsurilor pe care în raport cu un anumit subiect îl reprezintă o tehnică sau alta. Alegerea printre mai multe alternative, cântărite în posibilitățile lor, nu este însă un act spontan, ci unul mediativ și rațional.*

Este de natura evidenței existența actelor raționale în finalizarea operei, acte care țin de voința creatoare a artistului. Nu cred că există poet care nu acționează în finalizarea poemului cu dorința voită de a asigura cea mai reușită formă comunicabilă. În fond creația este o victorie asupra materialului limbii, atât de la îndemână în comunicarea interumană și care artistic impune o abordare cu totul diferită. Și, în notă hegeliană, se întreabă și argumentează *de ce creează artistul*, ce anume determină, pune în mișcare

forţele sale sufleteşti: *orice structură sufletească este o fatalitate. Ea tinde să se realizeze cu aceeaşi necesitate cu care un corp greu în cădere tinde către centrul pământului. După cum nu este artist cine vrea, tot astfel, nu poate să nu fie artist cine are înzestrarea corespunzătoare*.

Artistul este sub imperiul fatalităţii impus de vocaţia cu care este natural înzestrat, e un sentiment al datoriei care îl îndrumă cu necesitate, inexorabil. Între motivele creaţiei, Tudor Vianu consemnează *nevoia artistului de a se elibera de sentimente care îl apasă sau îl urmăresc şi a căror canalizare în direcţia împrejurărilor practice ale vieţii este, pentru o pricină oarecare, imposibilă.*

La vocaţia nutrită cultural, o altă motivaţie care se adaugă este şi impulsul de a-şi afirma şi impune talentul. Să nu neglijăm vanitatea şi orgoliul creatorilor. „Opera de artă fiind produsul unei individualităţi, este firesc ca aceasta să se reprezinte pe sine în raport cu propriile sale năzuinţe sau cu felul ei de a se răsfrânge în opinia semenilor săi". (Tudor Vianu)

Fără voinţă şi tenacitatea ce le incumbă realizarea creaţiei nu-i cu putinţă afirmarea şi împlinirea operei.

De remarcat sunt şi opiniile lui Nicolai Hartmann din *Estetica* sa (Editura Univers, 1974, traducere Constantin Floru), care defineşte frumosul prin apelul său la planurile de apariţie, drept *un obiect de două feluri, totuşi în una, ca un obiect unic. El este un obiect real, şi de aceea dat simţurilor, nu se epuizează însă în acesta; dimpotrivă, este în aceeaşi măsură şi un cu totul altul, ireal, care apare în cel real – sau ca ivindu-se înapoia lui. Frumosul nu este primul obiect, singur, şi nici în al doilea singur, dimpotrivă, numai ambele, unul într-altul şi unul cu altul. Mai exact spus, el este apariţia unuia în celălalt.* Unitatea frumosului fiind posibilă graţie planului de apariţie: „Ceea ce face să apară trebuie să fie real, şi ceea ce apare nu poate fi real, întrucât constă numai în această apariţie a sa. De aici jocul schimbător în felul de a fiinţa al frumosului: el există şi totodată nu există. Fiinţa lui se află în cumpănă".

Cumpănă care, prin voinţa de creaţie, face puntea spre frumosul ca întreg.

În consonanţă cu Hegel, şi nu numai, Nicolai Hartmann afirmă: „Nici o artă nu exprimă atâtea idei ca poezia. Şi toate ideile pe care le exprimă omul de gândire, sau chiar filosoful, dispar în faţa bogăţiei celor dintâi. Se pune întrebarea: de ce dispar atât de total în faţa lor? Poetul doar nu este, de cele mai multe ori, un gânditor; el nu este deloc cel care înţelege mai adânc şi mai adecvat ideile. Cum ajunge el atunci să le exprime în modul cel mai adecvat?

Dar faptul este tocmai acesta, că el nu le exprimă, el numai le face să apară. Filosoful se trudeşte să exprime idei generale; el trebuie să le nimerească precis, să le delimiteze (să le definească), trebuie în genere să extragă ceea ce e general obiectiv, ca atare, şi să-l facă evident. Toate acestea

nu sunt necesare poetului. De la el nu cere nimeni socoteală. El trebuie doar să ne îndrepte privirea, şi nici măcar spre ce e general ca atare – generalizarea o descopere lesne fiecare – ci doar spre anumite momente caracteristice ale vieţii individuale, ale sentimentelor personale, ale pasiunilor, deciziilor etc. Aceasta este complet îndeajuns".

Posibilităţile de exprimare ale poetului, esteticianul german le consideră drept o culme a *capacităţii omeneşti să potriveşti evenimente, caractere, destine, pasiuni şi fapte astfel încât din ele să reiasă cu adevărat sensul unor idei generale – fără ca totuşi individualitatea concretă să fie ştearsă.*

Vine, urmând opiniile mai vechilor esteticieni, cu necesara precizare: „Lucrul acesta nu este în puterea oricui poate să rimeze versuri sau să combine scene dramatice între ele. Nenumăraţi tineri îşi încearcă talentul în poezie, aduc chiar la înfăptuire produse având mici frumuseţi de amănunt. De ce atâţia din ei se retrag mai târziu, când au învăţat să se măsoare cu poezia mai mare, când pretenţiile lor proprii au crescut? La aceasta există un singur răspuns: fiindcă cei mai mulţi sunt destul de înţelepţi să înţeleagă, într-o bună zi, că sunt lipsiţi de idei, fiindcă observă că ei nu posedă ochiul care să vadă în adâncul vieţii omeneşti şi că în fond opera formal plăcută pe care o plăsmuiesc rămâne înăuntru goală. Sau că ei au idei şi posedă totodată frumuseţea cuvântului, însă ideile nu apar în cuvânt. Darul de a pătrunde cu privirea până la ceea ce este cu adevărat semnificativ, şi de a-l spune în limbajul vieţii – adică al faptelor şi al suferinţelor, al urii şi al iubirii – este şi rămâne un dar rar".

Harul şi voinţa de a-l împlini sunt condiţiile de realizare ale operei. Vorbind despre găsirea formei şi stilului, universitarul de la Köln şi apoi de la Berlin îşi propune să ridice vălul de pe misterul creaţiei, demers ce se necesită pe larg prezentat, dorinţa sa fiind să deceleze *cum face artistul ca să găsească forma care nu este dată*: „Dorim să aruncăm o privire în jocul lui secret, să pătrundem în enigma genialităţii – adică în ceea ce pentru el însuşi nu este lămurit, acolo unde activitatea misterioasă care se desfăşoară într-însul scapă şi conştiinţei lui, şi unde tot ce el poate face este să aştepte clipa iluminării. Dar clipa iluminării ea însăşi nu îi spune ce se petrece într-însul şi cum procedează, ci cu desăvârşire numai, care este forma căutată şi cum o poate atinge în cazul dat".

Cu o bună intuiţie şi firească ştiinţă în cunoaşterea mecanismului creaţiei, pe care poetul le sesizează, le însuşeşte şi le aplică, fie şi inconştient, Nicolai Hartmann consemnează în continuare: „Ştim că există o aşteptare tăcută a maturaţiei, la care creatorul nu poate contribui mult cu voinţa sa; el poate cel mult să înlăture turburări din drumul său, se poate despovăra, se poate abate acolo unde situaţia devine rigidă, dar el nu poate interveni direct.

Știm de asemenea de la maeștrii mari cât de chinuitoare poate fi starea aceasta, că ea poate fi plină de sentimentul neputinței, al nerăbdării, al durerii. [...] Și remarcabil este că, ulterior, opera odată născută nu spune nimic despre aceasta: într-însa totul este netezit, ea lasă doar impresia de măreție superioară, calmă".

Recunoaște *că în misterul găsirii formei nu se poate pătrunde*. Pentru orice estetician, un astfel de demers se lovește de un zid de nepenetrat, este o *metafizică a formei* imposibil de accesat.

În *penumbră* se pot decela: *ținta interioară a operei, accidentul care a provocat-o și stilul devenit istorie*: „Primul dintre aceste momente se exprimă limpede în voința creatorului. Dar abia în operă, el ia formă. Știm că ținta interioară a operei încă necreate reține pe artist, nu-i lasă liniște, îl duce la încercări, la planuri, la adăugiri. Totuși, nu putem spune felul în care ea preexistă. În conștiința creatorului, ea apare destul de des doar negativ: ca nemulțumire cu ceea ce au realizat încercările sale. Ce stă cu adevărat în spatele lor poartă, de la un anumit stadiu de maturație înainte, caracterul unei viziuni. Munca fanteziei artistice însă, înainte de concepția ei, nu poate fi dezvăluită. Conștientă este numai străduința către forma nouă. Munca creatorului are aici ceva înrudit cu procesele naturii; așa cum și genialitatea veritabilă este un dar al naturii. Totuși, tocmai momentul țintei, al scopului ca atare, o deosebește de ceea ce ține de natură.

Al doilea moment, accidentul, poate fi urmărit ceva mai bine. El procură impulsiile, materialul, subiectul. Dar el nu explică de ce artistul culege ceea ce îl întâmpină, cum recunoaște că acesta este potrivit. E îngăduit să admitem că, în mod obscur, ținta preexistă și că impulsia îi «vine în întâmpinare». Dar cum se petrece aceasta rămâne în întuneric.

Poetul este brusc frapat, în plină viață, de o scenă al cărei martor întâmplător el este; sau se oprește înaintea unei figuri vii, omenești, a unui destin particular. Cu această ocazie, ceva se mișcă într-însul. El nu ia însă lucrul pe care îl vede așa cum este, ci îl modelează în chip deosebit – în sensul unei imagini interioare care îi plutește deja în minte. Și poet veritabil, el este numai dacă știe să-l modeleze, trecînd dincolo de el, – nu ca să cadă în lipsă de adevăr, ci ca să reveleze un adevăr pe care l-a intuit".

În tot acest demers, obscur în fapt, neclar, dar mereu prezent, ca o necesitate a operei de a lua formă, există un *telos*, o țintă, o direcție.

„Se vede, ne spune esteticianul german, țintă și accident, deși ontic opuse, nu numai că se împacă perfect, dar țin chiar faptic unul de altul și se întregesc în procesul de găsire a formei. Străduința artistului conștient de ținta urmărită în căutarea formei este, fără ajutorul accidentului, poate, în genere neputincioasă; accidentul favorabil însă, fără căutarea conștientă de țintă a artistului, ar fi lipsit de sens și pierdut.

Nu trebuie să ne temem să lăsăm «accidentului» îndreptăţirea sa. Cu aceasta nu depreciem genialitatea. Geniul este, nu în ultimul rînd, capacitatea de a folosi accidentul; în genere, de a-i sesiza favoarea. Firește, prin «accident» se desemnează aici doar «ceea ce nu e urmărit ca scop», aşadar opusul faţă de *telos*, de scop, – nu nedeterminatul. Ceea ce, în sensul acesta, este accidental este tocmai ce este ontic necesar. Dar necesitatea aceasta nu privește estetica".

Şi totuşi misterul îşi păstrează toată a lui opacitate, nu ne este cu putinţă să aflăm cum a găsit noua formă, în ce fel lucrează în această direcţie fantezia creatoare în plăsmuirea operei etc. Toate aceste, orice încercare de a fi analizate, indiferent de căile urmate de un estetician rămîn obscure, de nepătruns. Dacă ar fi cu putinţă, atunci ar fi deschisă calea mirifică spre realizarea operei artistice oricui ar fi capabil să învețe, să-şi însuşească „rețeta".

Unul unul dintre puţinii mari poeţi care s-a preocupat constant şi şi-a impus devoalarea cât mai deschisă a fenomenului care are în final, ca rezultat, naşterea unei opere, mai exact a poeziei, este Paul Valéry.

Pentru autorul *Cimitirului marin*, poezia este totuna cu *limbajul zeilor*: „Poezia absolută nu poate acţiona decât prin miracole excepţionale; operele pe care ea le compune în întregime constituie, în tezaurul imponderabil al unei literaturi, tot ceea ce poate fi mai rar şi mai improbabil în acea literatură. Dar, asemenea vidului perfect sau celei mai scăzute temperaturi, care nu pot fi atinse, de care nici măcar nu poţi să te apropii decât prin eforturi epuizante, tot aşa puritatea ultimă a artei noastre cere, celor care o concep, constrângeri atât de îndelungate şi atât de obositoare, încât absorb întreaga bucurie naturală de a fi poet, pentru a nu lăsa în urmă decât orgoliul de a nu fi niciodată satisfăcut". La care consideră cu îndreptăţire să atenţioneze, în continuarea opiniilor marilor înaintaşi: „Cultura generală, dar şi obişnuinţele de rigoare, simţul practic şi decisiv, dar şi cunoştinţele glorios de inutile fac împreună mărturia unei voinţe care le compune şi le ordonează. Se întâmplă ca această voinţă să le ordoneze în poezie. Cazul este foarte remarcabil; trebuie să te aştepţi să vezi un spirit cu o astfel de pregătire şi cu o astfel de claritate reluînd conform naturii sale problemele eterne. (…) Dacă s-ar reduce la o inteligenţă pur tehnică, l-am vedea fără îndoială inovînd brutal, şi acordînd, într-o artă străveche, o prea mare energie invenţiilor naive. Exemple de acest fel nu lipsesc: hîrtia suportă totul; dorinţa de a uimi este cea mai naturală, cea mai uşor de conceput dintre dorinţe; ea permite celui mai simplu cititor să descifreze fără efort secretul foarte simplu a numeroase opere surprinzătoare. Dar la un grad puţin mai ridicat de conştiinţă şi de cunoaştere, se observă foarte lesne că limbajul nu este atît de uşor perfectibil; că prozodia a fost solicitată în nenumărate modalităţi de-a lungul secolelor;

se înțelege că toată atenția și toată munca pe care o putem cheltui pentru a contrazice rezultatele atîtor experiențe dobîndite, trebuie să fie orientate în alte direcții. Trebuie să plătești cu un preț necunoscut plăcerea de a nu folosi ceea ce se cunoaște de mai înainte". (Paul Valéry, *Poezii. Dialoguri, poetică și estetică*, Univers, 1989, traducere Ștefan Augustin Doinaș, Alina Ledeanu, Marius Ghica). Pentru poetul francez, și pentru toți poeții, poezia este dintotdeauna o artă a limbajului, în care *anumite combinări de cuvinte pot produce o emoție pe care altele nu o produc și pe care noi o numim* poetică*. Ce fel de emoție este aceasta? În mine o recunosc după faptul că toate obiectele posibile ale lumii obișnuite, exterioare sau interioare, ființele, evenimentele, sentimentele și actele – rămînînd, în privința aparenței lor, ceea ce ele sînt de obicei – se găsesc deodată într-o relație indefinibilă, dar minunat de potrivită cu modurile sensibilității noastre generale. Adică, aceste lucruri și ființe cunoscute – sau mai degrabă ideile care le reprezintă – își schimbă într-un anume fel valoarea. Se cheamă unele pe altele, se asociază cu totul altfel decît în modurile obișnuite; ele se găsesc (permiteți-mi această expresie)* muzicalizate*, avînd rezonanțe unele prin altele și corespund parcă armonic.*

Pentru a împlini această emoție, poetul are nevoie de har, de o bogată cultură, de atenție și interes în captarea accidentului care provoacă scânteia inspirației și care o dată materializat într-o cămașă de cuvinte, urmează necesara prelucrare pentru a asigura receptarea de către iubitorul de poezie în forma cea mai potrivită pentru a transmite emoția cât mai în consonanță cu a creatorului. Context prezentat de Paul Valéry și printr-un exemplu care ilustrează întocmai naşterea poemului: „Pentru a pune în evidență deosebirea profundă care există între producerea spontană de către spirit – sau mai degrabă de către *ansamblul sensibilității noastre* – și fabricarea operelor. În povestea mea, substanța unei opere muzicale mi-a fost dată în mod liber; dar îmi lipsea acea organizare care ar fi prins-o, fixat-o și ar fi redesenat-o. Marele pictor Degas mi-a reamintit adesea acest cuvânt al lui Mallarmé, care este atît de just și de simplu. Degas făcea adesea versuri, unele fiind chiar remarcabile. Dar uneori găsea mari dificultăți în această muncă accesorie în raport cu pictura sa. (De altfel, el era omul care să introducă în orice artă toată dificultatea posibilă). Îi spune într-o zi lui Mallarmé: «Meseria voastră este infernală. N-ajung să fac ceea ce vreau și totuși sînt plin de idei...». Iar Mallarmé i-a răspuns: «Versurile nu se fac deloc cu idei, dragul meu Degas. Ci cu *cuvinte*».

Mallarmé avea dreptate. Dar cînd Degas vorbea de idei, se gîndea totuși la discursurile interioare sau la imaginile care, în final, s-ar fi putut exprima în *cuvinte*. Dar aceste cuvinte, aceste fraze intime, numite de el ideile sale, toate intențiile și percepțiile spiritului, toate acestea nu creează versuri. Există așadar altceva, o modificare, o transformare, bruscă sau nu, spontană

sau nu, laborioasă sau nu, care se interpune cu necesitate între acea gândire producătoare de idei, acea activitate şi multiplicitate de întrebări şi de rezolvări interioare; şi apoi versurile – aceste discursuri atît de diferite de discursurile obişnuite – care sînt bizar ordonate, care nu răspund nici unei nevoi, *sau poate numai nevoii pe care trebuie să o creeze ele însele*; care nu vorbesc niciodată decît despre lucruri absente ori despre lucruri profund şi secret resimţite; ciudate discursuri, ce par făcute de un *alt* personaj decît cel care le spune şi par a se adresa *altuia* decît celui care le ascultă. Pe scurt, este *un limbaj în limbaj*".

Propunem în continuare câteva fragmente din *Poezie şi gândire abstractă* (conferinţă susţinută în 1939 de către poetul din Sète la Universitatea din Oxford), care ilustrează aplicat interferenţa dintre inspiraţie şi voinţa de creaţie, dintre naşterea poemului şi munca de după întru finisarea lui etc. Comparaţia este între comorile pământului, aur, diamante, pietre preţioase etc., care odată aduse la suprafaţă nu ar valora *nimic fără munca omului de a le smulge din noaptea grea în care dormeau, de a le strânge, de a le modifica şi organiza în podoabe* şi care îşi capătă *strălucirea lor prin munca inteligentă* şi nu altfel procedează adevăratul poet în finalizarea poemului: „În faţa unui poem frumos se observă foarte bine că sînt puţine şanse ca un om, oricît de bine dotat, să fi putut improviza fără reveniri, fără altă osteneală, decît aceea de a scrie sau dicta, un sistem neîntrerupt şi complet de fericite descoperiri. Cum urmele efortului, reluările, caznele, timpul scurs, zilele nefaste şi neplăcerile au dispărut, au fost şterse de suprema revenire a spiritului asupra operei sale, unii, care nu văd decît perfecţiunea rezultatului, îl vor privi ca fiind datorat unei minuni numită de ei INSPIRAŢIE. Aceştia fac deci din poet un fel de *medium* momentan. Dacă ar fi să dezvoltăm în mod riguros doctrina inspiraţiei pure, am putea deduce de aici consecinţe foarte ciudate. Am găsi, de exemplu, că acest poet, care se mărgineşte să transmită ceea ce primeşte, să dea unor necunoscuţi ceea ce el posedă din necunoscut, nu are nici o nevoie să înţeleagă ceea ce el scrie, dictat de o voce misterioasă. Ar putea scrie poeme într-o limbă pe care nici nu ar cunoaşte-o.

Adevărul e că poetul posedă un fel de energie spirituală de natură specială: ea se manifestă în el şi i se revelează în anumite momente ce valorează infinit de mult. Infinit pentru el... Zic: *infinit pentru el*; căci experienţa, vai, ne învaţă că aceste clipe care par de valoare universală sînt adesea fără viitor şi ne conduc la această reflecţie: *ceea ce valorează pentru unul singur nu valorează nimic*. Aceasta este legea de bronz a Literaturii". (Paul Valéry)

Inspiraţia nu-i suficientă pentru accederea la poezie, în absenţa lucidităţii, a spiritului creativ, a capacităţii de abstractizare şi decelare a celor

mai potrivite cuvinte, cum ar spune Arghezi, sunt toate şansele ca poetul să-şi rateze menirea. „Dar orice adevărat poet este în mod necesar un critic de primă mînă. Dacă ne îndoim de aceasta, înseamnă că nu pricepem deloc cît valorează travaliul spiritului, lupta împotriva inegalităţii momentelor, hazardul asocierilor, slăbirile atenţiei, distragerile exterioare. Spiritul este teribil de schimbător, înşelător şi înşelat, fertil, în probleme de nedezlegat şi în soluţionări iluzorii. Cum ar putea ieşi din acest haos o operă remarcabilă, dacă acest haos, care conţine totul, nu ar conţine şi cîteva şanse serioase de a se cunoaşte el însuşi şi de a alege în sine ceea ce merită a fi reţinut şi folosit cu grijă din clipa prezentă?

Asta nu este totul. Orice adevărat poet este mult mai capabil decît se crede în general de raţionament just şi de gîndire abstractă". (P. V.)

Autorul minunatului poem *Tânăra Parcă*, înalţă, tot aici, un mirabil imn creaţiei: „Un poem este un fel de maşină care produce starea poetică cu ajutorul cuvintelor. Efectul acestei maşini este incert, căci nimic nu este sigur atunci cînd acţionezi asupra spiritelor. Dar oricare ar fi rezultatul şi reuşita acestuia, construirea maşinii cere soluţionarea a numeroase probleme. Dacă termenul de maşină vă şochează, dacă această comparaţie mecanică vi se pare grosolană, observaţi atunci că durata creării unui poem, chiar foarte scurt, poate să-ţi ia ani în şir, în timp ce acţiunea poemului asupra unui cititor are loc în cîteva cuvinte. În cîteva minute, acest cititor va primi şocul fericitelor descoperiri, apropierilor, expresiei lor, acumulate în timpul multor luni de căutare, de atenţie, de răbdare şi nerăbdare. Cititorul va putea acorda inspiraţiei cu mult mai mult decît poate da ea cu adevărat. El îşi va imagina un poet ideal, care a putut crea fără opriri, fără ezitări, fără retuşuri, această operă puternică şi perfectă care îl transpune într-o lume în care lucrurile şi fiinţele, pasiunile şi gîndurile, sonorităţile şi semnificaţiile provin din aceeaşi energie, se schimbă şi îşi răspund după legi de rezonanţă excepţionale; căci această excitaţie care realizează exaltarea simultană a sensibilităţii, a intelectului, a memoriei şi a puterii noastre de acţiune verbală, atît de rar acordate în cursul obişnuit al vieţii, nu poate fi decît o formă excepţională de excitaţie.

Trebuie să remarc poate că execuţia unei opere poetice ne-ar apărea imposibilă dacă am considera-o, aşa cum inginerul de mai înainte poate considera conceperea şi construirea locomotivei sale, adică făcînd explicite problemele ce trebuie rezolvate. În nici o altă artă, numărul condiţiilor şi funcţiilor independente ce trebuie coordonate nu este mai mare. Nu vă voi face o demonstraţie minuţioasă a acestei afirmaţii. Am să vă reamintesc doar ceea ce am afirmat în problema sunetului şi a sensului, între care nu există decît o legătură de pură convenţie, şi totuşi trebuie să facem astfel încît sunetul şi sensul să colaboreze cît mai eficace cu putinţă. Adesea, cuvintele

mă determină să mă gândesc, din cauza dublei lor naturi, la acele cantităţi complexe pe care geometrii le mînuiesc cu atîta dragoste.

Din fericire, nu ştiu ce virtute posedă unele persoane, care, în anumite clipe, simplifică lucrurile şi reduc dificultăţile insurmontabile despre care vorbeam, pe măsura forţelor omeneşti. Poetul din om se trezeşte printr-un eveniment neaşteptat, printr-un incident exterior sau interior: un copac, o figură, un «subiect», o emoţie, un cuvînt. Şi, cîteodată, începutul este o voinţă de expresie, o nevoie de a traduce ceea ce simţi; alteori, dimpotrivă, un element de formă, o schemă de expresie care-şi caută cauza, care-şi caută un sens în spaţiul sufletului meu... Observaţi bine această dualitate posibilă a intrării în joc: uneori ceva vrea să se exprime, alteori un mijloc de expresie doreşte ceva căruia să-i servească".

Unui talent, în absenţa voinţei de a-şi lucra poemul, nu-i stă în putinţă finalizarea lui. Întreaga voinţă a poetului lucrează spre a o împlini, în totală libertate, doar ceea ce posedă unitate sub semnul necesităţii artistice. „E greu să faci să aibă minte, ne spune Baltazar Gracian, cine n-are voinţă şi încă şi mai greu să faci să aibă voinţă cine n-are minte". Fără înmănuncherea benefică dintre har, cultură, voinţă şi minte, nu i-ar fi cu putinţă poetului a-şi aşterne poemul pe întinderea albă a foii de hârtie...

Viitoarele numere vor avea ca temă:

2022 – *Poezie şi taină, Poezie şi infinit, Poezie şi timp*
2023 – *Poezie şi inimă; Poezie şi spaţiu, Poezie şi senzaţie, Poezie şi revoluţie*
2024 – *Poezie şi pîine; Poezie şi realism, Poezie şi miracol, Poezie şi natură*
2025 – *Poezie şi limbă; Poezie şi moralitate, Poezie şi regalitate, Poezie şi idee*

„ADÂNCUL ESTE ROSTUL CĂUTĂRII”

convorbire cu scriitorul **Toma GRIGORIE**

Niculina OPREA: *Domnule profesor Toma Grigorie, sunteți un literat de elită al Olteniei, sunteți autorul unei opere nu doar de admirat dar și de luat aminte. Literat fiind, ați debutat în 1981, cu volumul „Visele cuvintelor” (Ed. Scrisul Românesc, Craiova). La începuturile dumneavoastră literare, între multe alte „ispite culturale”, pentru început cum de v-ați oprit tocmai la poezie?*

Toma GRIGORIE: Este posibil sau neverosimil ca stropul de har picat în gena mea ancestrală să fi fost de esenţă lirică. Dar e probabil să fi venit şi pe filieră maternă. Mama, femeie simplă, era foarte sensibilă şi credincioasă. Cred că Domnul i-a dat mai întâi dumneaei dragostea de poezie. Ştia pe de rost multe balade populare în versuri pe care mi le recita cu afecţiunea specific maternă. Preşcolar fiind, o ascultam cu ochii mari, mai pricepând, mai nepricepând cuvintele, povestea, dar fiind captivat profund de melodia versurilor. Mai târziu, când am învăţat să citesc destul de devreme, am căutat cu fervoare cărţile de poezie, dar nu numai. Am fost un cititor înveterat, fără exagerare. Ingeram multă literatură începând bineînţeles cu cărţile de *poveşti nemuritoare,* basme din cărţile lui Petre Ispirescu. Versuri pentru copii, pentru început. Am citit în clasele primare toate cărţile bibliotecii săteşti din Golenţii de Calafat. La trecerea spre adolescenţă, mi-am procurat un carnet în care îmi notam gândurile, sentimentele, trăirile, încercând uneori să le rimez. Încet, încet, poezia m-a prins în mrejele sale şi nu mi-a mai dat drumul până astăzi la vârsta octogenară.

Am început să public poezie în presă după două zeci de ani şi la fel de târziu, la patruzeci de ani, editorial, obstrucţionat de o anume temeritate, neîncredere în valoarea autentică a scrierilor mele, despre care nici acum nu sunt complet sigur.

N.O.: *După volumul de debut, literatura de sertar și-a spus cuvântul odată cu publicarea volumelor de poezie: „Trăiri” (1987); „Seva lucrurilor”(1990) ; „Dezlănțuind tăcerea” (1994); „Calea de întoarcere” (1998); „Catedrala de sub stern” (2002); „Vârsta copacilor” (2007); „Peste marginile lumii / Over the border of the world” (antologie), (2010) ; „Cina cea de toamnă” (2011); „Cum pot lăsa poezia să-mi spună adio” (2014); „ Fața de pe nisip” (2018), o nouă antologie, „Cina Cea de toamnă” (2021); dar și prin publicarea romanelor „Andreea & Radu” (2009) și „Viața din urmă” (2017). Cărțile dumneavoastră de critică literară și eseu ocupă un loc*

meritat în „galeria" criticii literare românești; „Incursiuni în literatura română" (1995); „Eseuri subsidiare la «Adio, Europa!» de Ion D. Sîrbu" (1999); „Metaforele teatrului sorescian" (2005); „Marile întâmplări ale omului" (2012); „Focurile lui Hefaistos, Cărți și scriitori clasici și contemporani" (2020) sunt cărți care nu ar trebui să lipsească din bibliotecile din România, așa cum nici volumul de teatru „Coiful lui Hades"(2013), ori „Sobor de muze" (2015), cartea de traduceri din lirica universală contemporană, își are importanța cuvenită în opera Domniei Voastre. După ani și ani de muncă asiduă, cum puteți caracteriza timpul cuprins între copertele cărților ale căror autor sunteți?

T.Gr.: Frumos spus: „timpul dintre coperte". Într-adevăr, s-a adunat ceva timp creator, cât într-o viață de om, în clepsidra din care au curs, când unele presupuse diamante, când pietre de râu, pe care a trebuit să le selectez cu grijă și cu abilitate autocritică. Este o mare îndârjire umană a scriitorului să nutrească neîncetat gândul că scrierile lui vor însemna ceva pentru societatea și vremurile în care viețuiește sacrificându-și timpul normalității omenescului pentru încrustarea ideilor, gândurilor, sentimentelor și concepțiile lui existențiale în pagina de carte, într-o formă expresivă și captivantă, după puterile talentului său. Dacă scriitorul are vreun regret pentru ceasurile din zi sau din noapte dedicate artei lui, este numai acela că nu și-a putut desăvârși toate proiectele imaginate în multe clipe de cugetare, de meditație, de concepție generatoare de creații din domeniul literaturii beletristice sau teoretic critice.

N.O.: *Sunteți un poet cum puțini sunt în zilele noastre, deși știți exact unde vă situați- „Mă situez între cele două mâini/ în punctul de start al filozofiei transcendentale/ a lui Kant/ (...)", am citat din poemul „Conștiința atomului"; sunteți un scriitor de o modestie cum rar mi-a fost dat să întâlnesc. „Conștiința atomului" din ființa scriitorului, ar trebui să se facă auzită mai mult? Modestia trebuie să fie un reper în activitatea unui scriitor?*

T.Gr.: Dificilă probă de exemen interior. Cred că scriitorului îi e necesară modestia în lucrarea sa de apreciere a propriei opere, și nu în crearea ei. Așa cum se spune, e bine să fie lăsați cititorii și critica literară să se pronunțe privitor la valoarea operei unui autor. Referitor la modestia proprie, observată și de alți confrați scriitori, cred că vă referiți la sensul pozitiv al cuvântului, din timpuri imemoriale, atunci când se apropia de formula lui Horațiu, „aurea mediocritas", în sensul de echilibru, cumpătare, cale aurită de mijloc, fără infatuare, aroganță, în opoziție cu sensurile negative dobândite mai târziu: lipsire de importanță, de talent, având proporții reduse.

Nu e neproductivă nici varianta expusă în întrebare ca scriitorul să-şi facă auzită mai pregnant „Conştiinţa atomului" din fiinţa lui, mai ales dacă opera îi este ignorată oarecum, dar totuşi cu aceeaşi curată modestie. E important să-şi promoveze mai frecvent scrierile prin prezenţa mai temerară în spaţiul public scris, audiovizual şi virtual, însoţit de recenzenţi avizaţi, lucru pe care personal nu l-am practicat cu prea multă convingere.

N.O.: *În urmă cu puţin timp am recitit volumul „Faţa de pe nisip" (Ed. Eikon, Bucureşti, 2018), mărturisesc că m-a impresionat din cale afară poemul cu acelaşi titlu, dar şi alegerea ca titlu de volum a acestui poem excelent, cartea însăşi este excelentă, puteţi clarifica nedumerirea mea în privinţa acestui poem?*

T.Gr.: Îmi cereţi cumva să decodez sensurile acestui poem liminar al volumului, „Faţa de pe nisip", nu „Fata de pe nisip", cum apare frecvent pe Internet, calculul fiind mai pe înţelesul profan. Cred că e necesar să plecăm de la textul poemului: „ Nici nu mai ştiu dacă mai sunt / dacă mai sunt om sau altă enigmă cosmică / din moment ce pentru Foucault / omul nu există / este o invenţie recentă / *o faţă desenată pe nisip* / supusă dispariţiei / Oare vântul care mă va spulbera / nu va duce cu el nimic / din această faţă pe care o văd în oglindă / Oare toate oglinzile de pe pământ sunt mincinoase / Să fiu doar un discurs dominant / Da asta poate fi adevărat / pentru că mi-am legat viaţa ca înecatul de pai / de acest discurs / care a crescut în mine până la cer / precum planta din bobul de fasole vrăjit // Omul este ceea ce mănâncă se spune / scriitorul este ceea ce scrie // Dar dacă ce scriu e pleavă în vânt / pământul îmi va recunoaşte / *faţa de pe nisip* ?". Cred că textul răspunde în mare parte nedumiririi cititorului. Poezia e, în general, e dificil de explicat. Am dezvoltat aici, cu sprijinul filozofiei foucaultiene, care susţinea poetic că omul ar fi doar o faţă de pe nisip trecătoare, tema misterului existenţei materiale şi a efemerităţii omului coroborată cu îndoiala scriitorului *vis-à-vis* de perenitatea operei sale.

N.O.: *O sursă importantă în poezia dumneavoastră este natura dar şi universul cuvântului. Din moment ce afirmaţi: „Mie mi-a rezervat doar cuvântul/ să încropesc imagini vizuale/ pentru mintea nevăzătoare", am citat din poemul „ Mie doar cuvântul", Consideraţi că „La început era Cuvântul şi Cuvântul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvântul." ?*

T.Gr.: Nu e de considerat personal, ci de acceptat cu certitudine acest adevăr sacru al Cărţii Cărţilor. Nu fără sens, se spune că poezia, creaţia literară în genere, este rod al inspiraţiei de origine divină. Cuvântul, cu bogăţia lui semantică şi simbolică, este „marmura" în care îşi cioplesc scriitorii opera lor artistică. Lucrare părelnic mai dificilă decât a pictorului, sculptorului, muzicianului care au un suport material în creaţiile lor. Fără

să minimalizăm valoarea artistică a lucrării acestor creatori inspiraţi de acelaşi Cuvânt sacru, exprimat subsidiar, în cele din urmă, în moduri artistice diferite. M-a fascinat totdeauna cuvântul, căutându-l ca şi Eminescu, pe cel care exprimă adevărul. În cartea de debut i-am dedicat cuvântului mai multe poeme. Nici în cărţile ulterioare nu l-am ignorat, nu numai căutând cuvintele potrivite argheziene, ci şi punându-l în valoare cu adresări şi numiri directe. Aş putea cita, în acest sens, din poemul „Urmele cuvântului" , prezent în antologia recentă, „Cina cea de toamnă" (Ed. Eikon, Bucureşti, 2021): „ Cuvântul precum păsările cerului / Rămâi pustiit în toamna senilă (...) Timpul culege urmele cuvântului în poală / le seamănă din nou primăvara / în cuiburile păsărilor călătoare".

N.O.: *Cunosc greutăţile prin care trece un poet care nu are un sponsor pentru finanţarea publicării cărţii sale, cu toate acestea apar multe cărţi de poezie, unele bune, altele foarte bune, altele proaste. În zilele noastre, se poate spune că există o lipsă de succes a poeziei?*

T.Gr.: Într-o societate democratică încă nedefinitiv aşezată, când s-a dat liber la cuvântul necenzurat şi la fapta de ordin financiar dusă uneori la paroxism, oamenii prezentului nu mai au timp de meditaţie banală, darmite transcedentală. Această goană după înavuţire motivată acum de vremea constrângerilor politicii marxiste anterioare, duce la îndepărarea de carte, de cultură. Poezia, fiind un gen mai dificil de abordat de cei înglodaţi în cultura banului, în consumerism, e pusă oarecum la index. Pentru a mă face mai uşor înţeles, mă autocitez din nou, cu scuzele de rigoare: „Acum e vremea rostirilor scurte / pe facebook pe chat pe blog"/ Spune domnule direct ce ai de spus / nu te scărpina cu mâna dreaptă după urechea stângă / Cine mai are timp să stea la palavre / chiar şi cu romanele / Viaţa fierbe pe dalele străzii / în cluburi în baruri / Ce să caute în bibliotecă / să-şi scrântească minte citind poezii" („Viaţa fierbe în baruri" din vol. „Faţa de pe nisip"). Şi nici societatea nu-i mai dă suficientă atenţie poeziei eliminând-o aproximativ integral de pe ecranele tv, din programele radio etc. Nici critica, se pare, că nu-şi mai exercită în totalitate dreptul de a cerne în toate cazurile, cu maximă onenestitate, grăuntele aurifer din nisipul poetic invadator. Prin ignorarea rolului creatorilor de limbă şi cultură la misiunea de educare şi civilizare a societăţii contemporane, putem spune că rămânem în continuare captivi.

N.O.: *Când vine vorba despre comunism, sunt scriitori care aduc în discuţie „rezistenţa prin cultură", unii dintre ei au beneficiat din plin de statutul lor de scriitor, şi-au publicat cărţile în tiraje mari, iar azi (ce să vezi!) beneficiază de alte şi alte „onoruri". Domnule Toma Grigorie, scriitorul român, cel trăitor în zilele noastre, mai are vreun rol în societate?*

T.Gr.: Are, desigur, însă doar atât cât îi oferă societatea. Comuniştii îi stimulau pe scriitori, şi financiar, pentru ca să le transmită, şi pe calea literaturii artistice, ideologia. Mulţi scriitori au beneficiat de pe urma acestei politici totalitare obţinând tiraje extraordinare şi recompense băneşti pe măsură.Tentaţi de iluzia utopică a construirii unei societăţi ideale, dar şi de aceste subvenţii, unii, chiar dintre scriitorii români importanţi, au colaborat cu regimul. Şi scriitorii din linia a doua, dintre noi, ciupeau şi ei câte o bucăţică din tortul generos, pe la reviste, pe la mijloacele audiovizuale. Mai grav este că o parte dintre aceştia îşi publicau odele şi în cărţi. În acest sens, sintagma, „rezistenţă prin cultură", intră într-o anume măsură în spaţiul derizoriu al logicii. Nu este cazul şi nici spaţiul să dezvoltăm această evidenţă. Aveţi dreptate când afirmaţi că unii dintre cei stigmatizaţi sunt onoraţi şi astăzi când încă viszâ conceptul „socialismului cu faţă umană" . Regretabilă fiind nedelimitarea categorică de comunism.

N.O.: *Scrisul ocupă un loc important în viaţa dumneavoastră, sunteţi un intelectual de înaltă ţinută, discursul dumneavoastră poetic este captivant. „adâncul este rostul căutării", spuneţi în poemul „Aripile din umeri". În adânc, ce ar trebui să găsească un poet ?*

T.Gr.: Într-adevăr, susţineam că: „Mereu privirile / se aţintesc în sus / când de fapt adâncul este rostul căutării". Fiindcă tot mi s-a imputat oarecum modestia apăsată, voi răspunde la această întrebare cu un citat din cartea mea de critică şi istorie literară, amintită mai sus, *Focurile lui Hefaistos. Cărţi şi scriitori clasici şi contenmporani*, pentru ca s-o promovez în scopul de a mă salva într-un fel de prea multă modestie: „Se vehiculează existenţa celei de a patra dimensiuni alături de cele trei cunoscute: lungimea, lăţimea şi înălţimea, dimensiune pe care o menţionează Apostolul Pavel într-una din Epistolele sale. Aceasta fiind Profunzimea, în care putem intra numai după abandonarea celor trei. După cum susţin iniţiaţii, în a patra dimensiune, luăm cu noi din viaţa fizică personalitatea şi conştiinţa şi devenim cu mult mai apţi pentru o nouă evoluţie, de pe un alt Plan. Este desigur vorba de Planul Astral, unde marile genii şi-au împilit a patra dimensiune." (p.448). Iată ce trebuie să găsească în adânc un poet! E oarecum utopică pentru toţi muritorii această doleanţă astrală, dar nu înseamnă că nu putem tinde spre ea, şi noi, ca scriitori modeşti !

N.O.: *De-a lungul timpului aţi participat la evenimente literare internaţionale, ce vi s-a părut diferit la scriitorii din străinătate, faţă de scriitorii din ţara noastră?*

T.Gr.: Am funcţionat un timp pe postul de conferenţiar (*wykładowca*, în polonă) la Catedra de limbă română din cadrul Institutului de limbi romanice al Universităţii Adam Mickiewicz din Poznań, Polonia (1996-

1997). Am fost cooptat de Filiala Poznań a Uniunii Scriitorilor din Polonia şi invitat la întâlnirile lor lunare, în care era prezentat unul dintre scriitori de către critici literari şi de amici, el recitând din opera proprie, în aplauzele prietenoase ale participanţilor. O atmosferă caldă într-un spaţiu neconvenţional, unde fiecare îşi plătea consumaţia. Scriitorii polonezi erau mult mai solidari, mai degajaţi, mai deschişi la amiciţii, şi cu străinii. Şi mult mai patrioţi, în sensul bun al cuvântului. Spre deosebire de noi. Am participat aici la două Festivaluri Internaţionale de Poezie, denumite *Listopad Poetycky* (Noiembrie poetic, 1996, 2001). Împreună cu mai mulţi scriitori polonezi, am fost invitaţi la Festivalul Internaţional de Poezie, Halkida, Grecia (2002). Am întâlnit, în aceste împrejurări, mulţi scriitori din lumea largă. Majoritatea erau prietenoşi, sinceri, dornici de a afla lucruri noi despre ceilalţi. Pe când noi, după aproape o jumătate de veac trăitori în totalitarismul comunist, unul dintre cele mai opresive, eram mai reţinuţi, ne sfiam să ne confesăm temători de urechile prea lungi ale fostei securităţi despre care nu ştiam dacă îşi încheiase conturile odată cu schimbarea titulaturii. În sensul eliberării de teamă, cred că am mai evoluat în timpul din urmă, dar încă nu ne simţim, se pare, total liberi, deschişi şi solidari fără reţinere.

Interviu realizat de **Niculina OPREA**

Marcel MIRON

Din cununa lumii

Scriitorii
se încing cu văi de lumină
și umblă desculți
pe cărările criticii
pavate cu așchii de cristal.

Poeții
copacii vieții
cu fiecare lacrimă
înfloresc primăvara
și-n zâmbet
covor de stele spre rai.

Parfumul lor
ozon și culoare
dincolo de grădina timpului.

Preoții
nori de tămâie
spre tronul etern
oricât ar călători
nu vor ajunge niciodată.

Biserica
hotel în care
îngerii vin
să se odihnească.

Excursie cu seniori

Stăm într-o aerogară
ca niște stele obosite
cu puțină lumină.

Înainte de zborul
intergalactic
refacem traseele inițiale
înscrise în adn-ul fiecăruia;
este marea plecare

a unui grup de stele rătăcite
spre constelația mamă.

Multe vor pierde învelișul princeps
în această ultimă călătorie
dar va rămâne
nucleul de metal prețios
fierbinte magmă
în care s-au scris
destinele razelor luminoase.

Tot ce au mângâiat
au văzut
au luminat
și au suferit
s-a însemnat
în această inimă de stea
care așteaptă într-o aerogară
să vină steaua ghid
steaua înger
singura care știe
calea către izvorul luminii.

Griji
Ai grijă de poet!
numără-i zilele și anii.

Nemuritorul te poate întreba
în ce an suntem
și când se deschid
ferestrele galaxiei de iubire.

Caută în bagaje!
Trebuie să aibă harfa
pentru somnul străjilor
vămilor văzduhului
și iarba fiarelor
impregnată în amprentele lui.

Când va vorbi în limba păsărilor
fiarele i se vor gudura la picioare.

Darul poeților –
să-și deschidă singuri raiul.

Haină inocentă
Copilărie
cea mai frumoasă haină a vieții.

Toți anii de după ea
luptăm și lucrăm
să ne dezbrăcăm
de lumină.

După ani de osteneală
și muncă fără noimă
căutăm în lada copilăriei
haina pierdută a inocenței
singura în care
putem sta printre îngeri.

Emilian MARCU

Către inima poeziei…
Ca sunetul unei viori în deșert,
Ca lumina ploii de toamnă
Te arătai acolo, la marginea lumii.

Pașii tăcerii măsurau începutul,
Începutul călătoriei spre plus infinit,
Nefiresc de suav
În amiaza de toamnă
Abia împlinită, abia scormonind pașii tăcerii.

Ca lumina ploii de toamnă
Ne căutam în acel infinit,
Infinit pe care abia că-l visam.

Suav, nefiresc de suav
Ca sunetul unei viori
Imitând frunzele în cădere
Te arătai sfioasă
La începutul marii noastre călătorii.

Paşii tăcerii măsurau începutul,
Începutul călătoriei spre plus infinit,
Către inima poeziei lui George Bacovia!

Joi, 22 sept. 2016

O perlă-nflorită...

O perlă-nflorită e ochiul tău stins,
O perlă-n deschidere, un vulcan incandescent,
O suavă supunere a umbrei îngerului,
O supunere tandră peste rănile mute.
Şi toate, o , toate-n culcuşul cel sfânt
Înflorind în acea dimineaţă de mai.
În acea dimineaţă a visului tău
Se lasă devorată de văzul din perlă
Cum devorat este visul bărbatului şi
Ochiul în tainică pândă când pasul,
O, pasul sfielnic striveşte cu teamă
Iarba-nspicată peste perla deschisă.
O perlă-nflorită e ochiul tău stins
Cum stinsă-i imaginea mea pentru tine.
O, suavă supunere a umbrei îngerului
Pe umărul tău feciorelnic îşi caută cuib
Cum privighetoarea-n înalturi îşi caută cântecul.
Şi toate, o, toate-n culcuşul cel sfânt
Perla-nflorită ce-i ochiul tău stins.

Sâmbătă, 2 aprilie 2011

În cele o mie de poeme
În cele o mie de poeme despre singurătate
În cele o mie de poeme despre melancolie
Scrise în zorii zilei astrale pe frunze de lotus,
O mie de poeme scrise pe frunze de laur
Sau poate, sau poate pe aripi de înger
Sau poate pe aripi de fluture,
Am încercat să deschid o fereastră
Un ochi de cristal spre sufletul rău,
Spre inima ta devenită o umbră.

În ele, ca într-o casetă fermecată
O casetă păzită de sufletul meu
Am închis o lume-n uitare.
Totul în jur devenise de sare.
În cele o mie de poeme despre singurătate,
În cele o mie de poeme despre melancolie
Am încercat să deschid o fereastră.

Rămâi cu mine, nu pleca iubire
Rămâi cu mine, nu pleca iubire,
Ce nouri tulburi dorm în amintiri ?
E roua lacrimei aprinsă pe privire,
E-atât de frig în golul dintre miri.

Clopotnițe de iarbă-n zvârcolire
Se-nchid în prunci asemeni unui vis.
Cohorte mari de fluturi dau de știre
Că vântul în chenare s-a închis.

Rămâi cu mine, nu pleca, nu-i bine,
Răcoarea tainei picură-n cercei.
Pierdute zodii arse-ntre retine
Mă țin un timp, dar fără tine ce-i?

Ce nouri tulburi, iată te-nconjoară,
Ce iarnă grea-n iubire este iară?

Lina CODREANU

Clipita
Desprins din vârtelnița timpului,
veneai la mine cu clipa în palmă –
ofrandă de peregrin
pe aleea albă și calmă.
Fluidă, abia mai pâlpâia
în penumbra mileniului tău
secunda mea...

Din inerție,
îmi adusesei alta,
misterioasă și tragică
parcă smulsă din pieptul

unei titanide.
În bezna haotică –
scântei ademenitoare.
Loial camarad, tu
ai aninat-o
de sandala lui Cronos.
Și uite-așa
prelungit-ai clipita
cu mileniul tău...

Or, nu cumva
mileniul tău hulpav mistuie
clipa mea?!

Sferă de aer
Solitar, pe mal de râu,
tu, semenul meu,
pedepsit să cauți
în sferă de aer,
începutul și sfârșitul curgerii,
lacrima vieții ori
fiorul de moarte simțeai cum
prin ființa ta
se prelinge vezuvian,
nestăvilit și fierbinte.
Apoi... sânge, beznă și fum.

Un cuvânt, o șoaptă, un sunet dalb
ți-ar fi aprins volbura de gânduri,
dar... nimic, nimic, nimic.

În osuare, doar scrum.

Tempouri
E-atâta dor în aer!...
Suspină-n ramuri zefirul
când o vântoasă turbă-n hău,
scânceşte-n muguri primăvara
andante...
Auzi, prietene?

Ogoru-i poleit de raze
și ies gângănii din pământ,
sub rochii-nflorate
mestecenii își mlădiază trunchii
și-și piaptănă smicelele moi,
allegretto.

Un semen nebun de tângă
ia aminte la brebeneii viorii
și suferă incurabil că
i s-au tocit penele pe aripa stângă
de atingerea clapelor inimii…
Allegro.

Tu, geamănul meu mai mare
cu o mie de ani,
vino pe-aproape,
domolește-mi tempoul emoțiilor
sufocate de-atâta ozon.

Vremea hulpavă
crește cu respirație mea…

Nina VICIRIUC

DATORIE SACRĂ

Optimismul hoinărește prin lume
caută fete oacheșe cu rochii obscene
observ impasibil oameni ce mor
ca datorie sacră față de cer și pământ
speranța cercetează lumea de-apoi
nimic palpabil posibil
doar un strat amorf de pământ
marșul anonim al cadavrelor
ce -au înălțat pe spatele lor iarba
au revărsat apa izvoarelor
potolind arșița finală a gurii
cîntă spre Calea Lactee
pianul lumii sonatele de cristal
urarea de drum bun înspre cer
sau bine- ai venit sub pământ
mie

final călător

PROMISIUNE
Azi voi fi extrem de cuminte
tăceți naibii voi ploilor și tu toamnă
dă drumul la flori cît cuprinde cămașa
mîhnirea să -și mute stacojia paloare
prin inima ori palatul dușmanilor
și să nu se atingă nimeni de vinul beţivilor
c -o să fiți condamnați la moarte prin sete
pocnesc biciul moralei dar capătul șerpuitor
mușcă din falca mea dreaptă
unde țineam mai demult injuriile
blestemele și Belzebut îșI făcuse
marele cartier general
ocupînd nonșalant
veacul meu de singurătate
jocheu nemilos cu biciul fatidic în mînă
plesnesc nemilos ura toamna și viața
iar spinarea lui belzebut se despică
precum o nucă răscoaptă
a toamnei

Mihai PĂCURARU

PRIN FLACĂRA DE CARBID A PĂMÂNTULUI

Vrerea creatorului, vrerea lui Adam, rătăcind în primele secunde,
ore, filozof al tuturor sistemelor,ore clocind în minte și durere,
plângere de pământ viu, dorit și vis întrerurpt, animal înjunghiat
pe când stelele se jucau cu apa în ochii săi, de inocent tulburat.

Vrerea Creatorului, vrerea lui Adam, tatăl ceasului conectat
la marele ceas, tatăl spațiului conectat la primul spațiu,
pulverizând peste noi spațiul și timpul spre a crede în secundă și veșnicie,
apoi el însuși se va pierde, fără să știe, ca un nor ce și-a scuturat apa,
salcâm în care nu te sui după flori decât o singură dată.

Coboram într-un lift pregătit pentru micul iad al stârpirii de piatră,
așa cum a făcut tata deșirând ca firul din bluza năclăită cu dinamită
în mina de la Altân-Tepe, de câteva ori am văzut miracolul pietrei,

am văzut apa ce mă orbea cu flacăra sinistră de carbid, şi tăceam
pentru că îl vedeam pe Adam zgârâiat de rocă multiplicat
de cei ce împingeau vagonete, în care mă vedeam urcat deasupra
pământului, aşteptând secunda să fiu ridicat spre alt cer în oglindă,
şi să mă pierd neştiut nici de mine în frumuseţea clipei de a fi.

IMPOSIBILUL DIN MOCIRLA SERII

Se târăşte în faţa mea ca o râmă ce se visa balaur cu trei capete,
cu limbile scoase prin flăcări şi fum de pucioasă, şi spune cât de bine
îi este întotdeauna, că poate pipăi şi simţi caldul şi recele pământ,
care musteşte a verde şi a sânge vechi, scurs numai noaptea din rănile
copacilor trăsniţi şi din cadavrele de iepuri sfâşiaţi pe jumătate
de lupii dorinţelor scăpate de sub controlul celui ce îl poate strivi
în orice clipă, de vânătorul cu câini, sau împuşcat pentru trofeu.

Este privit de sus, aşa cum se târăşte, de o acvilă radar al cerului
şi pământului, având în vârful săgeţii o bucată de hrană vie, o bucată
de creier şi simte plăcerea zborului înainte de moartea oricui.

Mi-e dor de început, şi n-aş vrea să văd atâtea imagini oferite
gratis, ce se prezintă singure, cu toată mulţimea unui bestiar, broască
ţestoasă ajunsă la picioarele mele, venită dinspre harpa neagră a pădurii.

Mă fac o stea colţuroasă, de sus în strălucire aprind, sting semnale de ţipăt
în fascicule, într-un cod înţeles de mine şi de râma ce se târăşte în faţa
mea,
în noroiul bălţii cu broaşte, ridicându-se spre scânteie, în ciocul de vultur.

JOC DE ALINT CU CRINI, ALINT DE VERS

Sar scântei din crengile şi buturugile putrede, din rămăşiţele pădurii,
le aud trosnind ca în vis când cad seminţele şi cuvintele pe care
le aşteptăm la marginea fiinţei, înainte de răsăritul cald al braţelor.
Adun plante pentru ceaiuri de zi şi de noapte, de boli iluzorii, singură
insomnia sparge cu pumnul ei de fier ochii cu nisip adus cu durere,
cernut de mâini nevăzute, şi te uiţi la lumină din umbră, încet înţelegi
că zăpada e dulceaţa tăcerii şi a somnambulului de stânci.

Sfâşierea de melancolie, prăbuşită ca o clădire peste toate arterele,
nu mai este atâta spaţiu pentru a crede în miezul straniu al furtuni,
acum când ştii despre grinduri şi ape copilăreşti cum curg neoprite,

de instrumente frânte pe ferestre, de blânda curgere de zaruri ucigaşe.

Priveşti tăcerile din lucruri, iar înflorirea ta, de departe, e nebunia crinului ce crede în imperiul de litere, în ţesătorul de neant şi cenuşă de fluturi, de citire la pândă, de străinul ce ne ştie morţi în durerosul ţipăt din oglindă.

Cristina SCARLAT

POEZIA ÎN DUNGI VĂRGATE

luni, 22 noiembrie 2021, Iaşi

cu lapte de noapte picurând rectiliniu pe incantaţie multiformă diformă conformă cu ursitoarele răzvrătite în chinul facerii visului gata metastaziat

O IUBIRE LA ELYSÉE (POEM HIBRID APATRID)

miercuri, 1 decembrie 2021, Iaşi

I. SCHMITT

bag coarnele de melc înapoi în cochilie promit mi-am tăiat toate firele spre el ca pe vene dar uitarea nu vine deodată ci mult prea alene

II. AM AVUT CURAJUL

cândva să scot coarnele din cochilie şi să mă încăpăţânez să cred că adierea de vânt soarele picurii calzi penele fulgii de porumbel îmi vor prii şi mie

III. DAR

nu a fost decât un exerciţiu de admiraţie cu graţie pentru dizgraţie aşa că n-am încotro cochilia de melc e acum indigo

IV. ŞI

mă întorc în cochilie replicard nu ca atunci când am muşcat din lună ca dintr-un măr şi luna nu era amară era nebună acum ar fi un melc care ar urla la lună exclus e munch nu în blană de leopard ci în vizuina de rezervă a lui kfk adâncă pufoasă de ciocolată amară doar ea mă înfăşoară doar ea peste melc zăbrele de argint uşor coboară şi

V. MĂ ÎNTORC

ca fătul în lichid de parcă am vrut să evadez melc hibrid zburător în naştere mult prea repede dintr-o naştere amară visând-o uşoară prâslea cel voinic

VI. TINEREŢEA

nici ea nu e uşoară furată din start ca prâslea cu arc hopa mitică plângând fără frică de frică fiindcă

VII. NU E CA ŞI CÂND

te-ai naşte-ntr-o doară ci e

VIII. CA ŞI CÂND

te-ai născut şi trebuie să înveţi mersul firesc pe pământ să înveţi să respiri nu să zbori naşterea e un alibi

IX. DALI

dalai lama
dă în

X. KFK

chiar da

(EL) NU MAI E (EU) DOR

joi, 9 decembrie 2021, Iaşi

crede că l-am alungat de pe discul stricat ca pe-un şarpe cu clopoţei ca pe dorian gray lord kfk nu ştie de fapt că pe discul stricat am lipit acul cu ceară de lumânare şi acum zgârie sare şi mai tare şters cu fir de căprioară căprioara lui labiş la biche am încercat să-i aduc pe inima gurii cuvintele ca soarele cu oborocul să-i spăl ochii cu 2 lacrimi albastre ca apa de izvor neîncepută dar a plecat de parcă picior peste picior i-am înnodat cuvintele înainte de a se naşte osemintele fricile furnicile licuricii toate s-au stins de parcă a nins s-au vărsat în sânge înainte de a-l atinge nu e nimeni vinovat că am plecat că a plecat aplecat în sânge nu a fost destul dor doar nor ce mult mai uşor ne-a îndepărtat unul de altul pe el spre altă cută pe mine pe altă volută de destin destin nu a fost destul soare doar sare l-au îmblânzit alte răzoare oricum nu mai doare ca atunci când trecea plutitor prin visul meu prin ferestrele ochilor de pe-un trotuar pe altul de parcă ţinea la degetul mic înaltul când trecea ca un nor călător nu mai e dor nu mai doare îmi zic el nu mai e nu mai e dor

ÎNCHISOARE

joi, 6 ianuarie 2022, Iaşi

costumul cu strasuri cu paiete cu parfum nu e decât un gard de zăbrele care ţine în chingi de culoare şi spumă de oraş şi parfum valuri tulburi de mare vise ucise leşuri de trenuri pierdute mult fum el merge în costum prin oraş zăbrelit se plimbă cu tot cu închisoare îl doare dar nu recunoaşte public doar în lacrima vizuinii doar în răcoarea peşterii doar în pădurea de soare costumul cu strasuri cu paiete cu parfum e un gard fără drum o platoşă multicoloră dar nu ilustrată nu vedere din călătorie nu liberare

ÎNVĂȚ ENGLEZA CU DICKINSON
joi, 6 ianuarie 2022, Iași
învăț engleza cu dickinson viața pe un peron unde trenuri de mult nu mai vin de mână cu quijote mă țin și insist să învăț engleza cu dickinson viața pe un peron unde trenuri de mult nu mai vin

INTERZIS
marți, 18 iulie 2021, Iași
ai fost mereu interzis cum am zis m-am mințit că roata a șchiopătat și am evadat în alt cer dar nu eram decât tot ocnaș fluture evadat din cocon nărăvaș spart pătimaș m-am crezut zbor dar nu eram decât târâș colorat evadat asincron cu toate cu toatele cu spatele în oglinda lumii

PRIN MEMORIA MEA
luni, 21 februarie 2022, Iași
prin memoria mea cum spune poetul giuseppe masavo prizonier într-o livadă cu meri se învârte icnind o rotiță cu câțiva dinți lipsă de ieri și la mine la fel e dinții i-am rupt când te-am durut și te-am inventat altfel crezând că-ți pot îndrepta lin mersul șchiopătat de fluture citadin să ți-l fac zbor să-ți dăruiesc zbor dar nu ești decât un nor călător inventat tattoo călător vânt fluturare de vâââânt visam mers pe pământ cu tine de mână și nu am muşcat decât vâââââânt

STARE DE VEGHE FOLÍE
luni, 21 februarie 2022, Iași
stare de veghe folíe parcă mi-ai spune ce mi-ai făcut tu mie fat-aurie cu zulufi de vise albastre tricotate pe hârtie prinse în ace pe trotuare ca fluturi să mă caute să mă fluture să mă înfluture să mă zboare să mă sărute răcoare ce mi-ai făcut tu mie

Constantin GUZGĂ

Un alt timp
Calea ce mi se deschide
după orizont
o intuiesc
călătoresc acest drum
al inițierii
în nopțile senine și reci
de ianuarie
când gerul

îmi „taie” respirația
iar nopțile
trec agale
străbat întunericul
spre lumină
mă simt
alergătorul de cursă lungă
ostenit dar iubitor
de izbândă
ajuns acolo
învăț să deschid,
să dezleg,
taine închingate
și inerții ascunse
ce-n timp și spațiu
se vor năpusti
semănând moarte
ori, noi întemeieri
în galaxii uitate;
atunci, poate, vom fi liberi
iar ființa va trece
în eternitate
într-o iubire tainică...

Destin
am așteptat să-mi spui
unde am rătăcit
calea vieții
de ce am pornit la drum
așa târziu
când lumina
linșa la orizont
Infinitul
iar lumea pactiza
cu umbrele sorții
fără să nască înălțimi
piscuri pe care să urci
să înfrunți bezna
timpului
a vremurilor
să înțelegi de aici

taina Universului
de care rămâi legat
și după moarte
destinul tău
de muritor
stă scris pe frunte...

Pandemie
îngheț pe gând
iarnă pe suflet
în omenire
coasa morții
atârnă greu
tristețe-n cer
și pe pământ
zilnic numărăm
morții
nu mai au nume
nici răgaz n-avem
să vărsăm lacrimi
nici să rugăm
pe Dumnezeu
să-i treacă
vămile
spre Cer
o să se întoarcă
sufletele lor
pe pământ
ca un blestem...

Eduard Filip PALAGHIA

Transubstanțiere

Pe Praxiteles l-am înțeles de abia acum.
Când am descoperit alcătuirea ta,
Ție, formă a trupului și a fiorului,
Învețâșmântată-n albul unui rododendron
Stingher printre rozalii-rozarii.

Să nu te temi de greci când vin cu daruri!
Mai lasă în urmă stoluri de dimineaţă,
Copii cu ochi levantini
Împovăraţi de prora triremelor.

Aşa ajung Venerele Madone!

Mira LUPEANU

Penel
misteriosul scriptor de secundă
un sânge inelar străbate puls neobosit

zborul ceasului de urmă
heraldică aripă
la capăt de slovă încolţit tăiş
din patimi moartea-şi face
zâmbet

nu-i ascuțiș pentru poeţi
nici pentru cantorii lăsaţi pe vreme
ei cumpără gravidelor pruncii îndrăgostiţi
ce n-au cetit în cartea fericită
aproape li-s simţirile impure
ce nu jelesc
în blestematul veşnic chin

pe buze-albite se nasc sorţii
cum zvonul visului nedesluşit
crâmpei de cântec
şuieră cadenţa
flaute afumate

destăinuirea
nu e firea morţii

hotarul razelor iubirii nespuse
dărâmă cripta veşniciei
în pumnul deznădejdii

scrie…

George CEAUȘU

ANTIVÂNĂTOARE
Spuneţi voi, de-aș trage eu
În acea mică făptură
Cu ochi drăgălași de mură
Nu... m-ar bate DUMNEZEU?

Pentru pofta mea de sânge
Ce-i drept cam bolnăvicioasă,
Ciuta n-ar ajunge-acasă
Și puiuțul... mult i-ar plânge!

De aceea, dragii mei!
N-am să merg la vânătoare
Și-am să-ncarc în oala mare
O poală de dragavei.

Și... privind spre ciutălină
Cum aleargă peste haturi
N-ai cum ochii să nu-ți saturi
De frumos și... de lumină!

MISOGINII
Se poartă inșii făloși, cu cucoanele vădane,
Ca scaieții umblători, cu oițele bârsane,
Când nu pot să li se-agațe-n blana lor cu firul lung
Și-s goniți de-un vânt năprasnic, neștiind unde ajung.

Însă nici cu domnișoare nu se poartă într-alt mod,
Căci deloc ei nu respectă al manierelor cod
Și-ngâmfați îi vezi tot timpul cum se și rup în figuri
Or, prin asta merită... să rămână-n viață singuri!

JOCHEU LA CAII DE MARE
Hieratici cai de mare ies pe țărmuri înierbate
Să pască la întâmplare calapăr și trifoi verde
Și simțind că li se umflă nările în vânt, când bate
Dinspre larg, își lasă coama, ușurel... să o dezmierde!

Și ca nu cumva să piardă vreuna dintre potcoave
Aleargă pe un sol umed, nechezând cât pot de tare,
Că ierburile-au fost grase și destule prin ostroave

De-aia sunt sătui acuma, cum n-au fost nicicând în mare.

Celor ce nu vor să plece, cerând să-şi facă-n mal cuiburi,
Am să le dau ajutoare, doar dacă poartă zăbala,
Dar ideea o refuză, urmând ca în ape tulburi
Să revină de îndată ce se potoleşte hala...
Învăţaţi ca să-şi trăiască viaţa fără compromisuri,
Caii nu se-nzăbălează şi coboară în abisuri.

Raul CONSTANTINESCU

OARBA

Dintotdeauna ea nu vede, nu vede nicicând…
nicicând oarba n-a văzut nimic;
niciodată n-a ştiut şi nu ştie cine şi ce este…
O! nu se ştie de unde ea vine, nu se ştie…
merge în toate direcţiile pe bâjbâite,
neştiind unde, fără a şti unde se află…

Ea nu are ochi, nici loc pentru ochi,
dar are mulţi dinţi şi multe gâturi lascive,
din care urlă nevorbind, neauzind…

surdă şi mută este, dar are mii de nări
şi papile gustative pe tot corpul
în neoprită rostogolire;
are nenumărate mâini, născând alte mâini;
este o vermină de mâini;
ramificând noi apucătoare mâini.

Ea o caracatiţă este cu întuneric de tentacule
cu mii de ventuze, toate servind acelaşi cioc
al unui sac fără fund în expansiune,
fără ochi însă, fără ochi…

Ea cu hydra din Lerna ar semăna, cu charybda,
cu o uriaşă tarantulă fără ochi,
cu haita de lupi turbaţi, cu un furnicar,
cu un babilon, cu milioane de cizme în cadenţă
cu legiuni de şenile scrâşnind,

cu un parlament fără cvorum,
cu un cancer progresiv pe ai lumii ochi…

Ea ar fi de parte femeiască dacă ar fi ca noi,
dar nu e ca noi; ea pândește în noi,
creşte în noi; piatra din miezul pustiei ar fi
de care ne-ar zălogi… ea-i numai guri numai sexuri,
numai poftele-i întru îngălată neruşinare,
cu toate dorind, cu toate chemând…
Un punct focal prin care trece tot universul
ar fi, dar ea nu poate trece…
o sferă de sfere, o lume într-un punct,
o cădere din vârf a sorilor în hău
este ea straturi – straturi în derivă…
o ispită cât viaţa, o zbatere în gol…
somnul cleios de asfalt este ea
cu capul în nisip cu lacrimi de nisip…

Ea are cocoaşă, oglinzi, mlaştini şi turbe,
are rezerve de aur, de arme secrete, de seminţe,
are pământuri şi ape şi văitându-se că nimic
are nimic,
nu dă nimănui nimic…

Ea merge prin deşert şi prin junglă,
pe sub pământ şi prin cer,
prin neuroni şi prin codul genetic
prin spectru e un cameleon trădând orice culoare…

Ea naşte continuu fii şi fiice, nimic nu o poate opri;
naşte pietre şi nebuloase, naşte monştri gri

O! ea calcă peste sine cu ură,
se sfâşie, se autodevoră fără oprire;
ea peste tot renaşte la nesfârşit…

şi vai – nu poate muri, nicidecum nu
poate muri…

Sorin IVAN

Cai verzi pe pereţi

pictasem nişte cai verzi pe pereţi
de toată frumuseţea, o adevărată splendoare:
zvelţi şi înaripaţi, de un verde aprins,
cu mari coame de aur, cu aripi de mătase
şi copite strălucitoare de-argint...
îi priveam tot timpul, cu emoţie, aşteptând
să-şi ia zborul spre cer cât mai curând...

dar, într-o dimineaţă, când eu lipseam,
nu ştiu unde, plecasem în lume
să le spun altora verzi şi uscate,
a venit cineva, cu siguranţă zugravul,
şi mi-a vopsit pereţii în alb, un alb imaculat,
perfect întins, curat, cu ioni de argint,
peste caii mei verzi, pictaţi cu măiestrie de mine,
peste herghelia mea înaripată, frumoasă,
gata să zboare spre cer...

nu-i nimic, mi-am şoptit, voi face alţi cai,
mai înalţi, mai frumoşi decât în poveşti,
cu aripi mari de mătase, uşoare ca gândul,
coamă învoaltă de aur şi copite de-argint,
să mă poarte în zbor către ceruri albastre
şi în bolta spuzită de stele, prin razele lunii,
printre îngeri transparenţi de lumină...

gravitaţie

dacă printr-o nemaivăzută magie
sau printr-un cataclism cosmic,
la puterea alpha, a apocalipsei,
ar dispărea, deodată, gravitaţia,
ne-am înălţa cu toţii la ceruri,
am fi miliarde de Enohi sorbiţi de univers,
urcând vertiginos în baloane imaginare
nu către nemurire, ci spre neant,
am peregrina printre galaxii şi constelaţii,
am pluti prin eter şi-am deveni
în milioane şi milioane de ani

planete, comete, pulberi de stele...
Armaghedonul poate veni și așa...

trăim în gravitația subtilă a iubirii,
înconjurați de cercurile ei concentrice,
îmbrăcați în energia ei ca un miraj,
ca o ceață subțire, strălucitoare
țesută din undele transparente ale speranțelor,
speranțele noastre naive, magnifice,
care ne trag înainte în timp,
ne târăsc uneori împotriva voinței noastre,
alteori ne poartă în zbor survolând
cele douăsprezece dimensiuni ale ființei
și toate universurile paralele
care au fost, vor fi sau ar putea să fie,
peste tristeți și iluzii, printre alte iubiri-neiubiri,
spre fericiri așteptate câte o mie de vieți,
de ani-lumină ai iubirii care străbate
timpul și spațiul sufletului cât tot universul...

dacă s-ar destrăma câmpul gravitațional al iubirii,
s-ar rupe mirajul invizibil care ne-nvăluie,
s-ar risipi forțele care ne țin,
printr-o enigmatică sinergie fecundă,
în echilibrul fragil al ființării,
ne-ar ridica la ceruri vârtejurile înstrăinării,
spirale de la pământ la cer ale pierderii de sine,
am deveni imponderabili, ușori ca fulgii, ca frunzele,
goi pe dinăuntru, ca un vas în care răsună tobele nimicului,
răpăituri și ecouri din pustiuri înghețate cu lună plină,
într-o imponderabilitate stearpă,
uscată ca deșertul, ca nisipul, ca sufletele
care și-au plâns toate lacrimile...

și-am fi astfel mai rătăcitori ca rătăcirea
prin cerurile goale ale singurătății,
am bântui în cercuri tot mai largi, nesfârșite,
precum gândurile acoperite cu glugi de tăcere,
ca păsările care zboară-n derivă,
agonizând fără nord fără sud fără stele
și fără țărmuri pe care să-și așeze aripile trudite...

ne-ar stinge frigurile polare ultima flacără
care mai pâlpâie-n inimi ca o lumină de veghe,
ca o candelă fragilă a speranţei,
ne-ar spulbera vânturile timpului din cele patru zări,
ne-ar arunca dintr-un cer în alt cer, din timp în netimp,
din neantul ascuns în noi, în adâncul fiinţei,
pe continentele întinse ale nimicului,
între stele şi eternităţi, în neantul cel mare...
Apocalipsa poate veni şi aşa...

Gheorghe DOBRE

Liniştea dintre stele

(VII)

foi de lumină se-mbracă-n mesteceni
dar el se strecoară absent peste străzi
trece prin noi înşiruind nostalgii
fără motiv
uşor ca urma lăsată de melci peste frunze
coboară coloane albastre din cer
mascând un noroi prin care trece absent
ca o altă lume întoarsă spre ea
mereu în ponoare mai mici şi ascunse-n
foi de lumină lipite-n mesteceni
lichid fără masă
gânditor şi-n căutare de goluri
trecând prin cupe
absent
mereu mai absent
tulburând somnul lucrurilor
culcându-se el
în sfârşit, culcându-se el,
în a nu ştiu câta repetare
a primei dimineţi reuşite.

(IX)

şi vor veni animalele
calme, stranii, majestuoase
dar flămânde
haosul devorator
maimuțe, pantere, ulii

râme, şobolani, cârtiţe
tigri şi coropişniţe
şopârle şi rechini
pelicani şi iepuri
vaci şi urşi, toate,
înfrăţite, dându-şi labele,
aripile, ghearele şi colţii
şi vor porni să caute oameni,
armată ordonată, înfiorătoare,
imposibilă
diabolică-n dezordinea noastră
căci nu-i va trebui cuvinte
Cuvântul nu ne va mai folosi nici nouă
căci nu-l vom mai şti

în fiecare dimineaţă
o ninsoare neadevărată
ne-aşteaptă pe toţi.

Cornelia PRISĂCARU ZOTA

Monolog astral
Ajută-mă Lună s-adorm,
ca un prunc
Să uit de clepsidra
de alinierea haotică a constelaţiilor,

vraja somnului mă-nvaţă s-o desfac,
lună, mai stai,
aşteaptă pînă
voi avea libertatea cunoaşterii necenzurate.

Dezamăgire
Culegi
cioburi de onirică închipuire.

v Le duci acasă,
Le aşezi în lada de zestre.
Minciuna-i grea împovărare

v Când tardiv vei vărsa lacrimi
nici eu, nici păsările,
nu te-or asculta.

Nicoleta CRĂETE

vis răsturnat
iubirea e un eşafod pe care dormim
iar somnul nostru are ferestre cu vedere spre păsări

v nu-ţi face leagăn din părul femeii îndoite cu apă
o pasăre şi-a făcut cuib în el
ca să moară

v o vei planta a doua zi
şi vei şti
că nu ştii nimic din ce ştii
când cu mâinile oarbe pe trupuri citeşti

v nu mai rămâne decât să legi copacii cu faţa în jos
să se oglindească pământul în ei când te cheamă
cu nume strain

poem luminat
frica s-a aşezat la baza lumii să se odihnească un pic
deasupra nişte furnici îi spărgeau seminţe în cap
una două
şapte nouă

v dar uite cum din urechea dreaptă răsări o religie
cu picioare prelungi
o adorau şi adoratorii de mijloc
o adorau şi adoratorii de stânga
că până şi cei adoraţi o adorau
şi ar fi fost prea multă armonie în lume
de n-ar fi fost

v dar iată cum în urechea stângă furia creştea din stări limitrofe
războaie şuvoaie
le adorau şi adoratorii de dreapta
şi până şi cei adoraţi le adorau

şi soarele s-a prefăcut într-un soare mai mic
s-au trezit ei împărţiţi
împrăştiaţi
într-o minusculadă
doi fugeau încolo
joi fugeau încoace

oameni suntem
cu gust de şoareci
şi mergem în aceeaşi direcţie
să ne judece deci laolaltă
zise el
pe tărgi de luptă
purtând împreună un soare
alcoolic şi mic

v să ne arate calea

v şi soarele s-a prefăcut într-un soare mai mic

Tatiana ERNUȚEANU

*

sociopatia mare cât o cantină pentru studenţi, de iubit nu mai pot iubi şi mai devreme, când am fost să iau ţigări, un semi-cerşetor ridică un ban de jos şi îmi zise: norocul din drum. aşa mi-am explicat lipsa norocului. n-am avut drum. Kreuzberg. sex democratic. SO36
depozit, Phillippe! cu degetele zdrelite, fumez. unde mă termini şi unde te încep? carnea e calciu pe pereţi şi un afiş – es lebe! –
o păpuşă zace într-o baltă şi prostituata slavă îşi descurcă părul cu o perie verde. lângă, un corp înfundat în plapumă cântă drogs saved my life. noi am devenit înţelepţi în răsărit. nimic mai înşelător decât un aşternut mototolit. libertatea relaţiilor e un fois gras pentru bogaţi. pentru ceilalţi rămân cele treisutecincizeci de ore petrecute împreună fără dovadă. bărbaţii misogini şi sentimentali sunt world-beaters şi oricât de aproape s-ar vedea lucrurile în oglindă, realitatea are dinţi de lapte.
o să mă prinzi şi o să mă tragi în tine, Phillippe.

*

mi-a zis Freud
ce-ți dorești cel mai mult în viață?
să fiu febleţea cuiva

*

și-apoi doar fluidele corpului
sunt singurele sincerităţi
vă mai amintiţi, domnule?
când mi-aţi crestat spatele
cum au început să curgă jucăriile

și atunci de ce ți-ai pus rochia aia despicată până
la venus
când ai plecat la marginea pădurii
să duci mâncare femeii cu
inima dispozitiv fluorescent
și de ce nu-ți stăpânești instinctele
doar pe cel al alăptatului
culoarea se duce în timp
și pe tine te-au surzit mierlele și claxoanele
sunt sute de scoici tandre
pe plajă, azi, Phillippe,
ție cine îți pătrunde carnea

*

coincidențe pe diagonală
în dispariția mea
sub geam, pământul a înfruzit
iartă-mă, Philippe,
în mine e un azil
am tot ce îmi trebuie
un scaun albastru, un cal desenat cu degetul
și pe mine
să nu crezi ce îi spune chelnerița lui Wiktor: „între noi fie vorba, dacă nu a venit, nu mai vine."
m-am măritat
am făcut-o pentru noi
cafeaua a dat în foc
inutil și sănătos

*

e insecurizant returnismul. de asta nu mai vin la Florența și îți spun cu mâna pe Rothmans, că de-asta multe nu mai fac.
aveți atașament ambivalent – mi-a zis azi Freud. îmi place Freud, e intuitivă și enigmatică. practic, am datorii, praf în ochi, riduri, gumă arabică în stomac, carne pe coapse, păr ronțăit de soare, tot ce vreau și ce nu vreau și ceva în plus.
praf stă și pe rochia care te ține minte. praf și prafuri.
(1) (lapte [praf)de copt] [2]
(1) plăcere pură și infantilă.
[2] plăcere depravată din fruct

praf suntem, praf vom lăsa în urmă, în praf ne vom întoarce. returnism neopțional.
cum situezi plăcerea pe o scară de la 1 la 10? m-a întrebat G
tandrețea printre rânduri și pe lângă –
în rest, pacea e evaporabilă
asprimea paternă. fularul roșu. invizibilul
de ele am fugit. la ele am ajuns.

*

slăbește!
slăbește până când numărul kilogramelor
va fi egal cu cel al anilor
slăbește din ochi
ochii
ca să nu mori atât de des
cum se întâmplă în ultimele
54 de zile
de spaimă sau din lipsa ei
slăbește din gând
gândul
care te-ar duce la ăia pe care îi admira Cioran
pune acolo
ce știi că va rodi
în primăvară
nu a doamnei Stone
că ăla e film
nici în primăvara arabă
și nici în aia de la Praga
ci în aia care te prinde de mandibulă
și îți zice ca o curvă mămoasă
uite, mamă, a înflorit liliacul!

Anda COMȘA-CHIȘ

Despre cuvinte
Cuvintele începeau să îmbătrînească
De atîta nevorbire
Cariau cu tăcerea lor
Virtutea de neînceput a silabisirii
Dicționarul refuza
Să se exileze
în fraze lungi, ca și cum ar căuta

un sfârşit incurabil.
Ar putea fi o halucinaţie
în masă a cuvintelor,
undeva cărţile se crapă
în mormane de moloz literar.
Ar fi trebuit să ştim
că atunci când
ne vom apuca de citit
vom fi sfîşiaţi
de dublurile paginilor
aflate în derivă.

Priviri
Intram unul în privirea celuilalt
nimeni nu se vindeca de abis
pecetea cu aripi era aşezată la intrare,
dincolo,nici un cadavru al amintirilor
nu era uns cu smoală
mai degrabă cafea cu lapte.
În labirint te pierzi
de la o privire interzisă
nu şi de la ocheada
celor şapte ani de acasă
aşezaţi cuminţi
în spatele luptelor
cu monştrii propriilor conştiinţe.
Scapă cine minte mai bine
şi sparge în bucăţi cinstite
ultimul gram de sinceritate
din colţurile ochilor.

Despre moarte
Cînd vine vorba de moarte
Ne mutăm privirea în altă direcţie
Ne scuturam ca după o ploaie zdravănă
Nimic nu poate fi spus
Doar scris pe sicrie de marmură.
Ne asteptăm rândul
Cum aşteptăm pâinea caldă
Sa iasă din cuptor
Ne periem hainele

Chiar învățăm cuvinte noi
Făcute din aer
și puful de îngeri ne arată drumul
spre mântuire.

Mihaela GUDANĂ

Venire
Când a venit toamna
m-am ridicat în picioare.
Mă uimise venirea ei.
Poalele zilei
s-au îngălbenit timid
și aerul de pe umeri
a început să danseze.
Din inelul timpului
a început să plouă
o nouă poveste.
Dincolo de perdele
câteva păsări
și-au strâns cântecul
pentru noi.
Am uitat pe brațele verii
brățările colorate în curcubeu
și mâinile vântului tău
s-au împletit cu ale mele.
Din palme tale
cădeau stropi de tăcere.
Venise toamna fără numele ei.

La mine
La mine-i rece și-am să-ți scriu
Pe frunze cu-ncântare
Să-ți spun că-n semnul auriu
Se-așează o visare.

Și-n zile blânde, nopți cu frig
Cu degete stângace
Într-o poveste să te strig
Când ploaia se va-ntoarce.

De azi e toamnă peste tot
Şi-n rândul scris pe suflet
Ninsoarea noastră într-un rost
Va şterge ploi de plânset.

Şi-om asculta cum vântu-n nopţi
Va alerga spre-un nume
E toamna-ntreagă pe la porţi
Şi-n mine-i frig la culme.

Stelorian MOROŞANU

ARTĂ POETICĂ

Mestecăm in văzduh, cu năduf,
poate ni se agaţă de degete
nişte îngeri freli şi maşcaţi –
cum visam in vremuri de secete –,

să-i tragem de cozile lor ezoterice,
de ochii Domnului pitulaţi,
să-i legumim la umbră de lumânare –
acum, mestecaţi, băieţi, mestecaţi! …

PE UNDE SUNT?

… Dacă nu sunt în sufragerie la tine
(uită-te în bibliotecă, uneori sunt un semn de carte
sau, şi mai bine, întredeschide puţin tavanul –
le mai recit din Sorescu îngerilor vagabonzi…),
dacă nu sunt in sufragerie la tine
(uită-te după un zefir de formă tronconică
sau, şi mai bine, caută lustra la amigdale – îmi place,
in seri scăpate din buzunarul spart al lui Dumnezeu,
sa fiu amigdala stângă a lustrelor,
cea care le modulează cântecul luminii…),
aşadar, dacă nu sunt in sufragerie la tine
(poate, ca fitilul ferice al candelei totdeauna stinse
ori, la fel de posibil, ca rictusul bunicului tău,
cel din tabloul de deasupra şemineului
şi care s-a săturat să te vadă opintind la zilele tale…),

aşadar, dacă nu sunt in sufragerie la tine
(poate, cariul care roade din seninătatea ta –
atunci când eşti ocupat sa pui atele firelor de iarbă –,
ori, la fel de posibil, cuiul care susţine hamacul
în care se leagănă inefabilul hidropic …),
ei, bine, dacă nu sunt în sufragerie la tine
(buh de duh sărăcan sau, poate, tandă pe mandă,
barza din varza sau, poate, cucul clepsidrei de pe şemineu),
ei, bine, dacă nu sunt în sufragerie la tine –
şi nu văd ce naiba aş căuta acolo! –,
apoi, dracu mai ştie pe unde oi fi –
că m-am săturat să mă caut!! …

P.S – Afumă sufrageria cu păr de licurici –
că nu se ştie niciodată pe unde mai rămâne
duh stelorian benchetuind cu îngeri vagabonzi! …

Lucia BIBARȚ

Captiv

De dor, cu dor
mă neîncape trupul...,
deschid chingile cărnii
şi ... răsuflu.

Păsări

Brăzdând adânc privirea cerului,
neliniştite aripi tulbură apele
norilor până înspre ploaie.
Irişii cuib s-au făcut.
O pană a stârnit zborul din mine.
Alta a lunecat văzul pe luciul ei.
Unghiuri călătoare spre primăvară
adaugă unghiurile din mine înturnate spre toamnă.

Între Cer şi Pământ
sfânt se deschide zborul cocorilor,
păcătos mă-nchide zborul
din zbaterea cărnii.

Capitulare
Scântei în ochii Bărbaților.
Luminați de gândurile nopții.

Cad măști. Capitulare
Cu odor de-nceput.

Trunchiuri deschid
Ploapele încă înviernate.

Cuvinte încolțite din buze,
Duca atârnând de picioare.

Pori înmuguriți, ochi înfrunziți,
Brațe crengi, plete anotimpuri.

Aud cum plesnesc muguri.
Aud cum îmi cresc rădăcini.

Ciprian VESTEMEAN

Magia
Îţi simt uneori, ca în vis,
mirosul simplu, dantelat,
o amprentă-n aer a existenţei tale
cu zâmbet angelic şi ochi senini.
Mă-ntorc repede a căutare
şi privesc trist în pustiu…
Căci atunci când ţi-am întâlnit fiinţa
din prima clipă inima mi-a tresărit
şi-am adunat în căuşul palmei
puţin din identitatea-ţi ce se evapora
să-ţi respir frumuseţea mai târziu
când taina singurătăţii mă va apăsa.
Ai fost la o îmbrăţişare distanţă
dar ai rămas undeva departe
Departe sunt de bucurie
şi-n inimă-mi înmugureşte
o prăpastie tristă…
Eşti o magie…
Iar eu, nu sunt vrăjitor…

Sunt un adevărat visător…

O carte

Am furat de la bibliotecă
o carte renumită,
un bestseller iubit
pentru a culege
urmele degetelor
ce l-au răsfoit.
Şi tot caut amprentele acelei fete
de care mă voi îndrăgosti…
să-mi ating umbra
de umbra ei.
O ştii?

Promisiune

N-o să mă mai uit prea mult pe cer
să nu-mi mai pierd ideile printre nori.
Deşi, recunosc,
ieri, am stat o noapte-ntreagă
pentru-a fi sărutat
de razele argintii ale Lunii.
Mai târziu mi-am incendiat un vis…
peste tot mirosea
a zâmbet trist!

Vasile Dan MARCHIŞ

EXERCIȚIU 3

Cade o ploaie ce pare
o pregătire pentru finala concursului de ploi.
Cum va curge atunci ploaia acționată în finală, în doi?
Dumnezeu cu cine se va confrunta în acest sens?
Când o parte din lume, de inundații a murit și alta momentan moare,
eu refugiatul poeziei scriu parcă aș desfășura un colac de salvare...
Nefăcând altceva, prin ce și prin cine să-mi aflu
o iertare,
o binecuvântare
o altă chemare?
„Ce tot vorbești acolo?"
M-a abordat fulgerător muza și apoi a continuat:
„Te-am atras prin inspirație aici să scrii,

să nu dai apelor tribut chiar şi poezii...
Nu eşti tu mai marele apelor
ori judecător,
marinar sau salvamar!
Chiar potop să fie, aceştia au rolul lor...
Eu pentru tine sunt aici...
În faţa Tatălui Ceresc,
cu sau fără tine
poeziile tale au aceeaşi trecere....
Pentru că am lăsat pământul şi apa din care sunt făcută
te-am dobândit ca pe un premiu sau recompensă
nu ca pe un lucru oarecare
să nu încadrezi totul prin scrierile tale
fără rând în geografie sau în istorie.
Te-am atras unde inima salvamarilor
şi a tuturor lucrătorilor pe ape
nu-i cuprinsă de iubirile amăgitoare.
Acum că ştii de ce te-am atras aici
şi nu în mijlocul lumii
prinsă momentan între ape, scrie!
Controlează-ţi cu pixul poziţia şi fizionomia!
Deci, scrie...!
Doar scrierea ta continuă este virgula credibilă
între tine şi lucrurile neînsufleţite!"

PURIFICARE

„Mai imprevizibilă ca oricând muza m-a întâmpinat astfel:
„Dacă prima formă de a muri liniştit şi împăcat
nu reuşeşte la nimeni,
va reuşi a doua oară,
sau a zecea oară?
Cine moare liniştit şi împlinit?
Odată ai vrut să mori îngânând poezia,
dar nu se moare de poezie
deşi sunt eu ca urzica...
De aceea te voi face aprig să scrii
cum grădinarii la fete dedicaţii cu trandafiri.
Îi fi tu grădinar
dar cu muza nu te joci de-a urzicile
sau să mă îngâni ca pe acestea.
Când se credea despre tine că dormi

ori că undeva savurezi băuturi sau meniuri alese,
sau că ești undeva de cineva așteptat și mângâiat,
nu-ți amintești unde erai?
Erai unde din lipsă de modestie
conducători n-au cuvântat,
pelerini în veci nu s-au rugat,
cercetători n-au cercetat.
Unde îndrăgostiții nu vin
să-și destăinuie fanteziile.
Unde zi de zi în taină într-un loc pustiu te-am dus
și te-am inspirat să scrii...
Este de probă
sau temporară iertarea de azi
când dintre toate instinctele oamenilor
doar cele necontrolate
dau impuls să se respecte
cele zece porunci dumnezeiești.
Acum că înțelegi de ce te-am adus până aici să scrii,
scrie!!!"

Încep a scrie parcă
dau foc la rampa de gunoaie verbale a lumii.
Această scriere o refulez
ca pe o componentă lichidă din
dicționarul-cisternă de neologisme inflamabile...

Oana-Mioara ARHIP

FAȚĂ CĂTRE FAȚĂ
strigam în amăgirea clipei
zvâcnea secunda-n monolog
ecou de ziduri
fulgerări de sunet ce inundă

zguduitoare-nfățișare
un timp o frază un solfegiu
o tușă-ntr-un albastru fantomatic
mister minune
tonuri se confundă
destin nedeslușit an-agramatic...

ÎNTRE COPERȚI
între coperți
atât absurd

tăcerea…

tinzând cerneala
picurând
fărâma de putere
negrit e totul
cernelare
pupila-n zori de vrere

grăiri cu pilde albe
sfaturi
binevoiri prea fade
în răsfoiri pierdute
golit cuprinsul cade

eratele sunt pline
articulând un somn
în miezul sincopatic
secunde sparte dorm

între coperți absurdul
se macină în file

pe unsprezece clipe

frângând se cresc aripe
în spaime calofile

urâtul masca
indiferența poate
orgoliul neputința
furia-n zori de noapte
între coperți se mută
cu-absurdul cu tăcerea

între coperți crispate
se-adoarme-n veci

lin... tot mai lin...
puterea

PE CRUCEA DRUMULUI
duc drumuri – noduri încâlcite
răstimpuri fără suflu
culoare lungi pe umbre răzleţite
pe urme şterse – şterse urme calcă
la capătul de pod spre sensul meu
un cerşetor sau poate-un prometeu
ridică pietrele în cubic înţeles
urcuşuri căutându-şi sens

alt drum alege calea înnodată
aruncă apele în tulburări de apă
vârtej de val-vârtej sfâşietor
se zbate eul ostenit în aripa de nor
şi prinde însetat de orişice silabă fixă
un vers cu sens ce solitar există

răscruce – noduri răscolite
arome fade-n turn de babilon
asurzitor fioruri triste
se trece clipa şi se trece-un om
milog la căpătâi de pod
în gropi golite de un cubic sens
ecoul reaprinde tern
un felinar pe-un fluierat de tren

la capătul de pod spre sensul meu

din volumul în curs de apariţie *A unsprezecea clipă de târziu*

Ioan GHERA

Se-nchide
cercul de pământ

1
Sub vânt,
sub ploaie
şi
sub soare
e-o lacrimă
de aşteptare;
Prin mari

pădurile
de fag
e-o umbră
rară
cu toiag;

Prin vechi
pădurile
de os
e
seva
cu însusul
jos;
Și
prin pădurile
de soc
e
arderea
fără noroc...

2
De-o vreme
nu mai merg
la moară
zăpezile
ce înconjoară;
Îmbrățișată
de furtună
e
mintea
inimii
nebună;

Rămân
secundele
rapide,
cât
visul
nu se sinucide;
Mica
speranţă

și
cea mare
încărunțesc
de așteptare;

Iar
când va fi
să nu mai fie
nici
apă moartă
și
nici vie,
se va opri
pe cer
o stea
de mai,
ca inima
de grea.

Când
cade
frunza
pe cărare,
din soare
rodul
când
dispare,
în ochi,
în inimă
și-n gând,
se-nchide
cercul
de pământ.

Ion CĂLIMAN

Lumină de Paști

Lumină,
înaltă lumină
de care sufletul
tandru se-anină;

Lumină de Paşti,
izvoditoare,
ce-mi creşte
sufletul
în soare;

Lumină, ce cald
te răsfrângi,
mă îmbrăţişezi
şi mă frângi,

Cum se smereşte
de sus
dintr-un cer presupus
chipul dulce Isus;

Cel ce ne strigă
chemări
tot pe scări
de lumânări,

Din lumină,
tainică lumină…

Dor de pământ
Femeie-ulcior,
cântec şi rouă,
împărţim
lumina vieţii
în două,
foşnet înalt
şi rană
şi dor,
fântână stelară,
veşnic izvor...

Femeie-ulcior,
unduire suavă
de ape,
lumină
şi noapte,
sculptură
sub pleoape,

realitate
şi vis
cu aripi
necuprinse,
la tine
mă-ntorc
cu vârstele
ninse...

Răstingnirea
mea
blândă
de-acum,
torţa
din ochiul
întors
către vid,
arderea mea
dulce
până la scrum,
spre tine
florile
de cireş
se deschid...

Femeia mea
blândă,
mesteacăn
abrupt,
din taina
dragostei
dulcele frupt...

Vino
în ochiul meu,
femeie curată,
lunecare albastră,
fără de ham,

vino cât stau
în noaptea
suspendată,

cât te aştept
ca pe-un balsam...

Femeie-taină,
ulcior flămând,
vino,
sunt apa
pe care-o
drămuieşti
în gând
cu teamă...

Eşti umărul,
mesteacănul meu
blând,
din care dorul
de pământ
mă cheamă...

Vino, mamă!...

Drum albastru
Mâna înlăturând
umbra frunţii,
frunza
devenită foşnet
în cale,
semnele sunând
despre drumul
albastru…

S-a ascuns
steaua subţire,
cuprins de alb
mesteacănul
îşi spală
cămaşa de mire
în clopotul
amintirii…

Dincolo,
într-o clipă

mai umedă,
îmi răspund
paşii
căzuţi
peste feţele
apei…

TINERI AUTORI

Ioan MATEI-RUSU

*

Mâine am examen,
iar literele din curs se joacă,
zboară din planul 2D al foii,
se rotunjesc,se alungesc,
se frământă,
se unesc,
într-un amalgam de celule,
cu chipul tău.
Acum,
nici vuietul tramvaielor,
nici țipătul mașinilor,
nici copiii din parc,
nu mă mai răpesc,
realitatea s-a scufundat,
și am rămas în paranteze,
uitându-mă la tine,
la sânii tăi,
alb-negru,
la zâmbetul tău,
paralizant...

De când te-am cunoscut,
nu am mai simțit poezia,
pulsând în sângele meu,
focul din ochii tăi,
a stins focul din inima mea,
s-a dus dracului tot,
tot,
tot! Am bâjbâit amorțit pe hârtie,
dar mâna nu mai voia să scrie,
și nopțile,
și luna,
și sânii,
s-au stins în tine,
și pentru asta te iubesc cu ură.

A venit primăvara,
copacii s-au spart într-un verde pervers,
căpşunile roşesc uitându-se după tine,
odată cu fructele sezoniere s-au copt şi sânii tăi,
toată iarna au stat ascunşi sub haine strâmte,
abia, abia aşteptând să plesnească la soare,
şi ce bijuterii şi ce savoare!
Pe stradă te privesc tineri,
visători şi nătângi,
cu ochii lungindu-se de poftă,
ca ţâncii ce văd ciocolată şi miere.
Dar numai eu,
dintre sutele de priviri ce s-au odihnit peste sutienul tău,
m-am gândit la perenitatea sânilor tăi,
la moarte,
la dezumflarea ireversibilă,
la iarna ce va veni,
şi m-am gândit să scriu această poezie,
rotundă,
gustoasă,
ca anatomia ta,
de primăvară.

Înşelare

Mă închin iubirii tale ca la unui idol de hârtie,
scriu pe el ca într-o carte cu cerneală roşie.
Şi cu fiecare cuvânt îmi ridic un zid de imagini,
imagini albastre şi colorate prin care mă amăgesc,
la fel ca un copil mic cu soarele.
Totuşi foile nu îmi oferă oxigenul trăirii,
mă scald atunci în apele adânci ale fluviului vieţii.
Apa pentru mine este ca gura de aer pentru scafandru,
şi cu toate acestea mă afund în cerul iluziilor,
scăpându-Te printre degete în ireal.

Libertate

Atunci când mă strângi în braţe
parcă zbor, ca un vultur liber
pe cerul inimii tale .
Să nu-mi dai drumul vreodată

nu mă lăsa să cad
în neant. Ci ,
dacă poți strânge-mă mai tare
la fel cum câtușele strâng mâinile ocnașului.
Orice slăbire mă va face liber de tine
dar eu nu vreau să fiu liber , ci
vreau să fiu închis în tine
ca într-o temniță.

Știi de ce?
Tu știi oare de ce urâsc ziua, știi tu oare că mai mult ca orice
diminețile îmi provoacă dezgust
sau că soarele mă arde
precum focul ?
Pesemne că nu știi,
îți voi spune,
doar noaptea îți acoperă șoapta
și numai întunericul îți oferă liniștea contemplării ,
cele mai frumoase chipuri
doar la lumina lunii se descoperă.

INEDIT

Andrei MOLDOVAN

cântec de călător

de jumătate de lună atârnă
iarba tăiată-n amiezi
se usucă vise
la margini de câmpuri
neguroase şi verzi

cineva
la un capăt de lume
şopteşte-a plecare
câtă vreme
din rănile ierbii
se adună
la nesfârşit
şi iarăşi la nesfârşit
se adună
numai
mereu numai
pentru aceeaşi visare

elegie

dintr-un deal cu seară multă
iarba se ridică pală
şi se risipeşte-n visul
celui singur
şi amar

până când sub naltul lunii
trec suspinele-i de var
bòlnave
sub naltul lunii
tulburând seninul verde

Luminița COJOACĂ

Pomeni în sânge
Poveştile descrise în genunchi
Păşesc pe lespedea de morţi uitate
Slăvită fie ningerea în vis
Precum e scrisă în pomeni uitată

Ninsorile în paţii slovei ning
Cărări de reni trecute pe alocuri
S-adapă laptele în foi şi strig
Lumina să vă apere de focuri

Sentimentele unui păcat
A înghețat cuvântul
Doar numele s-arată
Pe cerul plin de stele
Se arăta o fată

Să fii mândră ca o nimfă
Lacrimă albă pe prispă
Și te dau la margine
Laptele să-ntunece

Focul alb de la izvor
Ba curat când temător
Se usucă pe cuvinte
Dat de rest pe vin fierbinte

Peţitul ideilor
Câinele albit de dor
Latră ochiul călător
Ba-l usucă pe-nserat
Să se ducă somn purtat

Şi-l întoarce pe pământ
Rostul omului ce sunt
Pe la poarta de-mpărat
Tu Doamne te-ai mai uitat?

Prima lumină
Rost de candelă
Dumnezeu s-aprinde
Cu fiecare lacrimă

Cursă din cerul
Ce nume nu are
Cum apă de băut nu strigă
Foc și lumină
Taina să n-o asculte nimeni
Copiii înțeleg lecția
Pentru priviri ochii se
Împletesc în lumină vie
Hotarele să nu tușească
Cum nici îngerii nu au tușit
Înapoia mulțimii
Lacrimi și sfinți
Pământul fără amar
Strigă din toate puterile
Moartea să îl scape
De foamete si rugi
Moartea se lasă peste masă
Focoasă și seacă
Precum și izvorul e fără apă

Rosturi
Femeile își spală fustele
Murdare de întuneric
Lumina strigă
Păcate făcute de umbră
Carnea semănată nu
Dă producția de grâu
Cum nici soarele împărat nu este
În scândura cu pridvor
Fără de ales izvor
Și vinu-l îmbată
Pofta de struguri
Ca să-i răreasc
Ceara din lumânări
Se face apă
Aprinsă zace izbânda
Focul se trece
Pe spatele lumânărilor
În burta de ceară
Copiii și-au creat legende
Cu împărați

POEȚI DIN FILIALA IAȘI A UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA

Până acum am publicat în revista „Poezia”, de ceva vreme, autori ai reprezentanţelor Filialei Iaşi a USR. Începând cu acest numărul din primăvara acestui an publicăm, în ordinea în care au ajuns materialele, grupaje ale autorilor din Iaşi, selecţia poemelor şi scurtele prezentări aparţinându-le. [**Marius Chelaru**]

Valeriu STANCU

Născut în Iași, pe 27 august 1950, Valeriu Stancu este scriitor, editor şi traducător. A debutat în presă în 1978, în revista „Convorbiri Literare”, descoperit de poetul Ioanid Romanescu, iar editorial, în 1981 cu volumul *Înfrîngerea somnului*, editura „Cartea românească”, București. A publicat în țară peste 50 de titluri originale (romane, nuvele, eseuri, volume de versuri), iar în străinătate, peste 20 de cărți, în țări ca Franța, Belgia, Italia, Germania, Croația, Mexic, Canada. De asemenea, a tradus și a publicat în România peste 40 de volume de poezie contemporană. Figurează în prestigioase antologii de poezie universală, este „*Chevalier de l'Ordre des Arts et des Lettres" de la République Française* și deține *Il Premio Europeo «CAPO CIRCEO» per la Letteratura* (Roma, 2017), acordat de-a lungul vremii unor scriitori ca: Mario Luzi, Vladimir Bukovski, Dante Maffia, Vaclav Havel, Herta Müller, Arturo Pérez-Reverte.

exordiu
Un acatist de rane şi-ndurare,
Ca un văzduh zidit în minutare,

Se tînguie prin vremi nevindecate
De Verb, de Taină, de Singurătate

premoniție
Știu, în taină o să vină
Pasărea cu zbor himeric
Pasărea cu ochiul sferic
Obosită și străină
Din afunduri de rugină
Cu lănțug de somn s-o-nferic
Întomnarea de lumină
Cînd se schimbă-n întuneric

cînt de sirenă
La voi mă întorn ca Ulise
Ca valul la țărmuri mă-ntorn

Epavă pe-o mare de vise,
La voi mă întorn ca Ulise
Cu plînsul tomnatec de corn

Bacovia – cînt de sirenă
Şi „Buciumă toamna agonic”
Edenice frunze-n cangrenă
Bacovia – cînt de sirenă
Se tînguie vîrstele-n hronic

Prin chivăra lui Don Quijote
Doar dulcinee mai răzbat
Iar clipele – de somn litote –
Prin chivăra lui Don Quijote
Le înzidesc într-un palat

La voi m-am întors ca Ulise
Rătăcit, zdrenţuit, întomnat
De dor Penelopa murise
La voi m-am întors ca Ulise
Căci insula nu mi-am aflat...

întomnare...
Poate astăzi e ultima oară
Cînd îţi spun un şoptit „te iubesc!”
Poate-i ultima clipă de vară
Hoinărită prin colbul ceresc.
Poate-a noastră-i licoarea amară
Ce ursite-n tăcere menesc.

Poate-i ultima zînă pe stradă
Care trece spre basme grăbit,
Însă nimeni nu poate să vadă
O lumină în zbor infinit.
Poate zînă îmi eşti, de zăpadă,
Şi prin gheţuri de foc te-am găsit.

Poate-i ultima noastră-aventură
Străjuită de steaua polară:
Cînd spre Norduri lumina-i ne fură
Să ne fie robia uşoară.

Poate seva nuntirii se-ndură
Să pîlpîie-n noi pînă-n seară.

Eşuat prin furtuni zdrenţuite
Poate eu, din oceanul întreg,
Să mă poarte-n adînc de ispite
Doar un val, doar un val am s-aleg.
Privegheat de sirene cernite
De orice legămînt te dezleg.

Poate ultima frunză, să cadă,
Işi mai cată un loc pe pămînt
Legănată de-a vremilor sfadă.
Cu ce vrajă pe creangă s-o-ncînt?
Menestrel înturnat în baladă,
Doar o umbră prin doru-ţi mai sînt…

Poate astăzi e ultima oară
Cînd îţi spun un şoptit „te iubesc!"
Poate-i ultima clipă de vară
Hoinărită prin colbul ceresc.
Întomnat de vecie-ntr-o doară
Poate aripi de înger îmi cresc.

mítică
e mută lira lui Orfeu
mi-s ochii două ruguri
și rătăcesc pe drumul meu
socratice amurguri

înspre trecutul măsluit
privirea să-și ridice,
în lapidarium de granit,
plîngînd, Euridice

tîrziu, prin ochii lui Edip
lumina mai străbate
cînd versurile se risip
doar în singurătate...

poem enterogardist
Strada Kutuzov a devenit „Mircea cel Bătrîn!”,
îmi spunea poetul Leo Butnaru,
în timp ce-i făcea ochi dulci
Avangardei,
iar ea se lăsa sedusă de imperiul ţarist.
Mie îmi explodau versuri în timpane
şi o enterocolită în hăurile burţii.
„Enterococlită” se spune,
coclită ca maţele unui băutor de apă,
mă apostrofă Grigore Decapolitul
care, în ciuda chipului său de exorcist asiatic,
era ispitit de cunoaştere
şi îşi pusese în minte să-l întrebe pe Leo
cum se numea acum
fosta stradă Kirov,
dar îmi auzise gîndul albastru
ce tocmai se decolora
sub presiunea întîmplării numite
înger.
Sau era îngerul numit întîmplare?
Oricum, ce lumină se strecura pe sub uşă nu ştiu,
dar am auzit-o întrebînd:
„Kirov îngerul...?”
„Nu!”, veni răspunsul mai tăios decît invenţia
medicului Guillotin,
Kirov bolşevicul asasinat de...
– Cine dracu l-a împuşcat şi pe ăsta?
– Are vreo importanţă – auzii glasul lui Leo –,
mai contează, la cîţi împuşcaţi
ne rostuiesc visele?

La sfîrşitul nopţii am hotărît să o botezăm „enteroclorită”,
că se datora apei puturoase pe care numai eu o băusem
în timp ce adevăraţii poeţi,
avangardişti sau nu,
mîncau rachiu cu pîine
şi recitau cu glas tare
poemul **Tractorul**
furat pe ascuns din laptopul lui Leo,

pe cînd el îi făcea ochi dulci
Avangardei...

rana dorinţei

prietenului Sylvestre Clancier

Moartea mamei – o împuşcătură
încuibată în piept
într-un duel
în care eu nu aveam armă.
Rană a dorinţei
prin a cărei înveninare
copilăria mea
priveşte părelnicul cer
cu ochi de heruvim
lăsat la vatră.

(din „Înfiorare" 1999)

Vasile BURLUI

Este membru al Uniunii Scriitorilor din România (USR), membru al Uniunii Ziariştilor Profesionişti din România, membru al unor academii profesionale şi Preşedinte al Editurii Cartea Românească Educaţional.

Poem necitit

Sunt singur, ca un poem de nimenea citit!
Tăcut, pitit în pagina de carte,
Aştept în linişte semnalul mult râvnit
Şi simt cum timpul de mine însumi mă desparte.

În jurul meu se rânduiesc milenii,
Se pregătesc planete să renască,
Coboară ceţuri peste cursul vremii,
Iar din cotloane seci materii stau să crească.

Mă simt cu ele solidar deopotrivă,
Încorsetat o clipă în visuri trecătoare,
Pe apa timpului, ca o banchiză în derivă,
Mă bântuie furtuni necruţătoare.

În veşnicia lor abandonat,
Amurgul lor în mine cuibăreşte

Strivindu-mi cu cruzime gândul prea curat,
Iar pagina, vezi, nimeni n-o citeşte!

Vânzător de imagini

Domnului prof. dr. Constantin Dram

Umil ambulant pe Calea Lactee,
Taraba mizeră o port după mine.
Speranţe pierdute, iluzii la cheie,
Sunt gata să vând la oricine.

Far'adăpost, sub ploaia de stele,
Mă acopăr imagini trucate,
Refuzate de-un public setos după ele,
Dar prea ocupat să le caute-n carte.

În iernile aspre mă ning meteorii,
Frigul galactic pătrunde sub zdreanţă,
Aurori boreale dau liber culorii,
De plată-i permisă o altă creanţă.

Solare furtuni îmi vântură marfa,
Critici zeloşi adorm peste pagini,
Sub vraf de cartoane adoarme şi harfa,
Celest ambulant vânzător de imagini!

Athanor

Doamnei Simona Modreanu

Incandescentă, ideea îşi vântura cenuşa,
Iar limbile de foc ardeau rărunchii slovei.
Strălucitor metalul ne arunca mănuşa,
Acidul critic mai da speranţe probei.

Argumentări, teluric rostogoleau dogoarea,
Iar magma vinovată se retrăgea în colţuri.
Metalul calp îşi ascundea paloarea,
Miraculoasă, piatra intra regal în drepturi.

În creuzet concepte mai colcăiau aprinse,
Esenţe alergau prin tuburi şi retorte,
În alambic se întorceau învinse,
Cuptorul mistuindu-le-n cohorte.

Ne retrăgeam când jarul mai strălucea fierbinte,
Purtând în noi înnobilată sfera,
Vâltoarea confruntării se decanta cuminte.
...Nedesluşite umbre ne resetau iar era.

Poemele luminii

Celor iniţiaţi

Ascult prin decaedri suspinele luminii,
Încorsetată strâns în strâmte holograme,
Îşi flutură fotonii precum în vânt arinii
Sunt despuiaţi de frunze în triste fotograme.

În ţesături de raze ne-adună hologramа,
Ingenios brodată în geometrii perfecte,
Înregistrăm imagini şi recompunem drama,
Când ele sunt iluzii din optice efecte.

Telescopate-n noi zac simţurile toate,
Iar adevărul pur în ceaţă se ascunde,
Ne poticnim ca orbii împiedecaţi în noapte
Şi ne-nchinăm la zeul prefigurat din unde.

Se zbat în galaxii, în geometrii uitate,
Ce-au fost sau poate, din neanturi stau să vină,
Prefacerile lumii în raze încrustate,
Păstrate-n holograme din surse de lumină.

Poemele luminii le scrijelim în piatră–
Ca scrise în văzduhuri se risipesc totuna,
Ne naştem din lumină, trăim cu ea în vatră,
Străluminând o clipă în profunzimi laguna.

Noi înşine vom arde ca torţele luminii,
Stăruitori şamanii ne-or dojeni din rame
Când obosiţi de trudă vom odihni asinii,
Diseminând lumina în strâmte holograme.

În câmpuri virtuale ne vor ucide visul,
Iar sângele va curge prin valuri de lumină,
În razele curbate ne vor trimite plânsul,
Iar trista hologramă s-o stinge în surdină.

Valentin TALPALARU

Valentin Talpalalaru s-a născut la 15 mai 1953 în orașul Tg. Frumos. Debutează în revista liceului, „Mioriţa", premiată la concursul revistelor şcolare. Absolvent al Facultăţii de Filologie din Iaşi, doctor în ştiinţe filologice al aceleiaşi universităţi. În prezent este muzeograf la Muzeul Naţional al Literaturii Române din Iaşi. Din 2006 realizează la Studioul de Radio Iaşi emisiunea „Convorbiri literare".
Debutează în 1974 la revistele „Cronica" şi „Convorbiri literare", publicînd ulterior la majoritatea revistelor literare din ţară.
Este prezent în antologii din Macedonia de Nord, Turcia, Franța. Cărţi publicate (selectiv): *Ghemuit într-un sâmbure*, versuri, 1989; *Nopţi cu chirie*, versuri, 2004; *Liniştea vînatului*, versuri, 2005; *Acordorul de semne*, versuri, 2006; *Commedia dei media,* publicistică, 2007; *Strada Măicuţa*, roman, 2008; *Povestirile de pe Măicuţa*, proză, 2009; *Academia de la Suceava şi Schola latina de la Cotnari. Un proiect cultural european din secolul al XVI-lea*, istorie literară, 2012; *Cu amurgul în lesă*, versuri, antologie de autor, 2013; *Poemele Cotnarului*, versuri, 2013; *Din poezia vinului*, antologie din lirica universală, 2014; *Poemele Deltei. Rodion*, versuri, 2016; *Interviuri pînă la un punct*, publicistică, 2017; *35 de poeme în căutarea unui titlu*, versuri, 2019; *Teatru*, 2021.

Lacrimă dulce

Emiliei

Mi-e somn.
Pun capul pe surîsul tău
şi adorm.
Devin tot mai mic
cît şoapta din care
nu se mai aude nimic.
Nimic în jur
nimic în mine
un psalm pe ruine
lacrimă dulce
nu se naşte
se duce…

*
* *

„Mîine am fost la rîs" –
spune copilul bătrînei
care păzeşte un hoit de pisică

să nu intre în cămară.
„M-am degetat și m-a durut” – spune
bătrîna are degete de sticlă
afară de cel mic
care e mai luminos
și pe care îl mănîncă la urmă.
În cămară cresc cireșe
care se fac mari
și merg la școală.
Copilul șchioapătă în urma lor.
Cîte unul iese din rînd
și-i îndreaptă pașii.
Pe unul îl pune invers
pe celălaltr îl rupe în două –
poate cine știe, e nevoie de el
cîndva.
„Eu știu să merg pe lumină” – spun – și chicotesc.
Eu ies din rînd
și sting lumina. Nu de tot,
atît cît să nu văd pe nimeni
să nu mă pot feri
de locul unde sunt aruncate
jumătățile de urmă
care nu mă mai încap
și unde totul este din vina cuiva.
Iar iese unul din rînd
și se ascunde în următorul
iar ultimul se numără pe sine.
Eu îmi privesc nedumerit pașii
atît de încurcați încît
nu mai știu
dacă merg
din moarte spre naștere.

La capătul străzii

La capătul străzii Măicuța
se ivise de nicăieri
o minunată zînă
mică și strîmbă, știrbă și neagră
care a dat cu var

peste întunericul din jur
și a făcut din el un bordei.
Chiar în prima noapte
cînd dormeau cîinii și luna
și peștii în iazuri
a ieșit și a scobit ci mîinile
în pămîntul din față
și a îngropat cu taină mare
un coltuc de pîine
apoi fuga – fuga
a adus un pumn de apă
din miezul pîrîului
pe care nici peștii cei mici nu îl spurcau
și l-a pus peste el
să prindă viață.
Mureau oamenii unii după alții
fără noimă
pe strada Măicuța
iar acolo, în capătul ei,
în bătătură, nu încolțea nimic.
„O fi fugit pe sub pămînt
pentru că hrana noastră cea de toate zilele
are și năravul acesta" – și-a spus
și a ieșit flămîndă din curte.
„Poate șanțul acesta
în care se bălăcesc copiii după ploaie
e semn că aici poate fi"
și a mușcat din marginea străzii.
„E bună," a spus
și a mai mușcat o dată.
Nu înțelegeau oamenii
cum de se scurtează strada
și odată cu ea umbrele și
de ce urlă cîinii și ziua
de ce se usucă și
cuiburile de barză
iar din curtea de la capătul străzii Măicuța
se auzea un chicotit.

Mircea PLATON

Mircea Platon (n. 23 iunie 1974, Iaşi) este redactor-şef la „Convorbiri literare”, (Iaşi. Doctor în Istorie, 2012), The Ohio State University at Columbus, Ohio, SUA. A publicat eseuri, comentarii politice şi recenzii în toate marile ziare şi reviste culturale din ţară. A publicat studii de istorie în *Russian History* (Brill), *Du Bois Review: Social Science Research on Race* (Cambridge University Press), *Fascism. Journal of Comparative Fascist Studies* (Brill), *French History* (Oxford University Press), *History of Political Economy* (Duke University Press), *Intellectual History Review* (Routledge), *HSE Social and Education History*, *European History Journal*. Bibliografie selectivă: *Cine ne scrie istoria?*, studii şi eseuri (Iaşi, Timpul, 2007), *Conştiinţa naţională şi statul reprezentativ*, studii şi eseuri (Iaşi, Timpul, 2011), *Ce-a mai rămas de apărat* (Bucureşti, Eikon, 2016), *Elitele şi conştiinţa naţională* (Bucureşti, Contemporanul, 2017), *Deşcolarizarea României* (Bucureşti, Ideea Europeană, 2020).

Fântână în sat

Rândunelele ţes pământul în cer
Soarele-adastă în coama livezii
Nehotărât,
Singur în sat,
Neschimbat
De pe vremea când oamenii nu plecau
Ci răsăreau doar
Şi apuneau conform datinei,
Ţesînd ceru-n pământ.
Pe ghizdul fântânii
Lanţul de umbră
Coboară
Şi
Urcă
Mai iute decât lanţul de fier.
Apă şi cer,
Apă din întuneric,
Întuneric din cer,
Lumină din apă.

Acropole

”Let’s roll!”
Spuse tatăl
Întorcându-şi spre oraş ochii saşii.
Şi începu să coboare
Urmat

De nevasta obeză,
De cei doi copii binecrescuți
De tabletă
Și de părinții
Artritici,
Îmbrăcați în tricouri ale
Sindicatului pompierilor
Pensionari
Din Cincinnati.
Astăzi,
Barbarii vin în sandale de plastic
Și trebuie să-i aștepți,
Din când în când,
Să-și tragă sufletul.

Negustorii de aer
Casele boierești
Zac
Lepădate la colțuri de stradă
Ca armurile după o bătălie pierdută.
Nu e nici gând,
Nici cânt
De piano,
Nici faptă să le umple.
Nu suflă râsul bărbătesc în draperii.
Vântul istoriei e istovit.
Zidurile stau jupuite de rafturile cu tomuri prețioase legate-n marochin,
Lumina indirectă a amiezii nu zăbovește pe cadrele străvechilor maeștri.
Acum, de-acolo, de sub pragul istoriei, ies popoare întregi de
Oameni pitici
Obișnuiți să țină-n mână
Volanul, celularul și navetele de bere,
Patroni peste rugină, geamuri oarbe și pustiu care
Extrag din gingiile caselor cărămizi
Ca dinții de aur din gura muribunzilor, pe front.
Negustori de aer
Pe verticală, pe orizontală,
Samsarii distanțării sociale
Conform regulilor nevăzute ale pieței, bursei
La care orice metru pătrat de aer e din ce în ce mai scump

Și orice dram de suflet e din ce în ce mai
Fără căutare.

Parcare
Cerșetorul acela
Nu mai avea nici mâini.
Doar nişte pantaloni prea largi
Fluturând deznădăjduit
În mijlocul parcării de la Supermarket.
Trebuia să-i pui banii direct
În buzunarul gecii de fâș gri
Cu acel gest pe care, în copilărie,
Îl văzusem la oameni de la țară
Care strecurau
Un plic
În buzunarul halatului
Unui anumit om cu mâini de aur.
Acum jertfim unui zeu mai oropsit
Care nu poate fi a doua oară răstignit,
Nu poate, de pe cruce, să cuprindă lumea cu privirea
Pentru că peste drum sunt blocuri
Turn,
Iar pantalonii largi
În care suflă vântul
Nu îl vor duce nicăieri
În acest secol al maşinii.

România deschisă
Publicitate: „Dorința de a petrece cât mai mult timp în natură și de a muta majoritatea activităților în aer liber este un bun motiv să ne facem planul pentru weekend. Te poți încărca cu bună dispoziție și energie în parcul Mallas, relaxându-te pe gazon, admirând verdele crud al vegetației sau în timp ce te plimbi pe alei. Parcul Mallas își așteaptă vizitatorii într-un cadru natural idilic."

Mințile, ca mesele de biliard:
Ideile se rostogolesc iute,
Se ciocnesc zgomotos și
Apoi cad într-o gaură
Neagră.
Gazon

Englezesc după ultima modă americană.
Rase au fost din peisaj
Circumvoluțiunile gardurilor vii,
Umilă, comunistă moștenire printre blocuri, policlinici și fabrici
A grădinilor renascentiste sau franceze din secole în care
Lorenzo Magnificul sau Regele Soare aveau artiști care sculptau
În vegetație și orchestre care să cânte ascunse de pereți înmiresmați.
Azi, oameni fără circumvoluțiuni gonesc în mașini pe străzile orașului fără circumvoluțiuni, aplatizat de defrișări. Se izbesc cu zgomot și cad în găurile negre ale
Deșertului de gazon și beton. Iarba, ca gresia, la placă pătrată.
Omul, ca iarba, se usucă la soare, e jupit apoi de pe asfalt și aruncat la gunoi.
Copacii, grădinile
Ascund, vindecă, adăpostesc.
Or, acum trăim în România deschisă:
Obiectivele trebuie să fie clare și celui care vine,
Și celui care nu mai poate să plece și trebuie să-și apere
Petecul lui de gazon
Pe care și-a ridicat un castel de aer condiționat.

Descântec
Sub cer,
Drumuri,
Sub drumuri,
Ape și morți,
Odihnindu-se,
Odihnind
În nevăzut colind.

Pe câmpuri osoase,
Ciulini,
Troițe neînchinate
Ducând în spinare și pe frunțile vinete
Spini.

Câte-un om fără umbră,
Câte-o fântână fără de cumpănă.
Oglinda lunii, nămol.
Întunericul izbește cu
Roiuri de muște

În florile
Care-l înfruntă
Cu pieptul gol.

Sub cer,
Drumuri,
Sub drumuri,
Ape şi morţi,
Odihnindu-se,
Odihnind
În nevăzut colind.

POEZII DE IERI PENTRU AZI

ANONIM

(a doua jumătate a sec. XVIII)

[JUDECATA VLĂDICII]

[……..]
Acmu n-ar ave ce-ţi face.

Voinicul
Amar lucru fără de veste,
Că niee o ştiu cine este
Şi eu sînt voinic curat,
La curve nu m-am spurcat
Şi la curve n-ani îmbiat '
De cînd mama m-au fătat.

Fata
Vai de mine şi de mine
Ce-m fu a păţi eu tine !
Dâră cînd pînza am bilit,
Nu eşti tu cel ce-ai vinii
Şi m-ai luat cu cuvinte
Pănă ce m-ai scos din minte ?

Vlădica
Dară aceasta cea să fie,
Fată fără de omenie?
Dar cînd pînza ţ-ai bilit
Şi el la tine au venit
Şi cînd te-ai dus la fîntînă
Iară el te-u trasu-te de mînă
Şi cînd erai pe cuptori
El au venit binişor,
Atunci cînd te-u apucat
Dară tu pentru ce n-ai strigat,
Ce l-ai strînss pe lingă tine
De te-u înflat aşe bine?

Fata
Dară cum aş fi strigat,
Că cu minciuni m-au luat
Şi un galbăn mi-au giuruit,
Pînă ce m-au amăgit.
Şi tot au zis că m-a lua
Şi binişor că m-a îmbrăca;
Şi nici a vrut să mă ia,
Nici galbănul să mi-l de.
Şi nu i-au agiuns atita,
Ce au îndrăgit şi pe alta
Şi mie mi-au dat pe uşe afară,
De sînt de mare ocară.

Vlădica
Vezi, curvă fără de obraz,
Că faci omului năcaz,
Ca doară să-l iei de grumazi!
Dar nu te voi lăsa pre voie
Ca să faci omului nevoie,
De vreme ce n-ai ţipat
Cînd în braţe te-u luat.
Ce pasă, fă ca o curvă,
Toată lumea să te zmulgă,
Că de nu ţ-ar fi fost cu voie,
Nu i-ai fi făcut pe voie !

Fata zice:
Părinte, părinte,
Mă rog să mă iei aminte!
Dacă copilul va naşte,
Cine focu l-a paşte?

Vlădica
Copilul, dacă l-ei face,
Să-1 aduci încoace
Şi eu l-oi da la o maică
Şi maieei voi da o vacă.

Fata
Decît la streine,

Mai bine m-ai mărita pre mine.

Vlădica
De ţ-ar fi fost de măritat,
Nu te-i fi cîrligat.
Ce pasă, fă ca o curvă,
Toată lumea să te zmulgă!

Voinicul
Mulţămăscu sfinţii-tale,
Că făcuşi dreptate mare.

Oecisio Gregarii in *Moldavia Vodae tragedice expressa*, 1983, p. 127-129

Poezie veche românească
(Antologie, postfață, bibliografie și glosar de Mircea Scarlat), Minerva, 1985, p. 127-129.

ARTE POETICE LA ROMÂNI

Vasile ALECSANDRI

Literatura română (1818-1890)
Românii şi poezia lor 1849 (I)

În trecerea mea prin Bucovina, am petrecut cu tine cîteva zile, de a căror plăcere îmi aduc ades aminte.

Multe am vorbit noi atunci despre aceste frumoase părţi ale Europei, care se numesc Ţările Româneşti şi despre poporul frumos ce locuieşte în sînul lor. Aprinşi amîndoi de o nobilă exaltare, deşi cam părtinitoare, am declarat într-o unire că patria noastră e cea mai drăgălaşă ţară din lume şi neamul românesc unul din neamurile cele mai înzăstrate cu daruri sufleteşti!

Ce puternice simţiri se deşteptară atuncea în noi, la dulcele şi sfînt nume de patrie ! Ce entuziasm măreţ ne cuprinsese la falnicul nume de român ! Cît eram de veseli; cît eram de fericiţi atunci! Îţi aduci şi tu aminte?

În ceasurile acele de scumpă nălucire, munţii noştri ni se părea cei mai nalţi şi mai pitoreşti de pe faţa pămîntului; văile noastre, cele mai îmbelşugate cu holde şi cu flori; apele noastre, cele mai limpezi; cerul nostru, cel mai senin; fraţii noştri de la munte, cei mai voinici şi copilele române, cele mai frumoase la privit, cele mai drăgălaşe la iubit, decât toate zidirile lui Dumnezeu.

În ceasurile acelea de patriotică pornire, oricare faptă istorică a strămoşilor creştea în închipuirea noastră cu proporţii uriaşe; oricare faptă vitejească a vreunui român din zilele noastre, fie măcar hoţ de codru, ne insufla o tainică mîndrie; orice se atingea, într-un cuvînt de România: obiceiuri naţionale, port naţional, dansuri naţionale, cîntece naţionale... toate aprindeau în sufletele noastre o electrică scînteie şi ne făcea să zicem cu fală:

Sunt român! şi tot român
Eu în veci vreau să rămîn!
România să trăiască
Şi-n veci steaua să-i lucească!

În ceasurile acelea de supărări măgulitoare, presimţirile inimilor noastre, pătrunzînd veacurile, vestea României un viitor măreţ şi, prin negurile aurite acelui viitor, sufletul nostru întrevidea umbre de eroi români mişcîndu-se pe cîmpul gloriei, precum odinioară Ştefan cel Mare şi Mihai Viteazul. Zăream noi, ca printr-un vis, ţările noastre ajunse iarăşi în vechea lor putere şi naţia noastră ridicată iarăşi printre cele mai însemnate naţii ale lumii.

O! vis dulce! o! vis nepreţuit! care tînăr, cu inimă adevărat românească, nu s-a înfrăţit cu tine măcar o dată în viaţa lui? care tînăr nu te-a dizmierdat cu dragostea într-această epocă, în care toate popoarele se deşteaptă la soarele civilizaţiei şi a libertăţii!

O! vis poetic! o vis mântuitor! arată-te des în ochii românilor şi le insuflă credinţa că tu te vei împlini. Spune-le că Dumnezeu le-a dat tot ce le trebuie pentru ca să se facă vrednici de numele lor de români: pământul bogat, spirit deştept, inimă curată, minte dreaptă şi o răbdare destoinică de a-i face să izbutească la oricare ţel cît de greu.

Spune-le că un popor care, supus fiind veacuri întregi la tot soiul de întâmplări crude, ştie să-şi apere naţionalitatea ca românul, păstrîndu-şi ca dînsul năravurile, portul, limba şi legea părinţilor; că un popor ca acela este menit a se urca pe treaptă cît de naltă; că un popor ca dînsul este chemat la o soartă măreaţă şi vrednică de el.

Spune-le că stejarul deşi se usucă, trunchiul său rămîne tot puternic; şi că din a sa tulpină cresc alţi stejari nalţi ca el şi ca el puternici!...

Mie mi-e drag românul şi ştiu a preţui bunătăţile cu care l-au dăruit natura. Mi-e drag să-l privesc şi să-l ascult, căci el e simplu şi frumos în înfăţişarea lui; căci e curat, înţălept, vesel şi poetic în graiul său.

Îmi plac obiceiurile sale patriarhale, credinţele sale fantastice, danturile sale vechi şi voiniceşti, portul său pitoresc care, la Roma, se vede săpat pe Coloana lui Traian, cînticele sale jalnice şi melodioase şi mai ales poeziile sale atît de armonioase!

Eu îl iubesc şi am multă sperare într-acest popor plin de simţire, care respectează bătrîneţile, care-şi iubeşte pământul şi care, fiind mîndru de numele său de român, îi dă ca un semn de cea mai mare laudă oricărui om vrednic, oricărui viteaz, fie măcar de sînge străin.

Am multă sperare într-acest neam a cărui adâncă cuminţie e tipărită într-o mulţime de proverburi, unele mai înţelepte decît altele; a cărui închipuire minunată e zugrăvită în povestele sale poetice şi strălucite ca însăşi acele orientale al cărui spirit satiric se vădeşte în nenumăratele anecdote asupra tuturor naţiilor cu care s-a aflat el în relaţie; a cărui inimă bună şi darnică se arată în obiceiul ospeţiei pe care l-a păstrat cu sfinţenie de la strămoşii săi; al cărui geniu în sfîrşit luceşte atât de viu în poeziile sale alcătuite în onorul faptelor măreţe.

Şi spre dovadă:

Care din noi nu a fost legănat în copilăria sa de dulcele cântec de *Nani, puiule* şi cu poveşti pline de zmei ce alungă pe Făt-logofăt, cu o falcă în cer şi cu una în pământ?

Care nu a fost îngrozit cu numele de Strigoi, de Tricolici, de Stahii, de Rusalii, de Babe-cloanţe, carele ies noaptea din morminte şi din pivniţe pentru spaima copiilor nesupuşi?...

Cine, ajungînd noaptea la o casă ţărănească, a întrebat: „bucuros la oaspeţi?“ şi n-a auzit îndată: „bucuros!“ sau trecînd pe lîngă o masă de ţărani, a zis „masă bună!“ fără a fi poftit îndată la dânsa? sau, fiind faţă la o nuntă din sat, n-a fost cinstit de cuscri voioşi şi nu s-a încredinţat de respectul tinerilor către bătrîni ?

Cine a intrat la vorbă frăţeşte cu locuitorii de la cîmp şi nu s-a mirat de ideile, de judecăţile lui şi nu a găsit o mare plăcere a asculta vorba lui împodobită cu figuri originale? De pildă:

Vrea să grăiască de un om bun? el zice: „E bun ca sînul mamei".

De un om nalt şi frumos? „E nalt ca bradul şi frumos ca luna lui mai".

De un om rău? „Are maţe pestriţe".

De un om urît? „Urît tată a avut".

De un om prost? „El socoate că câte păsări zboară toate se mănîncă".

De un isteţ? „Scoate pe dracul din pâmînt".

De o femeie frumoasă? „Ruptă din soare".

De un întrebuinţat mic ? „Om cu trei parale în pungă şi cu piept de o mie de lei".

De un lăudăros? „Intră în doi ca în doisprezece şi nu-l scot nici douăzeci şi patru".

De un tînăr cu părul alb? „L-au nins devreme".

Ş.c.l., ş.c.l.

Cine s-a amestecat între flăcăi şi fete la clacă sau la şezătoare şi n-a petrecut ceasuri de mulţămire auzind glumele tinerilor, pîcîlirile lui Pîcală şi Tîndală, poveştile lui Sfarmă-Piatră, Strîmbă-Lemne şi ale lui Statu-Palmă-Barbă-Cot, istoria văcarului care s-a mâniat pe sat, şi mai ales cimiliturile propuse fetelor să le ghicească?

Cui nu-i place să vadă alergînd pe un şes întins o poştă românească cu opt cai? Caii aleargă cît le apucă piciorul; poştaşii chiuiesc cît le ţine gura, pocnind necontenit din harapnice şi căruţa sau caleaşca ce coboară văile, trece podurile, suie dealurile cu o răpegiune a drumului de fier... din Austria. Tot drumul e un vîrtej spăimîntător în care călătorul are prilej a-şi vedea capul frînt de zece ori pe ceas; dar n-aibă frică el, căci deşi drumurile sînt rele, deşi caii sînt mici, deşi hamurile sînt slabe, deşi, într-un cuvînt, primejdiile sînt multe, poştaşii români sînt dibaci, sînt voinici. Fie noapte oarbă, fie glod, fie costişă, fie vale sau prăpastie... n-aibă grijă călătorul cînd poştaşul îi zice: „Nu te teme, domnule, că eşti cu mine!"

Cine a văzut o horă veselă învîrtindu-se pe iarbă la umbra unui stejar, sau danţul vestit al căluşarilor, sau muntenească, sau voinicească, şi s-a putut opri cu sînge rece în faţa acelor veselii a poporului atît de vii, atît de caracteristice?

Şi mai cu seamă, care român nu şi-a dorit patria cu lacrimi, cînd s-a găsit în străinătate? şi care nu se simte pătruns de o jale tainică şi nesfîrşită, cînd aude buciumul şi doinele de la munte?

O! trebuie să nu aibă cineva nici o picătură de sînge în vine, nici o scînteie de simţire în inimă, pentru ca să nu se înduioşeze la priveliştea patriei sale şi să nu iubească pe fratele său, poporul român!...

Aruncă-ţi ochii la oricare român şi-l vei găsi totdeauna vrednic de figurat într-un tablou.

De va şedea lungit pe iarbă, la poalele unui codru; de va sta în picioare, răzimat într-un toiag, lîngă o turmă de oi; de va sălta în horă, vesel şi cu pletele în vînt; de se va coborî pe o cărare de munte, cu durda sa pe spinare; de se va runca voinicește pe un cal sălbatic; de va cîrmui o plută de catarguri pe Bistrița sau pe Olt ş.c.l... oricum l-ai privi, fie ca plugar, fie ea cioban, fie ca poştaş, fie ea plutaş, te vei minuna de firească frumuseţe a pozei lui şi te vei încredinţa că un zugrav n-ar putea nicăieri să-şi îmbogăţească albumul mai mult şi totodată mai lesne decît în ţările noastre.

Vezi-l pe român cînd vine primăvara, cum i se umple sufletul de bucurie! cum îi creşte inima în piept ca frunza în pădure! cu cîtă mulţămire el cată la noua podoabă a naturii ce acoperă locul naşterii sale, cu cîtă veselie el vede luncile înverzite, cîmpiile înflorite, holdele răsărite!

Românul se renaşte cu primăvara! el întinereşte cu natura, căci o iubeşte cu toată dragostea unui om primitiv. De aceea şi toate cîntecele lui încep cu „frunză verde“. Lui îî place să se rătăcească prin desişul pădurilor; îi place să pocnească şi să cînte din frunze; îi place să-şi puie flori la pălărie, să asculte cîntecele păsărilor, şi să zică atunci cîte o doină de jale, de dragoste sau de hoţie.

Pentru dînsul primăvara este un timp de simţiri puternice şi ademenitoare. Gingaşele flori ale cîmpului îi aduc aminte de copile române cu ochii mari şi vioi, cu feţe rotunde şi albe, cu guriţe rumene şi glumeţe şi atunci, fără voie, el începe să cînte:

Frunză verde sălcioară!
Puiculiţă bălăioară
Vin degrabă pîn' te-aştept
Să te strîng în bra' la piept...

Hai, Ileana, la poiană,
Să săpăm o buruiană,
Buruiana macului
Ca s-o dăm bărbatului...
sau
Pentru tine le fac toate,
Ş-apoi zici că nu se poate!...

Dar totodată desimea înverzită a codrilor, prin care şerpuiesc şi se pierd poteci, deşteaptă în inima lui un dor ascuns şi îl îndeamnă a zice:

Frunza-n codru s-a desit:
Sufletu-mi s-a răcorit!
Hai, voinice, la ponoară
Pîn' ce-i iarba crudişoară,
Unde calci
Urme nu faci:
Unde şezi

Nu te mai vezi:
sau:
Rămîi, taică-n veselie;
Eu mă duc în haiducie!

Şi dacă acele doruri ale inimii sale se împlinesc, dacă norocul îi aduce-n braţe o puicuţă bălăioară, el îi giură în cosiţe c-a s-o ieie de nevastă şi s-o ţie tot pe braţe şi la sîn, cît a trăi cu dînsa.

Şi dacă întîmplările îl aduc a se face voinicel cu tăiuşul de oţel, el nu merge în haiducie numai pentru dorinţa de a cîştiga bani, ci pentru că simte în sineşi un îndemn neînvins către o viaţă de lupte, şi o ură neîmpăcată împotriva ciocoilor. Şi la aceasta avem marturi însuşi cîntecele lui:

Măi stăpîne, măi, stăpîne!
Nu-ţi tot bate joc de mine,
Că-a veni vara ca mîne,
Şi te-oi prinde-n lunca mare...
ş.c.l.
sau:
Ah ! duşmane de ciocoi !
De te-aş prinde la zăvoi,
Să-ţi dau măciuci să te moi,
De piele să te despoi...
ş.c.l.

El se duce la hoţie pentru ca să vînture ţara şi să-i iase vestea-n lume şi să-l îndrăgească nevestele şi să-l binecuvînteze săracii şi să se facă într-un cuvînt:

Păunaşul codrilor,
Voinicul voinicilor,
Drăgălaşul mîndrelor
Şi groaza ciocoilor.

Acesta este visul care frămîntă închipuirea lui! acesta este dorul care îi arde sufletul! Cît pentru averi, el cum le câştigă, aşa le şi răspîndeşte. Banii luaţi din chimirul bogatului trec în mîna săracului, căci românul, deşi se face hoţ, nu trece cu vederea pe cel ce-i poate ajuta la nevoie.

Bujor, Codreanu, Voicu, Tunsul şi alţi hoţi de demult şi din vremile noastre nu întîlnea sărman nenorocit fără a-i da bani să-şi cumpere boi; nu vedea văduvă săracă fără a-i face bine. De aceea poporul nostru a avut totdeauna o simpatie nemărginită pentru voinici. El îi găzduieşte, îi cîntă, îi admiră şi îi tînguieşte amar cînd ei pică în mîna poterei.

În ochii poporului, hoţul este un erou la ale căruia fapte şi nenorociri el se interesează ca la un copil al său. Amîndoi se iubesc unul pe altul, se ocrotesc la vreme de nevoie şi sînt uniţi prin o strînsă legătură de aceleaşi simţiri si de aceleaşi interese poate.

În mare, cele mai frumoase cîntece sînt alcătuite de popor în iubirea şi în pomenirea hoţilor; cele mai frumoase romăncuţe se îndrăgesc după dînşii, căci tot a mai rămas la românii de astăzi oarecare slabe aduceri aminte de dumnezeii romanilor celor vechi, Venus şi Mars, care se iubeau împreună în Olimp.

Dar spre o mai deplină încredinţare de acea iubire frăţească ce au hoţii şi poporul între ei, să cercetăm în treacăt cîntecele, poeziile alcătuite de improvizatori şi care sînt ştiute de toată românimea. Aceste cîntece au îndoitul merit de a cuprinde în sîntul lor şi notiţii istorice şi flori de poezie vrednice de a atrage admirarea noastră. .

În vremea lui Matei Ghica v.v. se arată la Movilău un hoţ vestit, anume Codreanu...

Să vedem în ce chip îl descrie cîntecul poporal:

Mult e mîndru, sprintenel,
Cel voinic, cel voinicel.
Şi tot cată-n roibuleţ,
Roibuleţ cu părul creţ,
De-a lui Codreanu Drăguleţ.

Care mumă poate să-şi desmierde copilul cu mai multă dragoste?... Pentru poporul român, Codreanu nu e numai un voinic, ci un voinic iubit, un voinic frumos, un voinicel mîndru şi sprintenel!

Hoţul îşi găseşte în sfîrşit un cal după inima lui, se aruncă pe el şi...

Trii rugine că-i trăgea
Astfel roibul mi-şi fugea...
Văile se limpezea !

Ce descriere poate fi mai simplă, mai energică şi mai poetică? Care cuvînt din limba noastră poate arăta o icoană mai lămurită de iuţeala calului şi de repegiunea fugii lui, decît limpezirea văilor? Poezia românilor este o comoară nesfîrşită de frumuseţi originale, care dovedesc geniul poporului.

Codreanu, după multe izbînzi, întinde masa mîndră în rădiul Breazului, deasupra Copoului, chiar în faţa Iaşului:

Şi mi-şi bea şi veselea;
De potiră nici gîndea!

Este de însemnat că în toate baladele voiniceşti se găsesc aceste două versuri. De unde vine asta? şi ce dovedeşte repetarea lor?

Hoţul e atît de sigur în puterea lui că nu-i pasa de nimic; dar poporul care se îngrijeşte de viaţa lui şi care, ştiind că potera îi este cea mai aprigă duşmană, prevede soarta ce-i aşteaptă din pricina nepăsării sale, îl tînguieşte amar prin acele două versuri şi adeseori, nemaiputînd stăpîni presimţirea şi grija sa, îl îndeamnă pe hoţ să se ferească de duşman, şi îi zice:

Bea, voinice, şi nici prea,
Că-i potira ici, colea!

Să ne întoarcem iarăşi la Codreanu. Pe la mijlocul mesei, iată că soseşte potera şi-l înconjoară.

Iară el cum o videa,
Plosca la gură punea,
Şi mai tare-nveselea,
Arnăuţii îi zicea:
„Dă-te, Codrene, legat,
Să nu te ducem stricat",
Iar Codrean le răspundea:
„Mielu-i gras, ploscuţa-i grea;
De sînteţi niscaiva fraţi,
Iată masa şi mîncaţi!"

Răspuns falnic şi caracteristic! în el e zugrăvită natura întreagă a hoţului român: fală, nepăsare, voinicie şi dărnicie.

Ei pistoalele-şi scotea
Şi-n Codrean le slobozea!
Pieptul lui Codrean sărea...
Iar el rănile-şi strîngea,
Plumbii din carne-şi scotea,
Cu ei durda-şi încărca,
Şi din gură-aşa striga:
„Alelei, tîlhari păgîni,
Cum o să vă dau la cîni
Că de-atîta sînteţi buni!"
Codrean durda-şi întindea,
Şi-n plin durda lui pocnea.
Potiraşii jos cădea.
În sînge se zvîrcolea...

În cît se atinge de faptele eroului său, poporul nu trece nimică cu vederea. Îi place să descrie toate mişcările lui, şi să rezică toate cuvintele sale:

Iar Leonti Arnăutul,
Înghiţi-l-ar pămîntul!
Nasturi de argint scotea,
În puşcă mi-i ascundea
Şi-n Codrean îi slobozea...
Pe Codrenaş mi-l rănea!

Iată, în sfîrşit, cele mai puternice dovezi de simţirile poporului pentru haiduci. Începutul şi sfîrşitul acestei strofe cuprind toată inima lui:

Iar Leonti Arnăutul,
Înghiţi-l-ar pămîntul!

Blăstem şi ură asupra duşmanului, asupra învingătorului său Codrenaş!

Pe Codrenaş mi-l rănea !

Acest MI-L este un poem întreg de dragoste, de jale şi de disperare.

Să vedem acum ce fel răspund hoţii la atîta iubire şi ce fac ei ca să o cîştige? Faptele lor voinicești sînt în adevăr destoinice a minuna închipuirea poporului, dar prin care fapte ştiu ei a atrage aşa de bine simpatia lui? Să cercetăm iarăşi cîntecele lor, şi ne vom tălmăci lesne acea problemă.

Iată ce găsim în baladele celor mai mulţi hoţi de codru şi de drumul mare:

Tot acei Codrean de care am vorbit mai sus, după ce se luptă ca un leu, e prins, legat şi dus spre cercetare înaintea Domnului Matei Ghica.

– Măi Codrene, voinicele,
Spune tu Domniei mele,
Mulţi creştini ai omorît,
Cît în ţară mi-aţi hoţit ?
– Domnule, Măria ta,
Giur pe Maica Precista!
Cît în ţară-am voinicit,
Om bogat de întîlneam
Averile-i împărţeam;
Iar de-ntîlneam săracul
Îmi ascundeam băltagul.
Şi-n chimir mîna băgam
Şi de cheltuială-i dam.

Cîntecul lui Bujor zice:

Frunză verde de lior,
Răsărit-a un bujor,
La ciocoi, îngrozitor
Şi la săraci de-ajutor.

Voicu, întrebat de judecători şi cercetat despre averile ce adunase el în vremea hoţiei lui, răspunde aşa:

Averile nu voi da,
Că pe Voicu-ţi spînzura,
Şi voi galbini-ţi lua,
Cu cărţile îţi juca,
Cu droştile îţi primbla,
Cu muierile-ţi mînca.
I-am ascuns pe la copaci,
Să-i găsească cei săraci,
Să-şi cumpere boi şi vaci!

Destule sînt. aceste pilde ca să ne arate totodată şi caracterul voinicesc al hoţilor români, şi caracterul iubitor şi recunoscător al poporului român şi în sfîrşit caracterul original al geniului său poetic.

Arte poetice. Romantismul, Univers, 1982, p. 606-616

POEME ROMÂNEŞTI ÎN LIMBI STRĂINE

„TRADUTTORE – TRADITORE" sau ÎNTRECEREA CU ORIGINALUL de pe COORDONATELE LIMBII FRANCEZE. EXPRESII VOLITIVE. EŞANTIOANE LIRICE din POEZIA ROMÂNEASCĂ MODERNĂ

Tudor ARGHEZI

(1880-1967)

PSALM / PSAUME (vol. *Cuvinte potrivite/ Mots ajustés,* 1927)
Motto: *„Vreau să Te pipăi şi să urlu: Este !"/ „Je veux Te toucher en hurlant: Toi, Tu existes !"*

Tantôt dans le tapage, tantôt en paix,
Je T'examine et je T'épie – comme à la chasse –
À voir si Tu es mon faucon si brave que j'enlace
Pour T'assommer ou bien, pour T'embrasser ?

Tantôt de bonne foi, tantôt comme un athée,
Je Te pouchasse assidûment et sans arrêt.
Tu es, de tous mes rêves, le plus sacré !
T'abattre de Ton Ciel – je n'oserais jamais !

Comme dans la glace mouvante d'un cours d'eau,
Tantôt Tu Te dévoiles, tantôt Tu disparais,
Je T'entrevis – parmi les astres – reflété
Et les étoiles... Lorsque s'abreuve un taureau.

Il ne nous reste qu'à dire, à l'improviste :
„– À nous deux, maintenant !" Auprès de Ta grandeur,
Je ne veux pas crier comme un vainqueur,
Mais Te toucher en hurlant: Toi, Tu existes !

** * **

DE-ABIA PLECASEŞI / À PEINE ES-TU PARTIE
(vol. Frunze / Feuilles, 1961)
Motto : *„Voiam să pleci, voiam şi să rămâi..." /*
„Je voulais que tu partes, et que tu restes aussi..."

À peine es-tu partie. Je te l'ai demandé.
Je t'ai suivie quand tu longeais l'allée...

Afin de disparaître au bout, dans la tréflière.
Aucun coup d'oeil tu n'as jeté derrière.

Je t'aurais fait, au moins, un signe discret.
Mais c'est pour rien un signe déjà manqué.

Je voulais que tu partes, et que tu restes aussi...
C'est la première pensée que tu avais choisie.
Car la deuxième ne put guère t'arrêter...
Partie – pour quelle raison ? Pour quelle raison restée ?!

Version française par **Constanța NIȚĂ**

Lucian BLAGA

(1895-1961)

VREAU SĂ JOC ! / JE VEUX DANSER !
(vol*. Poemele Luminii / Les Poèmes de la Lumière,* 1919*)*
Oh, que je voudrais danser
comme jamais de ma vie je n'ai dansé !
Afin que Dieu ne se sente pas
en moi
tel un esclave, dans une prison,
tout enchaîné –
Oh, Terre, donne-moi des ailes:
Pareil à une flèche je voudrais être
à même de transpercer
l'immensité
afin que je ne voie autour de moi
que du ciel –
du ciel au-dessus
et du ciel au-dessous de moi –
Et que je danse ardemment
dans des vagues de lumière,
étant percé par des élans inouïs,
pour que Dieu reprenne haleine en moi
et qu'Il ne grogne plus:
–„Me voilà tel un esclave
dans une cave ...”

Version française par **Constanța NIȚĂ**

Ion VINEA

(1895-1964)

VIGIE / VIGIE
(vol. *Ora fântânilor / L'Heure des fontaines,* 1967)
Motto: *„Vreau candelă, lângă tâmple, de liniște..." /*
„Je ne veux qu'une chandelle de silence, auprès de mes tempes..."

L'esprit des profondeurs s'entend gémir sous les murs...
un frémissement prisonnier se voit ....dans les rideaux –
La pensée se demande : Quels sont les mots
qui traversent encore le néant contenu
dans l'heure de veille, dans l'heure des chuchotements ?
Et la pensée bute contre un adieu et s'assombrit.

Je ne veux qu'une chandelle de silence auprès de mes tempes...
une bonne nouvelle d'autrefois, rien qu'une feuille,
rien qu'un seul souvenir.

J'écoute l'histoire du vent racontée par les vagues
et je vois l'étoile des tréfonds qui s'éteint
tandis que les heures qui pâlissent
dans leurs robes ténébreuses
se meurent sans rumeurs dans l'abîme du coeur.

Version française par **Constanța NIȚĂ**

Radu GYR

(1905-1975)

AȘ VREA... / JE VOUDRAIS BIEN...
(vol. *Poezii / Poésies, I-III,* 1992-1994)
Descendre dans l'oubli... Comme je voudrais...
Revoir ton ombre reste mon grand souhait.
Car il me manque toujours ce que je voulais
Laisser... Sans que je pusse guère oublier.

Pareil aux arbres vides : je me verrais ...
Que tu périsses comme la feuille au vent.
Mais tu reviens comme la neige, après,
Tout comme, dans les pommiers, la fleur revient.

Profondément, dans le verre plein, je voudrais bien
Et dans le chant, je voudrais perdre ton souvenir.
Mais tu t'accroîs dans chaque goutte de vin,
Et dans chaque corde de lyre que j'atteins.

Et lorsque dans la flamme et la fumée
Je voudrais dissiper, enfin, ta trace,
Toi, tu reviens, comme un parfum ailé,
De mes souvenirs voraces qui m'enlacent.

Version française par **Constanța NIȚĂ**

Radu STANCA

(1920-1962)

CÂINELE / LE CHIEN (vol. *Versuri / Vers,* 1980)

Motto: „Vreau să adorm, păzit cu-nverşunare / De tine,câinele meu credincios..."/ „Je voudrais m'endormir, tout en étant gardé / Par toi, mon chien fidèle et dévoué."

Étale-toi, par terre, juste à mes pieds !
Dans ce fauteuil tordu et déchiré,
Je voudrais m'endormir, tout en étant gardé
Par toi, mon chien fidèle et dévoué.

Je dors toujours si bien quand je te vois
Assise à ta place sûre, étant voûtée
Comme la Lune, sur le tapis, auprès de moi,
Parmi les nuits de mai si chaudes et parfumées.

Si n'importe qui voulait troubler ma paix,
Il serait mis en fuite à l'instant.
Même Elle (cette personne-là, l'Indésirée),
Même Elle renoncera d'entrer pour le moment.

Autour de moi, tout m'est si accueillant,
Sur les murailles, ton ombre qui s'étend,
Le calme de ton regard, ton rire charmant,
Ou la pelote que tu dévides en t'attristant...

Ces heures-ci sont sans pareil... Ainsi
Voudrais-je bien qu'elles durent à l'infini.

Et je t'écoute, quand même si tu te tais,
Et je m'endors...je me réveille...je m'assoupis...

Étale-toi, par terre, juste à mes pieds !
Dans ce fauteuil tordu et déchiré,
Je voudrais m'endurcir, tout en étant gardé
Par toi, mon chien fidèle et dévoué...

FRUNZELE / LES FEUILLES (vol. *Versuri / Vers, 1980*)
Motto: „Vreau să mă simt la tine ca acasă.../
Je voudrais me sentir comme sous mon toit..."

Ne me demande en cet automne, peut-être,
Ni l'heure, ni les pensées qui me tourmentent,
Laisse-moi mieux fermer la petite fenêtre
Que je ne voie les feuilles tomber au vent...

Allume le feu, fais quelques pas vers moi,
Sans rien me dire, sans dire aucun mot...
Je voudrais me sentir comme sous mon toit -
Que je ne voie les feuilles mortes de l'ormeau...

Et revêtue de ta *chemise-princesse*,
Assieds-toi à côté, auprès de mon fauteuil,
Prends la pelote pour dévider sans cesse,
Que je n'entende le gémisement des feuilles...

Protège-moi, auprès de toi, en cette nuit,
De la tempête, en cet automne, si violente,
Ne me demande surtout pourquoi m'ennuient
Les feuilles qui tombent au vent et m'épouvantent...

TRUBADURUL MINCINOS / LE TROUBADOUR MENTEUR (vol. *Versuri / Vers, 1980)*
Motto: *„Eu am, iubito,-n Spania un castel / Și, dacă vrei, te fac stăpână-n el!"* / Motto: *„Ma chérie, je possède en Espagne un château.../ Si tu veux, tu pourrais y régner aussitôt !"*

– Ma chérie, je possède en Espagne un château,
Les charnières de ses portes étant battues en or,

De chaque côté se tient, visiblement, un Maure,
Portant bouclier, bijoux, coiffé d'un fez très beau.

Des lions royaux reposent sur les remparts,
On voit de tristes paons sur les allées,
Des odalisques, à l'aide de cordes roulées,
Traînent des calèches sur les sentiers du parc.

Ses vitrages sont garnis de barreaux,
Et des amphores de ses pièces se dégage
Une épaisse fumée; celle-ci se propage
Aux bassins où l'on danse dans l'eau.

Le château a des tours inouïes, sans pareil,
Bordées de gouttières luisantes, à la crête,
Si quelque cavalier y passe, il s'arrête
Ébloui par ces tours si brillantes au soleil.

À l'aube, dans les cours, des cerfs se pourchassent
Et des colombes se baignent dans les fontaines,
Chargés de fruits et vignes, les arbres des jardins,
Comme des serpents, dans l'air se balancent.

Ce n'est pas l'homme qui s'entend dans les allées
Mais le pas doux, dominical de l'antilope,
Les roses du jardin, elles seules, en une syncope,
Tressaillent à l'unisson quand elle est près.

Dans un recoin, sur des fourrures et peaux,
Des nains comiques s'abreuvent du miel doré,
Moi, je reçois, sur des coussins, les messagers,
Tout en fumant mon narguillé à long tuyau.

Là-bas, au gong, arrivent plats argentés,
Faisans farcis sont apportés et fruits cuits,
Et le vin noir qui coule jour et nuit
Remplit les coupes de lys et de muguet.

– Ma chérie, je possède en Espagne un château,
Si tu veux, tu pourrais y régner aussitôt!

Version française par **Constanța NIȚĂ**

Marin SORESCU

(1936-1996)

AM VRUT SĂ MĂ SCHIMB / J'AI VOULU M'ÉCHANGER
(vol. *Apă vie, Apă moartă / De l'eau vivante, De l'eau morte,* 1987)

Motto: *„Nimeni n-a vrut să se dea pe mine..."*
„Personne n'a voulu faire échange avec moi..."

J'ai voulu m'échanger en un autre
Meilleur. Je l'ai cherché longtemps, avec ardeur.
Droit comme un sapin, pur comme une fleur,
Et qui dort nuitamment comme une marmotte.

M'échanger en un tel qui se dit fièrement :
„Un autre, pareil à moi, jamais il n'existe !"
Qu'il soit beau, à l'éducation athéiste,
On a beau le chercher... C'est vainement !

C'est fort bien ! C'est fort bien ! C'est fort bien !
Et, de l'autre côté, hélas, quel dommage !
Personne avec moi n'a voulu faire l'échange,
Et c'est pourquoi je suis resté tel quel !

Version française par **Constanţa NIŢĂ**

George TOPÎRCEANU

Iaşul a însemnat binecuvântarea soartei pentru George Topîrceanu, 20 martie 1886 – 7 mai 1937, poet care a îmbogăţit literatura română pe latura unui umor ingenuu, inteligent, distinct, grav (*Când îmi citeşti poemele şi proza//Gândeşte-te la neamul lui Spinoza),* dincolo de care se ghicesc lacrimile. Profesorul Nicolae Manolescu: „Este la Topîrceanu un umor artistic de o atât de bună calitate, încât ne place să ne punem din nou în pielea adolescenţilor care eram pe când ne lăsau literalmente cu gura căscată comparaţiile poetului, invenţia nesecată de imagini (...), sentimentalismul picurat cu pipeta, agilităţile ritmice sau noutatea rimelor". Iată poezia *Gelozie*, din volumul „Migdale amare" (1928), în limba română şi în două versiuni în limba chineză (Constantin LUPEANU):

Gelozie
Dacă nu ne-am fi-ntâlnit
(Absolut din întâmplare),
Tu pe altul oarecare
Tot aşa l-ai fi iubit.

Dacă nu-ţi ieşeam în drum,
Ai fi dat cu bucurie
Altuia străin, nu mie,
Mângâierile de-acum.

Ai avea şi vreun copil
Care, poate (idiotul!),
Ar fi sămănat în totul
Cu-acel tată imbecil.

Dar aşa... ce lucru mare
Că-ntr-o zi ne-am întâlnit
Şi că-s foarte fericit, —
Absolut din întâmplare!

妒忌

.
假若我们不曾遇着啊
你会爱着你所爱的他
假若我恰巧没能遇见你
你会把此刻给我的温存
愉快地献给

另一个路过的他
你会和那人把孩子生下
那孩子一定呆头呆脑
像那呆瓜蠢到家
但是多么棒啊！
老天让我遇到
你这个俏冤家
我心里乐开了花
这纯属偶然啊！

(**蔡青**Cai Qing, China)

妒忌 Duji
如果我们没有遇见
（绝对是偶然的），
你和别人
还是一样爱他。

如果我没有挡住你的路，
你会很乐意
给 **另一个陌生人**，
不给我， **你**现在的爱抚。

你也会有一个孩子
而且他白痴 笨蛋
他会全部像
他那个愚蠢的父亲。

但是所以……多么棒的事情
我们相遇的那一天
而且我的高兴，
绝对是偶然！

(**Constantin Lupeanu**鲁博安)

Dieses Brot

Dieses runde Brot
Wächst auf Wasser
Wie die Lotusblume –
Auf dem Wasser unseres Schweißes.
Dieses weiße Brot
Dehnt sich weiß, süß
Wie die Lotusblume
Unter dem warmen Lichtkuss.
Dieses ehrliche Brot
Schließt sich
Wie die Lotusblume
Unter schielenden, gierigen Blicken.

Der Stein

Für Ion Ghica

Hier ist ein Stein
Welchen niemand
Behauen hat.
Er steht hier still
Auf einem Grab.
Auf deinem Grab,
Mutter.
Ich umarme ihn fromm
Wie mein erstes
Und mein allerletztes
Heimatland.
Ich werde auch gehen.
Vom Volke mit Tränen benetzte Buchstaben
Deines Namens
Auf diesem Stein gesammelt
Werden mich begleiten.
Zu dem Stein, den niemand
Behauen hat.

Wahr

Seiner Hoheit, dem heiligen Daniel

Wahr, wahr:
Siegend wird
Nicht das Land mit

Mehr Panzern,
Sondern das Land mit
Dem größeren Gott in sich.
Wahr, wahr
Ich weine,
Aber „zum Weinen,
Benötig man
Ein wenig Hoffnung
Und Kraft".
Wahr, wahr:
Du brauchst
Viel Raum
Um Dich,
Damit du für ihn
Kämpfen kannst.
Und dieser Raum ist
Gott.

Aus dem Rumänischen: **Mircea M. POP si Joachim SCHEWIETZKE**

Lucian ALEXIU

MILENIUM
dormitas en la butaca sueñas
desde el cine vecino
se te cuelan en las narices los efluvios del siglo casi difunto
te envuelve el gran hedor mortal
drácula frankenstein vladimiro león
josé adolfo papá doc
una mar de seres estrujados que pudren con ahinco
en el celuloide

a menos de dos pasos
el infierno alegre el mundo al revés:
popey olive oil
la cenicienta blancanieves el hombre de lata
andersen baum lear
atados codo con codo
aguijoneados
por una banda de sádicos huraños –
dormitas en la butaca sueñas

desde el cine vecino
te asaltan ecos de otro evo
de un alejado fin de milenio –
el murmullo de las hojas de manzano del edén
la llamada de la codorniz en el alba
el bramido del león de nemea
les contestas con un rictus pronuncias:

el gato de cheshire
la serpiente abrigada por entre los ramos
el pez grande
listo para engullir al pequeño –

repites casi de manera maquinal escandes:
la cadena trófica se modifica a
cada novecientos noventa y nueve mil años
y quizá tampoco entonces
tampoco entonces

ULISES
(de las memorias de un melómano)

los sonidos tienen también su historia

en troya la primera víctima fue
el búho bajado para descansar
en el crin del caballo semental
tallado en madera:

un zumbido
dos notas altas
y la vibración que percibes cuando
la cuerda de un arco se distiende –

no he conocido estertor más breve
y tampoco un silencio más deleitoso
después de la batalla
(para los que escucharon
hasta sólo una vez
el oleaje del océano

los gritos de los matados entonces entre los muros
se les hubieran parecido
probablemente
estruendo y estridencia: verdadera barbarie)

CASANDRA
correr y correr y correr –
en la insensata fiesta de la ciudad
el pequeño erizo que consultas en el cuarto
abre
la cajita de malaquita en que
se han afincado
las sombras

las puertas cerradas con siete cerrojos
detrás de las cuales proliferan
la muerte y los demonios

TERSIT OFICIOS PUBLICOS
el ciego de la calle pone su palma en la frente
escucha callado el bullicio de su derredor
descantea un periódico
hace apuntes
escribe nombres
palabras
(el sabio guardia del rincón
el atleta tersit
escondido bajo mil disfraces –)
pero basta un pequeño cráter en el muro
una explosión cuanto más pequeña en el tímpano
y pone los pies en polvorosa –
a veces apenas logra decirte andando
el código el lugar de repliegue el indicativo personal
la consigna –
a veces logras contestar

ARUSPICES
a la redonda miradas graves –
el tajadero está relleno
de muestras exóticas
tanto por ciento *paté de fois gras*

tanto por ciento *filé de saumon*
tanto por ciento *hache de boeuf africain*
lo demás para *bifteck tartar*
para *carpaccios*
para *sushis*

después de una breve consulta con la vista
los arúspices convienen:
en un futuro previsible
se puede invertir
en la especie *archeopterix*
en la especie *serpenss*
en las familias
salma
cyprinus
en *euglena viridis*

(se acerca la primera guerra púnica
se acerca la última guerra mundial – :
en los antípodas
las industrias humanas prosperan)

Versiunea în limba spaniolă **Mihai-Gruia NOVAC**

Marcel MIRON

Steinblöcke

Sternsteinblöcke
fliegen und brennen
verkünden die Wiedergeburt der Welt
in Felsenhöhlen
Wiege für die Armen des Erdballs
und Tempel für die Prinzen der Sternkunde.

Wir steigen hinab in das Herz der Steine
um zu schauen
wo das Licht schlief.

Gottes Kuss
lässt die Wüste erblühen.

Die neue Landkarte der Liebe

Worte
Schweifsterne
hinter ihnen
Staub und Rauch
In ihrer Strömung
Licht.

Lass uns fliegen
an der Stirn des Schweifsterns!
Mit dem Wortsiegel
werden wir einbrennen
und eindrücken
die neue Landkarte der Liebe.

Träume

Die Toten sind schüchtern, wie Blumen.

Sie beobachten uns dauernd.

Manchmal überraschen wir sie
wenn sie uns im Traum
erscheinen;
sofort verschwinden sie.

Heimlich
verstohlen
scheu
in ihrer Liebe.
Befreit von Leidenschaften
dazu bestimmt nur Gutes zu tun.

Aus dem Rumänischen: **Mircea M. POP und Joachim SCHWIETZKE**

Ilie T. ZEGREA

The Last Supper

...But this winter, too, in fine edition,
will end with repulsive puddles,
even before the second coming of the Savior . . .

Meanwhile,
at the crossings of winds and dreams

where politics prostitutes
through the capitals of countries in transition,
cutting after our body the straightjacket of reality,
someone (you or I, maybe)
still throws an armful of memories
into the mouth of the engine . . .

Look, someone has put heaven up for auction,
and someone else's being
is Judas' very sticky kiss . . .

Now I can die in peace. . .
Your faith in poetry will save you
Dan David
The night has come down on my shoulder
with the croaking of the raven of E. A. Poe to my ear,
with the seconds that fall, rattling
like the coins in the blind man's hat

Where does your lucky life begin
the Night asked me, while on my left shoulder,
and I could not answer, I could not
because you had not yet been born.

Now that it's been snowing for many years
with the same transition through the capitals of Europe,
I, too, can die in silence
because I can never see the banks of the Seine.

Leo BUTNARU

BEAUTY AND REVIVAL
The world is still beautiful. . .

Either because it has been saved by the beauty foreseen by Dostoievski
or because finally the world has succeeded in saving beauty . . .
The truth is, therefore, that the world is more beautiful
than Phoenix, the bird,
every time it rises renewed from the ashes
begins to reincarnate starting with the eyes —
beginning with its pupils, it looks

to see, the oracular bird, if
coming back to this world is worth it

which, look, is still beautiful,
and which the Phoenix still considers bearable (but, it seems, from one revival
to another – ever less,
ever less...)

October 22, 2016

SUNDAY. ***LES NEIGES D'ANTAN***

I
In my dreams, I still see my childhood
passing through the village,
clinging to the lap of the snow . . . Yes,
there, in my native Negureni, where snow
seemed to me the crown of the church dome. Once I
happened to see how
from the rim of the dome a mindless raven began gliding
and,
well,
perplexed,
took its flight
while the helter-skelter snow
slipping
kept sprinkling
upon the black surplice of the priest that came into the place of worship . . .

II
On the church threshold
the snow gathered about a palm. It kept snowing
until the mass was over. A parish clerk slipped
and fell flat on his face in the snow,
looking like a big minus sign
On God's arithmetical sheet.

III
And someone had written in the snow:
"This, too, will pass"
What?
The snow . . .

Mircea V. CIOBANU

coming into the legend
I go out of the house as if I went out of the legend
someone has stolen my mat but sometimes it happens
I have even read that such a thing has already happened
I regret, somehow, to come into the world
without wiping my feet on the staircase nothing new there's
not even a notice no inscription a more original oath
the moving sidewalk of the pavement has fallen
for so long waiting in the drain
the neighbours have quarrelled since yesterday but passing by them
I am greeted, well, like another colleague that wrote in another poem
through a silent minute a sign that I still matter
in the hierarchies of the district the trucks convincingly set
the historic dust between my teeth
to taste *panta rhei* the opposite pavement as always
bears only feet
the pavement I walk on bears eyes only for me
and perverse smiles at the crossings
angular massive escapes from the lane
to the left to the right disorder gentlemen but I am
too grave I have already caught the sweet classical rhythm
a lyrical digression welcomes me
and the shadow of her perfume
like a train behind her
stretching her veil
but to all I remain placed complexed
by the solemn moment and I am therefore banal
in this myth and I come into the office as though I came into history

resetting
and then all words withdrew
swallowed one another (hard)
hiccuping

they empied themselves — grew hollow when meanings
left them (o, it's a whole story here!).

***
no one remembers any more
who the poet was

that is, who „the liberator" was,
they only remember how meanings
shook off their words,
rising (their dignity kept rising!), unbending.

and then they, all, well, aimlessly started to walk through taverns,
like Alecsandri's gypsies that had been set free

in the first tavern, they raised their glasses to „freedom;"
in the second one, to the „liberating" poet
(though this one had absolved them from disgust),
then to the idea „liberating in itself"
in the next tavern meaningskept evolving —
there was already complete freedom
kind-heartedly, they wanted to drink also for
the words from which they had escaped
but they did not remember what their names had been,
they did not even know them,
they had drunk them all.

the following day meanings, fuddled,
began to light little by little:
a little bulb at first, then another,
they lit very painnnnnnnfully!

something started within them, began to make sense
"this is called resetting," they said, with an air of
expert and veeeeery patient understanding

finally they met again after resetting and doctoring
with prophyilactic brandy
they met again in very accidental words and veeeery approximate,
they had become curses overnight.

Nicolae SPĂTARU

in the rain's intimacy
it rains in the night
you'd do anything to come into
the rain's intimacy
its hair let loose and colourless
over the muds

could make rats
come out in the street
and assail the felines' embassy

the wet dark sticks to the windows
it's been long
since this rain
made love

Ludmila SOBIETSKY

Bookish euphorias
We roved *invisible towns,*
only you and I,
we jumped into artesian fountains,
concentric circles around and then
we looked for the fairs
where fairy tales for one single kiss were on sale.

We crossed mountains,
carefully slipping
through time's gates
sometimes they opened even above the abyss.
The black rider came after us and blew
into the copper horn,
before us was the three-headed dog, waiting for us.
We escaped, embracing tightly,
from *lost expectations*,
plunging like fools from sonnet to sonnet.
The words they produced turned to redoubts,
and we melted into the warm vibration of the string
into a violet twilight.

the fog you have vanished into
The fog has swallowed the roar of the town sound by sound
and like an exigent drinker it slowly sips
from someone's love whisper,
from a woman's laughter caressed by the sweet words
so long unhoped and cried for.
The fog skillfully relishes
silence's vague-bitter agreement,
even the last thought of that one who goes away

devoid of illusionsbut displeased.
The fog drinks lustily like a beast cornered by thirst
the dew of your voice
in my memory that now gets dry
and gives birth to the image of instant
and of the fog you have vanished into

Vasile GÂRNEȚ

gellunaum
from an age man senses his shadow
like a child he lets the light rest in his hand
for days on end he stands motionless before the window and looks
to the station full of trains
whence young poets should come — leo, simona, dan,
and learns to recreate his inner silence
he is hardly afraid of

sometimes he waits for himself — he sees more than
he could understand
he listens to music — when it rains he puts Händel's trumpets
and so he withdraws into the secret matter of his dreams

when he comes back he is always glad — it seems to be so —
and says something that mitigates the solemnity
of our discussion
for instance: „I did not fire even one shot in the war/I rode
my hungry and lean horse throughout Basarabia up to
Russia/I was afraid and had mercy/I fell ill with nervous flu/and
doctors — embarrassed — recommended to me to be left alone"

"a poet never kills anybody
the others kill him" — he says smiling and withdraws
again into the secret matter of his dreams

double reading
evening my right to sadness
which is but a form of tiredness
I feel like a stuck vehicle
I stand in the weak light of the room
I look without doing anything and

silence descends as if on the blade of the knife

there is also Joan and her passion for
cello
romantic and contrasting up to the limit
when she plays something about the bad luck of
our existence
or about how sometimes it rains here in December

Jung's notebooks open on the table
make the provincial feeling even more oppressive

Nicolae POPA

One thousand years before the sun
A thunder bolt changes the line of the wind.
Scents, dust and locks
are taken and carried,
where we shall no longer be.

A huge stone sinks into the river,
It rolls through the water for a while,
then it comes out to dry on the other bank.

It lies there for a thousand years before the sun
and, bored,
it rolls into the water again.

From the open sky there fall smoking embers.

Then a drop of rain falls
but
it does not purify us.

Night's clot
Here, on the bed from behind the stove, father lay ill. He lay ill and
continued to read, living to see and read all my books,
hoping with all his heart that the following ones
may be much more interesting.
On the bed from behind the stove dad gave up smoking.

here he polemicized with all kinds of visions —
one more real than another —, there he cursed the radio
because they could not hear each other.
There he asked for wine to get drunk with life.

On the same bed he left his last sigh
while I, on the occasion of his pill,
I brought a jug of water for him and he drank it with much greed,
managing in the last minute to place in my hand
the same pill from the corner of his mouth,
though I was in a hurry to leave the house, to leave the village
and come as soon as possible to the Writers' House
where as if all solved naturally,
without any pill...

Now on the bed from behind the stove the dark opens
all its catacombs. The snow on the roof
presses upon my breast, some snow that
has no trace of white in it,
all coming together in the dark,
in compact clouds, riveted with satanic stars,
dark flashed by the fright of those who
were gone long ago from near the stove, and beyond
they have not yet come across warm

Laurian LODOABĂ

DAGUERREOTYPE
(Poems)
In the blue nights
stars broken off the sky –

we look at them night after night,
what strange mystery,
without feeling their pain
or their end in endlessness

maybe it is a song
heard by angels, the masters,
with oil candle lamps burning
instead of twilight

(wind chimes
tinkle
under the sky today
on earth tomorrow)

STRIDULATION
I run through the valley of shadows
and here I am almost alone
time flows into the future...
chirp, chirp, chirp...

CASTLES LOST IN OBLIVION
noble castles
lost in oblivion between the banks
sculptured by waters –

the sorrow of time
between the ruins

AGE ON ITS DUE DATE
through the day I am of different ages
at the end of the day I am a prisoner
inside my own body

***
tears purify
the suffering of the soul
through the point of the arrow

***
the silver blade
deeply thrust into the wound
fractured memories
new flesh

***
hearing time pass –
soon out of time I will embrace
you on our journey

English version by **Olimpia IACOB & Jim KACIAN**

Mircea M. POP

BLUE HOURS (Haiku)

*

staring
into the mirror –
how old it has grown

*

a question mark
in the tree?
crow on a branch

*

yellow bulbs
ready to harvest
pears on the tree

*

heavy drops
fall against the window –
night time

*

the map of clouds –
countries from another world
visible in the sky

*

donning a crown –
the branches of the tree
in white

*

winter view –
snow flowers
upon the branches

*

slosh after slosh –
icicles in the sun
turn to water

*

silence in the village –
a dog starts barking
at the moon

nglish version by **Olimpia IACOB & Jim KACIAN**

BIBLIOTECA *HAIKU*

Marius CHELARU

„Haiku", revistă de interferenţe culturale româno-japoneze, serie nouă (4), anul 30, Nr. 66 / 2021, toamnă-iarnă

Semnalăm, ca de fiecare dată când ne-a parvenit, un nou număr din revista „Haiku", condusă de Valentin Nicoliţov. Revista are un sumar bogat, ca de obicei.

Astfel, după un editorial despre *Ziua internaţională a poemului haiku*, semnat de Radu Şerban, este prezentată, cum am făcut şi noi în această rubrică, *Antologia World Haiku Association*, de data aceasta ediţia din 2021 (No.17), care apare sub oblăduirea lui Ban'ya Natsuishi, apoi un grupaj haiku, cu titlul *Poeţi ai Societăţii Române de Haiku*, prezentarea, de către Florin Grigoriu, a unei cărţi (pe care am semnalat-o şi noi cititorilor noştri), *Printre colinele verzi,* sub semnătura Letiţiei Iubu, apoi poeme într-un vers, senryu, tanrenga, tanka şi haibun scrise de autori membri ai SRH, un text despre conferirea „Ordinului Soarelui Răsare", cu Stea de Aur şi Argint Domnului Radu-Petru Şerban, fost ambasador al României în Japonia, traduceri, un text – *Rengay va sărbători cea de-a 30 aniversare* – despre această formă de poezie în colaborare cunoscută sub numele de rengay, şi devenită populară printre autorii de lirică de sorginte niponă, care, în anul 2022, în august, va împlini 30 de ani de existenţă, secvenţe haiku

Vasile Moldovan scrie despre Radu Şerban şi două cărţi ale acestuia, *Staţia Tokyo-Jurnal de ambasador,* 2018, şi *Români de roman în Japonia,* 2021, Remember Manuela Miga. În final sunt informaţii diverse – despre concursul revistei „Haiku", reviste străine, cărţi primite la redacţie, anunţuri.

Aşadar, un sumar bogat al revistei care, cu eforturile pe care membrii SRH le ştiu, a apărut şi în aceste vremuri mai puţin propice.

*

Valentin Nicoliţov, *Trei decenii în spirit haiku*, cuvânt înainte (*30 de ani în spirit* haiku): Vasile Moldovan, Editura Societăţii Scriitorilor Români, Bucureşti, 2022, 264 p.

Trăim vremuri în care soarta editurilor, a cărţii, a revistelor, a scriitorilor în general, indiferent de tipul scrierilor lor, nu este sub auspicii bune. Multe reviste şi-au încetat apariţia, unele dintre cele care au rămas au fost nevoite să-şi modifice fie data de apariţie, fie tirajele, fie să apară numai în spaţiul ş.a.

Cele două societăţi/ asociaţii ale autorilor de haiku/ de lirică de sorginte niponă de la noi din ţară, sub egida cărora apar şi două reviste, „Albatros", la Constanţa", şi „Haiku", la Bucureşti, au supravieţuit şi graţie efortului şi încăpăţânării unui grup de oameni, între care, în cazul de faţă, Valentin Nicoliţov, preşedintele SRH.

Este şi un volum de succint „bilanţ" al activităţii din domeniul liricii de sorginte niponă de la noi din ţară, cartea fiind programată, scrie autorul cuvântului înainte, Vasile Moldovan, el însuşi fost preşedinte al SRH, cu care am colaborat la numeroase proiecte (de altfel, a scris şi despre *Biblioteca haiku* în aceste pagini) să apară odată cu aniversarea din 2021, dar, din cauza pandemiei, lucrurile au luat o altă turnură.

Cartea se deschide cu o convorbire pe care subsemnatul a avut-o cu Valentin Nicoliţov, publicată cu ani în urmă în revista „Poezia".

Structura volumului (după prefaţă): cap. I. Interviuri, mese rotunde, convorbiri, Cap. II. Antologii de poezie niponă, Cap. III. Note de lectură, prezentări de cărţi, Cap. IV. Analize. Cum scriem haiku? Cap V. Anexe, date despre autor, diplome.

Este un volum dens, cu informaţii diverse despre autori şi realizările lor, nu puţine, dar şi despre eforturile făcute pentru ca aceste lucruri să se poată întâmpla.

În ce ne priveşte, în revista „Poezia" am publicat o serie convorbiri cu nume de referinţă ale genului din ţară şi din străinătate, şi, de peste 15 ani, prin „Biblioteca haiku", mai ales, susţinem activitatea autorilor de gen cu precădere din ţară, dar şi de peste hotare.

Îl felicităm pe Valentin Nicoliţov, dar şi pe toţi ceilalţi autori de lirică de sorginte niponă, conducători ai societăţilor, ai revistelor, organizatori de evenimente (reamintim, în ţara noastră au fost multe întâlniri naţionale şi internaţionale ale autorilor de gen, bună parte amintite şi în aceste pagini) ş.a., care, fiecare în felul său, au contribuit ca aceste lucruri să poată să se întâmple, antologiile/ publicaţiile să poată apărea, în condiţii uneori deloc propice, şi cele două societăţi de haiku să fiinţeze până acum.

Gabriel Rosenstock, *The Lantern/ An Lóchrann*, mystic poems of love, longing and emptiness responding to artwork by various artists, Bilingual ekphrastic tanka (5-7-5-7-7 syllables), postfaţă: Mícheál Ó hAodha, coperta: cu ilustraţia a lucrării *Sunrise,* de Georgia O'Keeffe (1916), Published in association with: Cross-Cultural Communications, NY, USA, 2021

În primăvara lui 2021 semnalam la „Biblioteca haiku" o carte a lui Gabriel Rosenstock, *Rising Flame of Love. Tanka with vintage Indian matcboxes*, Bilingual Ekphrastic Tanka, ediţie bilingvă engleză-gaelică, publicate tot în colaborare cu Cross-Cultural Communications, din New York, SUA, în 2021. Apoi, în numărul din iarna anului 2021 am prezentat o antologie internaţională, *The Awakened one, Buddha-Themed Haiku from Around the World*, editată de Adjei Agyei-Baah şi Gabriel Rosenstock*, The Awakened one, Buddha-Themed Haiku from Around the World*, apărută la Poetry Chaikhana, 2021.

Acum semnalăm o altă care a lui Gabriel Rosenstock, care, reamintim, este un nume cunoscut al liricii de gen în Irlanda, dar şi pe plan mondial. A publicat

mai multe volume cu haiku, tanka, piese de teatru, romane, proză scurtă, eseuri, traduceri diverse, inclusiv pentru copii ş.a.

În *The Lantern*, un volum realizată tot în engleză şi gaelică (reamintesc, Gabriel spunea într-un interviu, în aprilie 2016: „am o mare plăcere să transcreez poezia lumii în irlandeză, folosind ca intermediar limba engleză de cele mai multe ori"), sunt „poeme mistice de dragoste şi dor, inspirate de/ care „răspund", sunt în consonanţă cu lucrări de artă ale unor artişti (60, pe care îi enumeră la început, între care şi Ştefan Câlţia) – de aici acel „ekphrastic" (dintr-un termen grecesc care ar însemna „a descrie/ descriere") din subtitlul volumului. Pe de altă parte aceste tanka sunt scrisă în formulă clasică (5-7-5-7-7), dar în haină proprie lui G.R., cu tendinţe moderne, dar, ca în *Rising Flame of Love. Tanka with vintage Indian matcboxes*, fără a renunţa la irizaţii din filosofiile/ spiritualitatea occidentală dar şi orientală (fie ea de sorginte budistă ori sufită). Apoi, deşi le defineşte din start drept ekfrastice, dincolo de ce se oglindeşte în poem din imaginile artiştilor, se vede şi felul de a gândi al autorului poemului, şi de a înţelege tanka.

În ultimii ani au mai fost autori care au scris poezie de acest tip, au teoretizat pe marginea acestui fel de a scrie poezie (detaliindu-se noţiunea de la a scrie despre ceva imaginar până a avea sursa de inspiraţie în artă, fie ea muzică, sculptură etc.), spunându-se că primul astfel de autor a fost chiar Homer, care, orb fiind, a descris ceva ce şi-a imaginat.

Gabriel Rosenstock este un autor care explorează diverse maniere de a scrie poezie, iar, în cazul formelor fixe de sorginte japoneză, caută formule diverse de exprimare, cum ar fi şi aceasta, apropiată, din anumite puncte de vedere, de alte întrepătrunderi cu arta vizuală, de tipul foto-haiku.

Şi în acest caz, ca în toate aceste formule de întrepătrundere cu pictura/ fotografia ş.a., a scrie despre un astfel de volum fără a examina/exemplifica şi conexiunile/ ideile autorului legate de acestea nu e deloc simplu, rămânând, cumva, la jumătatea „drumului". Şi, desigur, nu putem omite nici faptul că transpunerea în altă limbă a unor „exemple" implică, la rândul ei, şi alte discuţii. Sunt mult dezbateri despre cum diferă modul de a scria haiku, tanka de azi faţă de cel perceput/ înţeles ca fiind „clasic", nu lipsesc experimentele, unele interesante, altele depărtându-se de ceea ce înseamnă acel tip de poezie până la disoluţie. Acest mod de a scrie al lui Gabriel Rosenstock este interesant şi în perspectiva modului în care şi-a propus să „împace" cele două tendinţe.

Sunt câteva gânduri după lectura acestui volum (Mícheál Ó hAodha face şi alte apropieri legate strict de cultura/ istoria irlandeză – cum ar fi paralela cu o revistă lunară irlandeză, „An Lóchrann", în care cei care doreau conservarea/ păstrarea/ readucerea în circuit a limbii irlandeze – „Irish-language revivalists" scriau prin anii 1920), a cărui prezentare o încheiem cu un poem în versiunea română, cel după o pictură de Ştefan Câlţia (cu menţiunea că în acest număr avem, în versiunea Olimpiei Iacob, şi altele): „cum ai venit tu/ pe

pământ prin aer ori pe mare/ nu sunt relatări/ poate că de acum înainte vei sosi/ călărind un unicorn orb".

Dan Norea, *Linii de șotron,* haiku, prefață (*Partaj reușit*) de Corneliu Traian Atanasiu, Editura PIM, Iași, 2020, 90 p.

Într-o colecție apărută sub egida „Romanian kukai", „Prispa cu greieri" (în format A 6), despre care am scris legat și de alte volume în paginile revistei noastre, a apărut, cu nr. 28, acest volum al lui Dan Norea.

După cum scrie autorul în paginile de început, multe sunt poeme care au fost trimise la concursurile organizate pe „Romanian kukai", iar gruparea lor nu sezonală, ci tematică, în câte cinci poeme, pleacă tot de aici. Din loc în loc se mai regăsește câte un senryu, dar se întâmplă ca și în alte texte să fie o tușă de umor sau un spinișor care ne amintește că Dan Norea scrie și epigramă, și lirică de sorginte niponă.

De altfel, este un autor despre care am scris de mai multe ori, nu doar aici, relativ la creații ale sale, fie că era vorba despre senryu, haiku ori epigramă/ proza umoristică ș.a. În acest volum am remarcat faptul, dincolo de tematica variată (la care vom reveni), de la problemele cotidiene grave („strada Speranței – / după cutremur plină/ de refugiați"; „parcare de spital – / o mașină mortuară/ și-o salvare"; sau, pe un alt palier, dar tot apăsător: „teatru-n ruină –/ pe perete în afiș/ actorii plouați") la acele secvențe din natură/ la care natura este „parte" surprinse cale de o clipă, faptul, din punct de vedere formal, se ține cât mai aproape de varianta „consacrată" de 5-7-5 (deși sunt și excepții, dar nu multe: „picnic sonor –/ în iarba de sub cireș/ un cuplu de vrăbii"), cezură, dar nu totdeauna atât de strict în ce privește kigo („freamăt printre molizi – / pe cărare, visător/ Paganini".

Cu ceva ani în urmă au fost multe discuții relativ la keywords în loc de kigo (lucru astăzi acceptat, uneori forțându-se adesea limitele până ce nu mai putem vorbi de haiku, deși se invocă și în aceste cazuri „spiritul haiku"), dar în cazul acestui volum vreau să subliniez un alt aspect. Cel legat de discuțiile despre aria tematică care se poate, în viziunea unora sau altora, „accepta". Cum am scris și cu alte ocazii, au fost discuții legate de „extensia" sau nu a ariei tematice „admise" la: război, diverse aspecte de viață mai puțin plăcute, chiar sordide, moarte, spitalizare ș.a. Între timp, ca și în cazul celorlalte aspecte formale amintite, acesta nu mai pare a fi azi un subiect atât de disputat. Însă, chiar dacă temele în sine ar putea avea o legătură cu cerințele concursurilor de pe blogul amintit, Dan Norea nu mizează pe duritate/ sordid, ci pe faptul de viață în sine, nu clinic, ci ca o surprindere de-o clipă, pe latura profund umană care se desprinde din acestea. Și, din când în când, mai apare și năzdrăvanul senryu/ umorul/ „spinul" satirei („comunist convins –/ rătăcind pe-alei pline/ de frunze roșii") sau poeme ca acesta „izvor printre stânci – / un băiat și o ciută/ beau împreună", care întăresc cele spuse anterior.

Mircea M. Pop, *Ore albastre/ Blue hours*, haiku, versiunea engleză: Olimpia Iacob și Jim Kacian, cuvânt pe coperta a IV-a: Marius Chelaru, Editura Rafet, Râmnicu Sărat, 2022, 56 p.

Cititorii revistei „Poezia" au întâlnit numele lui Mircea M. Pop deseori, dar legat de propriile poeme, de traducerile sale în și din germană și de semnalările unor cărți apărute cu precădere în spațiul de limbă germană. De data aceasta este o călătorie a sa în universul haiku (vom vedea dacă va fi sau nu singulară).

Ca structură, cartea cuprinde două secțiune: prima, cea mai amplă, cuprinde poemele propriu-zise, fără vreo împărțire sezonieră (alt fel, regăsim, între acestea, o scurtă grupare de „cinci haiku-uri cu cocori" și o alta, „Poezie și frig"), și o a doua, de câteva pagini, cu o notă biobibliografică despre autor, și câteva referințe critice, evident, legate de alte aspecte ale creației sale decât haiku.

Din punct de vedere formal (și nu analizam punctual „regulile" haiku) putem spune că s-a ținut cumva aproape de „clasic", mai ales în ce privește numărul de „silabe" (5-7-5), abia apoi kireji, kigo (cu care, de altfel, este mai puțin strict, manifestând chiar o aplecare spre trendurile moderne, din acest punct de vedere) ș.a. Altfel, autorul conturează, și prin vocabular/ teme, scriitură chiar) un univers interior și exterior relativ asemănător cu maniera în care își compune poemele de obicei, dar, evident, ținând cont și de faptul că de data aceasta își propune să scrie haiku. Uneori reia teme din alte cărți de poeme ale sale, cum e, de pildă, chiar primul haiku: „Privind oglinda/ am înțeles îndată/ c'a îmbătrânit" (aici putem discuta și despre lipsa kigo, kireji etc, și aplecarea spre trendurile moderne de care aminteam). La fel, un alt exemplu: „Singurătatea/ cu vraja ei ciudată/ mă cheamă la ea".

Mircea M. Pop este de felul său atent, așa că putem presupune și că s-a documentat în ce privește opțiunile sale, felul în care își propune să scrie și acest gen de poezie. Îmi face plăcere să pot semnala acest prim popas al său în lumea liricii de sorginte niponă la „Biblioteca haiku", pe care regăsesc și semnăturile Olimpiei Iacob și a lui Jim Kacian, cu care am colaborat la mai multe proiecte. Încheiem, și cu titlu de exemplu, cu alte două poeme din carte: „Liniște în sat./ Doar un câine o sparge/ lătrând la lună."; „Văd primăvara/ singurătatea verde/ pe o colină".

Olga Duțu, *Evantai liric*, ediție bilingvă română engleză (versiunea engleză: Geanina Duru, Mara Duțu, Tiberiu Tizu, Alin Dărângă), vol. I, Editura Celebris, Constanța, 2021, 170 p.

Despre Olga Duțu, o autoare cunoscută nu doar în mediile creatorilor de lirică niponă, co-fondatoare a Societății de Haiku din Constanța, am scris relativ la mai multe cărți ale sale. Parte erau de lirică de sorginte niponă, parte despre cărți ale confraților/ activitățile culturale din Dobrogea/ Constanța (și a scris un număr notabil de pagini de acest tip) ș.a.

De data aceasta este vorba despre un volum compozit, care cuprinde, pe lângă haiku, dodoitsu şi haibun şi „portrete de haijini/ foto-haijini" (Radu Patrichi, Mihaela Cojocaru), recenzii, o prezentare a revistei „Albatros" ş.a.

Remarcăm şi de data aceasta Olga Duţu şi-a dăruit mult din timpul său operelor autorilor constănţeni, pe care le-a citi şi recenzat. Am prezentat de mai multe ori cărţi ale sale de acest tip, sau în care conversează cu/ scrie despre personalităţi constănţene. Cu generozitate, în loc să publice o carte numai cu poemele sale, a adăugat şi astfel de pagini aici.

Cât priveşte poemele sale, despre care am mai scris şi cu alte ocazii, să spunem că Olga Duţu, aşa cum a arătat în timp, este o cunoscătoare a ce înseamnă diversele tipuri de poezie cu formă fixă niponă. În ce priveşte paginile de haiku din această carte, cele scrise mai sus despre felul în care îşi preţuieşte colegii, se văd şi aici. Nu regăsim numai numele lui Eminescu, Florin Piersic, ci şi, de pildă, al Luizei Arşasluis Gurău; şi, desigur, al nepoatei Mara, pisicuţei Argy şi căţeluşei Pinkype de altă parte, „universul" acestor poeme cuprinde şi florile, marea, tricolorul, dar şi instagramul, locuri depărtate din Londra, Noua Zeelandă ş.a., un incendiu, pandemia: ori evenimente din viaţa noastră, ca incendiul de la spitalul „Balş", inundaţiile ş.a.

Este volumul unei autoare care şi-a definit în ani stilul, bazat şi pe lecturi, şi pe îndelungata activitate în cadrul Societăţii de Haiku din Constanţa, participarea la multe întâlniri de gen naţionale şi internaţionale, şi este cunoscută ca atare în mediile creatorilor de gen.

Încheiem cu două dodoitsu (7,7, 7,5 silabe): „pe malul Mării Negre/ în golful Turcului/ acelaşi stol de lebede/ în decembrie"; „în ajunul Paştilor/ şi zăpada mieilor/ îmbracă în alb câmpul – / cu grâu răsărit".

Dan Doman, *veşti de acasă/ news from home*, fotohaiku şi alte poeme vizuale, versiunea engleză. Vasile Moldovan, Editura Societăţii Scriitorilor Români, Bucureşti, 2021, 230 p.

Cea mai mare parte din poemele incluse în acest volum, ne spune autorul, au fost compuse în timpul „autoizolării" sale cauzate de virus, începută în 2020 şi continuată în 2022, altele sunt legate de diverse alte călătorii/ evenimente/ locuri din viaţa autorului, fie ele din cariera sa de geolog ori din diverse drumuri prin ţară.

Textele care compun corpul propriu-zis al cărţii sunt împărţite, după un ciclu dedicat Anului Nou (numai cu fotohaiku ale lui Dan Doman), sezonal, şi acestea cuprind atât creaţii ale autorului (fotohaiku, secvenţe fotohaiku, fororengay, fotogunsaku, kyoka), cât şi poezie colaborativă (tanrenga, rengay), scrisă împreună cu Florin Grigoriu, Dumitru Radu, Ioan Găbudean, Radu Patrichi, Cezar-Florin Ciobîcă, Vasile Moldovan, Iulian Dămăcuş, Olga Neagu.

Sunt în poeme referinţe livreşti variate. De pildă regăsim unele poeme inspirate („descoperite", scrie autorul) din/ în *Fraţii Jderi*, al lui Sadoveanu,

Adela, de Garabet Ibrăileanu, *Povestea lui Stan Păţitul* de Ion Creangă, altele cu referiri la locuri diverse, personaje (Beethoven, Dioscoride ș.a.),

În final, în loc de postfaţă, sunt două convorbiri ale lui Ioan Găbudean cu autorul (în care sunt discutate mai multe subiecte de la istoricul haiku/ fotohaiku, cum trebuie înţelese, în viziunea sa, acestea şi în epoca actuală, până la rolul reţelelor sociale legat de această creaţie, de lirica de sorginte niponă în general), şi, în final, o Notă bio-bibliografică şi De acelaşi autor. De altfel, cele spuse de autor în acele convorbiri despre felul cum ar trebui scris/ înţeles un haiku şi/ sau un fotohaiku se văd şi din maniera în care sunt aceste tipuri de creaţii în cartea de faţă, atât din punct de vedere formal cât şi tematic, dar şi al manierei „asocierii" fotografiilor cu textul.

Cum, din păcate, nu putem reproduce fotografiile, vom da, şi cu titlu de exemplificare, două exemple din acest volum al unuia dintre autorii cunoscuţi de gen: „valuri de ceaţă – / din nuc picură/ o stea"; „după furtună – / ascultând Pastorala/ lui Beethoven"; „primăvara la oraş – / mirosul măştii/ anticovid".

Alte cărţi ale autorilor de haiku

Dan Florică, *Pe frontul haiku-ului şi al poemului într-un vers*, prefaţă (*Poetul Dan Florică, ucenic şi maestru*) de Vasile Moldovan, Editura Arefeana, Bucureşti, 2021, 160 p.

Cel mai adesea am semnalat la „Biblioteca haiku" volume de lirică de sorginte niponă semnate de Dan Florică. În aceste pagini nu scrie doar despre cărţile altora, în ideea de unei recenzii, ci are în vedere şi altele, în principal ideea haiku – poem într-un vers, privind volumele pe care le-a avut în vedere şi din această perspectivă.

Sunt, astfel, pagini despre cărţile unor autori de gen cunoscuţi la noi în ţară, unii şi peste hotare (Vasile Moldovan, Valentin Nicolițov, Cornelia Atanasiu, Dumitru Radu, Paula Romanescu, Mihai Merticaru, Dan Doman, Aurel Albu, Florin Grigoriu, Şerban Codrin, Florin Vasiliu, Florentin Smarandache, Ştefan G. Teodoru, Romulus Sălăgean, Ioan Marinescu, Bogdan I. Pascu, Utta-Siegrid König. În afară de aceştia, în context, sunt amintite alte şi alte nume din peisajul românesc al poemului într-un vers şi/ sau liricii de sorginte niponă. Volumul se încheie, firesc aş spune, cu un text despre prima antologie de poeme într-un vers, *Un singur nai*, realizată de Vasile Moldovan.

Nu insistăm mai mult pe tema poemului într-un vers – haiku, a definirilor/ diferenţelor, concepţiei pillatiene şi a celor care i-au preluat modelul, întrucât am scris de mai multe ori şi aici, şi în „Convorbiri literare", „Hyperion" ș.a. Însă notăm că, aici, analizele, consideraţiile autorului sunt bazate nu doar pe maniera în care înţelege Dan Florică aceste tipuri de poeme, ci şi pe multe exemple, comparaţii, nu doar între creatorii avuţi în vedere, ci şi între diversele etape de evoluţie ale poemelor respective.

Semnalăm, aşadar, această carte care, credem, este de interes pentru creatorii de gen, scrisă de un autor cu o activitate bogată, el însuşi cunoscut pentru propriile poeme, pentru anii de lucru în staff-ul revistei „Haiku". Şi, nu în ultimul rând, remarcăm faptul că a reamintit celor mai tineri autori interesaţi de aceste genuri de nume care astăzi sunt mai puţin pomenite.

Mihaela Cojocaru, *Povestiri la malul mării*, ediţie bilingvă română-engleză, prefaţă: Olga Duţu, versiunea engleză: Tiberiu Tizu, Editura Celebris, Constanţa, 2017, 172 p.

Despre Mihaela Cojocaru am scris, mai de fiecare dată, şi legat de pasiunea sa despre pictură, fotografie, dar mai ales despre faptul că scrie cu predilecţie despre mare, despre peisajul marin, flora şi fauna mării ş.a., chiar dacă este vorba de lirica de sorginte niponă. Aşa este, într-un fel, şi de această dată, cu această primă carte a sa de proză, dar subiectele sunt împletite cu detalii autobiografice privitoare la diverse aspecte din viaţa sa dar şi evenimente/ manifestări din urbea tomitană sau chiar despre locuri mai depărtate, dar tot legat de mare – cum este, de pildă, proza legată de Grecia, *Peregrinări pe tărâmul istoric*.

Sunt şi teme de actualitate (lucrul la calculator, felul în care trebuie să se adapteze oamenii) dar şi despre credinţă, artă, şcoala de artă, Constanţa, oameni ai locului. Sau pagini despre haiku, cărţi de haiku – de pildă *Povestea unei cărţi de haiku*. Aşadar, o carte care, tematic, se circumscrie în bună măsură felului în care a scris până acum autoarea.

Încheiem prin a spune că Tiberiu Tizu a alcătuit versiunea engleză a acestor pagini sub îndrumarea Alexandrei Flora Munteanu, şi a remarca şi colaborarea, din nou, cu Olga Duţu.

Neculai Amălinei, *Limba japoneză. Simplu şi eficient*. Manual practic, ediţia a IX-a revăzută şi adăugită, cu CD, Editura Polirom, Iaşi, 2019, 324 p.

Am prezentat cu ani în urmă şi alte ediţii ale acestui manual practic (ediţia a VII-a, în toamna lui 2014, a VIII – în 2017). Acum prezentăm şi această a IX-a ediţie, pe considerentul că ar putea fi folositoare celor pasionaţi de lirica de sorginte niponă.

Cu Neculai Amălinei în timp, am colaborat la mai multe proiecte legate de haiku, între care traduceri din Masaoka Shiki, Ban'ya Natsuishi. Am semnalat şi dicţionarele la care a lucrat în colaborare cu specialişti recunoscuţi în domeniu. Semnalăm şi această ediţie a manualului şi datorită faptului că păstrează în atenţie un subiect pe care eu l-am abordat pe larg în *Haiku. Haiga. Haibun*, şi la diverse întâlniri cu autorii de gen, încă din anii 2000, anume despre caracterul moraic al limbii japoneze, un subiect, din ce am constatat, destul de puţin cunoscut sau, cel puţin, discutat/ înţeles pe deplin, de autorii de haiku nu doar de la noi. În plus, în unele lecţii exemplele sunt bazate şi pe poeme haiku.

Aşadar, dat fiind specificul rubricii, doar semnalăm apariţia acestui curs, ajuns, iată, la ediţia a IX-a, care se poate dovedi util şi autorilor de lirică de sorginte niponă interesaţi de limba japoneză.

Pe scurt din reviste

„Acolada", Satu Mare, nr. 12 (170) decembrie 2021 (anul XV)

În acest număr al revistei sătmărene, condusă de Radu Ulmeanu, la rubrica „Voci pe mapamond", este un grupaj consistent de haiku semnate de Mariko Sumikura – poetă japoneză din Kyoto, cu care am avut o convorbire publicată în „Poezia", în versiunea română şi prezentarea Olimpiei Iacob. Ambele nume sunt cunoscute şi cititorilor revistelor „Poezia" şi „Convorbiri literare".

„Actualitatea literară", nr. 112, septembrie 2021

În acest număr al revistei (condusă de Nicolae Silade, red. şef. R.V. Giorgioni) Adrian Ţion scrie despre un volum de foto haiku, *Lumini în amurg*, semnat de Mirela Duma. Citim şi o convorbire a lui George Motroc cu Vasilica Ilie, care, aflăm, scrie şi haiku

„Constelaţii diamantine" nr. 10 (134), 11 (135)/ 2021, 1 (137)/ 2022, 238 (122)

În nr. 10 (134) al revistei (condusă de Doina Drăguţ", consilier editorial Nicolae Mareş), Mihai Merticaru semnează un grupaj de versuri, Nicolae Mareş semnează un text amplu, *De la cunoaşterea socială la practica diplomatică. Const. Vlad – cărturar, diplomat*. Reamintim, Constantin Vlad este autorul volumului *Japonia. Introducere în istorie, cultură şi civilizaţie*, Editura Fundaţiei România de Mâine, 1998. În numărul 11 Laura Văceanu scrie despre volumul lui Dan Norea, *Şaia Pipenu*, amintit deja la „Vatra".

În primul număr al anului 2022 Mihai Merticaru şi Florentin Smarandache publică grupaje de poeme, Terezia Filip (în *Îngeri, quasari, lumi paralele – un proiect de cosmologie lirică postmodernă*) scrie despre trei volume ale lui David Boia, *Cu îngerii la drum*, 2015, *Portal cu îngeri*, 2016, şi *Consemne îngereşti*, 2017, fiecare având „câte circa 70 de poeme, contrapunctate fiecare de câte un haiku şi un tanka, sau de câte 2-3 distihuri aforistice".

În nr. 138 din nou Mihai Merticaru, dar de data asta, într-un text intitulat *Criminali notorii pe post de revoluţionari*, scrie despre un volum al lui Ştefan Cotoros, *Asasinatele care au scufundat Rusia – Masacrele Casei Imperiale a Romanovilor*, Ed. Papirus Media, Roman, 2018, Iulian Chivu, în *Cu Ticu Leontescu, despre clarobscur,* despre o carte a lui Ticu Leontescu, *Poeme în clarobscur*, apărută la Editura Mirton, Timişoara, 2021.

„Litere Euxine", Constanţa, nr. 4/ 2021, octombrie – decembrie

În Revista trimestrială a Cenaclului literar „Mihail Sadoveanu", condus de Aurel Lăzăroiu, în al cărei staff, din al cărei colectiv de redacţia fac parte cunoscuţi autori de haiku (Olga Duţu, Dan Norea, Laura Văceanu), sunt amintite multe cărţi de gen apărute în pandemie, parte semnalate şi la „Biblioteca haiku", între altele, la rubrica „Univers haiku" este un grupaj semnat de Gheorghe Mihalache, Arşaluis Sarchizian Gurău are o proză în care sunt inserate poeme stil haiku.

„Vatra veche", serie veche nouă, anul XIII, nr. 4 (148), 5 (149), 6 (150), 9 (153), 10 (154), 11 (155), 12 (156) din 2021

În numărul patru al revistei condusă de Nicolae Băciuţ Radu Şerban are două texte, unul despre Parohia Ortodoxă Română din Schiedam (Olanda), şi al doilea, care ne interesează, despre *Enigmaticul Ioan Timuş* (creatorii de gen ştiu despre cărţile acestui, călătoriile în Japonia ş.a.), care se continuă şi în numerele 5 şi 6. În numărul 10 Laura Văceanu prezintă, într-un text amplu, volumul lui Dan Norea, *Şaia Pipenu*, apărut în 2021, la editura constănţeană Ex Ponto. Tot în numărul 9, continuare în nr. 10, este un text semnat de Radu Şerban, *Pe drumuri japoneze*, despre Elie Bufnea, continuare din nr. 9. În numărul 9 Mihai Posada scrie despre *Cuget* senin, un volum de haiku al lui Radu Şerban, semnalat şi la „Biblioteca haiku", iar Ion Roşioru, răpus la finele anului 2021 de covid, semnează un text despre Mioara Baciu

În numărul 11 Dan Hurubă scrie (*Bunul povestitor...*) despre *Şaia pipenu*¸ al lui Dan Norea.

În numărul 12 din nou Radu Şerban, cu un text intitulat *Anul 21, secolul 21 – viaţa online*, despre aceste vremuri în care „Lumea virtuală a devenit un spaţiu între patru pereţi, fără farmec".

Revista „Reflex", Reşiţa, anul XXII (serie nouă), nr. 7-12 (250-255), iulie – decembrie 2021

În revista reşiţeană fondată de Octavian Doclin, păstorită azi de Ada Cruceanu citim un text amplu, semnat de Dan Doman, a doua parte din *Fotohaikuul – o nouă formă a poeziei vizuale*, şi un text al Liviei Ciupercă pe marginea unei cărţi despre Ion Pillat, a subsemnatului, apărută la Iaşi, la Editura „Convorbiri literare".

POEZIE STRĂINĂ ÎN TRADUCERE ROMÂNEASCĂ
POEZIE LATINĂ

Zece poeme din *COSMOGRAFIE*
de Drept-Zalmoxianul Donares > Dunăre din Dacia / Aethicus Ister
(aprox. 21 iunie 424 d. H. – 30 septembrie 499

…noi să distingem ierburile...!
Mai întâi şi-ntâi de toate,
originea tuturor mirabilelor elemente
s-a apucat s-o facă Dumnezeu
şi a pus acel fundament demn de un suveran
în administrarea sa,
în chip uimitor şi atotputernic,
pe când orânduit-a făptuiri-făpturile toate,
nedivizate şi chiar instructurate,
de până la judecata-i de la zidire [*de Cosmos / Lume*]
din cea mai de sus parte de operă, doar cu unicul scripete :
a instituit şi pe-acestea de le-a făcut mai din nimic,
de le-a răspândit în multe feluri exprimate, şi pe toate
creaturile, de le-a zămislit mai din nimic, fără întârziere,
pe toate, ca şi cum din grămada mai înaltă a noilor
roade ale pământului şi din diferite locuri într-unul restrâns,
oarecari seminţe să se pună la păstrare –
ceea ce-i ca şi cum am văzut un morman de buruieni
diferite, ciudate,-n ajustarea părţilor între ele,
şi, separat, altele mişcate la vânt :
noi să distingem ierburile...!
(Din secţiunea I, *Despre materia informă / De informe materia*, Ut-6a / cf. DoCos, 257 sq.).

…învelitori de-s ascunse vederii păcătoşilor
Cerul de-aramă
de-asemenea-i făcut din aceeaşi materie,
deasupra acestei părţi
unde fusese dat edict de-aşezare de Pământ, de mare,
împreună cu Soarele şi cu Luna,
împreună cu luceferii, cu stelele şi constelaţiile ;
hărţuieli,
revărsări de fiere şi de certe semne,
şi-n asemănarea pieilor de măşti

pe-ntinderea de membrană a revărsărilor de ape,
cu punerea dedesubt, ca sub un voal,
şi cu profetesă echipată-n tot ce-i necesar –
supernorul cetăţenilor,
nu pentru-acele mulţimi care cer să vadă
învelitori de-s ascunse vederii păcătoşilor.
(Din secţiunea I, *Despre materia informă* / *De informe materia*, Ut-24 / cf. DoCos, 274 sq.).

…şi, de iminentul foc, împreună-s de îndepărtat
De unde noi credem
că vacarmul produs de-această spargere, în amestec
tunetului, cu gura lumii,
cu excerpte foarte violente din flux,
cu exhalaţia ignifer-producător-aruncătoare de-aerieni balauri,
chiar de la Întemeietor, de la-nceput separator-orânduitor,
pentru împotrivirea acestora,
pentru acea trufie scelerată,
care a fost săvârşită nu numai tartaric
şi-n asprimea de la [*Peştera*] *Lacului,*
în funiile răsucite de strămoşi duşmanilor,
cu cruzime, de asemenea, să atace
şi obturările norilor în densitate,
şi ca de gura lumii răscolind cu tunete tot văzduhul,
focului, cu toate celelalte
în focuri ale relelor dinspre stări de suflete,
dinspre foaia de ceapă a lumii ca să fie subordonată
după cum cei ce se prăbuşiseră din înalt ;
dacă şi cei de la Infern,
în faţă cu teroarea şi cu suferinţa,
ca norul se vor fi-ndreptat,
imediat, cu îngerii, cu sfinţii, fost-au schimbaţi
şi, de iminentul foc, împreună-s de îndepărtat.
(Din secţiunea a II-a, *Despre însuşi bolovanul* [*de masă / materie informă*] *şi despre dare de statuare / De ipsa massa et statua*, Ut-35 / cf. DoCos, 283 sq.).

…care-l scufundă pe om în moarte
Fiindcă orice Creaţie
străluci până departe, în prima ordine,
şi făcu lumina căilor Domnului
în brutul miracol [*din Materia Informă*] –

și-acela-n primul rând,
în fața Celui-Mai-Nou-Teribil-Judecător-din-Viitorime
pentru pedepse de moarte la cei ce sunt condamnați –,
de la început, calitățile
fost-au dictate în Peștera Lacului,
tot în fața Instanței Regale ;
în judecata însăși, fost-au extinse și-ale morții,
cu mărturisirea păcatelor,
și spre a da pe față autorul uciderii,
și spre a face să fie cunoscut,
ca să fie exilat și chiar înlănțuit,
ca și-același șarpe străvechi
anume să discearnă lucrurile nelegiuite,
și foarte sălbaticul, și scosul din minți,
autor al crimei,
și pe cei ce vor fi fost să-i vină din urmă, dintre multe dorințe
inutile și nocive,
care-l scufundă pe om în moarte.
(Din secțiunea a II-a, *Despre însuși bolovanul* [*de masă / materie informă*] *și despre dare de statuare / De ipsa massa et statua*, Ut-40 / cf. DoCos, 286 sq.).

…care nu se poate nici retroceda

Toate cele rele –
dure și pervertite, din slăvi,
mai mult prăbușitu-s-au
ca și cele ce-acum cad –
însemn și lucrare a îngerilor,
și simplă, și împlinită,
cu Focul, cu Apa
și cu Spiritul Sfânt,
și cu starea foarte puternică și roșu-strălucitoare,
și cu Creația :
fost-au cuprinse fără diviziune
și cu un farmec pe măsură –
care nu se poate nici împărți,
care nu se poate nici retroceda.
(Din secțiunea a II-a, *Despre însuși bolovanul* [*de masă / materie informă*] *și despre dare de statuare / De ipsa massa et statua*, Ut-46 / cf. DoCos, 290).

…unde-s retrocedați și unde-s duși cu forța-napoi

Dumnezeul nostru-i Foc mistuitor,

scăpărând în virtuți,
scânteind în sapiență,
exemplar strălucind perfectei obedienţe,
frumoasă şi pubescentă,
fără schimbătoare vârstă,
preferând vitejia din victorii de indescriptibile
acrobaţii primejduitoare de moarte,
răzbunări de elite ale puterii
spre turbare de duşman străvechi,
prin diverse lovituri de lănci,
spre a le ţine departe căile aerului şi ale norilor,
şi ale tunetelor, şi ale fulgerelor
în zvârcoliri bubuitoare,
în urmărirea îngerească,
răzbunător-divină întru anihilare – a împins pe demoni,
tot într-o bătaie de săgeţi şi de fulgere,
la hiatul / prăpastia dintre Pământ şi Peştera Lacului,
chiar în vâltoarea abisală,
unde-s retrocedaţi şi unde-s duşi cu forţa-napoi.
(Din secţiunea a II-a, *Despre însuşi bolovanul* [*de masă / materie informă*] *şi despre dare de statuare / De ipsa massa et statua*, Ut-47 / cf. DoCos, 291 sq.).

…de sabia urii divine [duşmanii] se prăbuşesc
Atât de mare forţă, atât de vastă energie
au mâinile de foc ale îngerilor,
încât pietrele sunt sparte-n bucăţele,
încât arborii-s dezrădăcinaţi, [*sau*] *retezaţi* ;
dacă ura oamenilor păcătoşi,
sau a duşmanilor de reîncep războiul –
nebunia-le să fi pornit atacul,
admiţând că, asupra unităţii unui înger,
atunci, sub izbirea nenumăratelor mii ale popoarelor,
de sabia urii divine [*duşmanii*] *se prăbuşesc.*

…divino irae mucrone caesi corruant
Tantam enim vim et vigorem
angelorum manus ignitas habent,
ut petrae minutatim scindantur,
arborum evulsio desecetur;
si hominum ira peccaminum
vel hostium rebellium –

furor ingruerit,
ut unius angeli
ictu innumerabilium milium populorum
divino irae mucrone caesi corruant.
(Din secţiunea a II-a, *Despre însuşi bolovanul* [*de masă / materie informă*] *şi despre dare de statuare / De ipsa massa et statua*, Ut-48 / cf. DoCos, 293).

…în oricare ceas de te bucură, în orice plăcut spaţiu
De fapt, care-i soiul de zburat al acestora, mulţi afirmă
că-i cu aripi, aidoma celor două flancuri de cavalerie
de pe un front în ofensivă, ca şi cum, fără viaţă,
extraordinar, e-al puterii for în mirifică lumină :
cu o formidabilă iuţeală îndată ce vor fi zburat,
sau îndată ce, sagace, vor fi fost trimişi de Dumnezeu
să-şi pregătească felul de zbor, să alerge în toate direcţiile
şi să se îndeplinească de [*îngereşti-unităţile*] *acestea*
ce ordin e-n acea clipă, sau în oricare ceas de te bucură,
în orice plăcut spaţiu.
(Din secţiunea a II-a, *Despre însuşi bolovanul* [*de masă / materie informă*] *şi despre dare de statuare / De ipsa massa et statua*, Ut-49 / cf. DoCos, 293).

…deasupra şi-ntru răsărirea-i într-un punct
Şi cu carul Soarelui
de-a dreptu-n drumul stelei polare,
înaintând până-n zenit
şi [*apoi*] *cu faţa-i,*
întotdeauna, din amiază, uitându-se-napoi,
câtă vreme spre-amurg o ţine-ntins –
şi să facă finele zilei,
şi revenirea numai cât fost-a mângâiere oceanului –
alături, în prea mare
strălucire, sau foc,
iarăşi, pe-acesta,
deasupra şi-ntru răsărirea-i într-un punct.
(Din secţiunea a II-a, *Despre însuşi bolovanul* [*de masă / materie informă*] *şi despre dare de statuare / De ipsa massa et statua*, Ut-54 / cf. DoCos, 295 sq.).

Traduse din limba latină de **Ion PACHIA-TATOMIRESCU**

POEZIE CHINEZĂ CLASICĂ

Nemuritorul LI BAI

Partea I

诗仙Zeul Poeziei. Nemuritorul. Fără îndoială, cel mai cunoscut poet al antichităţii chineze, caligraf de geniu şi spadasin temut.

李白Li Bai (19.5.701 – 30.11.762), se zice că nu scria versuri decât după ce bea. A preamărit bucuriile vieţii pământene, degajînd atât veselie şi încredere, cât şi tristeţea izvorâtă din nevrednicia împăratului şi a mandarinilor casei imperiale. Era un autodidact cald, generos, îi plăcea să lege prietenii, iubea poezia şi băutura, scria fără contenire, oricând şi în orice situaţie. Se spune că ar fi creat între trei şi cinci mii de poeme, dar până astăzi au fost identificate 938. În 1850 s-a încarnat în Mihai Eminescu.

李Li, numele de familie, are sensul de Prun.

白 Bai – se pronunţă pai, Alb.

Numele de cărturar, ales de el după tradiţia chineză: **太白** Taibai, Prea Albul. I s-au atribuit pseudonimele **青莲居士** Qing Lian Jushi, Cărturarul Lotusului Verde şi谪仙人 Zhe Xianren, Nemuritorul Izgonit din Rai.

În baza cercetărilor istoricului şi poetului Guo Moruo („Li Bai şi Du Fu”, Editura Literatura poporului, 1971), Li Bai s-a născut în Cetatea Frunzelor sparte, azi în Tokmok, Kirghizstan. După anii 1990, cercurile academice au acceptat în general ideea că Li Bai s-a născut în绵州昌隆县青莲乡 comuna Qinglian, judeţul Changlong, Mianzhou, astăzi **川省江油市青**莲镇târgul Qinglian, oraşul Jiangyou, provincia Sichuan. În lipsa documentelor, lucrul acesta rămâne incert.

Chen Yinke afirmă că Li Bai a fost „o persoană din grupul etnic Xihu”, populaţie nomadă măruntă (turcică) din nord-vest, teorie apropiată de opinia lui Guo Moruo.

Când avea patru ani, părinţii săi s-au mutat în sud-vestul Chinei, în actuala provincie Sichuan. Mormântul se află la Dangtu, provincia Anhui. I s-au închinat muzee memoriale în Jiangyou, Sichuan şi Anlu, Hubei. După Vechea Enciclopedie a Dinastiei Tang, Li Bai aparţine provinciei Shandong şi este din neamul imperial Li, care a instituit şi a condus China sub numele dinstic Tang, Înflorire. El ar fi al noulea descendent din împăratul Li Hao, cu numele de domnie Xingsheng, 351 – 417. China avea pe atunci patruzeci de milioane de locuitori.

Aparţinea unei familii cu tradiţii către lectură şi a început să înveţe carte la cinci ani: istorie, poezie, astrologie, metafizică, lucrările lui Confucius şi ale filosofilor antichităţii chineze. A citit cărţile a sute de învăţaţi ai vremii. Râvnea să trăiască în izolare în munţi şi păduri, să fie un pustnic transcendent şi nemuritor şi să-şi însuşească tao; în acelaşi timp, avea ambiţii politice de a-şi aduce contribuţia la guvernarea oamenilor.

A învăţat să călărească, să vâneze, a devenit un spadasin desăvârşit şi, conform propriilor declaraţii, a provocat la duel mulţi oameni mari. La zece ani scria poezii. La cincisprezece ani era deja cunoscut şi apreciat ca poet. La optsprezece ani, trăieşte retras pe munte şi studiază. Călătoreşte în localităţile din jur, pentru a acumula cunoaştere. La douăzeci şi patru de ani călătoreşte mult în cuprinsul provinciei Sichuan, vizitează capitala provinciei şi muntele celebru Emei. În anul următor, pleacă să cunoască ţara, cu sabia în mână, pentru a se apăra la nevoie. Vizitează mai multe provincii din centrul ţării.

La douăzeci şi şapte de ani, se căsătoreşte cu nepoata unui fost prim-ministru. Leagă prietenie cu faimosul caligraf Li Yu, cu poeţii Meng Haoran, Wu Yun şi alţii. În anul 752, Wu Yun îi vorbeşte împăratului de el. Este primit de împărat. Acesta îl admiră şi, impresionat de talentul său, îl reţine drept poet oficial şi îi oferă un post la Academia Hanlin, Pădurea de Pensule, o uniune a marilor cărturari. După numai doi ani, Li Bai părăseşte capitala, din cauza intrigilor de la Curtea imperială, stimulate mai ales de gelozia pe un cărturar de geniu. Devine taoist. În 744, vagabondează prin ţară cu câţiva prieteni, îl cunoaşte pe celălalt titan al literaturii chineze, poetul Du Fu (712-770), cu care leagă o strânsă prietenie. Amândoi erau în plină glorie. Îi unea poezia, caligrafia, dragostea pentru ţară, oameni şi natură, băutura. Timp de doi ani şi mai bine, fac multe călătorii împreună şi cu un alt poet de seamă, Gao Shi (704-765). Cei trei rătăceau fericiţi, comentând eseuri şi poezii, ba chiar vorbind despre tendinţa generală ţării, cu un impact pozitiv asupra creaţiei lor în viitor.

În 755, în timpul unei mari rebeliuni, devine consilierul unuia dintre fiii împăratului, prinţul Yong, care avea să fie acuzat a fi vrut să preia puterea. Li Bai este şi el prins şi în 757 condamnat la moarte. În timpul unui transfer în sud, este graţiat în anul 759. Apoi, întors la familie, trăieşte din agricultură şi lucrări cărturăreşti.

În 762, este invitat la un neam, care fusese numit magistrat în Dangtu. În acelaşi an, Daizong, noul împărat la Chinei, îl numeşte într-un post mandarinal, dar Li Bai îţi încheie viaţa legendară şi atât de nemiloasă înainte ca vestea să ajungă la el.

În legătură cu felul în care a murit, există trei ipoteze: a murit din cauza bolilor de care suferea; a băut prea mult, a adormit şi nu s-a mai trezit; a plecat cu barca pe râu, seara, să admire luna, cum îi era obiceiul, iar după ce a băut, s-a aruncat în apă, să îmbrăţişeze luna preschimbată în fecioară – aşa s-a şi întâmplat, credem noi.

Biografii consideră că, indiferent care dintre variante ar fi reală, sănătatea i s-a deteriorat odată cu arestarea sa.

În 1976, Uniunea astronomică internaţională dă numele Li Bai unui crater pe planeta Mercur.

《静夜思》《jìng yè sī》GÂND ÎN NOAPTEA CALMĂ

床前明月光，
疑是地上霜。
举头望明月，
低头思故乡。

Razele lunii se-aştern peste pat
Iar bruma a cuprins pământul plat.
Mă uit în sus, văd luna lucitoare
Plec capul, mă gândesc la al meu sat.

Note: „Poezia chineză clasică se sprijină pe elemente inexistente în alte limbi, combinând pronunția cu realismul graphic al semnelor și cu melodicitatea impusă de cele patru tonuri ale limbii. Ritmul este ușor de căpătat prin preponderența, în limba veche, a cuvintelor monosilabice și prin lipsa flexiunii… Elementul pictural a șocat întotdeauna sinologii și, adăugându-se caracteristicilor limbii și regulilor prozodice, i-a condus la adevărul că poezia chineză poate fi explicată, iar nu tradusă. Semnul graphic 字 zi，cu existența sa independentă de sunet, de cuvânt, a făcut ca poezia să se îmbogățească pe această cale, să se dezvolte separat de cuvântul rostit și să fie sugestivă prin figurile sale vii, înglobând tendința către picturi scenice,"scriam la paginile 235 și 236 în „Pași în lumea chineză", Editura sport – turism, 1975, semnată Mira și Constantin Lupeanu. Pentru exemplificare, iată poezia aceasta în original, unde caracterele elegante exprimând lumina și reveria sunt preponderente.
Poezie a dorului de casă, foarte cunoscută și iubită de chinezi. Poetul avea 26 de ani în anul 726, când, pe 15 septembrie, aflat departe de casă, într-un han din Hangzhou, a scris această poezie. Sunt cinci caractere în vers, rimează versurile 1,2, 4. Limbaj simplu, proaspăt. Noaptea liniștită, luna luminoasă și bruma compun atmosfera prin care se transmite nostalgia, ca și mișcarea capului spre interiorizare.

《望天门山》PRIVIND MUNTELE POARTA CERULUI

Fluviul Chu rupe Muntele Poarta Cerului,
pe mijloc,
Apa ca jadul curge spre est, unde se
răsucește-n loc.
Pe cele două maluri, culmile verzi stau
față-n față,
O velă singuratică apare pe după globul
de foc.

Note: Poezie scrisă în anul 725. Şapte caractere în vers. Descrierea unui loc celebru în provincia Anhui, măreţia şi magia naturii. Pe malul Fluviului Albastru, două stânci uriaşe stau faţă-n faţă, parcă se înfruntă, ţinute la distanţă de ape, ca o poartă cerească. Imaginea nu este statică, ci în mişcare, departe, aproape şi iar depare, prin şase verbe care sugerează dinamica lucrurilor. Imagine vie, viziune extinsă, îndrăzneaţă, deschidere spre infinit.

《将进酒》 ADUCEŢI DE BĂUT

Aţi observat?
Apa Fluviului Galben vine din Cer,
Aleargă spre mare şi nu se mai
întoarce.
Aţi observat?
Bătrânii sunt posomorâţi,
văzându-şi în oglindă părul alb,
Dimineaţa, părul e negru de mătase, iar până seara ajunge ca neaua.
Să ne bucurăm când viaţa oferă împliniri,
Să nu lăsăm cupa de aur şi roua de jad
Să se golească în faţa lunii de pe cer.
Cerul ne-a dat viaţă, trebuie să fim cumva de folos,
Irosim cu totul o mie de arginţi, dar banii se-ntorc la noi.
Fierbeţi mielul, tăiaţi o vită, să ne bucurăm,
Hai să bem trei sute de pahare.
Maestre Cen, Yuan Danqiu, să vină băutura,
Paharele nu trebuie să se oprească!
Am să vă cânt, ascultaţi-mă bine.
Clopoţei, tobe, mâncăruri alese – nu sunt suficient de fine,

Să fim beţi tot timpul, să nu ne trezim,
Din cele mai vechi timpuri, înţelepţii au fost mereu singuri,
Doar beţivii lasă un nume în urma lor.
Regele Chen petrecea în castelul Pingle,
Nu e costisitor să ne batem pentru zece mii de pahare,
Să ne lăsăm captivaţi de veselie, fără nici o reţinere.
De ce spune gazda că are bani puţini,
Mergeţi direct şi cumpăraţi, vom bea împreunnă.
Calul este de preţ, haina face o mie de galbeni,

Cereți să le schimbe pe băutura cea mai bună, prieteni,

Vom trage împreună o beție strașnică,

Vom scăpa de neliniștea eternă.

Note: Poem compus în anul 736, în stilul clasic *yuefu*, cu versuri inegale. Yuefu, în traducere Biroul Muzical, era o instituție din China antică responsabilă cu colecția de muzică, poezie și interpretarea acestor lucrări. În timp, a ajuns să desemneze un gen poetic lipsit de rigorile poeziei clasice. Poeziile au forme și teme similare, fie că sunt creații folclorice, fie că sunt compuse de poeți culți. Aici, titlul și primul vers sunt preluate din yuefu de acest tip.
Cen, Cen Xun. Danqiu Sheng: Yuan Danqiu, prieteni ai lui Li Bai.
Pingle ar însemna Strălucire. Loc de divertisment al celor bogați, în vechea capitală Luoyang din timpul Dinastiei Han.
O poezie răscolitoare ca un torent de nestăvilit, care-l exprimă foarte bine pe poet, fire liberă, nestăpânită, adept al filosofiei vieții neîngrădite a lui Zhuang Zi, deschis plăcerii, plin de dispreț pentru bogăție, dând cu tifla înțelepciunii și la ceea ce va fi mâine. Poetul ridică un tablou grandios, într-un limbaj cotidian, atractiv, expunând de fapt concepția sa despre lume. Viața este apa fluviului care curge neîncetat, ea trece repede, aleargă, fără întoarcere. Răspunsul este în băutură, roua de jad, în beția fără trezire. Totuși, poetul afirmă valoarea omului. Cerul ne naște fiindcă suntem de folos. Întreaga poezie exprimă atât dezamăgirea poetului care nu a fost apreciat în capitala imperiului, dar și încrederea în sine, în calitățile personale. Momentele de nefericire se cuvin uitate și înlocuite imediat cu clipe pline de bucurie și eroism, durerea să fie transformată în putere, iată ceva cu totul de preț. Optimism tonic. Poezia degajă decepție, tristețe, furie, până la mândrie curată, expunerea fără echivoc poziției omului de valoare.

Versiunea română, prezentare și note: **Constantin LUPEANU**

POEZIE ITALIANĂ

DANTE ALIGHIERI

ANUL INTERNATIONAL DANTE ALIGHIERI (1265-1321)

INFERNUL. Cântul III

Cântul III
Trecând de poartă şi intraţi în Vestibulul Infernului, cei doi poeţi se întâlnesc cu trândavii ce aleargă în pielea goală şi plâng, înţepaţi de viespi şi de tăuni, în vreme ce la picioare viermii le sug sângele din răni, amestecat cu lacrimi.

PRIN MINE SE TRECE-N AL CHINULUI ŢINUT,
PRIN MINE SE TRECE LA CHINUL CEL VEŞNIC,
PRIN MINE SE TRECE-N LUMEA PIERZANIEI,

DREPTATEA-NDEMNĂ PE-NALT ZIDITORU-MI:
CĂCI SUNT FĂPTUIT DE DIVINUL PĂRINTE,
SUPREMA CUNOAŞTERE ŞI IUBIREA DINTÂI.

DE MINE ÎNAINTE N-A FOST NIMIC CREAT
DECÂT CELE ETERNE, IAR EU SUNT CEL ETERN;
LĂSAŢI ORICE NĂDEJDE VOI CE AICI INTRAŢI.

Cuvintele acestea de culoarea beznei
văzutu-le-am eu scrise în vârful unei porţi;
căci spus-am „Maestre, de noima lor mi-e groază”.

Iar el, precum cel iscusit la minte-mi zise:
„Pe-aici cuvine-se să laşi deoparte orice îndoială,
şi orice laşitate din sufletu-ţi să piară.

Ajunşi suntem în locul unde aşa cum ţi-am
mai spus, c-aicea ai să-i vezi pe cei ce-s osândiţi
atât de tare, că-n toate minţile ei nu mai sunt”.

Iar după ce, zâmbind, m-a luat de mână
ca pe-un copil, simţitu-m-am încurajat, încât
spre lumea nepătrunsă, invisibilă-am pornit.

Văzduhul, orb de stele, vuia de-amarnic plânset,
de tânguiri şi ţipete, şi bocete-n tot locul;
aşa că nu m-am stăpânit şi-am început să plâng.

Diverse limbi și graiuri oribil de-ncâlcite
cuvinte de durere, și răcnete de furie,
voci țipătoare și firave, și plesnete de mâini,

făceau o larmă ce roia neîntrerupt
prin cel văzduh de-a pururi tenebros,
precum nisipul ce-l ia pe sus furtuna.

Ci eu, cu capu'ncins de-nspăimântare
am zis: „ce-i toatè zarva pe care o aud, și ce
fel de oameni sunt cei covârșiți de chinuri?"

Iar dânsul mie: „De halul ăsta păcătos
au parte sufletele celor ce în viața lor
n-au săvârșit nici fapte josnice dar nici de laudă.

Amestecate stau cu-acel nevrednic pâlc
de îngeri, nici ce nu s-au răzvrătit, dar nici
ascultători de Dumnezeu, ci s-au retras în ei.

Spre-a nu-și păta cu dânșii strălucirea
De sus, din el, și cerul i-a gonit, și nici
străfundul Iadului nu-i vrea în stăpînire;

căci cei ce sunt osândiți acolo-n fund, prin
îngerii aceștia o cât de mică cinste tot ar avea".
„Maestre, te rog, ce-i chinuie atât de groaznic,

de-așa de tare plâng, urlă sau bocesc?"
Răspunse: „Am să îți spun foarte pe scurt.
Ei n-au nădejdea morții și-ntunecata

lor viață atât de josnică le-a fost
că orișicare altă soartă și-ar dori-o.
Îngăduită lor pe lume nu este nicio faimă;

și mila și dreptatea se leapădă de ei: să nu
vorbim de ele, ci uită-te și mai departe treci!"
Iar eu, privind atuncea, am zărit un prapur

ce învârtindu-se fugea atât de iute, încât
pe loc nu cred în stare să se-oprească;
în urma lui se îmbulzea un furnicar de oameni,

încât n-aș fi crezut vreodată că moartea
ar fi răpus atâția de când ea-și duce coasa.
Iar când i-am cunoscut pe unii dintr-aceia

văzut-am umbra clar papei Celestin al cincilea
cel ce de frica-naltei demnități, a abdicat.
Pe dată priceput-am și-ncredințat am fost

c-aceea era gloata trândavilor cu suflet josnic,
nesuferiți lui Dumnezeu, urâți chiar și de diavoli.
Ei, mârșavii, ce n-au fost niciodată vii,

erau în pielea goală și-mpunși mereu de
muște mari, împresurați de viespi ce-i înțepau,
obrazul fiindu-le brăzdat de sânge,

ce-amestecându-se cu lacrimi, l-adulmecau
pe jos, pe la picioare viermi grețoși.
Și continuând eu să mă uit și mai departe,

văzut-am omenire adunată pe malul unei
ape mari; astfel c-am spus: „Îngăduit să-mi
fie, învățătorule, să aflu, cine-s aceia mulți

și ce poruncă-i face să fie așa grăbiți în a voi
să treacă apa, precum prin geana de lumină
văd". Ci dânsul mie: „Vedea-vei bine-ndată

ce ne vom opri din mersul nostru
pe malul cel îndoliat al Aheronului".
Atunci plecându-mi ochii de rușine

și de teamă să nu-l supăr cu vorbele-mi
prea multe, până la râu am tăcut mâlc.
Și iată că ne-ntâmpină-ntr-o luntre

un vârstnic cu părul de vechime coliliu,
țipând de zor: „Vai vouè, suflete nelegiuite!
Vreodată cerul să-l vedeți să nu trageți nădejde:

Eu vin să vă conduc pe cel'lalt mal,
în veònice tenebre în foc nestins și ger.
Iar tu ce stai acolo, tu suflet viu,

de cei ce-s morți, desprinde-te acum !"
Văzând că la o parte nu mă dădeam,
mai spuse: „Pe alte căi și vaduri cuvine-se

a trece tu, iar nu pe-aici o să ajungi;
se cade să te poarte o luntre mai ușoară"
Dar călăuza mea. „Te potolește, Caron:

așa doritu-s-a în cer, unde orice e
cu putință, și nu întreba mai mult".
Atunci obrajii acoperiți de barbă

ai luntrașului pe vineția mlaștină,
cu ochii-ncercănați în roți de flăcări
Dar sufletele de la mal, și goale și trudite

de-ndată ce-auziră acele vorbe crunte,
păliră și-ncepură să clănțene din dinți.
îl blestemau pe Domnul, pe-ai lor, părinții

lor, locul și timpul și stirpea omenească.
La urmă se-adunară cu toatele grămadă,
plângând de mama focului, pe malul

ce-l așteaptă pe orice om ce nu se teme
de Dumnezeu. Demonul Caron, cu ochii
de jăratic un semn făcând, le adună cârd;

plesnindu-l cu lopata pe cel ce se codește.
Așa cum, rânduri-rânduri, cad frunzele
Spre toamnă, pînă ce ramul se despoaie

de tot veșmântul ce-i era podoaba, tot astfel
se-ntâmpla acolo cu sămânța cea rea a lui Adam;
la semn, pe rând se-aruncă-n luntre de pe mal

ca pasărea când e momită, pe sus, de vânător.
Așa se duc pe apele scăldate-n neguri;
și mai' nainte sé coboare pe malul celèlalt

aici se òi adună alt pâlc de alte umbre noi.
„Aicea, fiule, spuse genil învățătorul,
mor cei certați cu Dumnezeu cât timp trăiesc,

cu toţii vin aici, din toate colţurile lumii;
şi gata stau să treacă apa, toţi sub
imboldul dumnezeieştii judecăţi;

căci în dorinţă teama, aici, li s-a schimbat.
Un suflet nepătat n-a mai trecut prin aste locuri,
nicicând; şi dacă în privinţa ta se plânge

Caron, acum îţi poţi da seama singur,
ce tâlcuri doar de el ştiute are vorba lui".
Acestea fiind zise-ntunecatul şes

atât de tare s-a cutremurat, încât şi-acum
aducerea aminte a spaimei ce am tras-o
îmi scaldă fruntea în sudoare rece.

Vârtej de vânt iscatu-s-a din pulberea înlăcrimată;
iar din acel vârtej străfulgeră-o lumină roşie
ca focul, ce stinse-n mine orice simţ;

şi am căzut precum cel prins de somn.

,_____

Aşa începe inscripţia citită de Dante pe poarta Infernului, în faţa căreia a ajuns acum, călăuzit de Virgiliu; Infernul a luat naştere atunci când Lucifer, căzut în disgraţia lui Dumnezeu din pricina trufiei nemăsurate, a căzut din Cer, înainte de a fi creat Omul; înaintea Iadului au fost create cele veşnice, cerurile, îngerii şi pământul ca materie; abia mai târziu au apărut plantele, animalele şi omul; în confruntarea dintre Lucifer şi Dumnezeu, unii îngeri s-au arătat şovăielnici; osândiţii din Iad s-ar bucura dacă ar pieri prin moarte, o adevărată şansă pentru ei, faţă de veşnicia chinului lor; umbra celui ce şi-a încălcat jurământul pare-se a fi fost a călugărului Pietro di Morrone, ales Papă sub numele de Celestin V, în sec. XIV, contemporan , deci, cu Dante; numai că în scurtă vreme, Celestin V abdică, temându-se de această înaltă demnitate, lăsând tronul papal pentru Bonifaciu VIII, marele suşman al Poetului; osândiţii de-aici, trândavii, n-au făcut nici bine, nici rău pe lume, sunt aşa-zisele spirite călduţe neagreate nici de Isus cel coborât în istorie, Aheronul sau râul durerii pe care, după credinţa celor vechi, îl treceau sufletele ca să-şi ispăşească osânda în Iad; Caron, fiul Nopţii, este luntraşul ce poartă duhurile osândite în Iad; Demonul Caron, cel cu ochii de foc, i se adresează lui Dante, cel viu, dezvăluindu-i în chip profetic că va să fie dus pe alte ape cu altă barcă, spre Purgatoriu; după acel cutremur urmat de fulgerul de foc, Dante se va trezi trecut pe celălalt ţărm al Aheronului.

Versiune în limba română şi note **Geo VASILE**

Lidia SELLA

Lidia Sella trăiește la Milano și este ziaristă, scriitoare, poetă, autoare de aforisme. Printre volumele apărute în anii recenți enumerăm *Pensieri superstiti* (2019, Puntoacapo Editrice) și *Pallottole, contro la dittatura dell'Uno* (2020, OAKS Editrice). Multe dintre publicațiile ei au primit premii și recunoaștere în mediile jurnalistice și literare.

Într-o zi, peste miliarde de ani,
soarele se va stinge ca un foc obosit;
plictisit de rătăcirea lui inutilă,
un meteorit gigantic
va ținti drept spre Pământ;
întregul sistem planetar
se va scufunda în neantul vorace
al unei ignobile găuri negre;
Galaxia va căuta alinare
în îmbrățișarea unei surori;
fericită să se ghemuiască din nou
în pântecele matern al haosului
Universul va face implozie;
sau doar un întuneric gol
stelele au fugit foarte departe.
Sau poate că germenul inteligenței
se va anihila de la sine:
Poate călăul nostru
se ascunde deja în meandrele minții.
Din omenire
va rămâne doar o ceață de fețe pierdute.
Tot ceea ce vom fi descoperit
înțeles inventat
va dispărea în spatele orizontului evenimentelor
în limbul crud al unei irealități eterne.
Și atunci nimeni nu-și va mai aminti de suferința
intuițiile sau iubirile
acestui locuitor neliniștit al cosmosului.
Nimeni nu va face efortul de a înțelege
care a fost drama unui animal cugetător
care știa că trebuie să moară.
Tot ceea ce va rămâne va fi spațiul-timp
curbat sub greutatea propriei vinovății.

Și marile tăceri ale nopților înstelate.
Dar fără ochi să mai vadă.

*

La atingerea lunii
imperceptibil
stâncile se lungesc.
În valsul lui acvatic
milioane de rotații pe secundă
electronul îmbătat.
Atomi de carbon
îngrămădiți cu miliardele
într-un punct de cerneală.
Dar câtă viață mascată
și comori invizibile
în spatele graniței aparente?

*

Umbra monolitului
Supuși sufocați de un adevăr despotic
închiși în cușca omologării
înregimentați pe drumul cu sens unic
al gândiri dominante.
Constrânși să ne uniformizăm.
Globalizare, metisare, ospitalitate și dezrădăcinare
amenință specificitatea popoarelor
taie copacul tradiției.
Să ne răzvrătim împotriva destinului tragic de servitute și decadență
care ne-a fost pregătit.
E nevoie de un semnal de revoltă
măcar o reverberație umană
pe "pământul pustiu" al dispariției.

Trad. din limba italiană de **Alexandru MACADAN**

Paolo Fabrizio IACUZZI

Paolo Fabrizio Iacuzzi s-a născut la Pistoia pe 10 martie 1961, este poet şi critic literar, a debutat în anul 1980. Dintre volumele de versuri publicate amintim *Magnificat* (1996), *Jacquerie* (2000), *Patricidio* (2005), *Rosso degli affetti* (2009), *Pietra della pazia* (2016). Textele traduse în limba română fac parte din volumul său intitulat *Consegnati al silenzio* (Bompiani, 2020).

I
Nu mai există timp pentru prieteni şi lucruri.

Câtă vreme mai putem să ne întâlnim
timpul e de partea noastră pentru o seară.

Dar când aţi venit ici de departe
îndepărtarea nu a mai fost o ameninţare reală.

S-a făcut aglomeraţie în jurul unei mese pătrate.

Unde cuvintele curg în contradictoriu.

Şi în cele din urmă fiecare dintre noi alege versiunea
care seamănă cel mai bine cu destinul pe care nu l-a ales.

L-a moştenit de la tată şi mamă.

II
Nu mai e timp pentru prieteni şi lucruri.

Veniţi de departe dintr-o ţară unde toţi papii
sunt migranţi. Iar poţii sunt ucişi pentru că
spun cuvinte care nu sunt numai şoapte.

În orizonturile mărginite de văi de fând şi lavandă.

Simulând universuri. Dar sunt contururile
munţilor mai mici decât Alpii plini de zăpadă.

Aţi venit aici. Şi că aţi ajuns desenaţi
pe hartă omega imensă a sfârşitului.

A sfârşitului meu. Eu sunt prietenul din groapa comună.

III
Nu mai există timp pentru prieteni pentru lucruri.

Am înţeles asta când am tuşit mai tare.

Când m-au durut coastele de la o tuse
mai agresivă. Staţi în aşteptarea ultimei traduceri.

Voi sunteţi apostolii din jurul trupului celui Iubit.

Alegeţi cuvintele ca să ne înţelegem sau să nu înţelegem.

Dar vântul intră din Catedrala de alături fără uşi
şi ferestre. Stive de dicţionare. Cutii de biscuiţi.

Au cuvinte dulci, dar impenetrabile. Sinonime de verbe.

Antonime de flori. Noi suntem foc şi cenuşă a sensului.

IV
Nu mai e timp pentru prieteni şi lucruri.

Atâta timp cât înţeleptul are păr alb şi baston de argint
emite sentinţa. Ceilalţi sunt amuţiţi la focul
de cuvinte comune şi aprobă imediat în tăcere.

Suntem cu toţii atât de aproape de o stea încât ne ardem degetele.

Versurile se caţără în urcare pe la cotiturile drumurilor.

În coborâre din adâncul îngheţat cuvintele desprind
de sens. Pe ritmul uşor se încrucişează mâinile.

În aplauze râzi tare Dominique iar creta de copil
să cadă de pe tablă dacă scrii primul cuvânt. Zăpadă.

V

Nu mai e timp pentru prieteni şi lucruri.

I-am repetat-o de mai multe ori lui Valèrie. Merita să citească.

Are asfaltul înăuntru. Cuvântul maşină cuvântul drum.

Conduce până aici. Duce cuvinte dintr-o limbă în alta.

Pentru o clipă pare că este logodnica noastră a tuturor.

Speră să zboare. Să se căsătorească cu două limbi. Să
le facă să alunece una în alta. Vântul se strecoară pe sub prag.

Îi amestecă lui Piero cărţile dedicaţiile şi hârtiuţele fără dată.

Pentru a salva cuvintele. Pentru a ne le livra fără să le meritäm.

În timp ce Ungaretti ne priveşte în reţea din partea opusă.

Traduceri din limba italiană de **Eliza MACADAN**

POEZIE INDIANĂ

ABHAY K

Este poet, traducător, artist, diplomat, editor al revistei *India Perspectives*, editată în 17 limbi. Abhay este autorul unui număr considerabil de antologii (*Seducția din Delhi, Domnul cu opt ochi din Kathmandu, Profeția din Brasilia, Alfabetele Americii Latine, Magia Madagascarului, Muson, Dragoste enigmatică, Rămășițe, Culorile sufletului, Frunzele căzute ale toamnei* etc.), și editorul unor volume de poezie: *MAJUSCULE, 100 de poeme indiene celebre, Noi poezii braziliene*. Lui i se datorează traducerile din cele două opere ale poetului Kalidasa, *Meghaduta* și *Ritusamhara*, pentru care a primit premiul *Cartea de poezie a anului Kalinga Literary Festival 2020-2021*. Poemele lui sunt publicate în reviste din țară și străinătate: *Literary St.Petersburg, Nevsky Almanac, Severnaya Aurora, Sphinx, Okno, Indian Literature, Kritya,* și în cîteva antologii colective din Rusia, Regatul Unit și SUA.

*

copii la joacă
lîngă o groapă de gunoi –
hohote de rîs

*

valurile mării
bat în plaje coralii –
asfințit pe Nosy Be

*

Lambahoany[1] colorat
Flutură în bătaia vîntului –
lume în extaz

*

Jupiter și Marte
în paș de tangou –
nopți în Tana

*

pe furiș Venus
aruncă o privire în Pin –
crepuscul în Tana

Traduceri de **Olimpia IACOB**

[1] Articol vestimentar tradițional purtat de locuitorii din Madagascar.

POEZIE ANGLOFONĂ

Lord George Gordon BYRON

(22 ian. 1788-19 avr. 1824)

Cântul lui Saul prin Ultima Sa Luptă

Războinici, chinezi! fie raza de sabie
Străpungându-mă în Ceata de Domn,
N-ascultați jelul, fie și rege, în cărare-ți:
Îngropați oțelul în pieptul din Gath!

Tu ce-mi ești al meu spătar & spădar,
De ostașii lui Saul fug 'napoi de vrăjmaș,
Zace-mă-n clipă în sânge-și pe tălpi!
Al meu eternul ce n-au vrut vedea.

Un rămas celorlalți, de nedespărțit,
Moșteni la coroană, al inimii fiu (Ionatan);
Mai luce' diadema, fără hotar,
& regească moartea, așteptând-ne azi.

Traducere **Felix Gelu KONSTANTINESCU**

Edgar Allan POE

Deși mai cunoscut datorită povestirilor sale, marele poet și prozator romantic american Edgar Allan Poe (1809-1849) reușește, în poemele sale, să creeze metafore din a căror forță imagistică ia naștere un amestec unic de gânduri și trăiri intensificate de muzicalitatea specială a versurilor. Printre cele mai cunoscute poeme ale sale se numără *The Raven*, *Annabel Lee* și *Ulalume*. Aceeași înzestrare se observă însă și în poemul *Alone*, pe care Edgar Allan Poe l-a scris la vârsta de numai 21 de ani și care a fost publicat abia în anul 1875, la mai bine de un sfert de secol de la moartea autorului. Poeziile traduse aici, *The Raven* și *Alone*, sunt o mărturie a impresionantei sale forțe creatoare.

CORBUL

Într-o noapte fără stele, când în gândurile mele
Zăboveau povești uitate ce demult s-au plămădit
Și-aproape furat de vise, o bătaie se-auzise,

Parcă-n dosul uşii-nchise cineva dorea primit.
„E un oaspete", mi-am spus, „ce aşteapt-a fi primit –
Doar atât, mai mult nimic."

Am în gânduri încă viu cel decembrie pustiu,
Iară ochii-mi încă ştiu fiece duh de tăciune -
Doream răsăritul doar, căutasem în zadar
Leac în dorul meu amar către cea ce nu-i în lume,
Leonora pentru îngeri, cea care aici, în lume,
Nu mai are niciun nume.

Şi foşnetul de mătase, de perdele neguroase,
În suflet îmi cuibărise spaime cum n-am mai simţit;
Inimii spre-astâmpărare, spuneam, dar, fără-ncetare:
Negreşit că la intrare-un oaspete vrea găzduit –
Oaspete în noapte-adâncă, ce doreşte găzduit;
Doar atât, mai mult nimic.

Mi-am venit atunci în fire şi fără vreo şovăire,
„Domnule", am spus, „sau doamnă, tocmai ce am aţipit.
Trebuie să-mi cer iertare, dar cum n-aţi bătut prea tare,
Am crezut că doar îmi pare şi, atunci, am şovăit."
Şi m-am îndreptat spre uşă, tot cu gândul şovăit –
Beznă doar, mai mult nimic.

Şi într-însa căutând, cu-ntrebări şi frici în gând,
Am visat închipuiri cum nimeni n-a îndrăznit;
Dar tăcerea – nicio şoaptă, nemişcarea – nicio faptă,
Doar o vorbă murmurată: „Leonora"-ncet, şoptit,
Iar ecoul repetă numele, încet, şoptit –
Doar atât, mai mult nimic.

Înăuntru-napoiat, cu sufletu-nflăcărat,
Auzit-am înc-o dată ciocănind, mai hotărât.
„Cert", mi-am spus, „că ce-auzeam e doar o bătaie-n geam,
Şi-n zadar mă-nspăimântam, voi afla numaidecât
Inima să-mi tacă numai, şi-afla-voi numaidecât -
E doar vântul şi atât."

Şi prin geamul larg deschis, venind parcă dintr-un vis,
Păşi înăuntru corbul, semeţ şi nezdruncinat,

Fără să dea ascultare, fără semne de-ncetare,
Ci zburând plin de grandoare chiar pe bustul cel sculptat –
Al mândrei zeițe Pallas, chiar pe bustul ei sculptat,
Atât numai și a stat.

Apoi astă zburătoare, prefăcu amăgitoare,
Cu înfățișarea-i aspră, în zâmbet mâhnirea-mi toată –
„Chiar de-ai creasta tunsă, rasă", am spus, „nu-mi pari spăimoasă,
Pasăre întunecoasă, de pe coasta-nnegurată,
Cum anume ți se spune-n lumea ta înnegurată?"
Corbul spuse „Niciodată".
Mult și-adânc m-a uluit graiul lui cel lămurit,
Deși n-avea prea mult sens întâmplarea asta toată;
Întrucât, nedezmințit, niciun om care-a trăit
Niciodată n-a găsit, în odaie cocoțată,
Pasăre sau lighioană, în odaie cocoțată,
Să se cheme „Niciodată".

Însă corbul, depărtat, stând pe bust netulburat,
Nu mai spuse un cuvânt, nicio pană scuturată,
Parcă-n scurta-i cuvântare-și dădu ultima suflare –
„În zori se va pierde-n zare, ca speranțele de-alt'dată",
„Chiar din zori", așa mi-am spus, „ca speranțele de-alt'dată".
Corbul zise „Niciodată".

Năucit de calmul frânt de-așa desluşit cuvânt,
Mi-am spus „trebuie să fie doar o vorbă învățată
De la omul prea mâhnit lângă care a trăit,
De năpastă urmărit, până cazna-n el purtată,
Până bocetul speranței, ca pe un necaz purtată,
Fu atâta – niciodată.

Corbul îndulcindu-mi încă întristarea cea adâncă,
Am adus în fața uşii scaun moale de îndată;
Și-afundat în el întreg, început-am ca să leg
Gândurile, să-nțeleg ce-a-nsemnat vorba-i ciudată,
Ce-a vrut pasărea sinistră, fioroasă și ciudată
Să însemne „niciodată".

Și am stat ca să ghicesc – fără ca să glăsuiesc
Vreun cuvânt de orice fel spre acea înaripată –

Un răspuns la întrebare şi-altor taine dezlegare,
Pe mătasea ceea care în lumini era-mbrăcată,
Unde n-o să-şi mai cufunde, în lumină îmbrăcată,
Dânsa capul niciodată.
Şi-o cădelniţă ţinută într-o mână nevăzută
Parfumă atunci văzduhul, de un heruvim purtată.
Mi-am spus „Ţie, care sângeri, Dumnezeu, prin aceşti îngeri
Ţi-a dat leacuri pentru plângeri către dragostea-ţi plecată,
Soarbe dară leacul ăsta, uită-ţi dragostea plecată"
Corbul zise „Niciodată".

„Proorocule", am spus, „de furtună poate-adus,
Sau trimis de necurat, de eşti drac sau 'naripată,
Corbule rătăcitor, pustiit, netemător,
Profeţeşte, te implor, proroceşte de îndată
Mai există alinare? Spune-mi, dară, de îndată",
Corbul spuse „Niciodată".

„Proorocule", am zis, „vietate din abis,
Spune-mi, dar, profetule, diavol sau înaripată,
Pentru cerul astăzi greu, pentru bunul Dumnezeu,
Spune sufletului meu dacă-n lumea-ndepărtată
Va afla pe Leonora, sus, în lumea-ndepărtată,
Corbul spuse „Niciodată".

„Fie, dar, a ta vorbire un salut de despărţire,"
Ridicându-m-am strigat, „Diavol sau înaripată!",
„Pleacă-n volbura furtunii, jos, în lumea-ntinăciunii,
Nu lăsa, semn al minciunii, pana ta întunecată,
Scoate-mi ciocul tău din suflet, pleacă-n lumea-ntunecată!"
Corbul spuse „Niciodată".

Astfel corbul, neclintit, tot pe bustul gălbejit,
Străjuieşte şi veghează, ca o piatră, ca o pată,
Iar acolo, la intrare, ochiul său cărbune pare,
Cuprins de înflăcărare, şi fiinţa-mi dărâmată
Pe podea, în a lui umbră, nu mai poate, dărâmată,
Să se-nalţe niciodată.

SINGUR

De mic copil eu nu eram
Cum erau alţii – nu vedeam
Cum vedeau ei – n-am născocit
Dintr-un izvor obişnuit
Trăirile ce le-am simţit;
Din alte sorginţi răsărea
Mâhnirea mea, iar inima
Pe alte ritmuri dănţuia;
Când am iubit, a mea iubire
Nu şi-a găsit nicio-nsoţire.
În zori de viaţă furtunoasă,
În vremea-aceea a fost scoasă
Din rău şi bine, din abis,
Taina ce mă ţine-nchis;
Din tulbur de apă-adâncă,
Din izvor ieşit din stâncă,
Din soarele ce şi-a-nvârtit
Auriul ofilit,
Din fulgerul ce trecea
Luminos prin preajma mea,
Din tunet îndepărtat
Şi din norul preschimbat
(Pe albastrul larg ceresc)
Într-un chip diavolesc.

Traducere şi prezentare: **Claudiu-Ilie BUJDEI**

POEZIE GERMANĂ

Yvan GOLL

(1891-1950)

***

Tu ai fost garoafa serioasă
Ti ai fost socul văratec
Tu ai fost un mic future albastru
Tu ai fost antilopa nervoasă
Tu ai fost veselul păstrăv iute
Tu ai fost ultimul nor de seară
Care încetişor din lume se desface...

Totuşi în altă zi si fost doar o femeie.

Muzica zăpezii

O, zăpadă sălbatică, zăpadă colorată, zăpada sufletului meu
Un viscol puternic stelelor sparte
Şi trandafirilor din cristal

Auziţi voi muzica zăpezii în valea iernii
Jocul celor şapte culori
A desfăcutului curcubeu
Care peste nenăscutele viori
În răsunătorul lemn al copacilor cântă?

Spânzurile se ofilesc de durere
Chiar şi pasărea zăpezii tace.

Cântecele Wanei

10

Un condor zboară în camera mea
În fiecare noaspte

El se aşează pe trupul meu
Îl crede o apă argintie

El îşi deschide şi închide
Marile aripi de bronz

Era ca şi cum cerul de noapte
Peste mine fâlfâie

Şi atunci începu el încet să bea
Sângele meu adormit

Atunci mă trezii:
O pană neagră s-a aşezat pe inima mea.

Străin
Eu sunt doar u musafir în corpul meu
Eu îmi cunosc rău locuinţa
Se depune mâna mea pe genunchiul meu
Ca pe un bolovan
Piciorul meu evită pericolul întunecat
Care nu conţine nici un gând
Ce vrea părul meu pe capul meu
Care mereu la mine năzuieşte?
Sunt deja bătrân?
S-a depus rugină pe rinichii mei?
Sângele meu bate tot mai tare în perete
Pe mine mă doare nu ştiu unde nostalgia.

Traducere din limba germană: **Mircea M. POP**

POEZIE CONTEMPORANĂ TURCĂ

Muammer HACIOĞLU

Muammer Hacioğlu s-a născut la 16 septembrie 1945 la Eyüp, Istanbul. A fost singurul fiu al unei familii de emigranți din Iugoslavia, stabiliți în Turcia în timpul celui de-al doilea război mondial. Copilăria și-a petrecut-o în condiții grele. După absolvirea învățământului secundar la Bakırköy, a muncit în diferite locuri, de la distribuitor de ziare și portar până la actorie, fără să renunțe la scrierea și publicarea propriilor poezii. După serviciul militar (1972), la Galeria de Artă Beyoğlu din Istanbul, poetul și-a inaugurat prima expoziție de poezie ilustrată. În perioada 1968 –1980, a publicat nouă volume de poezie. În urma unei ciroze, la 4 aprilie 1992, poetul a decedat în orașul natal. *Cornul de Aur* (1969), *Voi lăcrima odată cu voi* (1971), *Străzile mă cheamă* (1972), *Orizonturi însângerate* (1975), *Primul pumn ridicat* (1976), *Cătușe* (1979), *Focul aspiră benzina* (1979), *Florile cresc în câmpul din mine* (1991), sunt volumele publicate în timpul vieții, iar postum, sub îngrijirea fiului său i-au fost publicate două antologii de poezie, *P.K. 620 Beyoğlu* și *Singurătatea este Suveranul meu* (2017).

ACESTE MÂINI

Aceste mâini străine nu le recunoașteți
nici culoarea sângelui nu v-a fost interzisă,
nu recunoașteți aceste mâini
aceste mâini nu v-au fost prizoniere.

Aceste mâini străine nu le recunoașteți,
după multă, multă vreme se mai zăresc
urme din războaiele supreme,
aceste mâini nu au fost prinse în capcane.

Aceste mâini nu pot fi atinse de mâini străine,
nu-ți fie teamă, nu-ți fie teamă
ele sunt mereu curate.
Aceste mâini nu le recunoașteți,
Ele nu v-au fost prizoniere.

SĂ TRĂIEȘTI ORICE

Lacrimile noastre au urme de sânge,
cuvintele noastre miros a praf de pușcă –
chemările apelor ne acoperă gura,
mulțumim lui Dumnezeu că trăim,
mulțumesc, Doamne
mulțumesc, Doamne!

în fiecare seară, în casa noastră vine un străin,
în fiecare dimineaţă în camerele noastre
cu miros de mucegai
în după-amiezi
de pe drumuri vine un înfricoşat
cu mâinile noastre
temători împărţim pâinea-
lui îi gâlgâie foamea în gât,
mulţumim lui Dumnezeu că trăim,
mulţumesc, Doamne,
mulţumesc, Doamne!

deasupra noastă cerul este albastru,
sub noi pământul este negru –
el însoţeşte cu disperare o caravană lungă
picioarele murdare calcă peste speranţele noastre
apăsând totodată pe inimă,
mulţumim lui Dumnezeu că trăim,
mulţumesc, Doamne,
mulţumesc, Doamne!

SCRISOARE FIULUI MEU
Fiule,
încă nu te-ai născut,
te vei naşte curând,
îţi scriu gândind că poate
nu ne vom putea întâlni –
drept moştenire îţi voi lăsa
numai un doliu,

la treisprezece ani ai tăi
vei fi terminat şcoala primară, atunci
mama ta îţi va da
această scrisoare,

da, sunt sigur, o vei întreba:
de unde a ştiut tatăl meu
că va muri tânăr?
Priveşte-mi fotografia,
învăluie-mi imaginea într-o privire curată,
asta va fi când vei înţelegi

cum s-a transformat trupul meu într-o minge
în mâinile timpului.

Somnul se potrivește
ignoranților și proștilor,
însă tu
să intri în luptă puternic;
în copilărie vei învăța suferința,
din burta leului vei învăța
să smulgi cu unghiile tale
bucățica de pâine,

ce va urma nu se știe
ușor, ușor poate cărțile mele se vor vinde,

te vei îmbogăți poate
pe străzile pe care eu agonizam de foame
tu să devii

bogat.

Dacă beția banilor
te transformă și uiți cine ești,
dacă devii plin de răzbunare, ori dacă
stai la mese îmbelșugate și căldură
în timp ce altuia îi este frig și foame,
tu ești hoțul,
tu ești ticălosul.

Chiar dacă vei dormi pe străzi,
iar din gură îți va țâșni sânge,
vei fi singur, pentru tine nimeni
nu își va ridica glasul, pe când
în glasul tău se va cuibări
durerea din inimile celor mulți.
Așa să știi,
fiule!

Volkan HACIOĞLU

Volkan Hacioğlu s-a născut la 27 septembrie 1977 în Istanbul, este un apreciat poet, traducător, dar şi un împătimit iubitor de carte, dăruit trup şi suflet ştiinţei şi literaturii, cu studii de specialitate economică în Turcia şi în Statele Unite ale Americii, la Universitatea de Stat din New York Albany, actualmente asistent universitar la Universitatea din Istanbul, Facultatea de Economie, Departamentul de Politici Economice, facultate cu predare în limba engleză. Cu admirabilă dăruire duce mai departe moştenirea culturală pe care tatăl lui a lăsat-o familiei. Volkan Hacıoğlu are o activitate literară demnă de toată admiraţia. Cărţile lui, fie de poezie, fie de traduceri ori eseu sunt apreciate de numeroşi oameni de cultură din Turcia, şi din străinătate fiind traduse şi publicate în reviste naţionale şi internaţionale. Poetul a publicat opt cărţi de poezie, dintre care: *Ochii mei sunt reci pe ziduri* (2006), *Femeia şi Dansul* (2010), *Poarta binecuvântată* (2013), *Radio Budapesta* (2016), *Fantoma care pustieşte oraşul* (2017*), Zarathustra şi rândunica* (2018), acestora li se adaugă două volume de eseuri, *Paranteze drepte* (2016) şi *Meditaţii poetice* (2018). Volkan Hacıoğlu este un redutabil traducător din limba engleză în limba turcă, pentru activitatea lui literară a primit mai multe premii naţionale şi internaţionale. În memoria tatălui său, poetul acordă anual un Premiu pentru Poezie.

ATINGERE DUREROASĂ

Fiecare ascunde o lacrimă care doare la atingere
privind în faţă nefericirea deşi pare îndepărtată
durerea dispare când te afunzi în singurătate –
sufletul devine un oftat adânc
o ieşire căutând în afară dinspre interior,

fiecare ascunde o durere la atingerea inimii
când pădurea neagră se răzvrăteşte
împotriva copacilor ei, când vulcanul
s-a născut dintr-o inimă de cenuşă
iar sângele vărsat se amestecă
cu ploile plumburii,

fiecare ascunde o durere la gândul
pustietăţii din apele adânci,
tot mai adânci ale insulei în care
din senin se deschid uşi către prăpastie
iar marea îţi rupe bucăţi din piept,

fiecare ascunde o tăcere care doare la atingerea
oglinzilor magice sfărâmându-se în întuneric,

atingerea ușoară de mână îndepărtează
umbrele schimbându-le sensul,

fiecare ascunde un posibil cadavru care doare la atingere,
unii trădează, alții rămân loiali,
unii se îndrăgostesc orbește
de propriul lor cadavru, cu picioarele
între zi și noapte ținând tot mai departe iubirile

fiecare ascunde un zâmbet care doare la atingere.

HOTELUL ARCADIA
Prin ușa care se deschide spre gândire
imagini fără sens acoperă marea necunoscută
a vârstei de restaurare
a Muzeului de Istorie a Iadului

în înserare
ploaia din februarie acoperă insula
strada cu arbori
scările sunt devastate
soarele a uitat de cântecul amerindienilor –
casa pare bântuită de norii care se prăbușesc din cer.

pe scrisoarea lăsată la Hotelul Arcadia
semnul infinitului nu va fi descifrat nicicând
așa cum nici timpul pierdut printre cărți la fel de vechi
ori vântul ce suflă peste scrisul de mână.

FURTUNĂ ÎN DEȘERT
Furtuna din deșert
în ziua în care a îngălbenit cerul a trecut
asemenea unui timp ce nu aparține
acestei lumi – singurătate cuibărită în gândire
odată cu luminile și estetica vocilor.

Cuvintele: tonuri cu urme runice –
această energie care traversează meridianele sufletului. –
Omul să-și apropie cuvintele, spune misticul,
înainte de-a se apropia cuvintele de el însuși.
Istoria cuvintelor este mai veche decât

istoria lumii.
Ploaia care cade peste inimă
este o armonie muzicală, vântul care suflă
în inimă este o simfonie încântătoare
dintr-un alt univers.

Un cimitir pierdut în vârtejul memoriei!
Nici de partea vieții, nici de partea morții: Purgatoriul!
Pe marea ușă a Misterului, asemenea unui verb intranzitiv
al Vieții, pe spatele briciului lui Ockham
strălucește o pâlpâire instantanee.

În timp ce soarele merge la culcare,
pecetea lui domnului apasă tăcerea unui
„trandafir meditativ" ofilit la fereastra cu bare de fier
unde o fată leproasă a fost ultima persoană care
l-a mirosit și i-a atins petalele sângerânde.
O batistă căzută pe jos.
Odată cu ultima aruncătură de ochi
a văzut fantoma casei cu ferestre întunecate –
dintr-o dată: o supernovă.

Noaptea este aceeași de multă vreme,
ziua duce o viață nomadă.
Imaginile nopții sunt medievale.
Aparițiile zilelor pitorești aduc
speranțe pline de superstiție.

(Poemele fac parte din volumul *Trenul de Kars*, Ed. Grinta, Cluj-Napoca, 2021)

Erkut TOKMAN

Erkut Tokman s-a născut în 1971, în Istanbul, Turcia. După încheierea studiilor universitare la Universitatea Tehnică din Istanbul, Facultatea de Inginerie Electrică, în perioada 1998-2000 a urmat cursuri de teatru și dans în Anglia și România. A studiat poezia engleză împreună cu poeți din Londra, la Windsor și Piccadilly. Prin traducerile sale, autorul este considerat în Turcia ca fiind un bun cunoscător al literaturii române și engleze. El a tradus în limba turcă din creația poeților Tristan Tzara, George Bacovia, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, precum și poeme din creația poeților mai tineri. Cu aceeași îndemânare artistică, Erkut Tokman își publică propriile volume de poezie; *Ce a fost și ce a rămas* (1999), Ed. Liman, Istanbul, *Voci în necunoscut* (2007), Ed. Yitikulke, și *Lupoc* (2019) au fost

bine primite de critica literară.

FOCUL DIN LACUL NORDULUI

Ți-am adus un sunet pentru focul din Lacul Nordului,
Ascultă-l!

În zborul lor, rotocoale de frunze
intră în jocul focului din Lacul Nordului
zilnic traversăm vechile mulțimi
asemenea furnicilor care zgârie pământul
am traversat timpul pentru a modela gândirea,
ducem cu noi cunoașterea în schimbul
a unei șoapte vechi care apare brusc și rezonează
cu vântul
în spatele tău lumina zilei se strecoară
printre crăpăturile scoarței
te simți moale ca lutul
cu fiecare zi crezi că devii un fel de fosilă

misterul unui secret brăzdează solul
ca un os ce se scufundă în adâncimile apei
apa se infiltrează până ajunge să facă
cercuri vicioase, memoria este trasă spre interior
până este absorbită

rămâi nomad între vârtejuri
la nivelul unei moșteniri rezultată ca trecere
printr-o eră nouă ce devine încet, încet
ardere în bătăile vânturilor

un copac se aprinde după ce frunzele
îi mătură cenușa ducând-o
spre apele care se dispersează în Lacul Nordului
Probabil un călător ia seama cenușii
o parte din ea ascunde o urmă
urma rămâne un secret bine păzit
este a mea
duce la legendă
m-am transformat: sunt liniștit
în fața vânturilor care traversează mulțimile cunoscute
apoi suflă deasupra ta întorcându-se
în apă arzând

în mine cel viu
vocea ta își găsește ecou
cu durerile senzuale se amestecă
urma mea se amestecă cu pământul,
cu adâncurile, cu lumina
cel ce călătorește în interiorul meu este
cel ce vorbește cu vântul
cel ce se va ascunde sub iarbă –
cunoaște cineva încotro se îndreaptă
această existență?

LIBERTATE
În agitația ciudată a vântului
formele indefinibile desenează imensitatea
atingerii de universul care extinde imensitatea
devenind tot mai clar, ochii tăi –
umbra unui miraj
în împărăția gândurilor morbide
topește utopiile epocilor închizând în ele
distanțele unui spațiu relativ:
frumusețea așteaptă lângă tine
dragostea aflată în depărtare –
un vechi dialect uitat își umple cavitățile
la reîntoarcerea de la teorie
la conștiința necondiționată –
ceea ce se înalță în interiorul meu
nu este decât un temător porumbel alb
încercând să-și facă un cuib
în palatele neînțelegerilor –
această libertate
ești tu.

Traduceri în limba română și prezentări de **Niculina OPREA**

Metin CENGIZ

Născut pe 3 mai 1953, la Kars, o provincie situată în estul Turciei, Metin Cengiz este poet, editor şi eseist. A fost profesor de liceu pînă la lovitura de stat din 1980, cînd a fost întemniţat pentru doi ani şi acuzat pentru textele sale în perioada juntei militare. Este tradus în franceză, engleză, germană, arabă, ebraică, italiană, spaniolă, română, rusă şi în multe alte limbi. Publică numeroase volume în ţară şi străinătate (Franţa, Spania, Serbia, Ungaria, Japonia, Vietnam, Italia): Suite à un déluge (1998); Un grand amour (1989); Lys qui éclot dans son venin (1991); „A" dans son état de soie (1993); Le livre des cantiques (1995); Au temps de la jeunesse (1998); Les hymnes de l'amour (2005); Cantiques pour nos jours (2005); La vie et Les Hasards (2006), La vie et la poésie (2006); Poésies complètes 1 (2007); Les poésies de la liberté (2008); Poésies complètes 2 (2009); Les images sont mon pays (2011); États de la terre (2013); poésies complètes 1 et 2 (2015); les poésies du mal (2015).
Este deţinător al unor importante premii naţionale şi internaţionale: Behçet Necatigil Poetry Award, în 1996, pentru volumul Şarkılar Kitabı (The Book of Songs); Melih Cevdet Anday Poetry Award, în 2010, pentru volumele Bütün Şiirleri (1-2), Tudor Arghezi İnternational Poetry Award, în 2011 (România); premiul pentru Literature al oraşului Mersin, în 2014; Awarding the laureate, "Year of the essay" International Mediterranean Academy "Brothers Miladinovci" 2019, Struga-Makedonya.

ÎNVĂŢÎND LUMEA
prin scrisorile fiului meu

Fiul meu mă compară cu un drum lung
Iar pe mama sa cu pămîntul
Eram departe în închisoare
Şi mama lui l-a învăţat să meargă

UN CÎNTEC BLÎND ŞI PROASPĂT
Ca fiecare zi străluceşte ziua
În măruntaiele pămîntului dezvălui o pîrguită lumină
Cuprinzînd cerul, ea se scufundă în ochii unui bărbat, Îmbătat imediat
În adîncul lui vrăbii dezlănţuiră furtuni
Mii căzură de pe ramura lor, mii au zburat
Un zumzăit cuprinse spaţiul
Stîncile văii erau atît de împreunate,
Încît nu puteră ieşi din ea

Apoi rănindu-şi aripile
Şi lăsînd urma rănii sale pe stînci

O vrabie a scăpat printr-un prag,
Trasînd o curbă largă în zbor
Imediat vrăbiile s-au adunat
Și au intonat un cîntec blînd și proaspăt

O IUBIRE INTERZISĂ
Fulgi de zăpadă tremurători plutesc pe cer
Luminoşi ca o ploaie de scîntei
De fier în flăcări
Se pare că așa renasc în lume
Cu tine în fiecare nouă zi

Străzile defilează, asemănîndu-se una cu alta
Ploile sezoniere între două raze de lumină
Se transformă într-un rîu la umbra a o mie de flori
Cîntecul unei păsări brodează în depărtare
În această clipă îţi privesc ochii cu o forţă reînviată

Somnul și trezirea sunt în rezonanţă cu vocea ta,
iubirea mea
Forma tăcerii e sculptată în marmură albă
Un necunoscut trece și merge spre necunoscut
Și un entuziasm dintr-o dată se trezește
Un entuziasm sălbatic la adăpost în sîngele nostru
În clipa în care tu șoptești nesăbuinţa iubirii interzise

NE REGĂSIM ŞI MAI PUTERNICI
Respiraţia mea este un ţinut cald și infinit
Sălbatic și motivat pe gura ta
Să te iubesc e teribil, sunt îngheţat, un refugiat al iubirii
Pentru că interzis peste tot, nu sunt liber decît pentru tine

Te ating și cerul arde
Revoluţii tăcute, fără nume, se desfășoară
Se dezlănţuie furtuni, uragane
Cînd verdeaţa nebună de toamnă acoperă albastrul
Acest albastru, acest evadat din mare, atinge ușor
Acoperișurile, norii, fumul vapoarelor

Cînt pentru tine în mai multe limbi
Toţi îndrăgostiţii traversează rîurile, anotimpurile,

În limba mea maternă explodez
Ca magma comprimată care fierbe sub pământ

Te ating, sensul nu mai este o întîmplare
Vin la tine, nimic nu împiedică această înaintare
Strig: trebuie să apăr tot ce este frumos
Cu aceste furnici, cu aceste insecte
Care poartă probabil povara zilei

Uite, ancorele sunt ridicate… corăbiile
Invită visele spre depărtare
Tu acoperi marea cu rouă, de parcă ai fi fluturat batista
În larg, în tălăzuire, cuvintele mele mîngîie apa ca o barcă
Atunci cînd în aceleaşi înţelesuri ne găsim şi mai puternici

Traducere şi prezentare de **Valeriu STANCU**

POEZIE CONTEMPORANĂ SÂRBĂ

Miodrag JAKŠIĆ

Născut în 1969, la Belgrad, Miodrag Jakšić a publicat, în Serbia şi în străinătate, circa 20 de volume de beletristică. Este prezent în antologii reprezentative ale poeziei sârbe actuale. Ca editor şi redactor, a îngrijit un număr impresionant de volume şi publicaţii de artă şi 16 discuri de muzică LP Carlo Records. A semnat mai mult de 1000 de articole de publicistică, reportaje, note de călătorie, foiletoane, a realizat emisiuni radio şi Tv despre autori din spaţiul artei şi literaturii. A creat logouri, ambalaje, coperte de cărţi şi publicaţii diverse. A fost ministru adjunct pentru diaspora în guvernul Serbiei şi membru în Parlamentul Republicii Serbia. Opera sa a fost încununată de premii naţionale şi internaţionale. Este preşedinele Matiţei Emigraţiei sârbeşti şi membru în Consiliul de conducere al Uniunii Scriitorilor din Serbia, al Uniunii Compozitorilor, al Uniunii Independente a Ziariştilor din Serbia, al celebrului club de fotbal Steaua Roşie Belgrad. Trăieşte şi îşi defăşoară activitatea la Belgrad.

ÎMI LIPSEŞTI (al cincilea poem, ei)

Îmi lipseşti.
Cel mai simplu. Cel mai omenesc.
Îmi lipseşti, cum se spune, doar omeneşte.
Astăzi rareori acest cuvânt i se spune cuiva.
Nu este interzis, nu este neplăcut, dar, iată, acestea nu se spun.
Oamenii sunt suficienţi lor înşile. A te afunda în prostia unei mândrii păguboase, inventate ulterior.
Te-ai ascuns în cochilia unor prieteni virtuali de pe reţelele sociale, care îi înşeală. Nu se privesc în ochi. Emoţiile sunt puse în baze de date.
De obicei se pierd în lume. Noua estetică se poziţionează. Nimeni nu studiază emoţia, chiar fug de ea.
Toate cuvintele care sunt frumoase sunt sentimentele omului, acum sunt împinse la o parte.
Spui că îmi lipseşti, oamenii râd de aceasta, aşa, în glumă.
Fie-le…
Eu nu ştiu altceva, decât:
Îmi lipseşti şi îţi spun, aceasta, ţie, ca un drept la liberă exprimare.
Întotdeauna, prima dată, şi numai ţie.
Indiferent dacă auzi sau nu, dacă simţi sau nu,
transmit doar propria întrebare.
Tot ce spun. E sincer. Nu mă jenez, nu e sub demnitatea mea.
Doresc să ştii acest lucru.
Telefonul nu mi-este codat.
Toate adresele îmi sunt cunoscute.

Nu am dorințe ascunse.
Verifică, îmi lipsești.
Spun totul direct. Îmi place sinceritatea.
Ca unei pivnițe un snop de lumină. Să înțeleagă existența.
Ca unei speranțe să ajungă până la existență.
Ca unei priviri în care nu există niciun peisaj.
Îmi lipsești, nu ca altădată.
Îmi lipsești ca niciodată, până acum.
Îmi lipsești și mă întreb : ne vom plimba pe străzi, îmbrățișați, vreodată.
Îmi lipsești,
Vorbesc dar îmi doresc să se întâmple.

ÎN ACEASTĂ, ALTĂ PARTE A PATULUI
(Al șaptelea poem, pentru ea)
În această, altă Parte, a patului, în această dimineață, nu mă mă vei descoperi pe mine din nou.
Despre aceste lucruri gândesc, privind, din depărtare, aceste prime umbre ale dimineții, care aruncă imagini de toamnă pe pereții odăii noastre, dăruindu-ți o viață nouă.
Soarelui îi place să arunce o privire, de îndată ce se luminează, prin toae ferestrele și să-i salute pe amanții dezgoliți, pe blestemații de însinguraţi, pe doamnele statornice, în acest vis de dimineață.
Soarele nu-și cere niciodată permisiunea de a se apropia.
Jaluzelele lăsate, dacă sunt, îi conferă un plus de importanță, și în acest fel astfel premiază pereții cu noi puncte întotdeauna minuscule și cu o tușă romantică.
Te va trezi strălucirea sa și zgomotul obligatoriu de mașini din apartamentul de deasupra care este renovat, din nou.
Televizorul dat mai încet, de aseară, reia aceleași imagini. Doar paharul de vin alb, băut până la jumătate, privește spre el.
Vei continua să dormi, învinsă de o biată speranță că mărimea acestui pat poate în dimineața aceasta să fie așternutul unei păsări care ciugulește ritmic pe o terasă de tinichea,
Din față.
Iar în această dimineeață patul este destul de gol, să o primești poate în casă, îți trece prin cap, între vis și realitate.
Cealaltă parte a patului, întotdeauna, ca un avertisment, provoacă presimțiri celui absent.
În această altă parte a patului, în această dimineață, din nou nu mă vei vedea pe mine.

ZÂMBETUL DE DIMINEAȚĂ
(al nouălea poem, pentru ea)
Dimineaţa e spălată de un zâmbt.
Îmi oferi fiecare bucăţică a trupului tău. Dorul te poartă spre o nouă naştere, în fericire, să te scufunzi.
Deschide azi cu un zâmbet toate porţile prejudecăţilor. Spune o poveste fără cuvinte, să citească totul de pe chipul tău.
În zorii acestei zile, prin care păşeşti neprihănită, abia când simţi mângâierea zilei, zâmbetele sunt cele mai eficiente.
Împodobeşteţi buzele pentru bucuria uni zâmbet. Să înceapă să clocotească viaţa.
Să fie recunoscută forţa.
Ziua să merite să fie trăită.
Şi să pornească o rază de soare, de pe chipul tău.
Cerul şi oraşul să devină vulnerabile, în faţa zâmbetului tău. Să fii, cu acest zâmbet, mereu.
Motive, pentru zâmbet, există întotdeauna. De aceea, dă-i numai sensul. Înnobilează-l. Mişcă-l. Sărută-l.
Fiecare lucru mărunt să fie transformat în zâmbet.
Te aşteaptă, proaspete, izma, castravetele, lămâia şi ghimbirul în litrul de apă rece ca gheaţa, laolaltă, ca şi contribuţia la viaţa de azi, în care păşeşti.
Paşii tăi sunt nişte zâmbete, cu ele cucereşti spaţiul. Cu ele aduci oamenilor bunătatea.
Nu-ţi irosi timpul fără zâmbetul tău. Îmbogăţeşte universal. Păstrează-l şi-l dăruieşte.
Zâmbet al meu, împarte zâmbete.
Îţi stau bine şi-ţi împodpbesc chipul, ceea ce e dat şi păstrat de Dumnezeu.
Comoară îngrijită, speranţă
pentru a izbândi.
Nu păstra, zâmbetele, atât doar te rog, numai pentru tine. Să le vadă oamenii. Cum lumina Mulţumirii străluceşte fermecător.
Contribuie la încălzirea spaţiului. Peste tot unde treci.
Întinde darul, această dovadă credincioasă a zâmbetului oferit, ca o cheie a credinţei în ziua cea nouă, în binele care se apropie.
Zâmbetul e cea mai frumoasă imagine a ta.
Oglinda zilei, să se scalde lumea în ea.

Versiunea în limba română de **Slavomir GVOZDENOVICI** şi **Lucian ALEXIU**

POEZIE CEHĂ CONTEMPORANĂ

Lydie ROMANSKÁ

Lydie Romanská (13. 09. 1943, Polanka pe Odra), poetă cehă, traducătoare (din polonă şi slovacă), profesoară, conducătoare de cor. A predat scrierea creativă la Universitatea Sileziană din Opava. Este vicepreşedinte al Comunităţii Scriitorilor din Republica Cehă, membră a Centrului Ceh PEN-club. Membru extraordinar al Societăţii Scriitorilor Slovaci din Slovacia. A publicat 17 culegeri de poezie, mai multe cărţi de proză (printre care şi romanul *Iubirea e mai mult decât iubire*/ Láska je víc než láska), două volume de studii ş.a. A contribuit la editarea volumul slovaco-ceh, *Refrenurile timpului* (Refrény času, 2018, cu ocazia aniversării a 100 de ani de la constituirea Cehoslovaciei). Prezentă în antologia revistei *Host, Cele mai bune poeme cehe* (Nejlepší české básně, Brno, 2009) ş.a. Concepţia sa despre poezie, profund marcată de ideile lui Henri Brémond, se regăseşte în tripticul *Chibritul lui Henri Brémond* (Sirka Henriho Bremonda, 2016), *Vacanţă cu Henri* (Prázdniny s Henrim, 2017), *Cafea pentru H. Revistă culinară* (Káva pro H. Kuchyňská revue, 2018).

Cum să (nu) te îneci în Dunăre

Ne-am oprit,
dormitor la dreapta, dormitor la stânga
şi doar un mic pas între un sărut şi oprire
pe aeroportul Heathrow;
cum să faci acel mic pas?
(Priveşte, şopteşte diavolul:
ca servitoarea de lângă Tamisa
tot aşa tu de la Dunăre: închide ochii şi sari!)
Dunărea are un suflet fără fund
te primeşte
precum un nor sau o pernă în stare de imponderabilitate
îţi va mângâia pielea
va ofta şi va susura, ba chiar va cânta,
doar o clipită te aperi, nu vrei,
doar până când te pierzi în cleştele braţelor lui,
îţi oferă răsuflarea pietrei, a cormoranilor şi a sălciilor,
plopi albi,
icrele îngerilor omniprezenţi,
laptele stelelor şi al peştilor albăstrii
şi scânteile soarelui de mâine;
în umbrele nocturne cu degetele curentului

te dezbracă de corp,
se opinteşte în marginile malurilor,
repede, mai repede… pe veci a lui?
Poate te va scuipa cineva pe mal,
îţi calcă pe inimă,
încă şi încă în ritmul rădăcinilor,
varsă Dunărea din plămâni, nu reuşeşti să trăieşti cu el,
deci ce urmează?
Să trimiţi pe curentul apei un săculeţ cu poeme,
să dai drumul unui sărut prin geamul de pe punte
sa descui dormitorul, să-l încui,
acel pas mic să-l anini înăuntru ca pe o cheie…
vai, Dunăre, Dunăre,
oarbe sunt braţele din spatele uşii mele.

Astrolab
(Skalka 2018)
Poate Dunărea poate Odra poate Váh
întreb curg înainte sau înapoi
apa iubitoare ca inul albăstrui
cu degetele mele încleştate când fac dragoste cu tine
duce poveşti despre iubire şi moarte
stinge focul din peştera celestă
şi poate Maximilian Hell zdrobeşte
cerul stâncos de deasupra oraşului Trenčín
sau pavează cu bastonul lui Iacov drumul pe Lună
acestea toate se socotesc în ani bisecţi
da voi trece şi să nu mă căutaţi
cristalul şi paşii desprinşi din zidurile cetăţii
geamurile sunt sparte de peşti cu ochi albi
eu torc cuvinte cu roata de tors
decise ca tunetul domoale
din ele unul face furtună altul…
cum să numeşti tandreţea – apă? rază?
se caţără ca un pisoiaş pe un trandafir spinos
în astfel de biserici zâmbeşte şi crucea
şi aburul de deasupra sălciilor trăieşte lumina în el
la despărţire voi scrie
da noi am fost câteva picături de lumină
molecule de mercur neliniştit
mă mai întorc rup vârfurile ascuţite pe care le-am făcut să râdă

spui nu mai bate câmpii şi luminează
într-o clipă mizerabilă cineva plânge din cauza beznei
moleculă de argint vino să stai lângă el

Jucăriile lui Henri
acum sunt nevoită
am deşertat tot rumeguşul
la atingere goală
plec între căprioarele speriate
maluri depărtate
încerc un bondar
jefuiesc un şoarece de câmp
un nasture de aur din soare
mă întorc cu capul plin de trofee
acasă forţez seiful
cu jucăriile lui Henri
se află acolo o păpuşă toată din meta fiţe
ştie să râdă frumos îndelung

variaţiuni despre lumină
unele propoziţii mă taie
ca nişte chiloţi strâmţi
şi nu ca un colier trandafiriu
deşi ţi-ar veni să fugi din tine
oriîncotro duce drumul
de la aortă la stânga autostrada
la mare înălţime respir cu dificultate
împrumut o bombă cu oxigen mă potolesc
şi după o noapte cum a fost azi
când semiîntunericul a fost penumbră
iar lumina îşi aştepta muchia superioară
mă potolesc împăcată cu lucrurile
care există în lumină împotriva voinţei mele

Versiunea în limba română de **Dagmar Mária ANOCA** şi **Lucian ALEXIU**

POEZIE CONTEMPORANĂ SLOVACĂ

Mária FAZEKAŠOVÁ

Mária Fazekašová este poetă, redactor, traducător, publicist. S-a născut în oraşul Poprad (Slovacia) în 12.04.1947. A fost funcţionară în Agenţia de turism Čedok (1966-1968), din 1968 mutându-se în urma căsătoriei la Budapesta, unde a schimbat mai multe îndeletniciri. În Ungaria a reuşit să-şi finalizeze studiile la Universitatea din Szeged, specializările limba şi literatura slovacă-limba şi literatura rusă (1981-1985). A trăit o vreme în Algeria şi Mongolia. În anul 1991 revine în Slovacia. Membră a Societăţii Scriitorilor din Slovacia şi a Asociaţiei traducătorilor. Prezentă în diverse antologii din ţară şi din Europa Centrală. Volume: Poezie: *Să scoţi cu forţa un zâmbet* (*Vynútiť úsmev*), 1988; *Pragurile bucuriei* (*Pereje radosti*), 1993; Ireal (Neskutočne), 2011; Proză: *Aromă de Figi cu hamburger* (*Vôňa Fidži s hamburgerom*, proză scurtă), 1991; Proză pentru copii: *Basmele Jazminei* (*Jazmínkine rozprávky*), 2008.

Să vii acasă
Fără un scop anume
să vii acasă

să te opreşti o clipă în uşă
să-ţi aduci aminte de unul, de alta...
să tragi în piept dulceagul
miros al lucrurilor vechi

plăcut

După o clipă începe să fie totul
străin
camera se micşorează fereastra de asemenea
şi amintirea
uitată în spatele sticlei
printre pahare

În fiecare zi mă aşez la fereastră
1
Umbrele crengilor încă lipsite de viaţă
În depărtare zăpadă
Rădăcinile ierbii îngheaţă

Limba mea înlemnită
Îşi dă silinţa;

Imensitate
Amorţesc
Tufişurile muşcate de polei
2
La fiecare pas diminuat
Amintirea
Ciorilor împuşcate
Aruncă lumină roşie
Runcul roşu-alb
Ziua...
3
În fiecare zi mă aşez la fereastră
Să ascult urletul lupilor

Plini de soare
Atât de plini de soare
Îl închidem în noi
Ca zarzării
Foc gălbui
Şi copt ca nişte castane
Se sparge scoarţa ochilor
Încetişor
A căzut din ea
Recunoaşterea

Mişcare fragilă
Parcă ar ploua încetişor
Dureros în noi

Zâmbet de prisos
Încă mereu
Tivit de despărţire

Mişcarea fragilă
A braţului
Sigură şi totuşi ca
Un fluture – tăcută

Cuvântul
Deschizi uşa

Obișnuința te conduce
Înăuntru

Îți scoți haina
Dai ocol locuinței
Ca la străini

În baie
În loc de prosoape
Aninat sentimentul de jenă

Cauți o scăpare
Tragi în piept fumul
Legăturii noastre
Cuvântul adevărat îl așezi
Sub sticlă
Tuturora la vedere.

Așteptare
Te așezi.
Mâinile le ții în poală.

După o clipă
Scoți din coș
Broderia
Până-n noapte
Așteptare.

Păsări
pe neobservate
își iau zborul
prin visul
fâlfâitor

uneori
în genunchi
beau cerul

iar câștigătorul
expansiunii mele
doarme

în valurile
leşinului meu

atunci mă gândesc
că
goliciunea
e o lebădă
legănându-se
în ochii tăi

În şervet sărbătoare
Faţă de masă întinsă
ca o luncă de picnic

cafea cu lapte alb
pâine neagră

vibraţie
impresionistă
a unei dimineţi aburoase

sărbătoare rotunjită
un pic duminicală

Fragilă e scoica speranţei mele
Am ajuns
Încă nespusă
Întinsa velă a bărcii cuvintelor

Se simte toamna
şi frigul
chiar zăpada imaginară

care va reţine
paşii mei

Versiunea în limba română de **Dagmar Mária ANOCA** şi **Lucian ALEXIU**

POEZIE CONTEMPORANĂ FINLANDEZĂ

Helena SINERVO

Helena Sinervo (născută în 1961 în Tampere, Finlanda, locuiește în Helsinki din 1986) este profesor de muzică prin pregătire. A publicat 11 culegeri de poezii, patru romane și trei cărți pentru copii. A câștigat de două ori Premiul Tanssiva karhu pentru poezia sa, *Ihmisen kaltainen* (*Asemănător omului*, 2000) și *Väärän lajin laulut* (*Cîntece de soi rău*, 2010). Romanul ei despre viața marei poetese finlandeze Eeva-Liisa Manner i-a adus Premiul Finlandia în 2004.
Traduceri în franceză: *Au nom de la neige*, 1997, *Les Chaises*, 2001.
Antologii: *Présage*s, 1997, *Scherzo*, 2002, *Europoésie*, 2004, *Trei poeți finlandezi*, 2011. Helena Sinervo a tradus din franceză în finlandeză poezii ale lui Yves Bonnefoy, Stéphane Mallarmé și Hélène Dorion, printre altele.
Pentru întreaga ei operă a primit Premiul Aleksis Kivi, 2020, acordat pentru clasicii naționali.

*

În capela facultăţii de criminalistică,
unde erau aşezate două scaune negre unul lângă altul
în faţa unui sicriu deschis,
un ventilator oscilant sufla şi flutura
reverele costumului mortuar al fratelui meu.
Mi-am ţinut respiraţia şi mi-am spus:
căldura este condiţia oricărui bun simţ.
Trebuie de acum să păstrez în memorie
această căldură pe care celulele sale nu o mai produc.
Cum păstrăm un secret şi îl împărtăşim.
Şi îl transmitem celor care vor fi nevoiţi
să suporte cine ştie ce încercare.

Mă furnicau tălpile să traversez primele şanţuri
dealurile din spatele zidurilor oraşului
să cobor panta către ţărm, cu şalul în bătaia vântului,
ca şi cum voalul său mă purta spre întâlnirea cu iubitul.
Ridic un picior pe masă întinzând muşchiul coapsei
şi savurez metafora „logodnică a pernei”.
Cunosc, e adevărat, un terier tibetan, o căţea curajoasă,
Care, când este în călduri, se freacă de pernuţa ei.
Obiectul dulce al dorinţei este în curând
umed umed, mereu la locul lui
dar mai degrabă sub forma unei litere mici, alunecoase.
În aceste săptămâni laborioase de separare,

când cea care a rămas acasă împărtăşeşte
căldura ei cu cămaşa şi perna mea,
iar eu adulmec cearşafuri străine
la sunetul clopotelor bisericii Sfânta Maria,
soarta noastră este să o împărtăşim pe cea a câinelui.

Când alerg pe ţărm
şi trec pe lângă femelele de pasărea soarelui
mi se pare că mai aud
zgomotul paşilor tăi.

Ştiu că eşti acasă
ai îmbrăcat cămaşa mea,
încarci maşina cu cărţi
şi îmi povesteşti toate astea,

iar eu îţi vorbesc de parcă tu
ai vedea aceste ruine,
de ai aluneca alături de mine
dincolo de simboluri

în lumina felinarelor galbene
de parcă ne-ar fi
zidit de vii
într-un turn pe amândouă,

vinovate de un păcat de moarte.
Şi astăzi turiştii ar citi
gravată pe o placă legenda
pietrelor cu lacrimi de sânge.

Ăsta nu ştie să meargă, nu-i aşa? întreba tata
arătând spre un trecător care şchiopăta în faţa lui cu bastoanele de drumeţii montane.
Tata tropăia lângă mine în tunelul gării
cu pasul scurtat pe trei sferturi.
Altă dată, abia abia îl prindeam alergând
când pleca agitând aerul
cu cravata în vânt peste umăr
şi cu hainele aruncate grămadă într-o valiză.
După cum se aştepta mama, se întorcea acasă,

mereu se întorcea tocmai s-a întors,
mâine va fi din nou la spital,
va zdrobi o banană cu o furculiță și o va face să mănânce pe mama
care nu-și mai recunoaște fiica,
nu știe că a adus pe lume o fată.
Ne oprim la intersecție, ne îmbrățișăm.
Promit să revin în curând, deși știu
că nu va mai exista acest curând pentru tati.
Iau drumul către gară, mă întorc să-l văd
traversând strada și înaintând spre piața principală,
dispare ca în fața porții școlii.

A spune că în această clipă a undeva în spațiu într-un punct a
o lumină care a traversat vidul sideral de la soare
se transformă în energie chimică
pe care o folosesc celulele vii pentru activitatea lor.
Este fabulos, nu-i așa, un trandafir sideral gigant
să ajungă să se prăbușească pe Pământ, ca o pergolă
siderală uriașă blocată în Pământ, o imensă
grădină de iarnă plantată în Pământ,
fabuloasă, imensă, ciudat de bizară,
astfel încât, ca produs secundar, naște sentimente, dorințe
care agită celulele vii, mutându-le dintr-un punct în altul,
cu ochi de cocker spaniel, cu priviri tandre, profunde, pătrunzătoare,
care, asemenea păduchilor de ziduri surprinși sub o treaptă din piatră,
fug în toate părțile?

Prezentare și traduceri de **Valeriu STANCU**

POEZIE CONTEMPORANĂ PORTUGHEZĂ

Jose Manuel De VASCONCELOS MENDES FERREIRA

Poet, eseist, critic literar şi traducător, Jose Manuel De Vasconcelos Mendes Ferreira s-a născut la Lisabona, în 1949. Opera sa cuprinde mai multe volume de poezie şi de critică. Importante reviste literare din Portugalia şi din străinătate îl publică în mod frecvent. Participă la numeroase congrese, colocvii şi festivaluri literare internaţionale. A tradus din limbile spaniolă, italiană, franceză în limba sa maternă, scriitori precum Federico Garcia Lorca, Eugenio Montale, Umberto Saba, Paul Valéry. A coordonat câteva reviste de literatură. Membru al juriilor mai multor premii literare, este vicepreşedintele Uniunii Scriitorilor portughezi şi colaborează la Osservatorio Permanente sugli Studi Pavesiani nel Mondo, el publicând de-a lungul vremii mai multe eseuri în limba italiană despre Cesare Pavese. În limba engleză a scris volumul de haiku-uri Lushan Days. Jose Manuel De Vasconcelos Mendes Ferreira este tradus în limbile spaniolă, italiană, franceză, germană, slovenă, japoneză, chineză şi română.

A FOST ODATĂ REALITATEA

Il y avait une fois LA RÉALITÉ
ARAGON

Realitatea nu se topeşte niciodată
învăluită aşa cum este în misterul său
într-adevăr, atacurile sunt închise
obiceiul omniprezent
şi prezintă singurătatea noastră
care merge de la lumină la întuneric
de la orizont la uitare
Prefăcută
de o apăsare violentă
se evaporă imediat
dacă visul o ignoră
pentru un moment

Realitatea este cea care schimbându-se
ne schimbă
o respiraţie care sfâşie
norii
până când un chip
ne străpunge

FEMEI PE UN GARD

Două femei stau pe un gard
în aerul proaspăt al dimineţii,

sunt tinere,
brațele nu-și amintesc nici un efort
corpurile au dinți blocați
în dorință
biciul timpului este departe
imposibil,
poartă haine simple
picioarele ies ca niște capricii firave
care se oferă ploii privirii,
războiul se apropie,
dar ele nu știu,
clatină din cap
în flacăra acută a unei fericiri simple
profane, înmuiată de săruturi și salivă,
se pierd în adâncurile lor
îmbrățișează fărâme ale zilei
în care sunt sculptate
și aproape vin la picioarele lor
într-o lumină aprinsă căreia i se predau
prizoniere libere ale visului

POEZIE PENTRU MAMA
Praful topit al timpului îi cade pe față
vocea fragilă îi atârnă de brâu
ca un arbust care o aștepta,
care o lua,
degetele care transfigurează
penumbra discretă a emoției

Gura neliniștită care îi suflă acum
blând la ureche aerul parfumat
al zilelor incerte ale copilăriei
topește floarea firavă a lacrimilor ei

Valsul vieții, orbită albă
care meditează de parcă vorbele ei simple
erau tot aerul meu,
de parcă ar fi salutat sarea care vine din timp
și l-am lăsat pe umerii mei pentru ea încă de copil
Gândire mamă, poate sunetul inului
unde lumina ireversibilă revine întotdeauna

CĂDEREA ÎN POEZIE
Bătrânul și-a pierdut echilibrul și a rămas
întins pe prag
era singur în casă, credea că va muri
soția lui avea să revină câteva ore mai târziu
așa cum venea întotdeauna de la muncă
Începu atunci să recite poezii
cu o voce care se potrivea poziției
răsucite a trupului său
(Nu știa multe pe de rost – ore întregi nu știuse
dacă nu cumva fusese mort între timp):
„And she is dying piece-meal
Of a sort of emotional anaenia"
și așa mai departe: Dickinson, Frost, Williams
Dintr-o dată i-a trecut prin minte: am trecut prin multe experiențe
și dacă am știut să rezist la atât de multă viață conținută în ele
Nu voi muri încă
Cu un mare efort s-a ridicat puțin, a reușit să se ridice
clătinându-se deschise fereastra și încetul cu încetul
s-a cufundat din nou în zgomotele zilei

BIBLIOTECĂ
Împrăștiați cărțile necesare pe masă
vocea care se hrănește cu timpul altora
vapori care susțin această fereastră de frig
tulburată de secrete și umbre
Caut simetrii de piatră în rădăcini lichide
transformându-se în ziduri
cărările adăpostite sub copaci
înscriind noaptea în vechile lor trunchiuri

cuvintele ies puțin câte puțin din sertarele
în care sălășluiesc, trezind zgomote grele
un râu de praf care se sprijină pe frunzele
tăcerii și ne întoarcem într-un ținut străvechi
care ne luminează gândurile

COSMOLOGIE BREVIS
Cărțile de astrofizică mă deprimă
Locuiesc într-un mic apartament dintr-un arhipelag
infinit al galaxiilor

din ai căror atomi e format corpul meu
sunt copii ai stelelor dispărute cu mult timp în urmă
părul tău, ochii tăi gura strălucitoare
oamenii de ştiinţă a cosmosului i-ar numi pulbere de stele
sau chiar gunoi nuclear
acest soare de sus pe care ne bazăm în fiecare zi
şi la care recurgem adesea pentru a defini
momentele de splendoare ale vieţilor noastre
este una dintre milioanele de stele din acest univers
care nu este niciodată la îndemâna noastră şi va muri
ca toate stelele care ne sunt mame

SOLDATUL DIN PIAȚA TIANANMEN
Uită-te înainte la un punct orb
un zgomot care nu se grăbeşte să fie sunet
nici nu simte, nici nu caută nimic
se pierde rigidizat în gol
nisipul timpului îi cade pe corp
tulpină fără seva sau ramuri
capul indiferent într-o aşteptare inutilă
pluteşte în verdele măsliniu al uniformei lungi şi triste
pe care briza liberă a serii o scutură uşor
ca un stâlp uscat în deşert

Prezentare şi traduceri de **Valeriu STANCU**

POEZIE CONTEMPORANĂ IRLANDEZĂ

Gabriel ROSENSTOCK

Tanka

ia o silabă
prefă-o în ciorchine
strivește-l bine
să curgă vinul dulce
în cupe la moartea mea

*

înțelept cuvînt,
vei zbura peste vorbe
durînd, iubire,
nu, neștiut ai să pieri,
în neant ai să te pierzi

*

ca fruct neștiut
te culeg din viitor,
nenăscut cum ești,
și aștept datul în pîrg
pînă de-o vîrstă om fi

*

îmi vedeam ochii,
ei însă nu Te vedeau
ah, ochii cei goi
cu universuri în ei,
multivers fără Tine

*

ah, drumul e lung
cîndva am fost pe aici
îl știu șerpuind
nu mai pot să mă întorc
în urmă-s doar fantome

din volumul *The Lantern/ An Lóchrann*, mystic poems of love, postfață: Mícheál Ó hAodha, published in association with: Cross-Cultural Communications, NY, USA, 2021 – prezentat la „Biblioteca haiku"

Traduceri de **Olimpia IACOB**

POEZIE ŞI VOINŢĂ

Dragoș COJOCARU

Poezie şi voinţă în *Divina Comedie*

Verbul *volere* („a voi", „a vrea") apare în opera lui Dante cu o frecvenţă mult prea mare ca să ne permită o trecere în revistă exhaustivă, chiar în condiţiile în care analiza noastră se mărgineşte la traducerile realizate în limba română de George Coşbuc şi Eta Boeriu (urmând, cum am ales, criteriul circulaţiei editoriale şi al popularităţii). Scartazzini îl defineşte în felul următor: „a aplica liberul arbitru în obţinerea unui lucru; a avea şi a exercita puterea voinţei; a se hotărî să facă sau să nu facă un lucru", după care afirmă că „acest verb figurează în operele lui Dante în mod firesc pe fiecare pagină". Mai precis, studiosul elveţian a socotit că acest *volere* este întrebuinţat în *Divina Comedie* de 243 de ori (respectiv: de 79 de ori în *Infern*, de 84 de ori în *Purgatoriu* şi de 80 de ori în *Paradis*). De ceva mai puţine apariţii are parte substantivul corespunzător, „voinţă" (sub formele *volontà*, *volontade* şi *volontate*), definit de acelaşi savant ca fiind „puterea sufletului prin care omul vrea; facultatea de a pofti binele; putere determinantă a acţiunilor omeneşti care provine din liberul arbitru şi se exercită cu libertatea". În cazul acestui substantiv, Scartazzini nu mai oferă o socoteală exactă a ocurenţelor, ci înşiră o serie de exemplificări care, deşi mai scurtă decât aceea corespunzătoare verbului de pornire, este în continuare prea lungă ca să ne îngăduie o tratare completă în spaţiul tipografic destinat acestui studiu. Drept urmare, în analiza noastră, ne vom opri asupra formelor substantivale menţionate în pasajele ilustrative citate de Scartazzini.

În *Purgatoriu* ni se oferă o singură ocurenţă (*Purg*. XXV, 83), într-un vers în care apare citată, ocupând întreg endecasilabul, în expresia lui Sapegno, „tripla manifestare" a facultăţii intelective: „*memoria, intelligenza e volontade*". George Coşbuc are nevoie de mai puţine silabe pentru a reface tripleta în limba română: „memoria, mintea, vrerea". Am mai dat peste acest caz de echivalare coşbuciană a „inteligenţei" dantești prin mai vagul termen „minte". Eta Boeriu îl preia, modificând însă şi primul şi ultimul termen al enumerării: „amintirea, mintea şi voinţa". Raportând la soluţia coşbuciană, noua formulă reduce precizia terminologică a primei facultăţi („amintirea" în locul „memoriei"), dar o recuperează în cazul ultimului termen („voinţa", care la Coşbuc apăruse într-o formă mai populară: „vrerea").

Restul ocurenţelor aparţin mediului poetic paradisiac, începând cu *Par*. III, 70-71, într-un context în care Piccarda Donati îl lămureşte pe învăţăcelul călător cum, în lumea drepţilor, virtutea caritǎţii potoleşte voinţa: „*Frate, la nostra volontà quieta/ virtù di carità*" (unde subiectul figurează după predicat, iar complementul direct, înaintea acestuia). George Coşbuc reaşează subiectul şi obiectul în ordinea lor naturală: „Puterea dragostei alină, frate,/ al nostru dor". Vedem cum Coşbuc interpretează „voinţa" ca „dorinţă", ceea ce corespunde doar parţial contextului dantesc. Dar forţa românescului „dor" e mare şi ea. În schimb, echivalarea „virtuţii caritǎţii" prin „puterea dragostei" apare mai plauzibilă, dacă se acceptă intenţia de popularizare a limbajului teologic. Eta Boeriu preia întrega sugestie coşbuciană, precizând însă caracterul confesional al dragostei, exprimată la rândul ei printr-un sinonim raportat la antecedentul traductologic: „Iubirea creştinească-n noi alină/ tot ce e dor". În acelaşi cânt, versul 85 precizează faptul că împăcarea sufletelor mântuite stă în voinţa divină: „*E 'n la sua voluntade è noastra pace*". George Coşbuc reia „vrerea", configurând o opţiune terminologică durabilă: „iar vrerea lui ni-e pace". Eta Boeriu variază „vrerea" printr-o apropiere de limbajul teologic autohton, dar variază şi subiectul gramatical: „În voia sa sălăşluim în pace".

În *Par*. IV, 76 aflăm despre direcţia ascensională a voinţei, pe care vocea naratoare o asemuieşte cu focul: „*ché volontà, se non vuol, non s'ammorza*" (pe româneşte: „căci voinţa, dacă nu vrea, nu se stinge". George Coşbuc îşi menţine opţiunea terminologică, iar în finalul versului ţine aproape, etimologic, cu originalul: „căci vrerea ce nu vrea nu s-amorţeşte". Versiunea coşbuciană, prin transformarea condiţionalei într-o relativă, sporeşte alura paradoxală a frazei din original, căreia îi conferă şi un surplus de limpezime expresivă. Eta Boeriu vehiculează mai departe „vrerea" lui Coşbuc, lucrează şi ea asupra condiţionalei, doar la nivel formal, prin înlocuirea elementului de legătură şi apoi printr-o impersonală personalizată gramatical: „căci vremea, când nu vrei, nu se clinteşte". Neclintirea vrerii se rigidizează aici complet, reducând astfel pertinenţa originară a comparaţiei cu flacăra ce redevine ascensională la modul dinamic, abia după încetarea opreliştii fizice care zadarnic încearcă să o aplatizeze.

În *Par*. V. 22, Dante, prin vocea narativă a Beatricei, se referă la liberul arbirtru, despre care afirmă că este „bunul cel mai mare" acordat de Dumnezeu în generozitatea Sa şi pe care îl numeşte, cu inversiune sintactică: „*de la volontà la libertate*" („a voinţei libertate"). George Coşbuc menţine inversiunea, la fel cum îşi menţine şi soluţionarea terminologică a

„voinţei": „aceasta este-a vrerii libertate". Eta Boeriu brodează temporal pe marginea din stânga a soluţiei coşbuciene: „a fost şi e a vrerii libertate".

Cântul al XV-lea al *Paradisului* începe cu evocarea voinţei de a făptui binele, în care se manifestă întotdeauna, ne spune Poetul, iubirea inspirată cu dreptate: „*Benigna volontade in che si liqua/ sempre l'amor che drittamente spira*" (*Par*. XV, 1-2). George Coşbuc ţine mai departe „vrerea", căreia îi asociază, proclitic precum în textul-sursă, un epitet pertinent: „Onesta vrere-n care ni s-arată/ acel amor ce-n veci spre bine tinde". În versul al doilea, poetul-traducător explicitează dreapta orientare a iubirii prin menţionarea scopului. Eta Boeriu particularizează limitativ aspiraţia benefică principială: „Milostivirea-n care-n veci s-arată/ iubirea dreaptă ce-ndrumînd inspiră". În versul al doilea, traducătoarea interpolează şi un aspect educativ al inspiraţiei caritabile... Mai departe, în versul 68 al aceluiaşi cânt, Dante (de această dată prin vocea narativă a străbunului său Cacciaguida), procedează la o formulare retorică închegată sub forma unui paralelism sintatic cu repetiţia verbului de start şi cu variaţie sinonimică pentru al doilea termen (în speţă, cele două subiecte ale predicatului reduplicat formal): „*suoni la volontà, suoni 'l disio*" (adică: „să răsune voinţa, să răsune dorinţa"). George Coşbuc renunţă la o rezolvare sintactică similară, dizolvând repetiţia prin eliminarea primului termen: „răsune [...]/ dorinţa ta". Eta Boeriu imită din nou antecedentul coşbucian, manifestându-şi porţia de originalitate prin eliminarea nu a primului, ci a celui de-al doilea termen (ca şi, să nu pierdem din vedere, prin varierea expresivă a verbului introductiv): „aşterne vrerea ta".

Terţina din *Par*. XIX, 85-87 merită citată integral, întrucât Acvila cerească îi explică învăţăcelului călător tăria identitară a Dumnezeirii: „*Oh terreni animali! oh menti grosse!/ La prima volontà, ch'è da sé buona,/ da sé, ch'è sommo ben, mai non si mosse.*" (adică: „O, pământeşti vietăţi! O, minţi rudimentare!/ Prima voinţă, care este de la sine bună,/ de la sine, care este supremul bine, nicicând nu s-a urnit." George Coşbuc reduce dubla apostrofă de pornire la una singură, pe care o dezvoltă explicativ, recurând la materia primă a facerii omului: „O, duhuri tâmpe-n lutul ce vă ţine!/ Suprema vrere, bună-n sineşi, nu-i/ nicicând altfél, căci Ea-i supremul Bine." Coşbuc menţine şi aici „vrerea" pentru „voinţă", renunţând şi la repetiţia sintagmei „de la sine" din original, pe care o compensează oarecum prin reiterarea adjectivului „suprem" (plasat de el, într-o primă poziţie, în locul adjectivului numeral „prima" din textul-sursă). Din această manevră nu rezultă scurgeri semantice. Eta Boeriu evoluează din nou pe făgaşul deschis de înaintaş, dar aproape că transformă apostrofa într-o invectivă prin abuzul metaforic al „înecării" şi prin conotaţia peiorativă a „zgurii" evocate expresiv: „O, minţi nătânge,

cum vă-neacă zgura!/ Voinţa primă, ce-i prin sine bună,/ şi-i Bun suprem, nu-şi schimbă-n veci natura." Ea schimbă, de această dată, „vrerea" cu „voinţa", dar menţionarea „naturii" nu e pertinentă teologic, deşi este foarte probabil ca traducătoarea să fi năzuit a se-nţelege, prin acest termen, „felul de a fi" al Binelui Suprem (oricum, confundat cu un „Bun" de asemenea suprem), aşadar „firea" acestuia (într-un registru lexical mai lax, sinonimă cu „natura").

Seria „voinţelor" danteşti se încheie cu trei citate mai scurte. În *Par*. XX, 96 se vorbeşte despre „*la divina volontate*", pe care Coşbuc o traduce: „vrerea cea divină", iar Eta Boeriu: „sfânta vrere". Apoi, în *Par*. XXIX, 63 se arată cum oamenii dobândesc „*ferma e piena volontate*" (voinţa fermă şi deplină: aceea de a face binele). Coşbuc o traduce, cu adaos adverbial, dar cu menţinerea „vrerii" sale: „vrerea fermă-n veci şi plină", iar Eta Boeriu, cu inversarea calificativelor: „voinţa [...] deplină şi-ntărită". În sfârşit, în *Par*. XXXII, 63, într-un context mai complicat, se menţionează: „*nulla volontà*" (nici o voinţă), pe care Coşbuc o rezolvă păstrând doar sensul frazei: „nu-i nimeni să-ndrăznească", în timp ce Eta Boeriu revine, încă o dată, chiar dacă la plural, la „vrerea" înaintaşului: „nu-s vreri"...

Daniela ANDRONACHE

Voinţa, proba de foc a personajelor din piesa *Cidul* de Pierre Corneille

Pierre Corneille, unul dintre cei trei mari dramaturgi ai clasicismului francez alături de Molière şi Racine, este autorul a patruzeci de piese de teatru. Deşi Corneille era cunoscut publicului francez datorită trupelor de teatru nomade care îi reprezentaseră piesele atât la Paris cât şi în alte oraşe ale Franţei, punerea în scenă a *Cidului* a însemnat un adevărat triumf pentru marele dramaturg şi i-a adus gloria literară. Ulterior, unicitatea şi dramatismul poveştii de iubire dintre Rodrigo şi Ximena au cucerit generaţii de cititori şi spectatori. În 1961, povestea Cidului a fost ecranizată în regia lui Anthony Mann şi a primit trei nominalizări la premiul Oscar şi trei premii Globul de aur.

Corneille, bun cunoscător al limbii spaniole, era familiarizat cu literatura spaniolă, cu valorile, motivele şi simbolurile promovate de marii scriitori spanioli în operele lor, astfel că nu este întâmplător faptul că acţiunea *Cidului* se petrece în Spania medievală, la Sevilla.

În acea epocă, cultul onoarei şi al datoriei era mai presus de orice, chiar şi de viaţă sau de iubire. În actul I, Infanta Castiliei îi destăinuie guvernantei sale, Leonora, iubirea sa pentru Rodrigo, un cavaler chipeş şi viteaz, dar fără titlu nobiliar. Leonora îi primeşte tainica mărturisire, însă o admonestează pe loc, amintindu-i de datoria faţă de ţară şi de regulile nescrise ale căsătoriei pentru cei din neam regesc: „O, doamnă,/ Mă ierţi că uit respectul ce să te cert mă-ndeamnă:/ Prinţesa mea pe care feciori de regi o cer,/ Să-şi plece ochii galeşi pe-un simplu cavaler?/ Dar regele, dar ţara ce spun de toate-aceste?/ Stăpîna uită, poate, a cui odraslă este?”[1]

Infanta nu pregetă să îi răspundă guvernantei sale că preferă moartea în loc de a-şi trăda rangul: „Nu uit; şi mai degrabă sunt gata ca să mor/ Decît să-mi lepăd rangul, decît să mă cobor./ Dar ţi-aş putea răspunde că vrednicia are/ Pe lumea asta dreptul s-aprindă-un suflet mare,/ Şi dacă slăbiciunea aş vrea eu să mi-o iert,/ Exemple strălucite n-aş căuta-n deşert;/ Dar nu urmez o cale ce mi-ar scădea mărirea,/ Nu-ngădui să mă-nvingă pînă-ntr-atît iubirea,/ Şi-mi zic întotdeauna: fiind din neam de regi,/ Datoare eşti un rege de mire să-ţi alegi.”[2]

Fiind crescută în cultul onoarei şi al datoriei faţă de ţară şi faţă de rege, Infanta conştientizează faptul că este nevoită să îşi sacrifice iubirea pentru Rodrigo printr-un act de voinţă. Numai că acest lucru îi provoacă o mare suferinţă: „Dar pîn-atuncea sufăr un chin fără de nume,/ Căci azi Rodrig îmi este tot ce-am mai drag pe lume./ Încerc să-l pierd şi totuşi să-l pierd îmi vine greu: De-aice izvorăşte, vezi tu, tot chinul meu!” [3] Lupta dintre voinţă şi iubire este greu de îndurat pentru Infantă care, dincolo de ranguri, reguli şi de protocoalele regale, este o femeie profund îndrăgostită. Ea încearcă să îşi uşureze chinul sufletesc şi să îşi păcălească inima. Astfel, o atrage pe Ximena sub influenţa ei şi trezeşte în sufletul acesteia dragostea şi admiraţia pentru bravul cavaler, neştiind de fapt, că şi Ximena îl iubea în taină pe Rodrigo: „Cînd am văzut că totuşi slăbeşte-a mea putere,/ Am dăruit eu însămi ce nu-ndrăzneam a cere;/ Am pus-o pe Ximena în locul meu, şi-n ea/ Am aţîţat văpaia ca să mi-o sting pe-a mea./ Să nu te mire dară că inima mă-mbie/ Ca să grăbesc această fatală cununie.”[4]

Cu toate că voinţa este cuvântul de ordine în viaţa Infantei, această nu se sfieşte să se autocompătimească şi să mărturisească suferinţa

[1] Corneille-Racine, *Teatru*, Editura Tineretului, Bucureşti, 1960, traducerea Şt.O. Iosif, p. 28.
[2] Ibidem.
[3] Ibidem, p. 29.
[4] Ibidem, p. 28.

enormă pe care o produce în sufletul ei lupta dintre voinţă şi pasiune: „„iinţa mea sărmana-i silită să suspine/ Tînjind după un lucru ce nu e demn de mine;/ S-abate bietu-mi suflet în două sfîşiat;/ Curajul de mă-ndeamnă, simţirile m-abat;/ Mă tem de nunta-aceasta şi vreau această nuntă/ Şi-atît îmi sunt de scumpe în lupta-aceasta cruntă/ De-o parte-a mea mărire, de alta-al meu amor,/ Încît de se va face sau nu, simt c-am să mor."[1]

Infanta Castiliei nu este singura eroină care trăieşte o dramă. Iubirea şi onoarea atârnă la fel de greu în balanţă şi pentru alţi eroi mult încercaţi ai acestei piese şi doar voinţa este cea care înclină balanţa de partea onoarei. Don Rodrigo este îndemnat de tatăl său, don Diego, să îl răzbune şi să îl pedepsească pe tatăl Ximenei, don Gomez, cu care don Diego avusese o ceartă în urma căreia fusese pălmuit. Acest îndemn al tatălui cade ca un trăsnet pe capul lui Rodrigo şi îi zdruncină viaţa din temelii: „Atît eram de-aproape de raiul meu dorit!/ O, ce ursită plină de triste ciudăţenii!/ Iubitul meu părinte e crunt batjocorit/ Şi vinovatul este părintele Ximenei!/ O, ce grozavă luptă se dă acum în mine!/ În contra cinstei mele iubirea mea-i pornită:/ A răzbuna un tată şi-a pierde o iubită!/ El inima-mi aţîţă, ea braţul mi-l reţine./ Ce să-mi trădez, iubirea ori cinstea mea hulită?/ Durerea cea cumplită/ De-o parte şi de alta e tot atît de multă!"[2] Îndurerat de lupta dintre onoare şi iubire care se dă în sufletul său şi de întorsătura neaşteptată pe care a luat-o viaţa sa, Rodrigo meditează la necazul abătut asupră-i şi rezumă drama sa în două cuvinte: onoare şi iubire: „Onoare şi iubire, duşmane faţă-n faţă! Război frumos şi crîncen! Plăcută tiranie!/ Ori gloria apusă, ori inima pustie!"[3]

Măcinat de suferinţa din sufletul său, Rodrigo îşi analizează dilema pe toate feţele şi se luptă cu tot felul de gânduri contradictorii şi potrivnice: „De mă răzbun, Ximena mă va urî, fireşte./ Am să-i atrag dispreţul de n-am să mă răzbun!/ Ori îmi reneg credinţa cea mai de preţ a mea,/ Ori sunt nedemn de ea./(...)/ O, pot să rabd eu oare ca Spania să spună / Că n-am ştiut să-mi apăr onoarea casei mele?/ Să cruţ un vis pe care îl vede biata-mi minte/ Pierdut de mai-nainte!/ Fugiţi departe, gînduri aşa puţin înalte!/ Departe de la mine, voi, josnice vedenii!/ Hai, braţul meu onoarea să o salvăm încalte!/ Căci, oricum, tot pierdută e dragostea Ximenii!"[4]

---

[1] Ibidem,p. 29
[2] Ibidem, p. 38.
[3] Ibidem.
[4] Ibidem, p. 39.

La fel ca Infanta, Rodrigo se vede nevoit să recurgă la un act de mare voinţă pentru a trece peste iubirea ce i-o poartă Ximenei şi a răzbuna onoarea pătată a tatălui său. După cum am scris la începutul eseului, în Spania acelor vremuri cultul onoarei era mai presus chiar şi decât viaţa şi iubirea. Tributar acestui cult al onoarei, ca de altfel toţi cavalerii adevăraţi ai Spaniei, Rodrigo decide să îşi răzbune tatăl cu preţul vieţii sale dacă va fi nevoie: „Nimic pe lumea-aceasta nu-i mai presus de-onoare, / Şi dacă mor în luptă sau mor de întristare,/ Jertfi-voi al meu sînge curat cum l-am primit!/ Aleargă dar, Rodrigo, şi lasă ezitarea,/ Te cheamă răzbunarea!”[1]

Rodrigo îşi duce hotărârea la îndeplinire şi îl ucide în luptă dreaptă pe don Gomez, tatăl Ximenei, tragedie ce declanşează o furtună în sufletul acesteia. Suferinţa pierderii părintelui său este amplificată de faptul că asasinul este chiar bărbatul iubit. Într-un dialog dramatic cu Elvira, guvernanta sa, care încearcă să îi aline suferinţa, Ximena izbucneşte: „Ah, ce nepotrivit, / Cuvîntul de alinare pe buze ţi-a venit!/ Cum să-mi alin durerea, cînd, eu, nesocotito,/ Nu pot urî pe-acela ce mi-a pricinuit-o?/ Şi ce m-aşteaptă oare decât un veşnic chin,/ Cînd urmăresc o crimă, iubind pe asasin?”[2]

Mirată de faptul că Ximena îl mai iubeşte pe Rodrigo, Elvira o întreabă: „Mai poţi iubi pe-acela ce te-a lăsat orfană?”[3] Răspunsul Ximenei vine fără ezitare: „Dacă-l iubesc, Elviro? L-ador ca pe-o icoană! Iubirea şi mînia în suflet mi se bat/ Şi în duşman descopăr pe omul adorat/ Şi simt că-n ciuda urei, în inima-mi speriată/ Rodrig combate încă, ah, pe sărmanu-mi tată:/ L-atacă, l-urmăreşte, se apără şi-i cînd/ Mai slab, cînd mai puternic, şi-acuma triumfînd,/ Şi-n lupta-aceasta între iubire şi mînie/ El sufletul mi-l lasă , dar inima-mi sfîşie.”[4] Dramatismul discursului Ximenei atinge cote maxime când aceasta îşi imaginează scena de luptă petrecută între Rodrigo şi părintele ei. Această scenă de luptă pe care Ximena o reconstituie în minte o determină să empatizeze puternic cu suferinţa resimţită de tatăl său în ultimele sale momente de viaţă, fapt ce intensifică propria ei suferinţă.

Ximena trece şi ea prin calvarul chinului sufletesc provocat de lupta ce se dă în sufletul său între iubirea pentru Rodrigo şi datoria de a-şi răzbuna tatăl ucis: „Dar nu m-adoarme-amorul, oricît m-ar stăpîni/ Şi datoria sfîntă mi-o voi îndeplini;/ Alerg unde mă cheamă jignita mea

[1] Ibidem.
[2] Ibidem, p. 59.
[3] Ibidem.
[4] Ibidem.

onoare."[1] Asemenea Infantei și lui Rodrigo, Ximena recurge și ea la un act de mare voință și decide să treacă peste iubirea ce i-o poartă asasinului tatălui ei. Prin urmare, ea se prezintă în fața regelui și cere pedepsirea lui Rodrigo și dreptate pentru al ei părinte: „Cum? Tatăl meu să aibă sfîrșit așa de crud,/ Să strige răzbunare și eu să nu-l aud?/ Să-l văd murind sub ochi-mi și inima-mi nătîngă/ Să creadă că-i ajunge să geamă or să plîngă?/ Să sufăr ca iubirea să-năbușe cum vrea/ Prin o tăcere lașă mîndria, cinstea mea?"[2]

În piesa *Cidul*, voința este proba de foc pe care personajele lui Corneille trebuie să o treacă rând pe rând. Sunt caractere puternice, de excepție, care, în ciuda suferinței pe care și-o provoacă, au voința de a-și reprima sentimente profunde de iubire pentru a acționa în numele onoarei și al datoriei.

În întâlnirea extrem de tensionată ce are loc între Ximena și Rodrigo după ce acesta l-a ucis pe don Gomez, Rodrigo îi mărturisește iubitei sale despre lupta ce s-a dat în sufletul său între iubire și onoare: „Nu crede că iubirea-mi n-a dus o luptă grea/ Cu tatăl meu și-n urmă chiar împotriva mea./ O, judecă-i puterea, aflînd c-am fost în stare/ Să mă-ndoiesc de poate să-ncapă răzbunare./ Silit să-ndur ocara, ori vai! dispreţul tău,/ Învinuiam de-o grabă prea mare braţul meu,/ Mă dojeneam de-această pornire prea nebună,/ Și farmecele tale erau să mă supună,/ De nu-mi ziceam, Ximenă, că nu te-ar merita/ Un om lipsit de-onoare, lipsit de stima ta!"[3]

Se pare că lipsa de onoare este cel mai grav păcat al unui bărbat din acele vremuri, păcat din cauza căruia acesta devine nedemn de a fi iubit. În discuția cu Ximena, Rodrigo invocă apărarea onoarei ca argument suprem în încercarea de a-i justifica iubitei sale actul uciderii tatălui ei și de a-și păstra stima pe care o avusese în ochii Ximenei.

La rândul ei, Ximena rămâne neînduplecată și întoarce împotriva lui Rodrigo argumentul folosit de acesta, invocând simţul datoriei și al onoarei de a-și răzbuna tatăl ucis pentru ca și ea să fie demnă de iubirea lui: „Și-oricît iubirea noastră ar vrea să mă reție,/ Voi ști să dau dovadă de-aceeași bărbăție:/ Ca să fii demn de mine, tu n-ai dat îndărăt,/ La rîndul meu vreau demnă de tine să m-arăt."[4] În consecință, Ximena insistă pe lângă rege ca tatăl ei să fie răzbunat, iar Rodrigo să fie pedepsit. Numai că regele nu este ușor de înduplecat, mai ales că îl admiră pe Rodrigo pentru

[1] Ibidem.
[2] Ibidem, p. 60.
[3] Ibidem, p. 63.
[4] Ibidem, p. 65.

vitejia sa în lupta cu maurii şi se simte dator faţă de acesta pentru victoria lui sub stindardul Spaniei: „Urmaş viteaz şi nobil al unei vechi familii/ Ce-a fost un stîlp statornic al falnicei Castilii,/ Neam de strămoşi iluştri cu glorios trecut/ Pe care de la-ntîiul tău pas l-ai întrecut,/ Orişice dar din parte-mi prea mic şi prea puţin e/ Spre-a-ţi răsplăti izbînda aşa cum se cuvine./ (…)/ Răsplata-ţi fie regii captivi care te-admiră:/ Ei Cidul lor pe tine în faţă te numiră./ Şi dacă Cid înseamnă „stăpîn" pe limba lor,/ Nu-ţi pizmuiesc un nume aşa de sunător./ Fii Cidul deci de-acuma: l-a numelui tău faimă/ Grenada şi Toledo să tremure de spaimă./ Şi numele acesta s-arate tuturor/ Cît preţ eu pun pe tine şi tot ce-ţi sunt dator."[1]

În cele din urmă, şi la insistenţele lui don Diego, regele se învoieşte ca Rodrigo să fie protagonistul unui duel împotriva lui don Sancho, care îndrăgostit fiind de Ximena, se oferă să îi răzbune tatăl. În acelaşi timp, regele decide ca cel va fi învingător în duel să o ia de soţie pe Ximena fără drept la replica din partea acesteia. Rodrigo se supune deciziei regelui dar, înainte de duel, îi face Ximenei o mărturisire: „Merg vesel spre-acel minut dorit/ În care-am să-ţi răscumpăr tot chinul suferit./(…)/ Eu nu alerg la luptă, ci la jertfirea mea/ Şi sufletu-mi respinge, plin de dispreţ, povaţa/ Cînd moartea tu mi-o cauţi, eu să-mi mai apăr viaţa."[2] Pe Ximena această mărturisire o sperie şi îl roagă pe Rodrigo să nu se lase ucis de don Sancho, ci să meargă la duel pentru a-i vindeca orgoliul rănit: „Viaţa ta şi-onoarea în stare dacă nu-s/ S-abată gîndul morţii de care eşti supus,/ De te-a iubit vreodată Ximena ta, ei bine,/ Rodrig, atunci ascultă: îndură-te de mine/ Şi scapă-mă de sila ce-o am să mă mărit/ Cu omul care veşnic mi-a fost nesuferit./ Să-ţi spun mai mult? Aleragă şi arată-ţi vitejia/ Ca să-mi impui tăcere, ca să-mi împaci mîndria,/ Şi de mai ţii la mine, oricît va fi de greu,/ Învinge într-o luptă al cărei preţ sînt eu!/ Adio! Vorba asta, vai, să roşesc mă face…"[3]

Don Rodrigo îl învinge pe don Sancho în duel, dar îi cruţă acestuia viaţa. Regele, cunoscând iubirea puternică a celor doi, hotărăşte ca Rodrigo şi Ximena să se căsătorească după un an de doliu. Cu autoritatea unui suveran, regele se adresează Ximenei: „Te-a cucerit Rodrigo prin marea-i vitejie/ Şi de aici-nainte a lui eşti pe vecie;/ (…)/ Ia-ţi dar un an de doliu, Ximeno dacă vrei../ Iar tu, Rodrig, la arme cu toţi vitejii mei!/ Dac-ai gonit pe mauri departe de limanuri,/ Zădărnicind năvala şi-a lor viclene planuri,/ Cu-ntreaga mea oştire aleargă-n ţara lor/ Şi pradă-le pămîntul ca un cuceritor./ Eşti Cidul, înainte-ţi vor tremura de groază/ Şi-or să te vrea

[1] Ibidem, p. 79.
[2] Ibidem, p. 89-90.
[3] Ibidem, p. 92

de rege; tu însă îi păstrează/ Credinţa ta jurată Ximenii-n faţa mea./Revino, de se poate, mai demn încă de ea,/ Şi-atît de sus te-nalţă prin faptele-ţi viteze/ Încît să fie mîndră l-altar să te urmeze."[1]

Înţelepciunea şi autoritatea regelui vindecă orgoliile rănite ale supuşilor săi, aducând pacea şi împăcarea în viaţa celor doi iubiţi greu încercaţi de soartă. După momente de tragedie şi dramă, după ce au trecut cu bine prin proba de foc a voinţei, se pare că în sfârşit destinul le surâde, rezervându-le un viitor fericit împreună.

Diana Dobriţa BÎLEA

Voinţa omului *vs* voinţa lui Dumnezeu

„Voinţa omului este un privilegiu, o idee înaltă, chiar cînd nu se ia în consideraţie folosirea ei morală. Simpla voinţă ridică deja pe om deasupra animalităţii, iar voinţa morală îl saltă pînă la divinitate", spunea cîndva Friedrich Schiller. Pe de altă parte, în *Întîia epistolă sobornicească*, Ioan îi îndeamnă pe oameni să facă voia lui Dumnezeu, pentru că „Poruncile sale nu sunt grele" (*1 Ioan 5:3*). Însuşi Iisus Hristos, în Grădina Ghetsimani, s-a rugat să se facă după voia Tatălui: : „Tată, dacă voieşti, depărtează paharul acesta de la Mine! Totuşi facă-se nu voia Mea, ci a Ta" (*Luca, 22:42*). „Facă-se voia Ta", se roagă creştinul atunci cînd rosteşte *Tatăl nostru*. Papa Francisc afirma, conform Radio Maria, că „*Tatăl nostru* este rugăciunea fiilor, nu a sclavilor; ci a fiilor care cunosc inima tatălui lor şi sunt siguri de planul său de iubire". Aşadar, omul nu este constrîns să-şi arate servitutea, nu se vede nevoit să-şi declare starea de dependenţă, de supunere faţă de un stăpîn, ci, în calitate de fiu, îşi lasă viaţa pe mîinile părintelui său, ale Celui care îl iubeşte mai mult decît oricine. Din perspectiva vieţii creştine, această încredere ar trebui să stea la baza fericirii omului şi să-i garanteze trăinicia acesteia pe toată durata existenţei sale pămînteşti, după cum afirmă Iisus: „Fericiţi sunt cei ce ascultă cuvîntul lui Dumnezeu şi-l păzesc" (*Luca 11:28*).

Arhiepiscopul Averchie Tauşev este convins că Dumnezeu i-a dăruit omului liberul arbitru din iubire, pentru că Şi-a dorit ce e mai bun pentru cel creat după chipul şi asemănarea Sa. Libertatea voinţei omului înseamnă că el poate hotărî singur în orice situaţie, fără nici un fel de obligaţie sau îndatorire, ceea ce asigură demnitatea fiinţei umane şi o situează pe aceasta mai presus de toate celelalte vieţuitoare. Dumnezeu îşi doreşte de la om un

[1] Ibidem, p. 101.

răspuns de iubire, pentru că doar dragostea poate menține o relație armonioasă tată-fiu: „Dumnezeu-Tatăl, în imensa Lui iubire, așteaptă tocmai acest tip de iubire de la omul liber pe care l-a creat. Și-a dorit ca omul pe care l-a creat și asupra căruia a așezat numeroase daruri să Îl iubească și să-I slujească de bună voie, fără nicio constrîngere, precum un fiu iubitor Îi slujește Tatălui cel iubit. Aceasta este însemnătatea darului voinței libere”[1].

Despre voința liberă a omului, Radu Ulmeanu scrie astfel: „Îmi spune cineva că figura din tinerețe ne-o dă Dumnezeu/ iar mai încolo ne-o cioplim singuri/ din bucurie sau suferință” (*Baladă*). Poetul crede că relația omului cu Dumnezeu este în realitate mult mai simplă. Fiind prea mic în raport cu infinitudinea creației lui Dumnezeu, omul nu poate acapara acea dragoste divină imensă la care aspiră și în jurul căreia își ordonează nădejdile, credințele despre sine și despre lumea care îl înconjoară: „La scara universului cît de cît cunoscut/ Pămîntul e cît un microb, sau a miliarda parte din acesta/ iar Dumnezeu, în marea lui bunătate,/ a hotărît să-I facă pe Adam și Eva /tocmai pe această miliardime de microb/ ei fiind aici o miliardime de miliardime// iar noi, cîteva miliarde de asemenea minuscule miliardimi/ avem din cînd în cînd impresia că suntem centrul lumii/ singurii în univers, alături de care Dumnezeu/ nu are nimic mai bun de făcut/ decît să se preocupe de soarta, de binefacerile/ și de păcatele noastre” (*La scara universului*)[2].

Omul este conștient că oricîtă voință, inteligență, dragoste, rațiune, muncă asiduă etc. ar angrena pentru a-și depăși limitele și condiția, tot nu poate ieși dintre hotarele unei vieți prea scurte pe pămînt, singura de care poate fi absolut sigur, și dintre marginile unui corp supus unei degradări continue. Voința divină i-a prestabilit în mod implacabil o limită maximă de viață, omului rămînîndu-i libertatea de a interveni, după propria sa voință, asupra substanței și esenței acesteia. Poetul Ion Cristofor sintetizează astfel această implacabilitate a destinului uman: „Un copil din pîntecul mamei lui/ Mă strigă pe nume.// Roșie răsare luna în dreptul/ Casei călăului” (*Un copil*)[3]. Iar poetul Ion Andreiță vede viața ca pe un labirint al căutărilor existențiale marcat de aceeași fatalitate, pentru că singura ieșire duce la intrarea în neființă. El evidențiază slaba și inutila capacitate a omului de a se răzvrăti împotriva condiției umane: „Fiecare purtăm cu noi o cruce/ Mai grea/ Sau mai ușoară,/ Ursuză sau/ Ademenitoare,/ După cum ni s-a repartizat/ La plecare.// Și noi zîmbim mulțumiți/ Ursitoarelor/ Ca pentru cel mai de preț dar,/ Fără să știm că ducem/ în spate/ Propria noastră condamnare/ La moarte// […]// Ajunși sus/ Observăm că am mai obosit/ Cu o viață,/ Crucile ne așteaptă și ele/ Obosite/ De partea cealaltă/ Și c-un ultim crîmpei de privire-n/ Cădere/ Protestăm de această/ Neprevăzută/ Împerechere” (*Protest*)[4].

Nichita Stănescu adună în poezia *În drum spre Laponia* tristețea și disperarea omului care simte apropierea morții. Laponia, ținutul fiordurilor, al ghețarilor, al frigului intens, al iernii fără un capăt, este o metaforă pentru sfîrșitul omului, destinat să moară singur, împotriva voinței sale: „Cît de lipsit de vlagă poate să fie adevărul/ și ce lipsită de rude poate să fie speranța./ La capătul unei vieți, șoarecele știind totul despre șoareci/ totuși moare ca un șoarece.// La capătul unei toamne,/ știind totul despre sine/ nemaiputîndu-se să se schimbe/ lemnul adoarme ca să nu moară./ Cît de lipsită de voință poate să fie voința/ dragostei de singur".

Dar „Dumnezeu s-a făcut om pentru ca omul să devină Dumnezeu", spune învățătura patristică. Prin aceasta înțelegem că viața este dată omului spre îndumnezeirea lui, spre un fel de întoarcere acasă, în Iubirea Creatorului. Voința sa trebuie să lucreze pentru ca el să urce treptele îndumnezeirii, aceasta fiind singura cale a apropierii de divinitate, căci Dumnezeu nu poate fi umanizat și nici n-ar fi în folosul nostru să fie. Sfîntul Vasile cel Mare ne asigură că Dumnezeu nu stă în cer și ne așteaptă impasibil să venim la El, ci este tot timpul cu noi aici, pe pământ, și chiar în trupul nostru, al acelora care îl primim înăuntru: „Dumnezeu este pe pământ, Dumnezeu între oameni nu prin foc și prin trîmbiță și prin munte fumegînd sau prin nor și prin vijelie care înfricoșa sufletele celor ce ascultau pe legiuitori, ci prin trupul nostru și vorbind blînd celor de același neam. Dumnezeu în trup; nu din lucrări delimitate, ca la prooroci, ci avîndu-Și omenitatea articulată și unită cu Sine Însuși și întorcînd la Sine prin trupul înrudit cu noi toată omenitatea"[5]. Iisus Hristos s-a făcut om pentru a dărui ființei umane mîntuirea, viața veșnică, unirea definitivă cu divinitatea. Depinde de om să vrea să se mîntuiască. Părintele Dumitru Stăniloae îl vede pe omul lipsit de credință neliber, rob al patimilor, al ispitelor și al feluritelor suferințe ce decurg din aceasta, ca și o entitate sortită morții eterne. Fără acceptarea lui Hristos, care a trecut de bună voie prin calvarul răstignirii și al umilințelor din partea oamenilor, nu pot exista libertatea adevărată și biruința morții: „În tăria incoruptibilității e fructificată tăria spirituală a pătimirii de bună voie și fără vină. […] De aceea, precum se vorbește de puterea crucii lui Hristos în săptămîna Patimilor, tot așa se vorbește de ea în sărbătoarea Paștilor: «Cu crucea Ta ai stricat blestemul lemnului, cu îngroparea Ta ai omorît stăpînirea morții». Crucea continuă sa ne lumineze și acum din Hristos, căci ea înseamnă blîndețe, moarte față de tot ce ne ține înlănțuiți de ceea ce ispitește trupul si dezvoltă patimile care ne fac neliberi și ne închid într-o existență a repetiției lipsită de sens, încheiată prin moartea definitivă"[6].

Se poate spune şi că, din iubire, Dumnezeu a dăruit oamenilor frumosul spre a-i face mai buni, mai fericiţi aici, pe pământ. Omul este mai bun şi mai fericit în măsura în care participă, fie ca spectator, fie ca actor, la relevarea frumuseţii. În lumea creatorilor de artă, înmulţirea talanţilor ţine de redarea sub diferite forme – muzică, pictură, literatură, teatru etc. – a frumosului, astfel încît emoţiile create să umple goluri afective, să binedispună, să vindece, să inspire, să conducă la stări elevate de conştiinţă. În acest sens, este de remarcat poezia *Nopţi cu lună* a lui Ion Cristofor, în care Dumnezeu simte nevoia să se bucure alături de oameni de frumuseţea lumii. Nu ne este relevat un Dumnezeu umanizat, vulnerabil, ci un tată care doreşte să-şi vadă fiii strînşi laolaltă şi împreună cu El sub aceeaşi umbrelă a frumosului şi a iubirii: „Uneori/ în nopţile cu lună plină/ sătul de atîta singurătate/ bunul Dumnezeu/ dă norii adunaţi pe cer într-o parte/ ca pe halatul de mătase al unei femei/ lăsîndu-ne să ne bucurăm/ că zărim pentru cîteva clipe/ sînul lunii”. Frumosul este hrana celui care îi înţelege măreţia; care, privindu-l, simte îndumnezeirea proprie. Este ceea ce ne spune Ion Cristofor în ultima poezie a volumului *Poeme canibale*: „În farfuria de supă la cină/ Luna albastră şi cîteva stele îndepărtate/ Abia pîlpîind.// M-am culcat flămînd/ Mulţumindu-mă doar cu surîsul/ Tinerei bucătărese” (*Cină*).

Aşadar, voinţa lui Dumnezeu şi voinţa omului trebuie să se armonizeze continuu, nu să se afle în opoziţie. Nici măcar Dumnezeu nu-l poate vindeca, ajuta, mîntui etc. pe om fără voia acestuia din urmă. E nevoie de dragostea şi de încrederea omului în bunătatea şi în puterea lui Dumnezeu. Miracolele consemnate în Sfînta Scriptură au fost înfăptuite doar cu voia omului. Orbul Bartimeu, care stătea pe marginea drumului cerşind milă, a fost întrebat de Iisus: „Ce voieşti să-ţi fac?” Iar el a răspuns, convins că va fi vindecat: „Învăţătorule, să văd iarăşi” (*Marcu 10, 46-52*). Leprosul care s-a apropiat de Iisus cu toată încrederea în puterea lui dumnezeiască I-a zis: „Doamne, dacă voieşti, poţi să mă curăţeşti”. Iisus i-a răspuns: „Voiesc, curăţeşte-te! Şi, îndată, s-a curăţit lepra lui" (*Matei 8, 2-3*). Este şi cazul slăbănogului care aştepta la scăldătoarea Bethezda din Ierusalim, convins că apa aceea îl va însănătoşi. Iisus a vrut să se asigure de puterea credinţei lui şi l-a întrebat: „Voieşti să te faci sănătos?”

Filosoful Karl Jaspers ne spune că „omul este fiinţa care decide”. Puterea noastră de decizie este nelimitată dacă acceptăm şi că Hristos, prin mîntuire, ne îndreaptă nu către un sfîrşit biologic inevitabil, ci către viaţa veşnică. Omul are libertatea de a trăi după propria voinţă, după cum are şi responsabilitatea faptelor lui. Tocmai în acest fapt constă farmecul vieţii sale pe pământ.

Bibliografie:
1. Arhiepiscopul Averchie Tauşev, *Nevoinţa pentru virtute. Asceza într-o societate modernă secularizată*, traducere de Lucian Filip, Editura Doxologia, Iaşi, 2016;
2. Radu Ulmeanu, *Dincolo de abis*, Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2021;
3. Ion Cristofor, *Poeme canibale*, Editura Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca, 2021;
4. Ion Andreiţă, O sută şi una de poezii, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2021;
5. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii inedite. Două cuvinte despre Botez*, Editura Doxologia, Iaşi, 2012;
6. Părintele Dumitru Stăniloae, bucovinaprofunda.com.

Virgil DIACONU

Poezia între inspiraţie şi disciplină artistică

„Nimeni nu poate să spună «Vreau să compun poezie»".
Shelley

Abordarea teoretică a poeziei din perspectiva voinţei poetului nu a condus până acum la rezultate notabile în ceea ce priveşte desluşirea procesului de creaţie al poeziei, pentru că actul de creaţie poetică nu este în primul rând şi în mod esenţial unul de voinţă.

Voinţa înseamnă creativitate raţională, planificare şi program, or producerea poeziei nu este consecinţa creativităţii raţionale, a planificării sau al vreunui program. A-ţi propune să scrii poezii marţi, de la ora 10 la 14, de exemplu, este un proiect de inginer, fără consecinţe poetice. Poezia *autentică* este produsul unei înzestrări nebuloase, care a fost numită *talent* sau *har poetic*… Iar talentul (harul) se manifestă după propriul orar sau metabolism, ce nu poate fi programat. Raţiunea mea nu poate să îl controleze şi să îl facă productiv după voia (voinţa) ei.

Dar mai scriu poeţii sub imperiul harului, al talentului sau a capricioase stări poetice? Sau al *daimonului*, deci a duhului inspirator? Ca să scrii poezie sub patronajul stării poetice sau al harului poetic trebuie mai întâi *să ai* acea stare sau acel har poetic… Şi pentru că în vremurile postmoderne foarte puţini au talent sau har poetic, acestea au fost considerate înzestrări depăşite, iar poeziei i s-a căutat o altă sursă creatoare, una mai „rezonabilă" şi mai la îndemână.

T.S. Eliot şi Harold Bloom sunt doi critici notorii americani, care au găsit că sursa poeziei este… poezia altor poeţi… Mai precis, ei consideră că

poezia modernă sau postmodernă se face din poezia altor poeți; sau, într-o exprimare mai elegantă, poezia este creată prin *influențe literare*…

> „O operă canonică puternică nu poate exista în afara procesului influențelor literare”,

afirmă de exemplu criticul și profesorul universitar american Harold Bloom în volumul său *Canonul occidental*. *Cărțile și Școala Epocilor*, editat în anul 1994 (1, tradus la noi în 1998, p. 10).

Criticul american crede așadar că o operă canonică puternică „nu poate exista în afara procesului influențelor literare”, iar asta înseamnă că atunci când își creează opera scriitorul modern și postmodern caută el însuși această influență și că influențele literare constituie chiar *regula*, chiar *norma de creare* a operei literare. Și Bloom continuă în aceeași idee:

> „Poezii, nuvele, romane și piese de teatru apar ca răspuns la alte poezii, nuvele, romane și piese de teatru anterioare.” (ib., p. 11).

Opera literară se constituie, așadar, ca *răspuns*, ca *replică* la operele concrete de gen ale scriitorilor predecesori de care scriitorul se lasă influențat.

În mare, poezia modernă și postmodernă este concepută, spune Bloom, prin *imitații literare*, deci prin „*reciclarea*”, „*interpretarea greșită*” și chiar prin „*plagierea*” poeziei poeților predecesori, deci ea este o *poezie livrescă*. Aceasta este, în mare, *poetica anxietății influențelor literare* teoretizată de Bloom. O poetică și o poezie ce apar ca rezultat al unui *act de voință*, deci a *reelaborării poeziei altor poeți.* Cuplul poezie-voință funcționează astfel cu succes.

Un alt critic, Scarpetta, afirmă că poezia se creează prin *reciclarea* operelor poetice ale altor poeți, iar criticul Nicolae Manolescu consideră, în volumul *Despre poezie*, că poezia optzecistă este o poezie *retro*.

Poetul postmodernist livresc nu are o viziune poetică personală, originală asupra lumii și vieții, pe care să mizeze, el nu are revelații, uimiri, căutări proprii, descoperiri, prin care să surprindă orizontul, vast, al existenței sau să închipuie lumi posibile. El are în schimb *experiențe textuale*, are experiența textelor poetice citite cu intenția expresă de a le valorifica în propria creație, pentru că poetul livresc își concepe poezia din piesele și subansamblele poetice pe care i le oferă biblioteca: el își face cărțile din cărțile de poezie citite. Poezia poetului livresc modern și postmodern este un *produs al lecturilor*, este o *poezie culturală*, *livrescă*, ce etalează mai mult virtuțile literare ale sursei de inspirație decât propria

creativitate.

Poetica influenţelor literare i-a inspirat şi pe o parte din poeţii români. În articolul *Cum am devenit poet*, din volumul *Pururi tânăr, înfăşurat în pixeli*, autorul Mircea Cărtărescu declară (**2**, p. 63) că toată poezia pe care a scris-o din liceu şi până în anii maturităţii a fost *influenţată şi dominată* de anumite modele poetice, deci că el a făcut întotdeauna poezie în genul poeziei *altor* poeţi.

Mai precis, Cărtărescu ne spune în acest articol că poezia lui *a imitat* (1) fie „un poet român sau străin", (2) fie formula poetică a generaţiei poetice ′80, (3) fie poezia postmodernistă aflată în vogă în America de Nord, drept pentru care creaţia sa în versuri a devenit, în final, *optzecist-postmodernistă* sau *postmodernistă*, mai exact o poezie *postmodernistă livrescă*. Şi, ca să întărească şi mai bine modul în care îşi concepe poezia, iată ce declară M. Cărtărescu în *Zen*, jurnal 2004-2010 (Humanitas, 2011):

> „E oribil să scrii dacă nu vezi deja literele pe pagină, prin hârtia de calc, căci marii scriitori sunt copişti şi caligrafi, iar cei proşti sunt originali."

Sub hârtia de calc a versurilor pe care Mircea Cărtărescu le scrie se văd, aşadar, *versurile altor poeţi*, versuri pe care el le „copiază" (imită) cu bună ştiinţă, „căci marii scriitori sunt copişti şi caligrafi, iar cei proşti sunt originali".

După cum se vede, M.C. ne propune două clase de poeţi: prima, făcută din „*copişti şi caligrafi*", care sunt mari poeţi (în care M.C. se include chiar el), şi a doua clasă, alcătuită din *poeţii originali*, care sunt poeţi proşti… M.C. răstoarnă astfel scara valorilor, pentru că poeţii *copişti şi caligrafi*, deci plagiatorii, sunt socotiţi de regulă poeţi minori, iar *poeţii originali* sunt consideraţi poeţi autentici sau de valoare. Dar acesta este poetul şi criticul Mircea Cărtărescu, iar noi trebuie să ne obişnuim cu modul lui de a face şi de a evalua poezia pe dos.

A rescrie poezia altor poeţi, *a te inspira* din poezia poeţilor români sau americani, *a recicla* texte, *a pastişa* sunt actele unei *voinţe* pseudoliterare, exterioare actului autentic de creaţie; sunt actele unui producător de texte care a înlocuit harul, starea poetică şi viziunea poetică, cu poeziile altor poeţi, din care acest nou scriitor, scriitorul postmodern, îşi trage substanţa artistică.

De exemplu, tehnica pastişei şi chiar a plagiatului este folosită de M.C. în poemul *Căderea*, din volumul de debut *Faruri*, *vitrine*, *fotografii* (1980), poem care plagiază pagina 194 a volumului de proză *Viaţa şi opiniile lui Tristram Shandy*, autor Lawrence Sterne (ELU, 1969). Pastişa,

plagiatul, reciclarea, rescrierea poeziei altor poeţi sunt, la M.C., prezente de-a lungul întregii sale opere poetice.

Tot prin pastişă compune Mircea Cărtărescu versurile din volumul *Levantul* (1989), în care el preia lexicul, scriitura, imagistica, tipul de vers, tehnicile textuale folosite de mai mulţi poeţi predecesori români şi străini. Aşadar, M. Cărtărescu *pastişează* şi *recompune* din poeziile altor poeţi „propria" poezie. Aceasta este „originalitatea" poeziei-pastişă postmoderniste. Iar pentru acest tip de creaţie, pentru poezia reciclată, pastişată şi compilată poţi primi cele mai mari premii, pentru că juriul evaluator apreciază tocmai acest tip de creaţie… Se poate vedea în acest sens mulţimea de premii cu care a fost încununat plagiatorul M.C. de către USR, Academie şi chiar Preşedinţie…

Înţelegem astfel că poetul postmodernist livresc contemporan nu are experienţa unui *creator*, care creează poezie nemijlocit, deci din propria viziune asupra lumii, din propriile idei, stări şi sentimente, creator care scociorăşte lumea sau închipuie lumi, ci are experienţa unui *cititor*, care a decis prin propria *voinţă* să îşi conceapă poezia din poezia citită, din lecturile sale poetice. Este vremea poeţilor care au voinţa de a fi poeţi, iar pentru asta ei se înfruptă copios din rafturile bibliotecilor, din patrimoniul poetic universal. Este vremea pastişei legiferate ca „poezie" şi a poetului plagiator, deci a unei *voinţe* care îşi propune să facă „poezie" în mod artificial din toată poezia lumii…

În general, poezia postmodernistă de azi, sau numai o parte din ea, este o *prelucrare*, o *replică*, o *pastişă*, o *imitaţie*, o *reciclare*, o *rescriere* a poeziilor care constituie patrimoniul poetic naţional sau universal. Poezia încetează astfel să fie creaţia inspirată şi originală a autorului ei, a talentului şi creativităţii sale poetice, devenind un produs textual al *voinţei*, obţinut prin influenţele literare, prin pastişă.

Uneori, reciclarea se face prin *parodierea* şi *persiflarea* operelor poetice sursă, a temelor şi problematicilor existenţiale din care poetul postmodern îşi extrage substanţa poetică. Genul parodic se extinde. Cel puţin aceasta este tendinţa pe care o are o parte din poezia optzecist-postmodernistă românească.

În mare, reciclarea patrimoniului poetic naţional sau universal înseamnă devalorizarea lui şi totodată fraudă literară. Izvorul creator propriu a secat; izvorul cultural este, în schimb, plin de oferte, de un număr nesfârşit de oferte. Iată unul dintre semnele epuizării sau ale crizei poetice de azi.

Poetul optzecist postmodernist Mircea Cărtărescu a dedicat literaturii postmoderniste americane şi influenţelor ei asupra literaturii româneşti contemporane un volum masiv (580 de pagini), numit

Postmodernismul românesc (Humanitas, 1999) destul de documentat, însă eşuat fundamental în estetica pe care o revelează şi propune mediului poetic românesc.

* * *

Problema pastişorilor şi a plagiatorilor postmoderni este aceea că poezia lor este o poezie *minoră*, lipsită de tensiune existenţială, lirică şi poetică; este o poezie care nu se poate constitui ca literatură a unei naţiuni. O întreagă literatură/poezie naţională pastişată ar fi totuşi prea mult.

Indiferent de epocă, în crearea poeziei hotărâtor este harul poetic, talentul sau creativitatea poetică, iar nu *voinţa* de a crea. „Nimeni nu poate să spună «Vreau să compun poezie»", afirmă Shelley (*A Defence of Poetry*, 1821). Şi într-adevăr, nu este de ajuns să vrei să compui poezie, dacă nu ai *şi* înzestrarea, deci harul poetic sau talentul necesar.

Acest talent (har) poetic nu poate fi creat prin voinţă, pentru că el nu există decât prin firea lucrurilor, deci prin genele poetice. Care sunt născute, iar nu făcute de voinţa ta.

Poezia se configurează ca o viziune poetică asupra problematicii mele existenţiale şi a zbaterilor sufleteşti; ca o viziune asupra vieţii mele şi a vieţii lumii, a întâmplărilor fiinţei mele şi a întâmplărilor lumii. Iar această viziune creatoare nu este instrumentată de voinţă, ci de propria creativitate, de propriul har poetic.

Viziunea poetică despre care vorbesc aici nu este nici delir poetic, nici haos creator, nici o viziune absolut liberă, ci o viziune care are propriile rigori, exigenţe sau norme poetice estetice, care sunt specifice *genului poetic* şi fac ca textul creat să aparţină chiar *genului poetic,* iar nu altui gen – prozei, dramei, comediei, operei biografice, prozei S.F. etc. De fapt, poezia autentică sau estetică este creată în temeiul unui set de principii sau norme poetice estetice specifice poeziei în general, deci genului poetic, aşa încât ea, poezia creată, va confirma prin trăsăturile ei estetice chiar felul estetic universal de a fi al poeziei, al genului poetic. Adică poezia autentică va confirma conceptul de poezie estetică, în general, concept care este configurat chiar de aceste norme poetice estetice.

Altfel spus, opera poetică este rezultatul disciplinării artistice sau normative a talentului sau forţei creatoare, a propriei creativităţi poetice. Voinţa raţională de a crea poezie nu reuşeşte să creeze *poezie*, ci doar pseudopoezie; voinţa rămâne atributul celor fără talent, al pastişorilor şi al plagiatorilor, deci al celor care ne oferă duplicate, replici sau imitaţii ale

operelor altor poeți.

Bibliografie:

1. Harold BLOOM, *Canonul occidental*. *Cărțile și Școala Epocilor*, traducere de Diana Stanciu, postfața de Mihaela Anghelescu Irimia, Editura Univers, București, 1998.

2. Mircea CĂRTĂRESCU, *Pururi tânăr, înfășurat în pixeli*, Editura Humanitas, București, 2005.

ESEU

Ovidiu BUFNILĂ

George Bacovia salvat sau despre oceanul nostru cel de toate zilele

Aşa îl zăresc, dincolo de orizontul acvatic, un George Bacovia visător, naufragiat de bună voie pe insula lui, în largul unui ocean imaginar. Căci pe nedrept, contemporanii lui şi posteritatea l-au surghiunit într-un stigmat estetic plumburiu, nevăzând, neavând puterea să vadă lumina solară care inundă insula construită cu mult fervoare violet de George Bacovia, într-o lume ternă, dezorientată din punct de vedere istoric. Rătăcit printre alţi insulari din universul lacustru, George Bacovia are curajul nebun să provoace oceanul. Dar cine să ia seama la această insurgenţă acvatică dincolo de fiorul poeziei citadine?! Căci ce este oraşul dacă nu un val de forme pe care, vremelnic, oceanul îl aruncă pe uscat, aşa, într-o joacă nebună?! George Bacovia e acolo, naufragiat pe insula lui şi, ce teribil, aşteaptă ca un suflet, unul oarecare, să-l salveze, să-l aducă la lumină aşa cum este el cu adevărat, un spirit îndrăzneţ, cotrobăitor prin măruntaiele oceanului de culori şi de forme stranii. Trebuie să ai un curaj nebun pentru asta, trebuie să te jertfeşti cumva. Oceanul e neiertător şi ironic. El produce infinite scene care se văluresc într-un chip magic sau tragic după toanele lui de ocean. George Bacovia, între valuri, zăreşte poate, linia continentului, poate întrezăreşte orizontul plumburiu sau, de ce nu, însorit. Căci formele oceanului sunt înşelătoare. George Bacovia e acolo, între aceste forme înşelătoare, aşteptând un suflet care să vină să-l salveze de pe insula lui. Între timp, fluxul poetic nu-i dă pace, îl poartă de colo, colo, contemporanii lui şi posteritatea păcălindu-se imund asupra stărilor poetice bacoviene, confundându-le cu propriile fantasme rătăcitoare prin plumburii momente. Stările poetice bacoviene sunt pline de lumină căci ele vorbesc despre aspiraţia sufletului insular către materia solară care se amestecă, se dizolvă în valurile oceanului. Stările poetice bacoviene sunt de fapt expresia speranţei unui insular pornit spre inima oceanului care se întrezăreşte într-un citadin pluvial ochios, înşelător, poate pervers. Dar care adaugă lumină în sufletul insularului George Bacovia. Întreaga lui poezie este solară în fapt, este zbuciumul unei călduri umane stranii care se ascunde în valuri cotrobăind prin cuferele oceanului. Oceanul îl cuprinde pe George Bacovia într-un spectru fantast la care, vai, contemporanii lui şi posteritatea nu au avut curajul să ajungă, rămânând într-un arest estetic sublunar, subcitadin, subînscris unui prea nefericit aplomb critic. Simbolist? George Bacovia? Ah, modele şi tendinţele epocii! ce rătăcire. George Bacovia pare ieşit din epoca lui într-un fel măiestru care scapă ochiului critic obişnuit doar cu suprafaţa înşelătoare a formelor. Insularitatea lui George Bacovia, asumată, nu este nicidecum prilejul estetic al unui simbolism minor, ci bogăţia de lumini a unui spirit pornit să descopere minunăţiile oceanului universal, nesfârşit.

CRONICI ŞI RECENZII

Marius CHELARU

Biblioteca de poezie

Primim la redacţie multe cărţi de poezie de diverse facturi. Şi, cum de multe fie timpul fie spaţiul alocat ori specificul rubricilor nu ne permite să facem acest lucru aşa cum s-ar cuveni nici în „Convorbiri literare", nici în „Poezia", ne dorim ca în *Biblioteca de poezie* să semnalăm, pe scurt, cât mai multe dintre acestea se va putea. Cum am mai spus, la unele vom reveni, poate, fie aici, fie în „Convorbiri". Poate, şi astfel, aceste cărţi vor atrage atenţia cititorilor, dar şi confraţilor şi vor beneficia şi de alte comentarii.
Din motive de spaţiu, pentru că primim multe titluri la redacţie, unele le vom menţiona doar, eventual cu o scurtă remarcă, din respect pentru autorii care nu le-au trimis, şi pentru a sublinia că sunt în atenţia noastră, şi, în măsura posibilităţilor, la parte dintre ele vom reveni mai pe larg fie aici, fie în „Convorbiri literare", după caz.

Volkan Hacioğlu, **Muammer Hacioğlu**, *Trenul de Kars*, traducere în limba română, prefaţă, selecţie şi note de Niculina Oprea, Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2021, 90 p.

Trenul de Kars este un volum semnat de un fiu, Volkan Hacioğlu (n. 1977), împreună cu tatăl lui Muammer Hacioğlu (1945 -1992), fiecare autori a mai multe volume de versuri, remarcaţi de critica de specialitate. Muammer Hacioğlu a avut parte de o viaţă plină de încercări dată fiind situaţia din Tuyrcia la acea vreme, fiind supranumit „poetul străzilor". Volkan Hacioğlu, de pildă, este tradus (fie că e vorba de articolele/ studiile pe teme economice, specializarea sa, fie de poezie) şi peste hotare, a fost publicat şi la noi în ţară în reviste, iar acum în volum, în traducerea Niculinei Oprea. La rândul lui, şi el traduce în şi din limbile turcă şi engleză.

Interesantă este şi caracterizarea/ analiza pe care o face Volkan vieţii şi felului de a scrie al tatălui său, spunând că, în fond, multe nu s-au schimbat din tinereţea lui Muammer, şi, scrie fiul, „principala diferenţă a poeziei scrise de mine, în comparaţie cu poezia scrisă de tatăl meu constă în stilurile estetice", căci „mizeria şi sărăcia condiţiei umane sunt încă prezente astăzi".

După prefaţa Niculinei Oprea (*Lirică şi dramatism*), şi textul lui Volkan (*Imaginea tatălui în amintirile fiului*) sunt două cicluri de poeme, *Pălăria Panama*, al lui Volkan Hacioğlu, şi *Trenul de Kars*, al lui Muammer Hacioğlu.

Cred că nu doar „stilul estetic", cum scrie Volkan îi diferenţiază poezia de a tatălui său, ci şi tematica, vocabularul, modul de construcţie a frazei poetice ş.a. La Volkan sunt eferinţe livreşti din varii domenii, de la Garibaldi la pisica lui Schrödinger, Chagall, Lorca, Kandinsky, pe când la Muammer sfâşierea lăuntrică legătura cu clipa şi locul, felul în care îşi expune

sentimentele despre care scrie sunt altfel. Dacă la Volkan găsim poeme cu titlul *Fata care îl citește pe Rilke în trenul de Frankfurt* sau *Zilele lui Garibladi, Fluturel Apollo*, la Muammer sunt *Porțile singurătății, Străzile mă cheamă, Să trăiești orice, Copii nenăscuți*. Sigur, și Volkan scrie despre singurătate, dar altfel. De pildă, în *Porțile singurătății*, Muammer scrie: „uneori, cu mâinile mele am aruncat/ pietre în porțile singurătății/ (...)/ acum mă aflu pe străzi,/ pe străzi, în porturi, singuratic, / fără speranță și bătut de vânt,/ în lipsa ta îți desenez chipul pe trotuare"; Volkan, în *Trandafiri de ceață*: „Prin singurătatea noastră/ caravana a trecut mult mai greu/ decât m-am așteptat: caută și deschide/ a treisprezecea carte". Vremurile pe care le-a trăit Muammer i-au turnat alt tip de cuvinte din penel: „străzile sunt traversate de trăsuri/ victimele sunt batjocorite,/ în leagănele încă în construcție/ copilul își privește mama, / în întuneric o femeie este împușcată/ între ochi". În poezia lui Volkan astfel de scene nu există, citim, de pildă: „am putea uita de acești oameni/ ce se nasc unul din altul/ se ceartă violent ca o răsturnare de pământ – / morminte săpate de lupi". Sunt tată și fiul doi exponenți a două lumi diferite, cea tânără izvorâtă din suferința și singurătatea celeilalte, pentru a-și afla propria suferință, propria singurătate, dar îmbrăcate în alte haine, construite altfel. Ambii au stiluri bine definite, fiecare are drumul lui, cu amprenta personală distinctă, în poezie. Dacă în lumea lui Muammer, care uneori „parcă este o închisoare", zboară gloanțele peste tot uneori, singurătatea ea ca o pecete, locurile despre care pomenește sunt din Istanbul sau/ și din Turcia, la Volkan problematica este diferită, deși nu lipsită de singurătate, de suferințe, dar altfel, însă fără gloanțe și mult mai largă, dincolo de Turcia, cu locuri depărtate.

Un volum interesant, doi autori contemporani turci apreciați, și o nouă carte de poezie tradusă de Niculina Oprea din lirica acestei țări. Încheiem cu o strofă din *Străzile mă cheamă* (am oscilat între acesta și *Scrisoare fiului meu* și *Pălăria Panama* a lui Volkan) de Muammer: „Frica este o pasăre/ își ia zborul din interior,/ Inima ca o pâine caldă mi-am/ așezat-o în umbra cuțitului aproape/ de gurile copiilor./ Timpul se scurge ca un râu murdar."

Coord: **Christian W. Schenk**, *Roua din cuvinte, poezii din Cenaclul Schenk*, cuvânt pe coperta a patra: Ana Podaru, Dionysos Verlag, Boppard am Rhein, Germania, 2020, 350 p.

De câțiva ani publicăm în revista „Poezia" creații ale autorilor de la Cenaclul Schenk, coordonat de poetul și traducătorul Christian W. Schenk. În timp, zecile de nume de autori ale căror poeme au putut fi citite de cititorii noștri au conturat o imagine despre ce înseamnă acest cenaclu. Despre unii dintre ei au scris nume cunoscute ale literaturii române, alții au ajuns, între timp, membri ai Uniunii Scriitorilor, au publicat volume de autor, au apărut în diverse antologii, în reviste importante din țară și de peste hotare ș.a. Unii au fost invitați la Cenaclul pe care l-am coordonat, în anii din urmă, împreună cu Mircea Platon la filiala Iași a Uniunii Scriitorilor din România.

Acestea, dar şi altele, ne-a determinat să menţinem atâta vreme această colaborare, şi în acest sens, cu cel care coordonează acest grup, acest cenaclu, Christian Wilhelm Schenk.

Ar fi nedrept să amintim doar o parte dintre numele autorilor antologaţi, însă creaţii ale celor mai mulţi dintre aceştia au putut fi citite în revista noastră. Semnalăm această antologie cu dorinţa de a vedea pe cât mai mulţi dintre autorii care fac sau vor face parte din acest grup că vor ajunge să aibă un drum al lor în minuna lume a Poeziei.

Mircea M. Pop, *Scrisori (literare) din Germania*, cuvânt pe coperta a patra M. Chelaru), Editura Vatra veche, Tg Mureş, 2022, 162 p.

De ani de zile Mircea M. Pop publică, în afară de creaţiile sale originale, cronici/ recenzii, pagini despre diverse antologii/ volume de versuri, proză, eseuri ş.a. cele mai multe traduse din română şi/ sau scrise direct în germană, semnate de autori germani născuţi în România, sau autori români stabiliţi în Germania, Austria, Elveţia. Cartea aceasta, scrie autorul în cuvântul său de început, e menită „să le completeze pe cele anterioare" în care a adunat aceste texte despre aceşti autori. Sunt „comentarii" pe marginea a patruzeci şi opt de cărţi, semnate de treizeci şi patru de autori (unii cu două sau mai multe volume). Unele dintre aceste cronici au apărut şi în revistele ieşene „Poezia", „Convorbiri literare", altele în diverse reviste din ţară, cele mai multe în „Vatra veche".

Din motive de spaţiu nu putem aminti toţi creatorii recenzaţi. Menţionăm că fie că sunt din epoci mai apropiate sau mai îndepărtate, din generaţii diferite. Observând nu numai maniera în care scriu autorii români avuţi în vedere, pare că, din cele notate pe marginea acestor cărţi, Mircea M. Pop scrie şi cu ochiul celui care vieţuieşte în Germania de atâţia ani, în ideea că doreşte să arate, pe cât se poate, şi cum le-ar putea recepta cititorul din această ţară. De altfel, după caz, regăsim şi citate din felul în care au perceput traducătorii aceste volume, felul în care au lucrat la ele. De pildă, Hans Dama, vorbind despre traducerea volumului *Grădini austere*, al Aurei Christi, spune că „a ales varianta versului liber, punând în primul rând accentul pe claritatea mesajului redat". Sau cum au păstrat (cu referire la versiunea în germană a *Cărţii şoaptelor*, a lui Varujan Vosganian), traducătorii (între aceştia, pentru unele volume, se regăseşte Christian Wilhelm Schenk, de asemenea un statornic colaborator al revistei „Poezia"), pentru a reda atmosfera, cuvinte româneşti ca „mămăligă" sau „hora". Sau redă scurte citate din critici germani care scriu despre aceste cărţi, cum văd ei felul de a scrie al autorilor ş.a.

Christian Wilhelm Schenk (trăitor de asemenea în Germania, care a tradus un număr însemnat de autori români în germană, inclusiv un număr semnificativ de autori ieşeni/ moldavi) şi Mircea M. Pop sunt două nume care aduc, fiecare în felul său, servicii de remarcat culturii române.

Observator atent și acribios, Mircea M. Pop ne oferă, așadar, prin aceste volume ale sale, în care adună recenzii/ cronici scrise timp de ani de zile, o privire amplă asupra unui număr de remarcat de volume ale autorilor români/ de origine română apărute în limba germană, analizând atât opera în sine, felul de a scrie al autorilor, cât și, uneori, oferind o succintă imagine asupra felului în care sunt înțelese de traducători/ receptate de critica germană aceste volume.

Gheorghe Boancă, *Gînduri curate*, Adi Center, Iași, 2021

De câte ori am avut în față pagini scrise de Gheorghe Boancă m-am gândit și la satul din care provine, Tansa, dar și la felul lui de a picta, fiind un cunoscut reprezentant al picturii „naive" ieșene (de altfel, și la acest volum, ca și în cazul celorlalte, coperta I are o ilustrație după un tablou al său). Despre Gheorghe Boancă și mai multe din cărțile sale am mai scris mai ales în rubrica „Autori moldavi, edituri moldave", în „Convorbiri literare", dar și în aceasta din „Poezia". De fiecare dată am amintit că, în cea mai mare parte, cărțile sale sunt construite cam aidoma tablourilor lui. Astfel, temele/ subiectele „personajele", felul în care scrie despre lume sunt conform celor spuse mai sus. Boancă vorbește despre viața de zi cu zi a oamenilor de rând, într-un limbaj ca al lor, cu problemele lor cotidiene, cu necazurile, și fericirile, cu „poantele" și farsele lor, cu felul în care se raportează la ceilalți iar, în acest volum, cum se raportează la Domnul, la credință la viața întru credință. În cartea lui „oamenii se întâlnesc împreună în lăcașul de rugăciune/ ca să se roage împreună la tine", iar, cum vedem de atîtea ori în jur, „după ce părăsesc al Tău locaș/ fiecare devine din ce mai laș". Gheorghe Boancă scrie în felul omului crescut cu o puternică legătură cu pământul, cu veșnicia, de la sat, cu gândul la un cer „apropiat" spiritual, oarecum „familiar", „vorbind" cu Dumnezeu: „Tu l-ai trimis pe Hristos pe pământ/ (...)/ Tu l-ai trimis Tată pe Hristos în lume/ Ca să-și dea viața pentru mine". Într-un fel, scene biblice sunt „repovestite", îmbrăcate în coloritul în care își îmbracă tablourile, cerându-i Domnului să-l întărească în credință, îi vorbește despre oboseala sa („sunt obosit/ am obosit de tot/ sunt viu, dar parcă aș fi mort/ și gânduri multe-mi dau târcoale/ că mâine voi ajunge pământ bun pentru oale"), să îl primească în suflet, să îl primească în brațele Sale, dar, în același timp, să aibă „inima curată", să nu mai greșească, să fie mereu cu gândul la Dumnezeu. Știe că „Oricât aș munci eu/ Nimic nu se poate fără ajutorul Tău". Vorbește despre nașterea, despre răstignirea lui Hristos, despre ... Pe de altă parte vorbește, în felul său, despre slăbiciunile omului în general, despre „otravă și poluare", despre cum „oamenii aleargă ca să adune avere" și, când pleacă, „atunci în ceasul de pe urmă tot avutul strângătorului/ îndată ajunge în mâinile cheltuitorului". Sau îi „ceartă" că au ajuns „perverși și goi", cerându-le să își „aducă aminte ce scrie în Sfânta Scriptură", să își iubească aproapele, căci „cu voie sau fără voie păcătuiesc", mereu „se dușmănesc și unii pe alții se umilesc". Sunt și texte în care vorbește

despre cele lumești, cum este *În miez de noapte*, despre o fată care îl întâlnește pe „bădița", dar tot după ce s-a rugat la Dumnezeu. Și, peste toate acestea, scrie Gheorghe Boancă, dincolo de sănătate, de celelalte „cereri" pe care I le adresează Domnului, poate cel mai apăsat sau, oricum, între dorințele cele mai fierbinți, este aceasta: „Te rog Doamne să-mi dai numai gânduri curate", căci așa ar trebuie, în viziunea sa, să fie pentru toți: „De la tine omul așteaptă să primească de toate,/ Mai ales gânduri, gânduri curate".

Dacă în alte volume ale sale avem, ca și în tablourile pe care le pictează, de a face cu o galerie de personaje care populează lumea, așa cum o vede autorul, cu bune și mai puțin bune, aici totul este mai personal, „oamenii" sunt mai curând la modul general amintiți. Însă a rămas aceeași manieră a sa de a… picta în cuvinte, plină de culoare. Desigur, prin felul în care scrie, în care este alcătuit volumul, „pierde" în anumite privințe. Dar poate, pentru unii cititori, câștigă prin simplitate, care nu se potrivește cu „cadrul" „picturii" sale, la fel cum o face în tablouri. Pentru că Gheorghe Boancă scrie cam tot așa precum pictează, punând accent pe „culoare", utilizând cu o dezinvoltură un limbaj al său, „popular", căutând un tip frust de picanterie, un mod personal de a vedea anume detalii.

Așadar, un volum despre gânduri curate și credință și-a propus să alcătuiască Gheorghe Boancă.

Constantin Boca-Costiacob, *Semnul de dincolo*, prefață (*Seninul de dincolo – o carte cu primire maiestuoasă*) de Lilioara Macovei, în loc de postfață (*A nu te mai încăpea* cuvântul) de Ioan Dănilă, Editura Egal, Bacău, 2007, 182 p., *Au murit odată cu învierea*, prefață: Lilioara Macovei, Editura Angel's, Bacău, 2016, 182 p., *Risipirea totului în risipire*, prefață (*Hemografia lui Constantin Boca – Costiacob sau Foaie verde de poet din „caierul nefirii"*) de Pere Isachi, Editura Egal, Bacău, 2019, 170 p.

Sunt feluri și feluri de a scrie, din motivații din cele mai diverse. Uneori asta se întâmplă, poate, și din dorința de a te mărturisi în scris, după propriile puteri, doar pentru a spune și altora, astfel, ce este în sufletul tău, cum simți frumusețea, dragostea, curgerea timpului și, în general tot ce ai pe suflet. Alteori simți că îți trebuie să faci asta, în felul în care îți formezi felul tău de a scrie.

Constantin Boca-Costiacob face parte dintre acei oameni care simt că, ajunși pe un prag al vremii date lor, pot înțelege și povesti și altfel ceea ce le-a fost dat să trăiască, să viseze și să își amintească uneori cu nostalgie, alteori cu dor ori cu umor, cu ironie. Căci spune autorul: cuvintele mele mustesc altfel de vorbe/ ele voind să tocmească/ o altfel de spusă". Iar, în alt loc, „odată cu această carte am început să fiu în cuvinte". Drept pentru care încearcă să versifice ce are pe suflet pe teme majore/ diverse despre pierdere, despre credință (poate cea mai prezentă), condiția umană, sensul vieții și al celor care viețuiesc pe pământ, moarte/ apropierea acesteia, gândul la „lumea de

dincolo", viață, singurătate (ca despre o „o jalnică zidire/ venită din adâncuri"), femeie, pierderea/ prezența cuiva drag, amintirea unor „troiene de sărutări", „gânduri ocnite" care îi ning amintirile pe vreun „tăpșan de vremuri" năimit undeva în sufletul său. A ales în genere (dar nu totdeauna) versul rimat, fără a căuta tiparul unei forme fixe cunoscute, alteori în ton care aduce a poem popular („foaie verde măr domnesc/ mult mai vreau să nu gândesc"...), uneori cu expresii cu amprentă personală/ surprinzătoare („posibila naștere/ din bobul de scrum", „corul crizantemelor de seară", „altar umplut cu noapte" ș.a.), alteori versificația curgând către tern.

Poate că „miza" pe care a avut-o e mărturisită în aceste cuvinte (din care se întrevede și felul în care arată strofele sale): „aduc întrebări/ pentru a putea să trezesc/ răspunsuri dinlăuntrul lor". Și, poate, a aflat deja, fiind la cel puțin al treilea volum (doar de acestea am știință) dacă pentru el scrisul e ca „înfășatul fumului" sau a o „umplere/ a nesfârșitului din noi".

Semnalăm, așadar, aceste trei „mărturisiri" versificate ale lui Constantin Boca-Costiacob și încheiem, și cu titlu de exemplificare, cu un text din volumul *Am murit odată cu învierea*, anume *Tipar dispers*: „Ne-om căuta/ în cimitirul tăcerilor,/ Iar ființele noastre/ vor fi două cruci./ Peste ele stând după datină,/ Sinoptica adresă din urmă.// Vom găsi frunze,/ veștejind a gânduri/ iar din două puncte/ va țâșni neantul./ Arătând celor vii/ ce am fost,/ Și celor din care bem apă/ ce suntem...".

Ioan HOLBAN

Condamnată la iubire

În sumarul volumului Amprentele sufletului (Editura Timpul, 2022), Georgeta Tudora adună, în primul rînd, poeme de dragoste pentru "omul cel drag", scrise, adesea, în metrica versului popular al *doinei de dor* care e cîntecul poeziei autoarei: „Astăzi, cînd dorul doare,/ Scriu de păsări călătoare,/ Despre lacul ca o oglindă/ Despre războiul din tindă./ Dorul umblă peste toate/ Ca o pasăre de noapte./ Zvîrcolindu-se prin ruine/ Nu am pace şi nici tihnă./ Numai badea-mi este leac/ Că doar el mi-i omul drag;/ Sar din pat privesc în gol,/ Dau gîndurilor iar un ocol./ De ce oare dorul doare/ Şi inimii îi dă răcoare?/ Cînd ar trebui să-mi fie,/ Fericirea într-o bucurie!" (*Cînd dorul doare*). Georgeta Tudora se apropie de poezie, cum își asumă sacrul, ca și erosul asociat, adesea, cu figuri, cuvinte sau posturi în orizontul rugăciunii – ruga unei „măicuțe" e aprinsă la icoană, la luminarea aprins, lîngă o candelă, se spune în poemul *Te chem la ceas de noapte* –, în căutarea „sensului divin" pe *altarul* iubirii, marcînd, încă o dată, faptul consemnat de Abatele Brémond care spunea că poezia e o rugăciune profană. Frapante sînt, în poezia Georgetei

Tudora, *vîrsta erosului*, începînd, desigur, cu patima, cu focul erosului care mistuie („Am arşiţă de tine iubite, am sete,/ Mai toarnă-mi un strop de amor/ Din cana dragostei cu dulci licori/ Că nu am somn chiar dacă-i noapte./ Am arşiţă şi vreau să te sorb cu dor/ Din paharul împărtăşaniei cu iubire/ Căci numai tu îmi aduci iubite lecuire/ Şi-mi potoleşti setea, cum numai tu ştii./ Focul dragostei şi-al inimii în nopţile/ Cu cerul încărcat cu stele, pe bolta/ Care ne este acoperişul visărilor tîrzii/ Hai, vino iubite că vreau să mă-mbăt.../ Mai toarnă-mi din licorile amintirilor/ Să te sorb, cupă după cupă, dansînd,/ Că am arşiţă de tine şi am şi mult dor/ Şi oricum iubirea nu mă lasă să dorm./ În noaptea asta şi cerul pare de cleştar/ Ne-aşteaptă pregătit de-un bal nupţial/ Şi vom sorbi iubirea din cupa de cristal/ Iar tu să-mi cînţi din doruri şi despre ideal" – *În noaptea asta*), în primăvara şi verile „îndrăgostite" ale poveştii de dragoste, cu clocotul ei, lunecînd încet spre un eros al amintirii, la vîrsta mamei şi bunicii, ca în *Clipe croşetate* („Azi, fac frunzelor un ceai.../ Tu ce mai faci, pe unde stai?/ Vino, să ne ţii companie,/ Mie şi frunzelor din agonie...", scrie Georgeta Tudora în *Azi fac frunzelor un ceai*), către despărţirea, iertarea din *O să dispar într-o noapte…* ori *Te voi ierta* şi iarna cernutelor gînduri: „Mi-e frig... şi-n cuvinte, azi,/ Cînd iarna a venit cu ger…/ Peste suflet şi streaşina casei/ Ţurţuri grei atîrnă cu neuitări./ Iarna îşi adună zăpezile/ Peste munţi cu fruntea sus,/ Acolo, gîndurile s-au dus/ Să fie aproape de norii albi./ Mi-e frig şi-n cuvinte, uneori,/ În viaţă nu avem numai bine./ Mai vin şi viscole cu troiene,/ Iar binele cu greu se cerne.../ Cernute gînduri în miez de zi.../ Aici aş vrea să-mi fii alăturea,/ Că viaţa este tîrzie şi-i grea,/ Să privesc îngheţul cum sună./ Iarna, parcă a oprit totul în mine./ Sufletul nu are astîmpăr deloc.../ Privesc albul care aduce nostalgie/ Şi ninge, ninge şi peste inima mea" (*Cernute gînduri în miez de zi*).

Poemele din *Amprentele sufletului* sînt scrise „cu dor", dincolo de cortina timpului şi a amintirilor unei femei iremediabil îndrăgostite; dincolo de discursul îndrăgostit, dominant în poemele cărţii, Georgeta Tudora abordează – nu se putea altfel – Iaşul lui Eminescu, în ianuarie, cînd „ninge sublim din Ipoteşti spre Iaşi". Cîteva poeme din *Amprentele sufletului* fixează ceea ce aş numi *spaţiul fiinţial* care identifică, fiinţa interioară, cu rădăcinile în „satul meu": „Mă cheamă rădăcinile acasă,/ Mă cheamă tradiţia-n pridvor,/ Mă cheamă obîrşia la izvor,/ Mă cheamă să-mi depene firea,/ Mă cheamă satul cu amintirea./ Mă cheamă pădurea de la Cetate,/ Mă cheamă susurul din ape,/ Mă cheamă păsările privighetori,/ Mă cheamă cîntatul lor din zori./ Mă cheamă poienţele cu flori,/ Mă cheamă dorul de fraţi şi surori,/ Mă cheamă o doină din popor,/ Mă cheamă horele cu farmecul lor./ Mă cheama nucul de la poartă,/ Mă cheamă rugii de mure,/ Mă cheamă fragii din pădure,/ Mă cheamă cuibul berzelor de pe casă./ Mă cheamă Creangă iar la şcoală,/ Mă cheamă dorul de tată şi de mamă,/ Mă cheamă iubirea cu sufletu-n năframă,/ Mă cheamă şi sunt chemată mereu,/ Mă cheamă rădăcinile din satul meu!" (*Chemarea*). Sînt poeme de evocare, de *rechemare* a copilăriei şi adolescenţei cu cireşele

atîrnate de urechi, teiul „proptit în poartă", muzica clopotelor, cu Dealul Viei şi oina jucată "cu prietenii mei din sat", cu figurile tutelare ale părinţilor; *dorul* de copilărie e, ca intensitate a combustiei interioare, asemănător erosului: „Aud orga cum despică zorii/ Cristalele de rouă strălucesc,/ Sunt în vis cu tine îmbrăţişată/ Şi purtăm aripi îngereşti.../ Florile cu rochiţe de mirese/ Împrăştie miresme în paturi/ Tu parcă nu te saturi s-auzi/ Şoaptele-mi spuse-n noapte./ Mă sfîşie tandreţea zorilor/ Şi am ninsori de petale-n păr;/ Te văd dintr-o dată lîngă mine,/ Simt că plutesc, îmi este bine./ În nopţile tîrzii, cu insomnie,/ Mi-e dor de tine şi de copilărie./ Cînd bate pendula iar sacadat/ Cerul cu stele miroase a păcat./ Mi-e dor că doare tot pieptul.../ Pipăi o pernă, alături nu-i nimeni,/ Uite cum grabnic soarele vine/ Să adoarmă razele lîngă mine./ Orga cîntă pentru zorile de ziuă/ Ceasurile se scurg, bat apa-n piuă?/ Te-aş cere divinităţii să fii cu mine,/ Mi-e teamă de un refuz ştii bine.../ Luna şade proptită într-un par/ Răsfoieşte nopţile lui gustar./ Pleacă noaptea s-arată zorii/ Repede ne vor părăsi cocorii..." (*Se despică zorii*).

În *Amprentele sufletului*, Georgeta Tudora scrie o sensibilă poezie de notaţie, în care erosul este atoatestăpînitor, păstrînd, însă, şi *spaţiul de recul* al (pe)trecerii vîrstelor şi potrivirii focului de la un cuptor pe unde trece orice fiinţă; ca să înveţe şi să-şi trăiască viaţa însăşi.

O carte luminoasă

Ramona Ilade adună în sumarul volumului său, *Cu poantele în sus* (Editura Timpul, 2022), poeme aparţinînd unor specii ale literaturii de altădată – fabulă, rondel, gazel, sonet –, la care se adaugă şarje ironice ale unei ironii calme, cordiale, însă iertătoare, care nu demolează nimic şi nu-şi asumă pamfletul şi sarcasmul, dar şi parodii care s-au cultivat mereu, de la începutul secolului trecut pînă azi, în paginile de divertisment ale revistelor literare, la „academiile libere" din perioada interbelică, mai ales, în cenacluri de epigramişti cu adunări, de regulă, duminicale ale unor autori care îşi găsesc aici teritoriul de încercare a ceea ce se numeşte „violon d'Ingres". Poezia Ramonei Ilade este una luminoasă, a prea-plinului vieţii, în dimensiunea ei de senzualitate, fără a admite neliniştile, întunericul, semnele Apocalipsei, drama, presimţirile rele, ameninţările iminente, tragediile, nervii întinşi etc., proprii poeziei Ramonei Ilade fiind, pînă la urmă, liniştea, lumina, elanul vital, imagini amuzante cu *poantele în sus*, cum spune autoarea. În cele cîteva fabule – *Campanie electorală, Cereri pentru concurenţi, Visul unei mame, Găina şi cîinele* –, Ramona Ilade se fereşte de formula didactică a speciei, păstrînd, însă, *morala*; umorul, relatarea alertă, rostogolirea întîmplării, a miezului epic pe care îl are, evident, orice fabulă de la Esop, La Fontaine, Krîlov, Anton Pann, D. Ţichindeal, Gh.Asachi, Alecu Donici, pînă azi: iată mita şi ridicolele campanii electorale la sat, la noi, în istoria unor gîşte amintind perechea de neuitat

dintr-un celebru desen animat, de la Disney, *Pisicile aristocrate*: „Două gîşte merg agale/ Chiar pe strada pricipală;/ Poartă pălării de soare/ Şi cadouri subsuoară./ Şapte fire verzi de iarbă,/ Nişte boabe mai bizare/ Şi din casă-n casă-întreabă:/ Cine vine la votare?/ Au mai dat şi cinci grăunţe/ Tot pe strada principală,/ Vrînd, desigur, să-şi anunţe/ – Vizita electorală –/ Ies la poartă orătănii,/ Mulţumite de plocoane,/ Gîştele băteau mătănii,/ De-au uitat că-s «nişte doamne»./ A venit şi ziua-n care/ Trebuiau să se adune/ De la mic şi pîn'la mare,/ O grămadă, de nebune.../ Nu a fost nici o mirare/ Pentru-un scop făr'de valoare;/ Cele două «secretare»/ Nu au urne de votare!/ Morala.../ Nu ştiu cine-a fost de vină,/ Căci acele doamne-nfipte/ S-au trezit, fiind la cină,/ Nişte gîşte proaspăt fripte!" (*Campanie electorală*).

Rondelul, mai bine reprezentat decît fabula în *Cu poantele în sus – Romantism, Rondelul soldatului Vasile, Datorie morală, Cu şi fără mască. Tinereţe unde eşti, Relaxare vs. vreme rea, Şofer guvernamental* –, chiar dacă nu respectă întocmai, tot timpul, forma fixă (treisprezece-paisprezece/ versuri a cîte opt-zece picioare, cu două rime, repartizate în trei strofe, prezenţa refrenului), impusă de Charles d'Orleans, Villon, Théodore de Banville, Al. Macedonski, rondelul Ramonei Ilade păstrează acuitatea şarjei unei ironii prietenoase, în fond, valorizînd mereu o *poantă*: „Îţi mai trimit, iubito, o scrisoare.../ Te-aş fi sunat, dar nu prea am semnal/ Şi-ţi amintesc: să ştii că-mi eşti datoare/ Să-mi fii alături pînă la final./ Iubirea noastră nu-i întîmplătoare,/ Deşi mi-ai spus mereu că-s un penal;/ Îţi mai trimit, iubito, o scrisoare,/ Te-aş fi sunat, dar nu prea am semnal./ Tu să nu uiţi că dragostea nu moare,/ Ne-om revedea cam într-un cincinal;/ De-aici, de unde-ţi scriu e cam răcoare,/ Dar sunt «erou» pe postu-naţional./ De asta-ţi scriu, iubito, o scrisoare!" (*Datorie morală*). Şi gazelul, cu distihuri consacrate, altădată, filozofiei şi filosofării, erosului, plăcerilor vieţii, iubirii şi vinului – *Preţul fericirii*, *La dentist în vremuri grele, Semnătura face diferenţa. La nutriţionist* –, departe de modelul poeţilor persani, cu care a început istoria acestuia, dar şi de Eminescu şi Coşbuc („O luptă-i viaţa; deci te luptă/ Cu dragoste de ea, cu dor", vă mai amintiţi?) îşi păstrează prospeţimea (şi) datorită tonalităţii specifice epigramei, „înţepăturii", (auto)ironiei celei care scrie: „Ducînd un trai mult prea anost,/ M-am hotărît să-mi fac un rost/ Şi-am zis să caut un bărbat/ Să îmi ofere-un adăpost./ Eu mă bazam doar pe noroc/ Că de deşteaptă, n-am prea fost/ Şi m-am îndrăgostit cu foc,/ De-un poliţai, un şef de post./ Şi-n braţe chiar m-am aruncat/ Cu tot ce-aveam ca... avanpost./ Dar traiul lîngă-un militar/ Tot trebuia să aibă-un cost./ În două luni m-a luat de soaţă,/ Chiar dacă toţi rîdeau că-i... prost!" (*Preţul_fericirii*). Sonetele sînt doar trei – *La agăţat cu bichonul, Amintiri de pe plajă, Rivalităţi* –, dar autoarea respectă, strict, regulile formei fixe, materialul liric fiind la fel de proaspăt, amuzant, „cu poantele-n sus", cum spune, abordarea acestuia trecînd, adesea, şi în beneficiul poemelor, dincolo de privirile pline de (sub)înţeles: „Acum doi ani, chiar de aniversare/ Doar ce-am deschis cutia de cadou/ Şi am rămas în loc ca un

tablou/ Cînd a ţîşnit un cîine, nu prea mare./ Toţi s-au gîndit că dacă-s singurică,/ Să nu ies neînsoţită la plimbare./ Aşa că-mi iau bichonul din dotare/ Şi mă învîrt prin parcuri fără frică,/ Dar uneori din lesă se smuceşte,/ Ca un nebun pe-alei se rătăceşte,/ Iar eu îl las ştiind că, de îndată/ Îmi va suna în geantă, telefonul,/ Că doar i-am pus la gît medalionul/ C-un număr şi c-o poză (dezbrăcată)!" (*La agăţat cu bichonul*). Parodiile, deşi nu multe – *Ce-ţi doresc eu ţie*, *Criza financiară*, despre amorul plătit cu tichete de masă, *Dimineaţa*, despre eternele scumpiri, *Crăciunul pe Facebook*, despre colindele share-uite, like sub „bradul inodor" etc. –, exprimă îndrăzneli ale unui *spirit critic* ascuţit: ce vor spune, de exemplu, eminescologii „talibani" despre această parodie după un celebru poem al lui Eminescu? „Ce-ţi doresc eu ţie, dulcea mea soţie,/ După-acel divorţ, să îţi fie dor/ De-ale mele braţe şi a mea – tărie – / Să-ţi aduci aminte cum făceam amor./ Îţi eram şi vinul, tu-mi erai pocalul,/ Ne-îmbătam ca proştii, dar era firesc/ Căci rămîn potcoave, deşi moare calul,/ Dulcea mea soţie, asta ţi-o doresc!/ Vis de răzbunare îmi inundă gîndul:/ După un partaj, vreau să te ştiu plîngînd/ Iar prin buzunare să îţi cînte vîntul,/ Visul tău de glorii să îl văd căzînd./ Să spui astăzi lumii că ţi-am dat valoare,/ Numai eu ştiut-am cum să te iubesc;/ Pînă te vei stinge, îţi fac zile-amare,/ Dulcea mea soţie, asta îmi doresc!" („*Ce-ţi doresc eu ţie*").

Sînt în cartea Ramonei Ilade patru poeme – *De-aş fi flăcău, Sărbători pascale, Rachiul – motiv de adopţie, Omenie* – care fixează Bucovina ca pe un spaţiu de identificare a autoarei, în Ariniş, Humor, un sat din Cîmpulung, Ramona Ilade regăsind, prin protagoniştii săi lirici, vîrsta de aur într-o vreme ce pare a aparţine vîrstei de fier; „Într-o zi de sărbătoare,/ Cînd fierbeam un «nechezol»,/ Căutam pe net cazare/ Nu departe de Humor./ Doar ca să fugim de-acasă/ Şi să-nlocuim rutina/ Cu o masă copioasă,/ Cum mănînci în Bucovina./ Uite-aşa în două ceasuri,/ Cu-n şofer cu mare-avînt,/ Am ajuns şi pe meleaguri/ Unde-i raiul pe pămînt./ Nu făcurăm nici check-in-ul/ Cînd o gazdă graţioasă/ Ne-a întîmpinat cu vinul/ Şi-o plăcintă delicioasă./ «Hai, poftiţi cu noi, şedeţi/ Să gustaţi şi din bucate,/ Pe alese, să mă credeţi,/ Nu ca-zez pe nemîncate»./ Şi-a-nceput, bucovineanca,/ Să ne-aducă ce-i mai bun,/ De ziceai că e Crăciun.../ Mîna îi mergea şi «fleanca»./ Aşadar şi prin urmare,/ Noi vom spune la tot neamul:/ Nu există-n lumea mare/ – OM cum e bucovineanul!" (*Omenie*).

Cu volumul Ramonei Ilade sîntem în bucuria primei vîrste a poeziei noastre moderne.

Constantin DRAM

Intrarea în poem

Poeziile Oanei Frenţescu (*Gând tatuat în clepsidră*) conturează o individualitate lirică de calitate, lipsită de supralicitarea unor formule neo-moderniste care să suplinească tocmai poeticitatea. Cultivând versul de notaţie interiorizată, autoarea reuşeşte şi în acest volum să valideze imaginea unui poet înzestrat, atent la resursele ce pot defini un univers poetic elaborat de o strategie *sui-generis*, ce îşi arată roadele şi în aceste poeme.

Formulând un drum al auto-cunoaşterii, al interiorizărilor ce se nasc în completarea *cunoaşterii* largi, îmbrăcând valenţele unei adevărate filosofii existenţiale, textele din acest volum reuşesc să surprindă un continuu „transfer" dinspre acel „înafară" populat de imagini şi de reprezentări auditive, prin acea strategie originală despre care vedeam care conduce, în final, într-o codare ad-hoc, acele „tatuaje" sensibile invocate de titlul volumului, transformate în adevărate semne adăugate unei clepsidre simbolice, martor imuabil al unei temporalităţi ce este mereu re-simţită în contextualitatea poetică definită de versurile Oanei Frenţescu. De altfel, cunoaşterea, auto-cunoaşterea şi perceperea timpului (cosmic vs propriu) sunt mereu re-luate în curgerea poemelor: „era un drum de cunoaştere,/ glazurat cu litere nesigure,/ o adunare de raze cu o lumină proprie,/ o sosire fără timp, cu vise neucise (…) unde toate secundele pleacă/ dezamăgite şi tot mai captivă/ intru în lutul din care niciodată n-am plecat." Structural, această strategie poetică presupune o primă parte a poemului ce se axează pe adiţionarea de imagini/ rod al unei percepţii complexe şi transformarea lor în semne poetice ce marchează tot câmpul poetic din volum (*cerul, verdele-paradis, luna, lumina, secundele, ploaia, destinul, nunta chimică, singurătatea, destinul, cuvântul, raiul, zi/ noapte, îngerii absenţi, anotimpurile, somnul.* Ele pot fi sublimate într-o triadă generică: *scrisul–dragostea-poemul*, cu o reluare simbolică a sensurilor impuse termenului *cuvânt*. Corporalizat, materializat, cuvântul/ descompus şi receptat ca atare trimite spre *veşnicie* şi *scris*: „veşnicia îmi încurca gândul şi pana de scris/ silabele mocneau în jarul nopţii// tu puteai opri sfârşitul poemului/ unde îţi desenasem absenţa printre frunze/ de n-ai fi rătăcit atom cu atom prin venele mele." Într-un exerciţiu interesant, de re-scriere aplicată, multe dintre poemele din volum ar putea fi re-ordonate după schema amintitită, demonstrând importanţa elaborării textuale, cerebralitatea actului de geneză poetică. A doua parte (uneori doar sugerată, alteori lucrată în filigran, în versuri de o adevărată şi subtilă frumuseţe) presupune o mini-poetică a *absenţei*, a ne-completării prin eros. *Singurătatea, umbrele, pustiu, nerostirea, părăsirea, numele, dorul, ascunderea, uitarea, întunericul, rănile deschise, tăcerea, mirarea* sunt printre cele mai puternice nuclee care sunt concentrate, imagistic, spre partea finală a poemelor, relevând ipostaze ale unor stări ce converg spre acceptarea unui impas al sentimentului: „Iubirea e o nelinişte ce

țiuie-n pereți, în creier,/ e o prezicere de căi întortocheate, mereu cu plecări/ și niciodată cu popasuri sfârșite de început". Finalurile poemelor scrise de Oana Frențescu ar merita, în sine, o analiză distinctă. Sunt forme ce trimit, deliberat, spre lapidaritatea exemplară a poeziei orientale, marcând, fără îndoială, un punct de forță în textele acestei autoare: „prin ceață nu se aude nimic./ în mine floarea de cireș a început să doară."; „tu ești în așteptarea albastră scormonind tăcerea în dialog cu tine, / de cealaltă parte a neputinței."; „nu pot să te vreau într-o biserică de plumb"; „murim în fiecare clipă ascunși în recele pustiu", „pe foaia de scris în agonia timpului grăbit./ din nepieire te vreau neuitat."; „cu vise agățate de stele, / încă te mai iubesc, când cad culori peste frunte.", „rămân fără vis peste o paralelă verde cu frunze ucise."

Cu o percepție mereu evidențiată a *timpului interior* și a *absențelor* ce guvernează un anume mod de existență, poezia scrisă de Oana Frențescu cunoaște un plus valoric de la un volum la altul, rod al unor acumulări de bună calitate și a unor distilări pe măsură. E o poezie a comunicării neîntrerupte, cu *sinele* și cu cosmosul, interiorizările fiind asumate prin fiecare rostire poetică prin care se pecetluiește, de fapt, intrarea fără întoarcere în poem, singurul spațiu în care *ființarea* poate re-începe: „stau între cuvinte/ unele dor și ard în albastru/ altele mă ară până la transparență/ tu ești departe/ într-un contur neclar din seva vieții// odaia se-nvârte lunecând în sus/ cu tot talazul ei de întuneric// o strânsoare se prelinge în tălpi/ cuvintele sar peste mine mirate/ iar eu rămân zidită-n ipoteze// și nu mai știu ce funii de dor/ au tulburat sclipirile din astre".

Constantin LUPEANU

Elena Armenescu – meditație și spiritualitate

Elena Armenescu este poetul deplin care împărătește o constelație proprie. Născută în Teleorman, la 22 Mai 1948, cu studii de medicină la Timișoara și practică îndelungă în câteva județe, se hotărăște în cele din urmă să se așeze la București. Specializată în pediatrie și cardiologie infantilă, la maturitate își crește competențele în nutriție, boli metabolice și diabet, acupunctură, este membru fondator al Fundației Mirabilis de medicină alternativă transdisciplinară, medicină holistică zalmoxiană. Iar cum acestea nu erau îndeajuns, face literatură și publică, începând din anul 1995, aproape două duzini de culegeri de poezie originală. Pasiunile care i-au întregit viața: medicina, literatura, istoria, religia. Poetei Elena Armenescu îi sunt caracteristice inteligența, spiritul creator, scormonirea neîntreruptă a miracolelor vieții, precum și frumusețea ei fizică și

lăuntrică în cel mai înalt grad. O magie de necontestat sălăşluieşte în preajmă şi de aici îşi trage seva poeta mistuită de flacăra luminii. A fost recunoscută prin diferite premii şi diplome de creaţie şi deţine o sumedenie de distincţii şi titluri onorifice.

Trecere, poemul cu care se deschide selecţia de autor *111poeme: cele mai frumoase poezii, antologie lirică*, emană un sentiment delicat de iubire, poate neconform cu epoca în care a fost scris, însă antologic prin alcătuire şi sensurile implicite. Poemul caracterizează întreaga carte şi chiar creaţia poetică a Elenei Armenescu. Pentru că poezia ei înseamnă meditaţie, concepte lirice, treceri în transcendent de o supremă delicateţe, demers unic în istoria poeziei româneşti. Tematica poeziei şi stările afective sunt câteva, reluate la un registru superior: iubirea pentru Dumnezeu, iubirea omenească şi dragostea de ţară, glorificarea pământului în general. Lipsesc senzualitatea, voluptăţile de orice fel. Nobleţea omului şi credinţa de stâncă izvorăsc din adâncă frumuseţe. Se reliefează trei entităţi – inteligenţa, puterea şi iubirea, ele dau consistenţă şi forţă versurilor sale, le apropie de Dumnezeire, sunt matriţe, tipare primordiale. Aici se cuvine căutată puritatea poeziei pe care o scrie.

Poemul de lungă respiraţie „Iubirea Împărătească" creat în anul 2004, dovedeşte că omul şi planeta pretind iubire! Poem eseu, de o frumuseţe rară, livresc în multe încheieturi, care are înmănuncheat în el principalele teme poetice proprii, exprimă totodată modul de tratare, de exprimare poetică al poetei, cu o viziune care saltă mereu de la firescul cotidian la metafizic, pe firul glorificării lui Dumnezeu şi a Trinităţii. Iată o fulminantă iluminare: „Prin tine vede un ochi al meu frumosul/ Ţie ţi-aduc acum îndestulat prinosul/ Şi binecuvântarea mea, ca zestre/ Să ţi-o aşezi în vastele-ţi ferestre!" (*Psalmul 111*).

Dacă în prima sa carte de poezie credinţa religioasă e ca o adiere, aceasta devine apoi tema constantă a poeziei sale. Credinţa este iubire, este lumină pură. Elena Armenescu va rămâne de asemenea drept un poet care preamăreşte magia luminii, care cântă prezenţa luminii printre noi şi în noi. Lauda luminii se întâlneşte la tot pasul. „Aici, în locul acesta misterios, plin d e lumină/ Am visul elixir, trăirea roib, cea mai deplină!/ Aici, tălpile mele aproape eteric atins-au cărarea/ Iar gândul zburdălnicind prin timp, cugetarea."(*Locul de lumină*)

Discreţia şi delicateţea proprii autoarei sunt transferate poeziilor, iar acestea prelungesc sentimentul religios în exprimare diafană, fără nimic ostentativ, evlavios sau cântări imnice şi de aceea transmit senzaţia că această abordare a troparelor este firească şi ne aparţine fiecăruia. În consecinţă, poemele sale sunt chemări la puritate sacrală, în ele este prezentă divinitatea, emană duhul lumii sfinţite, redescoperă intervenţia

divină. Se simt totodată legături misterioase cu cosmosul în căutarea eternului.

Un analist ar trebui să vorbească despre clasicismul creației Elenei Armenescu. Tensiunea poetică este reflectată în lirism sobru, cu vibrație clasică. Și oricât ar părea de ezoterice, poeziile sale au rădăcini în realitate, transmit mesaje ale vieții cotidiene. Totuși, autoarea este atentă la cotidianul care urâțește, deformează, dăunează omului și îl prelungește întrun vis al himerei în spovedanie. Ea scrie totodată o poezie a introspecției, totul transfigurat la extrem. Viața este cale de întoarcere spre Dumnezeire! O artă poetică există în poezia *Poetul*, poetul pătruns de lumină, flacără înzăpezită, cântec și vuiet astral, el fiind magul ce aprinde furtuni stelare (citate din poem) etc., etc.

Iubirea este tratată ca atribut al sferelor astrale și sunt multe poezii în care iubirea cântă, granițele trupurilor se topesc ametitoare, dar nu carnal, deoarece îngerii stau de veghe! (*Cântecul iubirii și altele*)

O altă temă distinctă se străvede în *Tata* – aici ea se numără printre puținele poete care își omagiază tatăl, pe care-l vede „viu prin tot ce-n viață a sădit”….

Reține atenția poeme reușite, foarte aproape de ceea ce înseamnă capodoperă, cum ar fi *Mereu cu fața la cer* – antologic, *Insomnia căutării* – unul dintre cele mai reușite, dovadă a maturității de creație, care tinde spre perfecțiune, conține un sunet profund și sensuri bogate, *Urare de Anul Nou* – sensibilitate și delicatețe, *Fluviul* – odă naturii și vieții, și multe altele.

La Elena Armenescu nu se observă modelele, cel puțin nu cu ochiul liber. Lecturile sunt absorbite de autoare, trec prin filtrul propriu și aspectul general al poeziei semnate se cheamă fără doar și poate originalitate. Există discurs impresionist pe alocuri și pretutindeni magia miracolului vieții. Este o poezie elaborată, izvorâtă din inimă, dar exprimată cu mintea ageră ca un brici. Această poezie în primul rând cerebrală, nu este atentă la jocul prozodic, ritmul este cu totul neglijat, cer rimează întotdeauna cu mister, rugăciune cu plecăciune, rime ieftine, la îndemâna oricui, pentru că autoarea se concentrează pe sens și nu pe formă. Ea ezită, rimele șchioapătă uneori în fața prozodiei neîndurătoare, se predă adesea, dar învinge armonia și unitatea tematică, stilistică și mai presus de orice sensurile multiple. O poezie cerebrală.

Mai degrabă poate fi relevant discursul liric distinct, armonios, dominat de meditație și de spiritualitate, cu aspirații spre neant, spre cerul proteguitor care oferă viață, cale către înălțimi, mântuire și veșnicie. Poeta nu doar aspiră, ea trăiește în sfere înalte, domină sacrul și împlinirea.

Elena Armenescu este un poet adevărat, scrie poezie autentică, de înaltă ţinută şi are întotdeauna de transmis ceva de seamă. Poet introvertit, obsedat de propriile trăiri, nu se sfieşte să se orienteze mereu către lumea dinlăuntrul sinelui, deşi mai puţin prin expunerea intimităţii, aici dă dovadă de o parcimonie greu de explicat pentru un poet. Ea nu se dezvăluie cu adevărat şi această cale rămâne deschisă probabil spre culegerile de poezie din final.

Cărţi publicate până acum: *Ferestrele somnului, Regatul ascuns, Exodul uitării, Dictatura iubirii, Strigăt spre lumină, Iubire împărătească, Joc tainic, Cântecul iubirii, Slăvind Dumnezeirea, De mână cu Orfeu, Insomnia căutării, Constelaţia inimii, Memoria statuilor, 111poeme: cele mai frumoase poezii, antologie lirică* şi altele.

Lina CODREANU

Rezonanţe lirice de pe Insula singurătăţii

În plan real, Elena Netcu îşi trăieşte destinul scriptoricesc într-o zonă ocrotită de valurile efemere ale unei lumi ne-cantonabile de visări poetice. Pentru aceasta însă, plăteşte tributul însingurării ce toceşte lent şi tenace adâncimile firii. *Însingurarea*, motivul central al volumului *Insula singurătăţii* (Iaşi, Editura Timpul, 2021) este întoarsă în beneficiu, permiţându-i autoarei să „sfredelească" cotloanele propriului suflet.

Prin definiţie, *insula* este o bucată de pământ, din toate părţile înconjurată de ape. Izolată de ţărmul-frate mai mare, insula îşi „creşte" geografia şi istoria proprii, dobândind siguranţă în „rădăcinile" adânci, dar şi insecuritate geografică în faţa intemperiilor. Nu mă pot depărta de similaritatea între cele două entităţi: artist şi mediu solitudinal. Profesoara Elena Netcu nu a fost izolată şi nici n-a fugit de lume, ci *a ales* spaţiul lipsit de agitaţie propice creaţiei, chiar dacă această situaţie a vitregit-o de receptări lecturale şi critice la zi. E vorba despre stabilirea în orăşelul Isaccea din apropiere de Tulcea. Pentru poetă această „margine de lume" (după cum anunţă şi un titlu auctorial/ omonim) dominată de acel „spiritus loci" are semnificaţia unei cetăţi ideale pentru libertatea de gândire şi de creaţie. Argumentul e adus de prolificitatea creatoare, peste 20 de volume de poezie şi proză, apărute în cadenţă de-a lungul celor peste două decenii, din care amintim: versuri – *Amforă în Necuprins* (2005), *Ritual* (2007), *Puiul Moţ* (2010), *Cavalerul cuvintelor* (2011), *Verde pelin* (2012), *Vânzător de amintiri* (2016); proză – *Lenka* (2010), *Umbrele din Valea Rece* (2013), *Povestea unui legionar* (2016, 2019), *Legenda emirului Nogai* (2017), *Exilaţii* (2019), *Sari Saltuk Baba (misteriosul drum din Orient în Dobrogea)* (2020), *Omul pădurilor* (2021).

Volumul *Insula singurătății* este conceput în trei secțiuni cu ambiguități stilistice provocatoare, diferențiate sensibil prin tematică ori prin abordare prozodică. Dacă prima parte [*Insula singurătății*] este subordonată ecoului unui erotism consumat, cealaltă secțiune, *Poeme pentru neuitare*, crește prin lărgirea reflecției despre iubire-uitare, artă-artist, viață-moarte, în timp ce ultima e de natură epistolar-lirică, titluită *Scrisoare către Necunoscutul de tine.* Coordonata comună rămâne sentimentul dragostei filtrat de Timp, o dimensiune umană transfigurată din experiența intrinsecă.

Autoizolarea în „insula tăcerii" presupune asumarea traumelor adiacente, autoarea revelându-le în bucuria creației, fapt explicitat la nivel poetic în poemul deschizător: „Aș crede că-n locul acesta e-un totem/ să ferece în lanțuri vreun neștiut blestem/ Mă-nțelenește clipa în umbra unui veac/ Te caut prin lumină, să fiu în tine leac/ Pe insula aceasta de mii de ani lumină/ Sap în adânc să-mi caut sufletul-fântână/ Pe insula mea sunt multe suferinți/ Păstrate de părinții din părinți" (*Insula singurătății*). În linie argheziano-barbiană, „săpatul în adânc" în „sufletul-fântână" e mărturisirea metaforică a condiției artistului cu sufletul-„urcior nemuritor" în care tăinuiește „comoara cuvintelor", cum va sugera într-un alt poem: „Și nu te lepăda, poete,/ de pântecul cuvântului!" (*Ulcior de cuvinte*).

În cazna de a ieși din „clipa" nestătătoare, autoarea subordonează și valorifică pregnant, cu abilitate de artizan, câteva motive lirice, între care *însingurarea*, *dragostea*, *re-întruparea, urcușul, marginea, cuvântul.* Solitudinea e asociată toamnei vieții ce urmează înflăcărării din tinerețe: „Singurătatea cade ca o pată de culoare/ pe umbrele înserării amare./ Îmi asum acest apus, Doamne,/ aprinzându-mi sfârșitul în flăcări vineții,/ cu trupul sfâșiat de clipele târzii" (*Hulpavă așteptare*). Văzută din afară, *însingurarea* e un supliciu, dar simultan devine climat favorabil cunoașterii de sine și reflectării că nisipul din clepsidra vieții curge lent și infatigabil: „eu mă deschid în mine, când mi se închide pleoapa,/ căci doare depărtarea,/ m-ascund neștiută de mare,/ se năruie nisipul prelins încet din ceas" (*În tăcerea târziului ceas, II*).

Răsfățul în lumina interioară recompensează refugiul moral în fața lumii. Alegoria femeii-scoică este revelatoare pentru raporturile eului poetic cu lumea și sintagmele metaforice autodefinitoare evidențiază această stare: „Sunt poate o fărâmă din măcinarea clipei", „Sunt humă arzând de înveninată ură", „Eu, fântână plânsă de lacrimi sărate,/ albe și curate!" ș.a., ș.a.

Pe urmele unei iubiri ascunse-n „marmura ninsă", situându-se pe muchia a două lumi, la *margine* de timp / de apă, solitara reface din ecouri vagi scene din vieți trecute, asumându-și culpa sublimă a iubirii: „Și tu și eu ne rostuim cărări dincolo de fire/ Vinovați suntem de-aceeași înflorire..." (*Călcâiul lui Achiles*). Pe orice parte a Timpului s-ar situa, și *El* și *Ea* rămân vasali, în sens blagian, *destrămării*: „Trăind însingurarea ca un apus de soare,/ M-alătur lângă tine în astă destrămare" (*La margine de timp*); „Nemulțumit de

tine în astă destrămare/ Îți numeri în zadar singurătăți amare (*Vorbele tale au gust de pelin, II*).

Unele imagini se sprijină pe elemente din mitologia greacă, livrescă și populară (Olimp, Achiles, Ulisse, Itaca, Prometeu, Orfeu, Noe, Don Quijote, Enkidu, Ana lui Manole), răsfirate în intenția accentuării ideii poetice. Întrupată ca „Femeie de lumină cu zâmbetul duios!", acest Orfeu feminin își caută perechea în abisul tăcerii insulare, de dincolo de *acum* și de *zare*.

Căutările însinguratei au sensul *urcușului*, într-o perseverentă încercare de regăsire a *trecătorului / drumețului flămând / bărbatului hoinar/ „trimisului special" din amurg* și de refacere a cuplului adamic: „- Mai am oare vreme să mă așez într-o stea/ zămislită pe veci din însăși coasta ta?" (*De-ar fi să se întâmple*). Urcușul devine fără istov, fără speranță, îndârjit și fără atingere de culmi ale dorului: „Urca-voi neîndurată într-un păcat de moarte,/ În timp ce crucea mi-o ascund cu jinduiri deșarte" (*Neostoită vină*); „Cărare-mi ești spre tine vremuind/ Tot urc să te ajung din urmă/ Suflet stingher hălăduind" (*Trecând prin vămi*); „Urcușul meu spre tine e prea abrupt și doare (*Statornic infinit*); „Să urc dar, să urc zvâcnind!" (*Mă înecam în cuvinte*). Eul poetic se arată într-o înfruntare aspră cu trecerea timpului, urcând sisific bolovanul îndoielilor și al dorului: „Eu trec prin vămi și urc spre tine/ Drumu-mi este tot mai greu/ [...]/ Tot urc să te ajung din urmă/ Suflet stingher hălăduind/ Într-un nisip cuvântu-mi scurmă/ Scriindu-ți numele într-un nimb" (*Trecând prin vămi*). Nuanțarea stilistică străbate nivelul ciclurilor poetice și denotă o strategie componistică echilibrată și un profil maturizat al poetei Elena Netcu. Ceea ce impresionează în versurile este emoția poetică profundă, filtrată și rafinată ce transcende către lector. Forma prozodică modernă aplicată îi permite învălurirea alternată a stărilor de largă sensibilitate: pieirea și reîntruparea, dorul dureros, riscul marginii și dezmărginirea, trecerea timpului și „înțelenirea"-n secundă, tăcerea și rostirea-n solitudine.

Vindecarea ori, cel puțin, tergiversarea durerii plămădită din eșecuri se produce prin transfigurări în eterna putere a Cuvântului sădit în Poem, după cum definitivează poeta în *Când pasărea avidă clocește în eter*: „Hotarul meu se pierde, adâncă depărtare/ Voi scrijela cuvinte fără de vindecare/ Abia atunci va sângera poemul de dorul tău amar/ Iar glasul meu hrănindu-l îl va topi în har/ Pasărea mea albastră va fi ecoul unui vis/ Ce-l port mereu în gându-mi viu și neînvins" (*I)*; Se naște dar poemul din carne și cuvânt/ Va arde imuabil cu foc, cu aer și pământ/ dureri de nașteri de pasăre clocind" (*II).* Dacă în acest ultim poem al primului ciclu eul liric acceptă forța benefică a cuvintelor, în finalul ciclului *Poeme de neuitare*, răzvrătirea are întorsături paradoxale, vituperante, de coloratură romantică: „Haite de cuvinte ce sunteți! [...]/ Cuvinte învrăjbite/ și fără de nuntire...!/ Vă lăsați pârjolite/ de miezul de vară fierbinte/ și ardeți inimile frunzelor rănite/ până la sânge și asta nu este iubire" (*Jungla cuvintelor, I*).

În fapt, sublimarea în artă a stărilor emoționale de orice natură ilustrează efectul terapeutic necesar – catharsisul aristotelic. E concluzia la care, indubitabil, au ajuns creatori renumiți ai *artelor poetice* (Mihai Eminescu, G. Coșbuc, O. Goga, Tudor Arghezi, L. Blaga, Nichita Stănescu ș.a.).

Epistola poematică *Scrisoare către Necunoscutul de tine* reprezintă un jurnal de dragoste, presărat cu avânturi înflăcărate și dezamăgiri juvenile, căutarea celuilalt și descoperirea sinelui, îndoieli confuze și nevinovate nesăbuințe, așteptări de miracole în anotimpurile iubirii. *Scrisoarea* dezvăluie nu atât fațete ale Necunoscutului cât, mai ales, relevă oglinda propriului *ego*, imaginea celei care-l caută în frunză, în apă, în cer, în anotimpuri... pentru ca în cele din urmă să o concentreze într-o revelație cât o veșnicie: „Doamne, cât ești de frumoasă!/ Ci eu așteptam la marginea unui lac negru/ să mă înghită valurile!"

În alcovul dobrogean, scriitoarea Elena Netcu se impune ca un destin exemplar pentru modelul de stoicism în încercările vieții și ale literaturii, pentru pasiunea față de istoria „neumblată" a micului oraș Isaccea, fostă capitală de imperiu mongol pe timpul lui Nogai Khan, la sfârșitul secolului al XIII-lea (situație literarizată de autoare într-un roman). Volumul „singurătății" e încă un pas în *urcușul* spre arta lirică majoră, ce predispune cititorul la cunoașterea celorlalte creații ale autoarei.

Diana Dobrița BÎLEA

Un debut inspirat

Gavril Iosif Sinai intră pentru prima oară pe poarta agorei literare cu „Tramvaiul de turtă dulce" (Ed. Colorama, Cluj-Napoca, 2021), un volum de versuri în care tema centrală este chiar poezia, cea care, în abordarea ideatică a autorului, ar putea rescrie acest prezent nefiresc inspirîndu-se din trecutul cu profunzimi din lumea satului.

Construcția lexicală ce dă titlul volumului se regăsește în primul vers al poeziei *în serie* („gusturi în tramvaiul de turtă dulce"), în care antiteza trecut-prezent se împletește cu opoziția dintre cele două seminții aflate la baza poporului nostru, dacii și romanii, totul pentru a evidenția caracteristici superioare ale unui timp în zadar refăcut acum cu un tramvai din plastic și sticlă: „tramvaiul reface traseul/ cu noi provocări din sticlă și plastic/ densitatea de pixeli imortalizează pe retină/ un roman / robot care printr-un click se transformă/ într-o legiune pornită să reînvie / imperiul / virtual/ fără castre și limes-uri/ fără gusturile de altădată". Nostalgia paseistului tentat să ajungă „un ascet/ în pustiul trecutului" alternează cu aceea a unui veșnic „ispitit de ulița satului". Din rememorarea unor episoade aparent obișnuite din

copilărie transpar momente-reper ale vieţii sale, aşa cum din evocarea figurii bunicului („eu mă miram de înălţimea şi spatele său/ de picioarele cu bătături" – *Ascet*) cititorul îl identifică pe înaintaşul de la care Gavril Iosif Sinai a moştenit nu doar numele („îmi sare-ntre zile Iosif bunicul"), ci şi abilitatea de a struni termenii limbii române: „în cuvintele sale totul era atît de perfect".

Multe dintre imaginile poetice ale lui Gavril Iosif Sinai ţintesc acea latură afectivă a cititorului ce ţine de vatră, de legătura indestructibilă cu înaintaşii – din familie, din neam, din popor. Acestea au menirea de a sensibiliza şi de a chema la iubirea de tot ce-i românesc, moştenit de la „ai noştri". Străbunii mutaţi în cimitir sunt păzitorii/garanţii acestei legături: „crucile ţin tăcerea/ între fostul şi actualul destin" (*cîntec*). Întoarcerea în satul natal prilejuieşte nu doar o baie spirituală, ci şi una concretă, cu ţărîna care mai poartă urmele carelor de odinioară: „fac jogging prin satul meu/ praful ca o vorbă de duh se lipeşte de mine/ e mai scump ca orice produs electronic/ doar repet în alt mod povestea/ uitatelor clipe peste lutul din drum/ sub talpa picioarelor/ urmele carului/ pe a cărui loitră în ziua de tîrg/ s-au privit bunicii prima oară" (*jogging*). Mai mult decît o rememorare afectivă a vremurilor trecute este poezia *pastorală*, unde eul liric pledează pentru salvarea patrimoniului nostru spiritual, îşi imaginează scene bucolice şi evidenţiază faptul că această zestre bogată este conservată impecabil în spaţiul rural: „sîngele ţine în vene/ jarul din bătătură/ cu poveştile străbunilor la căldură/ mai încearcă un lapte bătut/ o mămăligă/ un cocoloş de brânză / o fluierătură/ taica din tîrg va reveni cu o turmă/ mioara-i şopteşte la tîrlă/ zilele şi anii rostesc prin proverbe/ fiii codrilor şi un nume". Netrăind aşadar în oniric, autorul nu numai că nu este deloc străin de ceea ce se întîmplă în jurul său, dar este şi un luptător care încearcă să îndrepte prezentul haotic folosind drept arme cu bătaie lungă ironia şi versul, alăturîndu-se astfel oamenilor de cultură care trag semnale de alarmă privind nefirescul lumii noastre. Scrisoarea către mamă, aşa cum o ştim de exemplu de la Nicolae Labiş, a devenit acum „e-mail" şi ilustrează, cu ironia, hazul de necaz şi exagerările de rigoare, inversarea polilor lumii româneşti de azi: „e frig la mine în sat/ mamă/ la tine în oraş betoanele ard/ şi fierul înroşit de gînduri/ în mall cu mare înghesuială// au trecut în transhumanţă cîţiva orăşeni/ îşi purtau turmele grase/ peste dealurile satului/ descurajaţi că nu dau de un fast-food/ la vreun colţ de pădure defrişat// suntem un sat electrificat/ avem net şi/ de deochi se ocupă baba care şade la intrare// […]/ cu şeful de gară pensionat/ care le-a cîntat din fluier/ balada mocăniţei // […]/ am grijă să-ţi scriu cu diacritice/ bucură-te mamă la oraş" (*e-mail*).

Multe sunt şi secvenţele ce conţin arte poetice. Însăşi poezia care deschide volumul este o artă poetică *sui-generis*, Gavril Iosif Sinai evidenţiind aici drumul greu al naşterii poeziei în condiţii pandemice, unde masca, distanţarea, lipsa bunăstării emoţionale a poetului şi a semenilor săi prin neparticiparea fizică la viaţa de grup/socială duc spre o altfel de moarte. Însă

poetul are puterea conferită de instanţa înaltă a poeziei şi devine îngerul care vesteşte învierea, adică întoarcerea la normalitate: „cum e să scrii un poem cu masca/ pe faţă trecutul oftează sub piele/ […]/ în pragul iubirii îmi vreau prietenii/ de sub măşti săriţi versuri/ voi apucate din colţul nemuririi/ aduceţi vindecare pentru noi/ prinşi în nevoinţe şi patimile/ alungării din cărţi/ înapoi aduceţi îmbrăţişările/ […]/ de la mormînt vin/ şi vestesc învierea” (*travaliu*). Iată şi alte exemple ce includ elemente de artă poetică: „mă joc cu poemul nescris/ se vrea adus în picioarele goale/ să-i rămînă urma peste inima care/ este ruptura elegantă a unui destin” (*ruptură elegantă*); „vin să adun/ cîteva poeme/ înlocuiesc stelele/ din lampa unui poet/ cad scîntei peste filele albe/ ard cei îngrămădiţi la rînd/ scriu cît iubesc” (*arhivar*); „… poeţi/ gata să scoată din scorbura fumurie/ ca hornarul îmbiat de iarna ce vine/ puiul de pasăre nu ştie să zboare/ versul copleşit de ieşirea în lume/ arde în carte” (*giuvaier în golul inimii*) etc.

Dragostea de carte este o obsesie din vremea copilăriei neschimbată pînă azi. În virtutea acesteia, Gavril Iosif-copilul şi Gavril Iosif-poetul acţionează în diferite moduri pentru a-i iniţia şi pe cei mai puţin norocoşi în tainele cărţilor: „haiduc pe placul bunicilor/ din şerpar scot bani pentru cărţi/ […]/ pînă la timpul ultimei file/ împart cu voi în sat cuvintele/ de la bogaţi” (*din haiducie*); „are loc o zi de o mie de ani/ în verbul rostit/ poezia se lipeşte cu braţele/ mi-a cuprins prietenii/ să nu-i strîngă prea tare/ mă îngrijoram să am aripi/ pentru zborul cu voi” (*itinerar*) etc.

Printre alte imagini notabile, de remarcat este şi aceasta în care poetul aflat la început de drum descrie plastic şi cu onestitate travaliul naşterii poeziei sale: „tot mă frămînt şi poemul nu şi-ar scoate măcar un vers/ din paginile fără muze ce-au acoperit dimineaţa/ pe întinderea albă mă ţin ca Tarzan de liană/ vreau să scriu un poem lîngă cafeaua de dimineaţă/ să cadă versul în ea iar eu să îl prind aşa crud/ ca un primat la universitate” (*poemul de dimineaţă*).

Ceea ce face Gavril Iosif Sinai acum este să ne readucă gustul trecutului într-un „tramvai de turtă dulce”, idealizînd vechile vremuri pentru a ne îndemna la reflecţie, la a ne iubi mai mult rădăcinile şi a rămîne, spiritual cel puţin, în matricea care ne leagă „în serie” de strămoşii noştri, cărora le datorăm pămîntul unde ne-am născut şi limba pe care o vorbim. Este un debut inspirat, care îl îndreptăţeşte pe „haiducul” Gavril Iosif Sinai să-şi continue drumul literar. Indubitabil, talent are.

Raluca FARAON

Irina Alexandrescu în două ipostaze lirice

Irina Alexandrescu debutează în anul 2018, la Editura *Scrisul Românesc*, Craiova, cu volumul *Cuțite la țintă vie*. Deși, în mod inoportun, autoarea găsește de cuviință să se explice într-un mic text introductiv, pregătind cititorul pentru „o autobiografie în versuri", ceea ce ar fi în defavoarea sa, pentru că literatura nu a fost niciodată biografie în adevăratul sens al cuvântului, nici măcar în „literatura experienței" din perioada interbelică, totuși, autenticitatea pe care a vrut, mai degrabă să o sugereze poeta, se simte în fiecare text. Și asta e de bun augur!

Pentru un debut, cartea denotă câteva atuuri care sunt, de regulă, ale unui scriitor experimentat. Are unitate tematică și stilistică, o viziune coerentă, nerv și ingeniozitate. E adevărat, pe ici, pe colo, se observă oareșice stângăcii de exprimare, din dorința de a aduce inovații la nivel semantic: „gura purtândă", „clipite murite în zile fugite", „un noi" etc. Dar, în ansamblu, poeziile ample sunt scrise cu tonalitate nervoasă, fără experimente gratuite, dintr-un soi de revoltă lilithică, configurând un portret complex al unei femei senzuale, dar și materne, dezinhibată și frustă în reacții, o femeie aprigă și imprevizibilă ca natura stihială. Uneori, are răgaz de a fi boemă: „Îți scriu franțuzește/ în noaptea/ asta./ Portjartierul negru/ a prins un cub de gheață/ entre mes jambes…". Alteori, e cinică: „Urăsc această viață în care/ iubirea este o alegorie,/ o minciună deșănțată". Nu de puține ori, creează voit confuzie printr-un efect polifonic al confesiunii: e femeia iubită, femeia care iubește, femeia portretizată din perspectiva bărbatului, a lumii, a lui Dumnezeu („M-a invitat odată Dumnezeu la dans/ și eu am spus: – Nu! Vino la următorul menuet! […] – Încurcăm pașii, Doamne!/ – Încurcăm pașii, Doamnă!/ – Să dăm cu banul!/ – Cap!/ – Pajură!"). Vocea este percutantă, agresivă, de multe ori, din dorința de a deranja prejudecățile, confortul unei gândiri rutinate, mecanicitatea unui ritm al cotidianului fără epifanie. Dezgolirea cearșafului de pe soclurile care nu ascund nimic e o manieră îndrăzneață de a face ca poezia să fie, prin limbajul care creează o lume în sine, o modalitate de spune adevăruri incomode, prin imagini crude și prin vorbe îndrăznețe, așa cum sugerează și titlul ales în mod inspirat. Cu influențe din poeții damnați, dar și din lirica romantică, verva aceasta satirică, revoltată e de apreciat, mai ales că Irina știe să creeze și imagini poetice de mare impact: „un câine cară un bufet plin cu friptură"; „într-un colț, un înger își coase pene pe aripi".

Jurnalul unei femei grele, următorul volum de versuri al Irinei Alexandrescu, apare în 2021, la Editura *Sitech*, din Craiova, și continuă, stilistic, debutul, dar cu elemente noi: o senzualitate dezinhibată, crudă, dezvăluind o fațetă a femeii destul de incomodă, asociată doar plăcerii interzise, o femeie pe care societatea o judecă ușor, iar bărbații nu îi înțeleg complexitatea firii și, mai ales, sufletul. Poate de aceea, chiar în poezia care

deschide volumul, confesiunea evită asumarea feminității, este o declarație beligerantă, dar impersonală, prin care își asumă și posibilitatea eșecului identitar – „cine sunt eu/ un dentist al destinului care se/ eliberează de destin/ de toate destinațiile trudind să cucerească un/ temeinic nicăieri" – , și eșecul de a fi înțeleasă pe deplin de ceilalți: „spectatorii aplaudau cu mâinile la spate" (*Ultima împerechere*).

Pătimașă, instinctuală, femeia provoacă deliberat plăceri, dar constată, amar, că este singură, neînțeleasă: „absentă din suflet/ absentă din istorii/ fără vreo insulă în care să eșueze/ cu câinele iubirii ce-i va linge oasele albe/ de insomnii" (*Care bărbat?*). Este vorba, de cele mai multe ori, de condiția generică a femeii, ca obiect sexual: „ei mă aruncau minunat la gunoiul fricilor cu mănuși de lemn" (*Jurnalul unei femei grele*). Dar asta nu provoacă un discurs antipatriarhal radical, cum se practică azi în poezia scrisă de multe femei, deși negarea ori măcar aluzia sceptică a alungării din Rai este prezentă: „oasele mele albe/ lucioase/ vor bate toaca/ ultimei coaste sub un măr/ sterp". Există însă o atenționare: femeia este o forță a naturii, vrea să fie iubită sălbatic, unic, iar prin această iubire să îi fie înlăturate măștile, fricile, proiecțiile celorlalți care pot prejudicia: „te provoc/ înlătură-mi sânii/ picioarele/ brațele/ prinde-mi palma/ podul ei/ cu gura/ șterge-mi cu buzele/ tatuajele/ și picură sânge/ întoarce-mă cu fața spre lume/ iubește-mă invers acelor de ceasornic" (*Te provoc*). Iubirea femeii presupune și un aspect jertfelnic, dar și maternal: „te iubesc așa cum o crustă se închide peste rană" (*Declarativ*).

Nu mi se pare inspirată inserarea unor texte oarecum în prozodie clasică în ansamblul cărții, deși motivul formal ar putea fi un omagiu adus poeților romantici și simboliști, a căror influență se simte în tot volumul prin atmosfera boemă, decadență sau sugestiile unui demoniac sublimat. Iată un exemplu nefericit, în acest sens: „În noaptea-n care te-am zărit/ Purtai o haină de actor…/ Eu îmi ștergeam cuvântul dor/ Și tot trecutul meu cernit.// Mi-ai dat o gură de rachiu/ La o bodegă-n mahala/ Și din pereți de mucava/ Curgeau ninsori ca roitul viu" (*Unul din altul*). Sau: „În noaptea asta vin satane să ne răsfețe cu sublim,/ Din cerul alb de insomnie mai cad mirese fără voal" (*Râzi și mori*). Atuul poetei este, clar, versul liber, pe care îl stăpânește, îl controlează, îi oferă tensiune și personalitate.

În cele două volume pe care le-a scris până acum, Irina Alexandrescu promite, oferă cititorilor o poezie mustind de nerv, senzualitate și emoții puternice care merită descoperite!

Daniela OATU

În orizontul cuvintelor nerostite

Fiinţa lirică evanescentă, făptura aburoasă, tainică şi inefabilă ce vibrează în poemele Doinei Harnagea (*Dincolo de tăcere*, Editura Timpul, Iaşi, 2018, cu o prefaţă de Ion Gheorghe Pricop) are un suflet zbuciumat, prins într-o acoladă de trăiri şi întrebări fără răspuns. Iubirea trăieşte în amintire atâta vreme cât entitatea pereche a plecat demult, irevocabil, într-un spaţiu transcendent, într-o Nirvana celestă: „Plecarea celuilalt/ este uşa deschisă pentru care/ nu mai există nicio cheie". Poate fi oriunde, iar depărtarea este desigur irecuperabilă: „Numai inima ta/ rămâne tăcută/ la marginea lumii". Pendulând între memorie şi uitare singurul care mai oferă câte o revanşă necesară este gândul: „Ce frumoasă apar în gândul tău!" În acest spaţiu identitar al interiorităţii, stând sub semnul aşteptării, al marilor absenţe („unii mă întreabă/ unde am fost plecată/aproape tot timpul vieţii mele"), al cuvintelor nerostite „singura măsură a inimii este clipa", „clipa cea repede" (Eminescu), care nu poate fi strunită decât de divinitate: „Prinde, Doamne, această clipă,/ leagă visele noastre cu ea/ şi dă-ne-o/ în eternitate". Uneori, în tonalităţi nostalgico-reflexive, ca un dat al destinului implacabil, iubirea inhibă lira orfică: „ Eu n-am să pot niciodată cânta/ sub cerul luminat de iubirea ta". Când se produce revenirea la viaţă, la fericire, prin cuvânt (logosul iubirii): „Numele meu şoptit de tine mă va readuce la viaţă" ,magia lui Eros devine atotstăpânitoare: „În miezul nopţii/ pleoapa mi se închide/ peste chipul tău"; „De n-ar fi fost iubirea ta,/ aş fi rămas împietrită/ într-o amintire". Alteori, iubirea naşte spaime ce nu se pot rezolva decât în cheia unor tulburătoare interogaţii retorice: „M-aş întreba/ până la capătul timpului/ ce a vrut Dumnezeu/ de la noi". Pactul faustian capătă sens în acest orizont, adesea tragic(„Acum îl înţeleg prea bine/pe cel care/şi-a vândut sufletul pentru o clipă de iubire"), cuplul adamic devenind o victimă a iluziei: „Noi, iluzorie iubire, /Imposibilă poveste".

Nu lipseşte din recuzita lirică aspiraţia către pasul ultim, egal cu extincţia: „Aş pieri pentru totdeauna/ în Marele Apus/ şi-mi vor pierde urma chiar şi cei/ ce m-au iubit", poeta rămânând , prin ucaz divin, fidelă cuvântului: „mă faci acum sculptor de cuvinte", posibil răspuns la o întrebare răscolitoare: „O, Doamne, ce-ai făcut Tu din mine?...". Ca în celebra litanie eminesciană a morţii (*Odă – în metru antic*) eul liric este decis să cunoască experienţa finală: „Eu trebuie să beau/ paharul disperării/ până la capăt", chiar dacă acest privilegiu are un preţ stabilit de entitatea divină: „Numai aşa pot înţelege/ de ce Dumnezeu m-a pedepsit/ să fiu liberă". Astfel, perspectiva panteistă nu lasă loc niciunui echivoc: „Dumnezeu se ascunde/ după oamenii/ pe care îi iubim prea mult"atâta timp cât singura consolare importantă rămâne cuvântul: „Cuvântul/ chinul şi mângâierea mea".

Din când în când, autoarea se întoarce discret la mituri ori la reperele divine călăuzitoare: Ulise, Marele Zeu, Iisus Christos, Cel Nevăzut. Conchidem că în acest registru tematic şi afectiv se înscrie poezia Doinei Harnagea, hrănită din teme, motive şi fantasme ce au alimentat şi alimentează atâtea condeie feminine: iubirea ce a fost cândva, clipa magică, timpul devorator, amintirea, uitarea, neliniştea uneori ajunsă la anxietate, singurătatea, căutarea şi invocarea sufletului pereche, inima (”şi totuşi singura măsură a inimii este clipa”), depărtarea, dorul, chemarea insidioasă a lumii de dincolo, visul ş.a.

În poemele din volumul *Dincolo de tăcere***,** delicate şi discrete, semne ale unor experienţe existenţiale, chiar dacă vibraţia poetică nu este peste tot înaltă, clipele de graţie, nu puţine, anunţă o predispoziţie lirică şi un posibil destin literar.

Doina GURIȚĂ

Christian W. Schenk – un hierofant al unei noi Renaşteri

Christian W. Schenk este medic chirurg, poet, eseist, traducător bilingv şi editor. Recentul volum de poezie intitulat sugestiv *Poetica sedecim* (apărut la Editura „Limes”, în 2020), aduce în faţa cititorului, în vers generos, acea eleganţă a scrierilor susţinute de o cultură temeinică, dar şi înfrigurările omului responsabil de destinul său, de data aceasta pe tărâmul muzelor, acolo unde poate mulţi dintre noi se visează, dar pentru poet este aievea: *„M-am trezit odată dintr-un vis;/ Eram pe-un câmp cu Dionysos / Care dormea lângă Menade/ După o noapte petrecută/ La poale de Olimp, scrutaţi de Eos”* (din *Geneice imaginí*).

Secretul poetului Christian W. Schenk este de a „străpunge”-n vers meşteşugit „oglinda trecutului”, de această dată, în magma inepuizabilă a istoriei antice, acolo unde, o *„linişte deplină stăpâneşte/ întreaga armonie curgătoare*” (din *Amicitia incit horas*). Ce poate fi mai palpitant decât „amintirile trecute, aruncate-n temelia unor temple” cărora, cu fior artistic, să le redai strălucirea?!

Impresia generală, pe care o insuflă lectura pomenitului volum de versuri este ca o deschidere spre universalitatea unui trecut pe care-l moştenim, de la care ne hrănim şi pe care adesea îl ignorăm. În fond, acesta este şi rostul creatorului de a descoperi noi modalităţi de implementare a ideilor poetice. Cu o umbră a celor ce au fost, el acoperă introspecţia cititorului, invitându-l la masa zeilor, să simtă miturile vii, s-audă glasul pietrelor şi să-şi contemple despărţirea de sensibil. Astfel, citind, devii poet, fiind purtat pe valurile atemporale, într-un periplu iniţiatic. Unele poeme îmbină vizionarismul poetic eminescian cu realitatea şi mitologia greacă. Poetul ne poartă pe căile misterelor unei lumi acoperite de cerul vechilor zei, făcându-ne părtaşi unui spectacol al celor care au întruchipat valori perene şi

slujitori ai adevărului imuabil. Găsim la Christian W. Schenk o ideală împăcare a virtuţilor antice cu fiorul Creştinismului. Chiar dacă unii refuză astăzi amestecul „păgânismului" cu religia creştină, trebuie subliniat faptul că în poeziile lui Christian W. Schenk nu există excludere, antiteză sau tensiuni, ci o înţelegere profundă a veşniciei unor virtuţi care străpung generaţiile de la un capăt al celuilalt al istoriei. Privite în ansamblu, poeziile din acest volum sunt ca frescele din exteriorul bisericilor din nordul Moldovei, acolo unde, alături de sfinţi, sunt reprezentaţi filosofi ai Greciei Antice şi sibile. „De mână" cu Themis, „în templul Philotei" el se roagă lui Dumnezeu (*Cu ce Te-am supărat, Doamne? [...] / Te rog, o Doamne, dă-mi şi un duşman!*), se aşează în faţa icoanei, la mormântul mamei sfinte, dar e prieten şi cu Afrodita, fiica lui Uranus. În vise, are întâlniri cu Dionysos, dormind lângă Menade, la poalele Olimpului, şi primeşte reproşurile Herei. Narcis şi Loreley sunt alături de el, pe malurile Rinului, în idilicul Sankt Goar sau la Bacharachul Renaniei-Palatinat. Zeii, cu vechile lor valori şi atribute îi sunt poetului confidenţi, prieteni, inspiraţie. Ca într-un tablou pierdut al lui Michelangelo, ne întâlnim cu Leda, pe malul unei mări, acolo unde lebăda care a sedus-o e aici moartă, iar valuri din sângele Ledei slăvesc neputinţa acestei păsări măiastre, în care Zeus s-a întrupat pentru o vreme. Nu lipsesc nici Medusa sau Orfeu, din acest peisaj dominat de un „amorf granitic" (*Şi mâine*), precum nici gâştile capitoline, salvatoarele „cetăţii Eterne". Nu rămâne dator nici miturilor romane, căci e „amic" şi cu Bachus sau Venera (*Şi mâine*; *Lorelei*).

Cu toate acestea, el este un creştin convins, iar Crucea îl însoţeşte şi îi oferă siguranţă şi îi conservă statutul: „ridic ochii spre lume, îmi fac o cruce/ şi mi-o pun în spate să mai rămân/ cu ceea ce-am avut". (*Rămâi cu bine*).

Satul e un alt izvor, refugiu al amintirii şi nostalgiei, dar şi prilej de reflecţie asupra trecerii vieţii sau a alegerii unei căi (*Pe-un drum tomnatic*; *Încerc să mă ascund*). Dar satul este şi locul inspiraţiei şi al întâlnirii cu strămoşii. El se întoarce mereu în sat, acolo unde găseşte har şi parfum de geniu, precum găsim în povestirea vizitei în satul copilăriei poetului nepereche: *„M-am dus la Eminescu-n sat/ Ca un copil ce nu mai ştie/ Ce este aia poezie,/ De parcă n-aş fi învăţat/ Plecat de-acasă-nfricoşat / De greutatea-i genială,/ M-am dus la Eminescu-n sat/ Cu suflet gol şi minte goală./ Acolo el m-a învăţat/ Că poezia-i catedrală/ Şi Dumnezeu, fără-ndoială,/ Dintre cuvinte s-a-nălţat.../ M-am dus la Eminescu-n sat*" (*La Eminescu*). Şi tot în „sate mici" apar tartorul iadului (îngerul căzut), Baal şi Morfeu, într-o tensiune apocaliptică, unde este o „lumină a întunericului", aşteptându-şi parcă damnaţii (*Marea de foc a uneltirii*). Satul e un loc al începutului şi al sfârşitului, al naşterii şi morţii, un loc unde gândul la „marea trecere" pulsează sufocând speranţa care se zbate înaintea vântului de iarnă. Un semnal de alarmă despre situaţia satului în care „s-a născut veşnicia" şi care este pe moarte apare în poezia „Crucea la poartă", un veritabil apel pentru întoarcerea în matcă.

Poetul ascunde sub culori trăirile sale, tensiunile dintre cel ce a fost şi cel ce va fi, acoperind un mister cu altul, arătând prin aceasta că tocmai acest tremur de viaţă este viaţa însăşi. Adeseori el vopseşte în neculori neputinţa unor stări, gânduri şi locuri înconjurătoare de a reveni. De aceea, uneori, multe se-ntunecă, devenind închise (nu numai fără culoare), captate într-un univers adânc: valurile negre (*Genetice imagini*; *Carpe diem*), pădurea neagră (*Neîncrezătoare vremuri*), fulgii negri (*Res extensa*) şi aripile negre de zăpadă (*Fuga*), păsările negre (*Testament neîmplinit*), cimitirul negru (*Pastel cu înger căzut*), mormintele negre (*Sine fine dolorum*), domolul negru (*Fuga*), vulturii negri (*Marea de foc a uneltirii*), amintirile negre (*Coloana vertebrală*), mersul negru, aripile negre (*O elegie*), sfâşierile negre (*Marea de foc a uneltirii*) precum şi holurile negre sau „negrul cioburilor dintâi" (*Refacere*). Această tristeţe aparentă a poetului este dublată şi de prezenţa albului (aparent bacovian), care apare fie pe hârtie (*Nu te întrista*; pe când hârtia postumă este, deja, galbenă, în *Testament neîmplinit*, aşa cum este şi tăcerea, în *Sine fine dolorum*), pe aripile copilului (*Neîncrezătoare vremuri*), pe capete şi frunţi (*Pastel cu înger căzut*; *De lume obosit*) sau tâmple (*Coloana vertebrală*). Batista albă este semnul despărţirii, iar cafeaua capătă culoarea „beznei" (*Suspiciune*), în care poetul se află până la trecerea examenului revederii cu „eu-ul" sau cu persoana de care s-a separat *sine die*; la fel cum, „neagra lumină" „albeşte" o zi, „la fel ca prima zi", acestea devenind „mult mai albe" dimpreună cu părul „mult mai cărunt" (*O elegie*). Jocul acesta dintre alb şi negru, în care intervine, uneori, şi cenuşiul (*Sine fine dolorum*) trezeşte cititorului mulţimi de sentimente paradoxale, găsind parcă liniştea celui care nu va rămâne dator vieţii. Ici-colo, speranţa unei veşnice trăiri icneşte, tresaltă, pulsează. Imaginea seminţelor de rouă, de un alb spălăcit, aşezate pe morminte, este una cu totul şi cu totul spectaculoasă (*Şi e înghesuială mare*). Dar şi mâna lui Dumnezeu este albă, coborâtoare în Bizanţul de odinioară, ca într-o icoană-izvor de binecuvântare (*Teodora din Bizanţ*). Picătura care leagă tensiunea aparentă dintre alb şi negru este albastrul cerului, acolo unde sunt proslăviţi strămoşii celor care, astăzi, le place să se complacă într-o mizerie care anticipează dezastrul, o anticameră a infernului (*Răzbunarea străbunilor*). O legătură cu divinul este „zugrăvită" tot în albastru, aşa cum este „albastrul de tămâie" (*Marea de foc a uneltirii*).

Unele convulsii interioare ale poetului reclamă concursul naturii. Pădurea se scufundă în amintiri, spre rănile uitate ale lui (*Neîncrezătoare vremuri*), fulgerele sunt răguşite, iar vântul nemilos. Uneori, e împăcat cu sinele şi vede în orizontul trecerii Styxului o nesfârşită vieţuire, într-o iarnă tăcută şi tainică.

Emblemă a enigmei absolute, hieroglifa păstrătoare a miturilor şi credinţelor străvechi, poetul are un potenţial romantic şi fantastico-fantasmatic aproape nelimitat, accentuat de multitudinea de interpretări care în loc să elucideze misterele, desluşindu-le, accentuează tainele şi incită

imaginaţia: „*Viitorul e-un resort/ Ce aruncă timpul mort/ În vâltoarea-nşelătoare/ Unei vieţi întâmplătoare*” (din *Res extensa*). Legenda are un rol fundamental în construcţia (*Renaştere*), iar acolo, în străfundurile amintirilor legendare, cu generozitate, poetul ne invită în intimitatea creaţiei sale, miraculos tărâm „mustind” de poezie.

De altfel, nici titlul volumului nu-i ales întâmplător. Cifra „sedecim” are o semnificaţie aparte. Dorinţa de-nfiorare întru spiritualizare. Un gest de-mbrăţişare înlăuntrul unui tărâm pulsând de miraculos, acolo unde „tăcerea / se trezeşte-n zori de noapte”. Găsim deseori în versurile poetului, fericit intersectate de o grafică sugestivă, forţa cuvântului ziditor, o admirabilă privire asupra miracolului care este tot ceea ce ne înconjoară, adevărata expresie a Celui Nemărginit şi nu de puţine ori ne atrage atenţia că fără El noi nu am fi nici măcar amintire: „*Orele stăteau alene, numai linişte şi pace/ peste culmi înzăpezite;/ dar deodată repezite/ stelele trădând amurgul tresărit-au şi dibace/ au căzut peste cătun/ amintind că de Crăciun/ ele sunt cele ce-n lume orele vor să provoace/ către dragoste-n ajun/ naşterea înspre apus/ Lui Mesia, lui Isus!*” *(Orele stateau alene*). El e „Acel ce e” şi Cel care „renaşte”, „cu răbdare, piatră peste piatră”. De fapt, poetul este fascinat de piatră, de tăria, răbdarea şi neclinitirea ei, ceea ce-l face să exprime că „*nimic nu-i mai presus ca piatra/ Pusă la baza temeliei*”, chiar el încercând să se ascundă în stâncă (*Încerc să mă ascund*), acolo unde mare îşi bate cuvântul ei (*Închipuite ritmuri*). Chiar şi umbra devine ca o stâncă, iar persoana iubită este în roca unei stânci (*O elegie*), iar „fata s-a făcut o stâncă” (*Lorelei*)

Şi nici nu vom avea a ne mira de ce poetul se distanţează de concretul cel palpabil. E şi aceasta o modalitate de izolare de tumultul acestui prezent, strălfulgerat, cu finețe, de săgeţi ironice. Aşteptarea „la rând”, pentru a urca pe luntrea lui Caron are o dimensiune plastică excepţională, ca în tabloul lui Arnold Böcklin (*Die Toteninsel*), care l-a inspirat pe Rahmaninov să compună excepţionalul poem simfonic dedicat „Insulei Morţii”. Aşa cum e îngheţată în tablou luntrea lui Caron, într-un clişeu din „marea trecere”, şi la Christian W. Schenk, luntrea este „împotmolită”, dar nu de mâl, ci de cei ce vor să treacă mai degrabă, într-un exerciţiu străin de veşnicie.

În fond, nu putem vorbi de un refugiu în „liniştea eternităţii”, ci de un subtil fior de-ngemănare şi armonizare a emoţiilor protectoare. Ca şi în poezia eminesciană, poetul prezintă un veritabil spaţiu mitic, în care eroii se plasează într-un cadru fundamental complet diferit de tot ceea ce lumea literară a cunoscut, o lume a celor morţi şi celor vii, o lume în care trecutul se împleteşte cu prezentul şi cu viitorul, o lume a realităţii îngemănate cu visul, în egală măsură: „*Epigonii vin călare/ Pe un Pegas înhămat/ Cu prezentul vătămat/ De orgolii-nşelătoare*” *(*din *Res extensa*)

Acesta este motivul pentru care abordarea miturilor nu constituie pentru marele nostru poet decât o provocare firească, pe făgaşul căreia a creat versuri de o neasemuită frumuseţe, înnobilându-le cu mesteşugitul său mod

de exprimare. Şi-n acest sens, recunoaştem poetului acea extatică admiraţie pentru tot ce înseamnă fior liric întru îngemănarea dublei spiritualităţi a umanului.

Şi nu doar atracţie, cât, mai curând, dorinţa de a „călători în infinitatea văzduhului", cum spune filosoful Constantin Noica. Şi nu doar să „străvezi" lumile antice, cât să redeştepţi trecutul, recompunându-l cu speranţa şi bucuria de a pătrunde la esenţă. Doar astfel emoţia va înflori într-o viziune (de ce nu?!) spectaculară.

Christian W. Schenk pictează în versuri şi sculptează în stâncile miturilor antice, e un renascentist al vremurilor sale, dar şi un romantic resemnat, un profet al propriului destin şi sacerdot al muzei sale, unul care şi-a înţeles menirea şi a zugrăvit tablouri ale unui viitor plin de trecut, traspunând versul *in illo tempore*... pe când zeii se jucau cu lumea, pe când lumea se va „juca" cu sfârşitul. Chiar şi sfârşitul personal, cu care s-a întâlnit de mai multe ori, este sfârşitul unei lumi...

Chiar dacă ne spune că „Renaşterea e un sfârşit", el este un hierofant al unei noi Renaşteri, răscolind mistere, metamorfozând legende, împrietenindu-se cu toţi cei care au străjuit o lume pe care a iubit-o şi o va iubi de-a lungul veşniciei sale.

ÎNSEMNĂRI

Florentina NIȚĂ

POEZIA DIASPOREI (XXII)
De la simplitatea delicată la sugestia distilată până la esenţă

Originară din comuna Chiochiș, Bistrița-Năsăud, Mirela Duma (Bîlc) reuşeşte să se afirme cu o mai mare convingere pe planul poeziei după câţiva ani de la plecarea ei pe meleaguri străine, cu scurte şederi mai întâi în Ungaria, Germania şi Belgia şi apoi pentru o perioadă mai lungă în Italia, deşi primele încercări literare datează din adolescenţă, când frecventa cenaclul literar bistrițean „George Coşbuc”, şi din anii studenţiei la Cluj-Napoca. Nu doar unei simple coincidenţe, ci mai degrabă unei conjuncturi favorabile i se datorează această descindere în poezie „*sub binecuvântări divine*”, cum o defineşte ea. Şi chiar dacă întâmplarea îşi are rolul ei în orice acţiune, este minunat ca cineva să găsească în scris un sprijin moral la greu, o alternativă de trăire spirituală în replică la agresiunile vieţii cotidiene, o ancoră de salvare când pericolul înstrăinării poate fi devastator. De altfel, nici nu este un caz singular de acest fel, fapt constatat la mulţi din autorii pe care am încercat să-i aducem până acum, pe rând, în atenţie.

Un debut relativ tardiv dar cu forţă şi demonstrând o personalitate maturată. „*30 de ani de pelerinaj prin «Valea plângerii» mi-au trebuit pentru a învăţa cum să îmi pun în negoţ «talantul» dăruit de Dumnezeu.*”, se mărturiseşte autoarea. În volumul de debut *În joc de ploi* publicat în anul 2017, precum şi în *Ecoul ultimei zăpezi* apărut în anul următor la Editura Grinta din Cluj-Napoca, converg experienţele şi trăirile unor decenii de viaţă, distilate în alambicuri, cu delicateţe şi graţie.

A pornit la drum pe linia unei poezii de ţinută clasică, chiar dacă uneori simţea nevoia de a da o notă de modernitate formală, rupând cadenţa versului regulat în frânturi de mozaic. Puritatea sentimentelor, sinceritatea, o simplitate chiar de exprimare a ideilor, dublată de o emfatizare a emoţiei, caracterizează poeziile de dragoste din aceste prime volume.

Nostalgii din depărtate zări, unde se afla „*într-o lume cu doruri străine*”, se împletesc cu amintirile unor săruturi cu „*aromă de frăguţe*”, cu vise ca „*mari fluturi cu aripi albastre*”, ce par „*doar urme în suflet ticăind ca pendula unui ceas rău*”, dar care prind culori şi forme concrete, ca nişte amprente, în memorie: „*Şi mai au amintirile/ totdeauna/ forma în care/ ne ţinem de mână,/ într-un timp ce-l dorim/ făr-apus/ peste noi amândoi/ să rămână.*”.

Poezia religioasă ocupă un ciclu întreg şi se menţine pe aceeaşi linie, este un corolar al iubirii faţă de Creator, transpuse la nivelul percepţiei umane, dar fără accente mistice, „*c-o linişte supusă-n rugăciune*”, în credinţa unei

victorii din cer „*Biruite pe pământ/ Prin trăirea în cuvânt*", trăită într-o beatitudine la care se aspiră prin „*Puterea cuvântului/ Din înaltul gândului*".

„Ce minunat după chipul Tău m-ai făcut!
Și pământul l-ai supus voii mele,
Templu sfânt sunt în trupul de lut
Luminat de-un imens cer cu stele."

Sfintele Sărbători sunt întotdeauna un prilej de pioase evocări, mai cu seamă pentru cei plecați de multă vreme departe sau când cei dragi nu mai sunt în viață. Într-o reverie scrisă în dor de casă, contrastul dintre albul zăpezii și întunericul din locuința pustie, amintind un tablou de decembrie bacovian, descrie tulburarea neputincioasă și panica dureroasă stârnite în astfel de momente. Plânsul se adună într-un colind, să aline dorul de mamă, să șteargă lacrimile ca o năframă.

De Crăciun m-aș întoarce acasă, *Prin zăpezi ceru-mi lasă porunci*
Dar atâta zăpadă-i pe drum *Ce mă-nvață cum s-o regăsesc*
Și-i atâta-ntuneric la masă, *Peste vreme troienită în rugi*
Că nu știu ce să fac, ce să spun. *Și-n alunii care înfloresc*.

Participăm, împreună cu poeta, la o călătorie perpetuă, pe „*drumuri între cer și pământ*". Un slalom continuu printre miraje, în spațiu și în timp, cu precădere „*călătorii spre apus*". „*Dorul meu vânturi line îl poartă*" ne asigură ea, deși alteori tensiuni acumulate se descarcă în vers și simte cât „*doare poemul acesta*". Despărțirile ce se succed compun „*solfegii înainte de plecare*" cu melancolia „*totdeauna gri a dimineții*". Tristețea se resimte în gesturi: „*Eu/ în taină/ așezam poeziile/ singurul bagaj/ pentru călătorie*." Rămân să stăpânească „*dincolo de ecou/ depărtările*", care lasă loc la „*rugăciunea de dimineață a singurătății*", de unde se cade ușor în plasa regretelor: „*Cel mai mult/ a durut/ ziua-n care/ mintea mea/ cocheta cu destinul/ și-a-nțeles/ gustul tainic/ ce el/ îl avea, mai amar/ ca pelinul*."

Iubirea, mereu biruitoare, rămâne să anime, să mențină speranța „*când departe/ doar prin gând te ajung/ și prin fulgere/ atuncea când plouă*". Regăsirile sunt luminate de bucuria ce se profilează mai întâi într-o emoție „*a clipelor/ ce mă așteaptă/ departe*". Pentru a sfârși mereu în convingerea, tot mai fermă, care în cele din urmă a și învins, de a nu mai pleca:

„Să-mi bați iar la fereastră când mă-ntorc
Și voi crede c-ar putea fi bine
Și voi lăsa din gândul meu ruine
În țările ce le străbat... străine...
Și-n care nu mai vreau să mă reîntorc."

Cărțile Mirelei Duma și confesiunile lirice din paginile lor s-au bucurat de aprecieri călduroase pe meleagurile natale, la cele câteva lansări organizate, în recenzii din reviste sau în articole din presa locală, confirmând afirmarea ei ca o voce feminină distinctă în poezia contemporană.

Tot în anul 2018 i s-a publicat placheta „Curajul de fiecare zi" la Editura Sitech Craiova, premiată la Concursul Național de Literatură „Eminescu la Oravița", care are ca motto: „Dragostea, cea mai puternică formă de curaj". Regăsim și aici cu predilecție poezii de dragoste, într-un discurs liric purtat cu sinceritate și un limbaj metaforic rafinat, dar fără repere spațiale și temporale, o realitate refugiată într-un univers abstract bântuit de experiențe senzoriale și sentimente personificate. „Dorul ca un suspin", „Ca un fior sufletul", „Aceeași culoare singurătatea", „Acorduri pentru sufletul meu", „Meditație", „Anotimpul singurătății" sunt câteva titluri din sumar.

Poezia haiku și gogyohka este o dragoste mai recentă a Mirelei, dar care a cucerit-o în mod definitiv, putem spune, devenind pentru ea crez poetic și identitar. Orientarea spre acest gen marchează o detașare față de etapa precedentă de creație și un salt de calitate, în care se angajează cu perseverență și minuțiozitate, râvnind la perfecțiuni și transparențe de diamant șlefuit.

„*Haiku-ul este o întoarcere la sacra identitate, o experiență integrală de viață și un instrument al realității. Consider că lumea are nevoie de poezii frumoase și Divinitatea de respect. De aceea scriu haiku și prin fiecare poem de acest gen eu sunt tot mai aproape de Cer. Am ajuns la concluzia că haiku-ul este singurul gen literar care păstrează ordinea firească a creației*." – scrie ea în cuvântul introductiv la volumul „Haiku", publicat în anul 2020 în Italia, la Pasquale Gnasso Editore. Câteva perle selecționate din șiragul celor publicate în volum:

pe alte drumuri –
la butoniera cămășii
roua de acasă

apusul zilei –
doar valurile mării
apropiate

printre mesaje
ascundeam fiecare
o lacrimă

O pasiune ce a purtat un suflu înnoitor în activitatea Mirelei, în care entuziasmul și fantezia și-au dat mâna pentru a-i stimula spiritul creativ. La început au fost colaborări la bloguri și antologii din cercurile amatorilor de haiku din țară. Apoi și-a extins aria spre grupări literare de profil din Japonia, Italia, Israel, Turcia, Argentina și din alte țări, precum și prin participări încununate de succes la concursuri internaționale de poezie, la manifestări francofone, prezențe în antologii și publicații periodice de haiku. Așa s-a născut necesitatea traducerilor și, de fapt, primul său volum de haiku conține poeme în patru limbi: română, franceză, italiană și japoneză, fruct al unor colaborări cu traducători profesioniști.

O recentă și inedită experiență a fost participarea ei la o antologie de haiku pentru copii, apărută în anul 2021 în preajma zilei de 1 iunie la Editura „Izvorul Cuvântului" și coordonată de Maria Oprea și Andreea Maftei, la care Mirela și-a adus aportul cu câteva poeme tematice și convingerea că literatura și poezia, în special, au „un rol esențial în formarea și dezvoltarea universului real al copilului".

cerul senin – *șipotul apei –* *bujor înflorit –*
un copil mută fila *mama îngână* *în obrazul copilului*
din calendar *un cântec de leagăn* *toată splendoarea*

Inspirându-se din modelul unor poeți moderni niponi care îmbină poemele haiku cu imagini abstracte și de faptul că haiku-ul este un instantaneu al realității, la fel ca fotografia, Mirela Duma a experimentat și ea binomul foto – haiku în „Lumini din amurg", un mic volum bilingv combinând creații scrise și fotografiate în Italia, mai apoi redactate și publicate în România, la Editura DOTA din Cluj-Napoca în anul 2021. „*Haikuul, ca și viața, este clipa prezentă care poate fi surprinsă la fiecare pas într-o fotografie*", motivează autoarea conceptul în prefața cărții.

Sunt instantanee ce pot stimula retina să imagineze peisaje survolate cu puterea sugestiei și evocarea unor trăiri de moment:

între noi ziduri – *drumuri de piatră –* *câteva poze –*
în soare râzând *cu fiecare pas cerul* *păstrată într-un album*
petale de maci *tot mai aproape* *încă o vară*

Ele par niște gesturi de rămas bun și luminoasă aducere aminte față de locuri devenite familiare la un moment dat și apoi lăsate în urmă, cu toate vicisitudinile și contradicțiile, pe care a dorit să le consemneze și să le imortalizeze pentru totdeauna, de data aceasta privite dintr-o nouă perspectivă, mai deplină și mai senină: „*Bucurându-mă de lumina prin care am pășit clipă de clipă, în minunatele regiuni ale Italiei, am dorit ca ele să rămână prezente în această carte, scrisă simplu, cu emoție și sinceritate*."

Acele locuri însorite, de acum amintiri, i-au călăuzit pașii și îmbogățit cunoștințele mai bine de un deceniu la Mercatello sul Metauro, o mică localitate în care se mai păstrează vestigii din antichitate și construcții din evul mediu rămase inalterate, situată în apropiere de Urbino, vechi centru de cultură rinascimentală, nu departe de Ravenna, în care se află mormântul lui Dante Alighieri.

PAGINILE AFORISMULUI

Aforişti români

Vasile GHICA

SURÂSUL LUI ICAR

Între târgurile de carte de azi şi cele de fete de altădată există o mare deosebire: cărţile rămân, aproape toate, virgine.

În lumea animală, nu orice jigodie poate să ajungă şef de haită. În jungla umană, totul este posibil.

Fă ceva azi, ca să meriţi ziua de mâine.

România a trecut de la carul cu boi, la boi cu carul.

Ce i-ar face romînca soţului infidel? Colivă.

În privinţa opţiunilor sentimentale, nimic nou sub soare: ori în braţele persoanei care te iubeşte, ori la picioarele celui(celei)pe care îl (o) iubeşti.

Unele dorinţe nu pot fi potolite. Pentru că se circumscriu absolutului.

Fără reglementări clare nu se poate face ordine în grajd. Şi nici la Academie.

Se pare că literatura viitorului nu va mai ajunge la cititori, decât sub formă de aforisme. Aceste pastiluţe homeopatice.

Oamenii foarte bogaţi vor să călătorească pe Lună şi pe Marte. De croaziere pe Styx nu am auzit încă. Este adevărat, pragmatismul generează prosperitate. Dar şi răni spirituale.

Am suportat mizeriile dictaturii. Iar acum simţim din plin hachiţele democraţiei.

Conducătorii comunişti se temeau de literatură. Cei postcomunişti au făcut-o, în câteva decenii, praf şi pulbere.

Fărâma de Absolut din noi ne-ar putea transforma viaţa în punte.

A dispărut vegetarianul Homo Sapiens şi va rezista acest... hamburgerinsis?

Internetul-acest Turn Babel al comunicării interumane de astăzi.

Lasă lucrurile în doi peri. Şi vei avea şansa să treci drept filosof.

E necesară o revrăjire a lumii. Misterele vech s-au cam ramolit.

Metafizica ia sub frământata ei cupolă marile întrebări fără răspuns ale lumii.

Uneori, din impozanta metropolă, timpul reţine doar necropola.

Proştii sunt blindaţi de certitudini.

Animalele ştiu mai bine decât oamenii când nu mai trebuie să-şi ţină odraslele în cârcă.

Sunt zile când ratez şi extazul şi îndoiala.

Aforişti străini

La ROCHEFOUCAULD (François, marchiz de)

(prinţ de Marcillac. 1613-1680. S-a născut la Paris. Filosof şi moralist francez. Opera: *Memorii* (1662), *Cugetări sau sentinţe şi maxime morale*(1664). A introdus aforismul în literatura franceză.

Puţini oameni ştiu să fie bătrâni.

Ipocrizia este un omagiu pe care viciul îl aduce virtuţii.

Cel care trăieşte fără un dram de nebunie nu este chiar atât de înţelept pe cât se crede.

Toţi avem destulă tărie sufletească pentru a îndura nenorocirile altora.

Nu există proşti mai dăunători decât cei care au duh.

Răul pe care îl facem nu atrage asupra noastră atâtea persecuţii şi atâta ură cât ne căşunează trăsăturile noastre bune.

Un om de spirit ar fi adesea în mare strâmtoare,lipsit de societatea proştilor.

Viciile intră în alcătuirea virtuţilor, tot aşa cum otrăvurile intră în compoziţia leacurilor.

Johann Wolfgang GOETHE

(1749-1832)

(Poet german, ilustru om de ştiinţă, una dintre cele mai de seamă personalităţi ale culturii universale. Opera: *Prometeu* (poezie), *Egmont*, *Faust* (teatru), *Afinităţi elective* (proză) etc.

Poţi să te instruieşti laolaltă cu alţii,dar nu te poţi entuziasma decât singur.

Nimic nu este mai înspăimântător decât ignoranţa activă.

Fiecare nu aude decât ceea ce pricepe.

Deseori măiestria e luată drept egoism.

Cea mai frumoasă metempsihoză este să te vezi renăscând în altul.

Un curcubeu care rămâne un sfert de ceas pe cer nu mai este privit de nimeni.

Ce greu e să doreşti scopul şi să nu refuzi mijloacele!

Cine îmi dezvăluie greşelile, este stăpânul meu, chiar de mi-ar fi slujitor.

Traduceri de **Eugen B. MARIAN**

PRIMA VERBA

Carmelia LEONTE

Ioana Maria Slav
Formația dvs. medicală v-a organizat foarte bine neuronii (ca să glumim puțin) pentru a vedea fără efort esențialul dintr-o anumită situație, indiferent de domeniu. Cred că ați putea fi și un bun fotograf pentru că aveți talentul înnăscut de a răsturna perspectivele, astfel încât imaginile pe care le-ați putea distorsiona astfel ar stârni rumoare sau, de ce nu, admirație. În poezie vă descurcați foarte bine, deși uneori am impresia că simțul limbii nu a fost cultivat la fel de insistent ca știința medicală. Logica v-a fost sădită în creier de la naștere, probabil, însă poezia înseamnă mai mult de atât. Dar sper și cred că în curând vă veți găsi curajul de a intra pe tărâmurile neumblate ale propriei dvs. minți, acolo unde emoțiile fac legea. Poate că eu sunt de modă veche, dar pentru mine poezia nu este și nu poate fi o simplă inginerie lexicală.

Petruț Gînju
Aveți stofă, ba aveți și ștaif! Pentru un debutant, reușiți niște apropieri de cuvinte de-a dreptul insolite. Ceea ce vă caracterizează cu precădere este umorul, motiv pentru care cred că în curând veți părăsi poezia pentru un alt gen mai generos cu cei înclinați să vadă partea amuzantă a lucrurilor. În Evul Mediu se credea că râsul vine de la diavol, ceea ce este o idee de-a dreptul comică în zilele noastre. Râsul nu, în nici un caz, ba dimpotrivă, este benefic, dar zeflemeaua înclin să cred că are origini malefice. Din acest motiv este o mare diferență între treptele umorului. Una e umorul inteligent, de calitate, cu totul altceva cel grobian, practicat acum pe scară largă. Să râdem, dar cu folos! Pentru că altfel râdem de noi înșine.

Nu am uitat că subiectul inițial al discuției noastre era poezia, dar versurile dumneavoastră mi-au inspirat fix acest comentariu. Altul nu, deocamdată.

Mariana Duminică
Mi-am propus, după cum probabil se observă (sau nu?), să evidențiez reușitele literare ale celor ce trimit texte la poșta redacției, pentru ca această rubrică să fie o pilulă de optimism, nicidecum de stres. Uneori îmi vine greu, ce-i drept. În ce vă privește, vă spun cu simplitate, ca de la om la

om, că sunteți talentată, dar nu la poezie. Intuiția îmi spune că nici într-o sută de ani, oricât v-ați strădui, nu veți reuși să scrieți un vers memorabil. Nu-i grav, fiecare dintre noi, făcându-ne un examen de conștiință, s-ar putea să spunem același lucru, adică să ne uităm în jur și să ne întrebăm ce am făcut memorabil. Dar dacă se atinge un anumit nivel, fie și modest în comparație cu cel al geniilor, tot e bine pentru că eforturile noastre se justifică prin ideea că transmitem mai departe spiritul viu al creației. Când nici măcar acest nivel modest nu poate fi atins, e bine să ne reorientăm. Știți povestea cu rățușca cea urâtă. Cine știe cum veți străluci într-un alt domeniu?

Ana Cristea
Printre multe idei demodate ce mă bântuie încă, se află și aceea că poezie ar trebui să scrie numai oamenii buni. Mi-e dor de ei! De acei oameni a căror bunătate o simți de cum deschid gura și-ți merge direct la inimă.

Poate mă înșel, dar în cazul dumneavoastră, chiar și în scris, este evidentă o blândețe pe care o numesc rară. Asta nu înseamnă că tehnica lipsește, construiți cu meticulozitate textele, vă rotiți cu obstinație în jurul unei sintagme-cheie ce devine pilonul de susținere a întregii țesături lirice, creând astfel ecouri adânci temei inițiale, ce devine astfel surprinzătoare. Și totuși, marele atu al poeziei dumneavoastră este unda de blândețe ce capătă valențe estetice și de care avem atâta nevoie! Continuați pe această linie, chiar dacă o să vă pară rău. (E o glumă sau așa sper.)

Odin şi Poetul

(fragment)

„Ei cer să cînt... durerea mea adîncă
S-o lustruiesc în rime şi-n cadenţe
Dulci ca lumina lunei primăvara
Într-o grădină din Italia.
Să fac cu poezia mea cea dulce
Damele să suspine, ce frumoase
Pot fi pentru oricine. Pentru mine
Nu. Şi juni nătîngi cu ţigarete-n gură,
Frizaţi, cu sticla-n ochi, cu cioc sub dinţi,
Să reciteze versuri de-ale mele
Spre-a coperi cu-espresia adîncă
Unei simţiri adevărate – nişte mofturi.
Mai bine-aş smulge sufletul din mine,
Aş stoarce cu o mînă crudă, rece,
Tot focul sînt din el, ca în scînteie
Să se risipe, pîn' se va-njosi
Să animeze pe deşerţi şi răi.

Eminescu, *Poezii*, Editura pentru literatură, 1965, p.234